

קובץ גליונות

פרשת בהעלתך

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מעמד הכנה לקבלת התורה בהשתתפות רבבות בני יהדות אמריקה לרגל
תחילת ה"ג במשנ"ב במסגרת הדף היומי בהלכה מיסודו של דרשו

לעילוי נשמת

הרב ר' מרדכי

ב"ר ישראל יחיאל

ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:13	8:30	9:05
בני ברק	7:28	8:33	9:02
קרית ספר	7:22	8:32	9:04
בית שמש	7:11	8:31	9:04
אופקים	7:20	8:31	9:02
חיפה	7:23	8:35	9:05

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

הודעה

הגליון "כף זכות" לא מובא השבוע. אי"ה יובא בשבוע הבא.

רוצים להנציה את יקיריכם ע"ג הקובץ?

נותרו עדין כמה שבתות פנויות בחודשי הקיץ

להנצחות צלצל 053-3145900

בשורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת "אנרגיה כשרה לשבת"

מערכת אנרגיה לחשמל כשר בשבתות וחגים במיוחד לשיבות, מוסדות, ובתי כנסת גדולים. המערכת נטענת בימות החול ע"י מערכת סולארית או מרשת החשמל, ובמהלך השבת פועל ללא חיבור כלל לרשת החשמל. זכנ פאנלים סולארים.

מאושר ע"י משמרת השבת.

להזמנות וברורים: 050-4112271

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ - ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

רבינו ראש הישיבה זללה"ה בלימוד המוסר בדוכל הישיבה

בשורה משמחת לציבור שוחרי המוסר

זיכנו השי"ת להו"ל במלאת שנת האבל בסילוקו של
רבינו הגדול זללה"ה
לקט 'פניני חיזוק' על הספר הקדוש
"שערי תשובה"

ויחד עם זאת מהדורה חדשה ומתוקנת של
הספר רב המכר שהתקבל מאוד בהיכלות התורה
"מסילת ישרים"

הספרים שיפתחו בפניכם את השער
לעולם המוסר ותורת היראה

כיסוד לחיים של שלימות בעבודת ה' כפי שהנחיל גדול
מורי הדרך של דורנו ענק התורה והיראה רבינו הגדול מרן

רבי **גרשון אדלשטיין** זללה"ה

הספרים מלוקטים מתוך תמצית משנתו הסדורה
מאלפי דרשותיו ושיחותיו עשרות בשנים

"ואני מבטוח שכל מי שילמד מוסר יהיה מאושר!"

ומי שכבר לומד מוסר בוודאי הוא כבר מאושר,
ומי שעדיין אינו לומד אם יתחיל בכל יום ללמוד מוסר קצת, יהיה חיים מאושרים!
[מתוך שיחת חג, חול המועד סוכות תשע"ח.]

← ניתן להשיג בחניות המובחרות → הפצה ראשית יפה נוף
052-764-8389 תינתן הנחה למוסדות והיכלי התורה
בכל ענין הספרים ולהזמנות:

לאחר שסיים הגאון רבי יחזקאל אברמסקי
לספר את הסיפור, הישיר מבט לעברו של הש"ר
והרעים בקולו:

'דעו לכם, שכשם שבזמן ההוא לא צבאו של
בר כוכבא הגן על העם
אלא תפלותיו של רבי אלעזר המודעי,
כך גם בימינו, תלמודם של בני
הישיבות הוא זה שבמגן על שלומם
של יושבי ארץ הקודש.

(עמוד לו בספר)

**ליקוט מאמרי חז"ל, מובאות, ומאמרים,
מאת גדולי הדורות,
אודות העומדים מול חזית המערכה האמיתית!**

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• **ירושלים:** מלכי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר אינן 1 // בבעת שאול 28 // בית וגן הפסגה 50 // בית הרפוס 32 // **נוה יעקב:** פלג
1 פינת פרדס **חדש!** קניון רב שפע קומה ב' שמנר 16 • **ביתר:** דרכי איש 5 בחניה (מול שטיבלך המרכז) **חדש!** הר"ן 14 • **מודיעין עילית-קרית**
ספר: אבני נזר 26 // שדי חמד 1 // הרב מפוניבז' 1 • **ברכפלד:** רבי יהודה הנשיא 29 • **בית שמש:** חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה
א-נחל שורק 31 מעל שוק מהדרין • **בני ברק:** רבי עקיבא 130 // אהרונביץ 19 מול מרכז רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 47 // עזרא 45 //
פרדס כץ: המכבים 63 פרדס כץ • **אשדוד:** עוק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 רובע ד' • **פתח תקוה:** קהילות יעקב 4 גני הדר // ההסתדרות 2
פינת רוסטליך • **אלנע:** רבי יהודה הנשיא 90 • **נוד:** הרב אלישיב 8 שכונת גני אייזון (אויטמן) • **קרית גת:** האדמו"ר מחב"ד פינת נתיבות שלום
(בין קרעטשניף) • **רכסים:** סביון 39 (בנה ביתר) • **נתיבות:** האר"י 86 • **אופקים:** חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה • **חדש סבריה:** שפע
חיים 6 • **חדש חיפה:** מיכאל 14 • **חדש רחובות:** מנוחה ונחלה 4 • **חדש צפת:** הרבי מליובאוויטש, כיכר אנד

1-599-581-581 // YEFE.CO.IL // משלוחים בכל רחבי הארץ

בס"ד, עלון מספר 34 > ענייני חג השבועות ותלמוד תורה > סיון תשפ"ד

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של
רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

שיח אמונה

בפצותי שיח

דבר המערכת

יחנן שם ישראל נגד ההר' - הר סיני, חג השבועות אינו 'זכר' למתן תורתנו, אלא ממש 'זמן' מתן תורתנו. וכפי שביאר הרמח"ל בספרו דרך ה' כי בבוא עת המועד, מתנוצצת אותה ההארה שהיתה אז במעמד הנשגב.

והנה חז"ל קבעו כי ישנם דברי תורה אשר שמחים כנתינתם 'בסיני', והדברים טעונים ביאור, הרי כל התורה ניתנה בסיני, ומהי אותה מעלה יתירה בד"ת אלו ששמחים כנתינתם בסיני, והיה מקום לבאר, ע"פ המובא בגמ' בברכות (ס"ד א') ועוד, שרבי יוסף נקרא 'סיני', זאת משום שהיה אוצר בקרבו ידע עצום, ורוב ו'הכל צריכים למרא חטיא', במקום אחר מצינו יותר מזה, שאף שם העצם של רב יוסף הוא סיני (עירובין ל' א' - 'סיני אמר'), והביאור כך, בהר סיני קיבלו ישראל את התורה כמקשה אחת - 'חנניה בן אחי רבי יהושע אומר בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה דכתיב (שיר השירים ה) ממולאים בתרשיש כימא רבא, רשב"ל כד הוה מטי הדין קרייה הוה אמר יפה למדני חנניה בן אחי רבי יהושע מה הים הזה בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים כך בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה' (ירושלמי שקלים, פ"ו, ה"א), ועוד אמרו 'ריב"ל אמר וכו' אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה בסיני' (ירושלמי פאה, פ"ב, ה"ד), אין חלק בתורה שאין לו קשר לחלק אחר, ודברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר (ירושלמי ר"ה, פ"ג, ה"ה), לכן נקרא רב יוסף דוקא בשם 'סיני', משום ששם זה מזכיר את מעמד הר סיני שם ניתנה כל התורה כולה יחדיו. ואולי גם זה הכונה שישנם דברי תורה ששמחים כנתינתם ב'סיני' - המיוחד בדברי תורה אלו, הוא משום שהם חובקים ידיעות מכל התורה כולה, ולא עוסקים רק בענין אחד.

וכשנמצא לומר, כך הם דברי תורתו של הרב המתבדרים בי מדרשא, בכל ענין ובכל נושא, רבים ממשמשים ומוצאים בהם טעם, כי הם כלולים מכל חלקי התורה, בבהירות מאין כמוה.

בגליון זה הוספנו להביא במדורים השונים, חדשים גם ישנים, דברים בפרסום ראשון שטרם שזפתם העין, כמו"כ במדור 'שיחת התלמידים' הבאנו דברים נפלאים, ועובדות מאליה, ממי שהיה מקורבו ותלמידו של הרב, עשרות בשנים, ראש ישיבת בית מאיר, הגאון הגדול רבי צבי רוטברג שליט"א, במדור 'שיח חכמה' הבאנו את דבריו של הרב אודות אם אשה יכולה לפסוק דין, שם מאריך הרב כדרכו בתימצות, ומביא מקורות על דברי תורה שנשמעו מפי נשים, כמו כן הוספנו מדור מיוחד 'שיח מלך' העוסק בצלילה עמוקה אל תוככי הצינונים - 'זיקוקין דנפקי מפומיה דרב' - שכתב הרב בספרו 'קרית מלך' ועוסקים בהל' תלמוד תורה, בתוספת ביאורים ועיונים.

תשובה מעניינת של הרב אודות אכילה לצורך לימוד התורה, אם נחשבת כלימוד תורה, וראה מעניינת ממשנה במסכת פרה, כמו"כ במדורים הקבועים הוספנו בדברים מרתקים המלהיבים ללימוד התורה הק', בתוספת תצלומים מיוחדים מכת"ק, ויהי רצון שנזכה לקבלת התורה מאהבה, ותרבה הדעת, עדי ביאת גוא"צ בב"א ואמן.

המערכת

יריעה מיוחדת לזכרו של רבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל עם כלות שנת האבל | עמוד 8

פרסום ראשון: צילומי מכתב מרן ה'קהילות יעקב' זצוק"ל הדרכה בדרך הלימוד | תגיד ליעקב | עמוד 5

דברי הרב זצוק"ל בדין נאמנות אשה בדברי תורה, עם העתק כתי"ק | שיח חכמה | עמוד 6

תורת שיח

ליקושים מתורת הרב זצוק"ל בענייני מגילת רות

הרב זצוק"ל שוקד על תלמודו מיד במצאי חג מתן תורה. צילום: שוקי לרד

עצמו לחיוב מצוה של ישראל ולקבלו עליו כמ"ש הרמב"ם בפ"י דמע"ש ה"י. וי"ל שגוי אסור לו לקבל מצוה כישראל רק באקראי ולא בקביעות כמ"ש הרמב"ם בפ"י ממלכים ה"י ורק באקראי יכול לנהוג כן וכן כתבנו שם בבה"ל דאסור לו לקבל על עצמו מצוב בקביעות, אבל אשה מישראל יכולה לקבל עליה ממש ויכולה לברך ולומר וצונו כיון שגם היא בכלל ישראל שקיבלו עליהן כל המצוות, ואפי' להרמב"ם בפ"ג מציצת ה"ט שנשים אין מברכות לא שאסור להם לקיים את המצוה כמפורש בדבריו שם, שהרי הביאו השלמים לעז"נ כדי שהנשים יסמכו עליו כדי לעשות נחת רוח לנשים (חגיגה ט"ז ב') ואילו גוי העושה מצוה שאין חייה בה חייב מיתה כמ"ש הרמב"ם בהלכות מלכים שם ה"ט כנ"ל.

שם

דעת התרגום יוב"ע ד'נעלו' היה בית יד ולא נעל, וביאור ההכרח לזה

שלף איש נעלו. ובתרגום ית נרתק יד ימיני, והיינו דמפרש דנעלו אין הכונה נעל ממש רק בית יד שעל היד וצריך טעם מנ"ל שאין הכונה נעל ממש וכדמשמע בגמ' דידן בב"מ מ"ז ב'. וי"ל להתרגום אזיל בשיטת היר' בב"מ פ"ב ה"ח שאין נכנסין ונעלין לביהכ"נ וביהמ"ד (וע"ש בציון ירושלים באורך) וכאן כתיב ובוועז עלה השער ואמרו במדרש (רות זוטא) לבית המדרש א"כ ע"כ הוציא נעליו מקודם ואיך שלף נעלו ולכן הוכרח לפרש נרתק בית ידו, אבל הגמ' דידן לשיטתו בברכות ס"ב ב' דמותר ליכנס במנעל לביהכ"נ ולכן מפרש מנעל ממש כפשוטו. ועוד יש לומר, דהנוגע במנעלים צריך ליטול ידיו והם ישבו בביהמ"ד ויש בזה ביטול תורה ולמה הוצרך לשלוף נעלו ולא נתן לו דבר אחר לקנין ולכן מפרש לא נעל של רגל אלא של יד וע"ז אין צריך ליטול ידיו.

טעמא דקרא, רות

'רות' כנגד תר"ו מצוות שנוספו לה - ביאור בדברי הגר"א בזה

בזו"ח רות בתחילה נקראת גילית וכשנתייגירה הפכה שמה לרות. וכתב הגר"א (בביאורו לרות), דלכך נקרא שמה רות משום שתחילה היתה מצווה בשבע מצוות וכעת נתוספו לה תר"ו מצוות. וקשה הא כל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות ואין לה תר"ג מצוות, ואי משום שיכולה להכניס עצמה לחיוב ולקבלו עלי', גם גוי יכול להכניס

שיחת התלמידים

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנמסרו לעלון 'שיח אמונה' על ידי החברות של הרב זצוק"ל,

הגאון הגדול רבי צבי רוטברג שליט"א ראש ישיבת 'בית מאיר'

הרב זצוק"ל משתתף בשמחת נישואין בצוותא עם הגר"צ רוטברג שליט"א

רבינו למד, ושוב למד, ובין זה לזה - גם למד...

בתחילה רצוני לומר מה היה פה ומה הפסדנו... בעיקר מה היה, ואני חושב שצריכים לדעת מה היה בגלל שזה סוג של 'חיוב' באיזה שהוא מקום למלאות את החלל, ולא שאנחנו יכולים למלא את המקום הזה, כי זה נראה שלא שייך בכלל, אנחנו לא בכיוון הזה בכלל אבל בכל זאת, אמר לי פעם אחד מגדולי ישראל, שיש כל מיני סיפורים שמספרים על גדולי ישראל, ולו זה לא עושה שום דבר, והביא דוגמא מהסיפור על הגאון מוויילנא

1 נערך מתוך הספד, ועוד דברים שנאמרו אחר מיטתו של הרב זצ"ע, וישי"כ מיוחד לתלמידיו על מסירת הדברים.

שיחת התלמידים

צריך לשמוע מה שאני רואה וזה גם חלק מה"כנתינתם מסיני"! זו היתה הגדלות הנוראה, הגדלות היתה בזה, **תורה כנתינתה!** בשני החלקים שכתוב בחז"ל גם '**רואים את הנשמע**' וגם '**שומעים את הנראה**'!

"הכל צריכין למרי חיטא"

יום אחד כשלמדנו, עלה אביו מרן הקה"י זי"ע לבית, ואמר לו כי הוא עוסק באיזה ענין (כמדומה בענין 'אשם תלוי') וחקר חקירה, והוא מבקש שיביא לו ראייה לאחד הצדדים מה'בקיאות' שלו... היה ברור לו שיש מקום שכתוב כמו אחד הצדדים, ר' חיים על אתר אמר מראה מקום, אבל הסטייפלר דחה זאת, הוא הרבה קימצא, ואמר חז"ל אחר, מיד ספק הסטייפלר את כפיו בשמחה, וקרא בחדוה - **"הכל צריכין למרי חיטא"**!

אמרו"ר מרן רה"י זצלה"ה היה רגיל על לשונו לכנותו '**עולה תמימה**'!

הוא סיפר לי כי כשלמד בלומז'א, נתקשה בדף אחד בערכין (דף ט בענין עיבור השנים), ונסע לב"ב ללמוד זאת עם אביו זצוק"ל.

הלימוד

למדנו ביחד כמעט שבע עשרה שנה, וזה הייתה קביעות בלי לבטל יום אחד! והייתה לו קפידא נוראה על הזמנים, היו פעמים שהוא ממש לא הרגיש טוב, ושכב במיטה ברוב חולשתו עם חום גבוה, אבל גם אז, היה אומר לי שנלמד לפחות כשתי דקות שלא תתבטל ה'קביעות'!

לפעמים כשהוא לא חש בטוב, היה אביו מרן הסטייפלר עולה לדרוש בשלומו, ואף ניגש אליו והניח את ידו על מצחו, למדוד האם חומו גבוה...

היה יום אחד ויחיד בכל השנים שבו לא למדנו, וזה יום ינושאי... יום קודם לכן בערב יום החופה,

שאלני בחיוך בסיום הלימוד - 'ומה מחר?... קביעות זו קביעות...' הבנתי מכך שאף מחר לומדים... בקשתי את רשות כלתי, והלכתי ל'נץ' (הוא אמר לי בשם הדוד מרן החזו"א זי"ע שללכת לתפילה א"צ 'שומר' כדין 'שלוחי מצוה'), כשהגעתי, הוא הביט עלי בפליאה, ולאחר התפילה אמר בנחרצות - 'היום, לא לומדים!' והתעקש ללוותיני עד לביתי.

לימוד הירושלמי

חלק עיקרי בלימודינו היה ה'ירושלמי', כי כשאמר לי שנלמד ירושלמי, הוא כבר למד אותו פעם אחת, אבל אז למדו כפי הוראת אביו 'כמה דפשיט טפי מעלי', ממש בפשט, וכעת, אמר, שרצונו ללמוד היטב, ולכתוב כל דבר ופשט שיתחדש, והוא השקיע בכך הרבה, היה כותב כל דבר על גליון הגמרא, ובכתב רש"י... הביאורים הטובים שיש ב'ביאור' שנדפס ממנו זה מן הלימוד ההוא. [פעמים היה כותב 'כפירוש הפני משה', 'כפירוש הקרבן העדה'...].

לימוד סדר קדשים

בתחילת הלימוד למדנו סדר קדשים, למדנו דף גפ"ת כל יום (היינו לומדים בלילה, כשעוד דר ברח' אור החיים וכשעברו לרשב"ם (ר"ח ניסן תשי"ח) העברנו את הלימוד לאחר ה'נץ', והוא אמר שכך נרויח גם עוד מתפלל, היו פעמים שלא היה מנין והתפללו ביחידות כדין מעלת התפילה בנה"ח) בסיום כל תוספות הוא היה בוחן אותי, סוגר את הגמרא והייתי צריך לומר את המשא ומתן של כל תוספות. ב'זבחים' זה היה בתוספות הארוכים שבסופם כתוב 'ברוך' מהם הוא היה עושה 'עסק'. וכך בסיום כל פרק.

הלימוד הראשון - 'ואלו מגלחין' בתשעה באב

הפעם הראשונה שלמדנו היה בתשעה באב שנה לפני ה'בר מצוה' שלי, הוא ביקש ממני אחרי ה'קנינות' שנלמד יחד פרק 'ואלו מגלחין', ולמדנו כל היום וסיימנו את הפרק.

פעם כשלמדנו ביבמות את הסוגיא של 'כאשר עשה[לדם הפר]' בזבחים (א"ה).

שבהיותו ילד למד כל זבחים מנחות בכמה שעות ובחנו על כך אחד מגדולי אותו הדור, אז הוא אמר לי סיפור כזה של הגאון, לי זה לא אומר שום דבר, הרי בין כך לא אגיע לשם, אז זה לא סיפור בשבילי, סיפור בשבילי זה מה שאני יכול לקחת מזה, ממילא מה שאנחנו נדבר פה אנחנו לא יכולים לקחת מזה, אבל בכל זאת תהיה לנו איזה שייכות מסוימת...

אני חושב שתמצית ההספד מה שצריכים להגיד על רבינו זי"ע"א, וזה תחילת ההספד וזה גם סוף ההספד, מה הוא עשה? **הוא למד, ולמד, ולמד...** וחזן מזה מה הוא עשה עוד? **הוא למד, ולמד, ולמד...** ובין זה לזה? **הוא שוב, למד ולמד ולמד...**

מיום עמדו על דעתו ובמשך כל ימי חייו לא פסיק פומיה מגירסא, לא היה הפסק של 'נשימה' בלימוד שלו, לא היה אצלו 'מוקף גויל', עוד הפעם למד ועוד הפעם למד ועוד הפעם למד...

וזה למעשה רצונו יתברך, ראינו לפנינו דמות אדם שעשה באופן המושלם ביותר את רצונו יתברך, 'והגית בו יומם ולילה...'!

תורתו של רבינו - 'שומעים את הנראה'

במכילתא נאמר שבמעמד הר סיני היו 'רואים את הנשמע ושומעים את הנראה', לא רק רואים את הנשמע אלא 'שומעים את הנראה', ולפי דרכינו, יש מושג של 'רואים את הנשמע' אנשים שהם יודעים בבקיאות את התורה, אבל יש גם שמבינים מה כתוב וזה נקרא - שומעים את הנראה!

יש לי לזה הרבה דוגמאות, ואציין אחת, אירע פעם שפגשתי באיזו שמחה אדם גדול מאד, ותוך כדי שדברנו, הוא שאלני, מהו הפשט בתוספות פלוני בכתובות, היה זה תוספות קטן בן כשלוש שורות התחלתי לנסות ולבאר אך ללא הועיל, התוספות נותר קשה, אחרי

שיצאתי מאותה שמחה התפלאתי באמת איך מפרשים תוספות כזה בפשט, למחרת שאלתי את ר' חיים, רציתי לראות איך הוא יסביר את התוספות הזה, עוד לפני שהוא הסתכל על התוספות על אתר הוא אמר לי את הפשט שלו בתוספות, פשט פשוט! ממש תוך כדי דיבור הוא אמר את המהלך שלו בתוספות, כי לא היה דבר שלא היה בהיר וברור לו, זה 'שומעים את הנראה'!

קושיא בפשט - זה הקושיא עצומה הכי גדולה שיש בעולם...

יש לי הרבה עובדות מכל עשרות השנים ששאלתי אותו קושיות עצומות, על כל פנים לדעתי הם היו קושיות עצומות, והוא היה אומר נחשוב על זה, אחרי כמה ימים הוא לפעמים היה עונה ולפעמים לא... אבל אם שאלתי אותו שאלה ב'פשט' מה הפשט פה, ושאלה גדולה בפשט, והוא הרגיש שנגעתי לו בדבר שאולי הוא לא יודע מה ה'פשט' בזה, הוא היה נהיה מיד '**אויס מענטש**', לא היה שייך לדבר איתו! כי 'קושיא עצומה' הכי גדולה שיש בעולם הוא יכל ללכת לישון עם זה... אבל שאלה ב'פשט' זה היה מבהיל, ממש לא היה שייך לדבר איתו!

הייתה פעם ששאלתי אותו שאלה באיזה ר"ש בטהרות, ואמרתי לו שאני חושב שצריכים לעשות הגהה בר"ש הזה, עד כדי כך זה היה קשה בפשט, והוא הסתכל וכנראה הרגיש שהוא לא יודע עד הסוף פשט בזה, זה היה מבהיל על הרעיון מה שהיה! מבהיל על הרעיון! קושיות הרבה יותר עצומות מזה הוא עבר לסדר היום אבל כאן הוא נהיה 'אויס מענטש', ממש 'אויס מענטש'... הוא לא יודע מה הפשט בר"ש הזה... שבוע אחרי זה הוא פגש אותי ואמר לי, מצאתי באיזה ספר שהוא מדבר על הר"ש הזה, עד אז לא הייתה לו מנוחה, מה קרה?? זה לא היתה קושיא על הר"ש, אלא משהו לא היה מובן שמה, ראו עליו דבר אחד - **לא יכול להיות שיש משהו כתוב, בחז"ל, בראשונים, בכל חלק בתורה, שאין לי בו פשט ברור, שהוא לא מובן לי כל כולו כדי צרכו...**

זה הפשט 'שומעים את הנראה'! לא מספיק שאני רואה,

מה שאינך צריך לדעת אל תדע

היה יום אחד שהרבנית הוזקקה לצאת מן הבית השכם בבוקר, והיא שאלה 'מה יהיה עם ארוחת הבוקר?' אמרתי, אני אכין משהו, שאלה אותי, מה תכין, אמרתי לתומי 'חביתה'... שאל אותי ר' חיים, אתה יודע להכין? עניתי את האמת שלא, אבל ננסה... אמר לי ר' חיים: 'אלמד אותך כלל גדול לכל החיים, מה שאינך צריך לדעת אל תדע! וזה באמת היה הוא כל חייו, מה שהוא לא היה צריך לדעת הוא פשוט לא ידע...

הוא לא ידע מאשר בבית מאומה, כל העול היה על הרבנית ע"ה, היה דבר אחד ויחיד שאני זוכר שעשה בבית, והוא, כשלמדנו ב'חברותא' והילדים הקטנים היו בוכים, היא הייתה מכניסה את העגלה לחדר הלימוד, והיינו מנדנדים אותה תוך כדי הלימוד, הוא נדנד זמן מה, ולכשהתעייף מעט העביר אלי, וחזר חלילה...

מעשה ב'זבוב'

פעם הוא סיפר לי מעשה באמרו 'הכרתי אברך אחד', אך אני הבנתי שעליו מדובר... וכך סיפר שאותו אברך היה נח מעט בצהריים ורצה לקום אחר כמחצית השעה, אך לא היה ברשותו שיעון מעורר, בכל יום ויום אחרי חצי שעה היה מגיע זבוב ליד אזורו ומעירו משנתו... יום אחד הוא היה עייף במיוחד והחליט לישון עוד מספר דקות, מאותו היום הפסיק הזבוב להגיע... [זהו לימוד לכשעצמו, כששולחים לך סייעתא דשמיא תקח אותה, אם יום אחד תדחה אותה, מפסידים את הסייעתא דשמיא...].

הרב זצוק"ל מאדון למשא הגר"צ רוטברג שליט"א בהספד על הרבנית ע"ה

"במצוותיו חפץ מאד"

הייתה לו חיבה מיוחדת לקיום 'מצוות נדירות', (פעם הוא אמר לי שיהודי צריך לפחות פעם אחת בחייו לקיים כל מצוה שהוא יכול), כך עלינו יחד בפעם אחת אל גג הבית של הסטייפלר לקיים 'שילוח הקן', כשעלינו נעשה רעש על ידו והיונה ברחה, הוא זכה בביצים ואמר לי, אני קיימתי, כעת אפקירם ולכשתחזור היונה, תקיים אותה. (כך הוא סבר שיתן לקיים כמה פעמים, יש בזה דיון, והוא הוכיח זאת מלשון חז"ל).

כך בפעם אחרת כשהלכנו ברחוב היכן שכיום רחוב עזרא, ראינו עדר עצום של כבשים עם רועה ישמעאלי, אמר לי רבינו כי נלך לשאלו של מי הכבשים, אולי הם של יהודי ונוכל לקיים 'ראשית הגז', הרועה אמר לנו שהוא בעל הכבשים, אבל ר' חיים אמר לי שלא נראה לו שהוא דובר אמת, וכדאי לערוך בירור, ובאמת גילינו שהם שייכים ליהודי מעולי רומניה שגר היכן שכיום נמצאת שכונת 'רמת אלחנן', הלכנו לביתו, והיינו צריכים להסביר לו מה רצונו, כשהבין, אמר לנו מתי זמן הגיזה, ואז הלכנו לשם יחדיו מרן הסטייפלר, ובנו ר' חיים, ור' דוד פרנקל ואני אבלח"ט, וקנינו ממנו חמש כבשים, וקיימנו את המצוה.

הוא סיפר לי כי בהיותו בחור בלומז'א, ביקש מרבה של פ"ת הגר"ר כץ, כי אם יעשו בבית דינו 'חליצה' הוא רוצה להגיע בסופה, כיון שנאמר בתורה שכל העומדים קוראים 'בית חלוץ הנעל', והוא רוצה לקיים את המצוה הזו, וכך הוה.

'איני מוכן להשתמש במישהו אחר'...

בשנים הראשונות כשהילדים עוד היו קטנים, הייתי עוזר לו בכל שנה לסכך את הסוכה, ואני הייתי מניח את הסכך, כשבנו הגדול נהיה בר מצוה, הוא אמר לי שעכשיו כבר יש לו מי שסכך, התווכחתי איתו כי רציתי להמשיך בחזקתי, אבל הוא התעקש ואמר, כל זמן שלא היה לי בן גדול נעזרתי, עכשיו שיש לי מי שיניח, איני מוכן להשתמש במישהו אחר...

חז"ל בברכות אומרים ש"אגרא דהספיא דלוי", והדרשנים אומרים ש'דלוי' הוא מלשון לדלות - לדלות מההספד את המעשים הגדולים של הנפטר, מההספד הזה צריכים לדלות דבר אחד ויחיד ואין בלתי -

ללמוד, וללמוד, וללמוד!...

דף מ' א' ואילך) הוא אמר לי כי כאן צריכים ללמוד בחזקתא מחתא שניים וחצי דפים, כי הכל ענין אחד, וכך למדנו במשך זמן רב, והגיעה השעה לאחר חצות הלילה, עד שאמרו "ר ואמי ע"ה הגיעו לדפוק בדלת, כי לא ידעו היכן אני..."

קידוש החודש

כשהגענו ללמוד מסכת ראש השנה, הוא אמר שעכשיו נלמד לפני כן רמב"ם הלכות קידוש החודש, וכך למדנו את כל הרמב"ם במשך כחצי שנה. יש בו הרבה חישובים סבוכים כידוע, הוא היה מחשב את הכל בראש, ואני הייתי עושה על הדף, ותמיד הוא היה משיג, והיה צודק...

ה'עיקר' בחשבונות קידוש החודש

ברמב"ם בקידוש החודש יש 'עיקר' שממנו הוא מתחיל ועושה את כל החשבון, וה'מפרש' אומר שמהעיקר של הרמב"ם כבר עברו שנים רבות ולכן הוא מייסד עיקר חדש, אז ר' חיים אמר לי שאנחנו נעשה 'עיקר' נוסף, והוא קבע עיקר (וזה לא היה מדויק לגמרי, אבל קרוב מאוד כפי שראינו אח"כ), ולפיו חישבנו את כל החשבון עד שהגענו לזמן ה'מולד' של ראש השנה תשכ"ד, שזה היה בליל ב' דר"ה, והסכמנו שנצא בלילה זה לראות את המולד, אך מכיון שזה

היה מספר חודשים קודם לכן, נשכח ממנו כל הענין, באותו ליל שני של ר"ה הלכתי במעלה רחוב רשב"ם עם אאמור"ר רה"י זצלה"ה, והוא שהייתה לו ראייה טובה במיוחד, אמר לי לפתע, כי רואה הוא את הלבנה בצורה שמעולם לא ראה אותה, כיון שהיא דקה ממש וכמעט שלא נראית, ואז נזכרתי שזה תואם לזמן שחישבנו את ה'מולד'... נכנסנו לישיבה, ויצאתי שוב, בכדי לראותה היטב, וכבר היא שקעה... לאחר מכן שאלתי אותו, אם הוא ראה? אמר לי שנשכח מזכרונו, אמרתי, אני ראיתי... וסיפרתי לו את המעשה.

למדנו עם ספר 'ישועה בישראל' על הלכות קידוש החודש, כשר"ש פרנקל הוציא את הרמב"ם הם באו אליי שיערוך להם את הקידוש החודש, והוא אמר שקשה לו להכנס לענין ושלחם אלי, ועשינו זאת על פי הספר הנ"ל.

תחפש בדפוס הרמב"ם...

היה מעשה כשעבדתי על הרמב"ם שם, הייתה הלכה אחת שהיה בה קושי רב, ובכתב יד (שהיו לר"ש פרנקל) הייתה תוספת של מילה אחת שיישבה את הענין, אך לא העזתי להכניס אותה בגוף הרמב"ם, עליתי אליו והראתי לו את המילה, הוא גם אמר, שזה נפלא ביותר, שאלתי אותו, להכניס לרמב"ם? הוא גם חשש... אחרי מחשבה הוא הציע, יש לי פתרון, תחפש בדפוס הרמב"ם שהיו בכל השנים אם באחד מהם נמצאת המילה, נוכל לתקן... ובאמת מצאתי זאת ברמב"ם 'דפוס רומי' (שם יש הרבה שיבושים אבל גם דברים טובים מכת"י), וכעצמו, על פיו הכנסנו.

מסכתות 'עניי' הם מסכתות הכי חמורות,

אבל לא הכי קשות

הוא אמר לי בשם מרן החזו"א כי מה שמקובל ש'עניי' - עירובין נדה יבמות הם שלושת המסכתות הקשות שבש"ס, אין הכוונה לקושי במסכת, כי יש יותר קשות, אלא הם שלושת העניינים החמורים שבש"ס.

ספרי ה'קהילות יעקב'

העניות בימים ההם במעונו ובחייו הפרטיים של מרן הקה"י זלה"ה הייתה קשה, אני זוכר שכאשר היה מקבל את ספרי ה'קהילות יעקב' היה מקבל אותם בצורה של גליונות, והוא היה צריך לקפל אותם כמו ידי... כשלמדתי אז בחברותא עם רבינו הייתי הולך אתו לביתו, והיינו עוזרים לו יחד בקיפול הגליונות של ספריו... היינו עושים את זה במוצאי שבת, כשאסייעתא מילתא בסדרי למודנו. לא אחת, כשהיה מגיע ספר, היה רבי חיים אומר לי, 'הגיע לבית אבא ספר חדש שלו נרד לעזור לו...' הסטייפלר היה מנסה להתנגד... אח"כ הייתה לו הכרת הטוב גדולה. יש לי בבית שתי ספרי 'קהילות יעקב', אחד מהם על גיטין, עוד מהישיגים שעזרתי אישית בקיפולם. הסטייפלר שלח לי אותם מתנה אישית כהכרת טובה...

מתורת מרן החזון איש זללה"ה בעיני תלמוד תורה

שיצטער בכך, ויאמר כבר בטלתי הרבה וצריך לילך ללמוד¹⁸ (על רמב"ם פ"ב מדעות ה'19ד, ורמ"א יו"ד סי' רמ"ו סכ"20, ובכתר ראש סי' ע"1, ובמ"ב סי' קנ"ו סק"22ד, ומש"כ בס' ארחות יושר סוף סי' ב'23 בשם הגר"א²⁴).

(ו ר"ד שמידל נ"י שמע בשם מרן, שאם רואה בספר שמביא מספר אחר או מגמ' מפורשת, א"צ לומר בשם אמרו, דהוי כשמש שמביא לו את הגמרא²⁵ (ועל נזיר נ"ו ב', ועל ירו' שבת פ"א ה"ב, ותנחומא במדבר סי' כ"ב²⁶).

ז) אם אשה רוצה לפעמים ללמוד תורה באקראי, מותר ללמדה סוגיא א' או ב', ואין זה בכלל ללמוד תורה נגשים²⁷ (על סוטה כ' א"28, ובלקוטי הלכות שם²⁹, ועל ירו' סוטה פ"ג ה"30ד, וי"ל). [א"ה. וראה לקמן במדור 'שיח מלך' מדברי רבינו בק"מ על הרמב"ם, וכן במדור 'שיח חכמה' מה שציין רבינו ב'ביאור ההלכה']

(ח על לימוד הנסתר שמעתי בשמו, שא"א אלא ע"י גילוי אליהו או איש מפי איש³¹ (וככ"ר רמ"ג).

(ט שמעתי שה' מזרז ללמוד במו"ש ובר"ח כדי שיהא סימן טוב לכל השבוע והחדש (על רמ"א יו"ד סי' קע"ט סכ"23).

על אף שהדפסנו קטעים מן 'קונטרס הזכרונות' בשנים עברו, לרגל הוצאת הספר מתוקן ומנופה ב"ג נפה - בתוספת הערות וביאורים - על כגון דא אמרו חז"ל (חיגה ג' א'): 'אין בית המדרש בלא חידוש'

הלכות תלמוד תורה

א) ח"א אמר לי בשמו שהרוצה להצליח בלימודו יזהר מהדברים הצריכים נטילה באמצע הלימוד (וכ"ה באגרותיו ח"א סי' ד', ועל או"ח סי' ד' סי"ח², ועל בקונטרס הזכרון ח"ב סי' ח³). **וגם ליזהר שלא להוציא שקר מפיו בשום אופן** (ועל באמונה ובטחון פ"ד סי' יג⁴). **גם שמעתי בשמו שאמר ליזהר לומר היה"ר שקודם הלימוד**⁵ (על או"ח סי' ק' ס"ה⁶).

ב) שמעתי בשמו שיעץ שמלבד שיעורי העיון ראי ג"כ ללמוד קצת במהירות כדי לקנות הרבה ידיעות⁷ (על סוכה כ"ט ריש ע"א⁸ ובמעש"ר סי' ס⁹ ובכתר ראש סי' מ"ט¹⁰, נ"ד¹¹, ונ"ה¹², ועל בהקדמת לבוש מרדכי על ב"ק שהאריך בזה¹³).

ג) שמעתי משמו שראוי לנער עד הבר מצוה לידע את הש"ס, ואח"כ יוכל ללמוד בעיון¹⁵ (ועל שבת ס"ג א"16).

ה) שמעתי משמו, שגדר דברים בטלים, שאם שח איזה עשרה מינוט¹⁷, צריך

1 וכתב שם, שדקדוק ההלכה בכל אלו הוא בכלל מה שאמרו עליו חז"ל (ירושלמי שבת פ"א ה"ו) שטורה מביאה לידי קדושה.

ובכלל הזהירות בזה, כתב החזו"א (שם) שיהיה ליטול ידיו אם נגע בידו מעל המרפק, והובא לעיל (סי' א אות יד).

2 שם מבואר, שאם עשה אחד מהדברים הצריכים נטילה ולא נטל ידיו, אם ת"ה הוא תלמודו משתכח ממנו.

3 שם הביא רבינו דברי השר"ע שם, וכתב שמקורו מברייטא במחזור ויטרי סוף מס' סופרים וריש מס' כלה.

4 שם הביא דברי חז"ל בענין גנות השקר, וראה גם מה שכתב רבינו בארחות יושר (ערך אמת).

5 הנזכר בברכות (כח, ב).

6 לכאורה הוא ט"ס, וצ"ל ס"ת. ושם מובא שיש לומר תפילה זו בכניסתו לבית המדרש וביציאתו. ובמשל"ב (שם ס"ק לו) הביא את דברי הרמב"ם שאמריהם היא חובה, ורבינו כתב בתשובה לשיאל (דולה ומשקה עמ' 86) שהיא מצוה.

7 ואמר רבינו (ארחות רבנו ח"ד עמ' קנה) שאף החזו"א נהג כן, ופעם ראהו חזר על כל מסכת ברכות במרוצה במשך כשעתיים. בלי ריש"י וזנוס' ובל' להוציא המילים מפיו. ועוד אמר (תא שמע חס"ו עמ' נב) שהיה החזו"א רגיל לחזור על כל מס' הולין בכל שנה ביום היארצייט של אביו וצ"ל.

וכן נהג רבינו מימי בחרותו (הקדמת ספר דעת נוטה במדבר, אלא ד' אמות של הלכה פ"ע ס"א) שלאחר שסיים את לימוד הש"ס בפעם הראשונה בגיל ט"ו, התחיל בסדר קבוע ללמוד כל התורה ושר"ע ומשנ"ב בכל שנה כידוע, וסידר לזה קביעות לכל יום, והתאמתן מאוד להשלים חובה זו בכל יום, ואף בזמנים קשים מאוד, ואח"כ בשאר השעות היה לומד דברים אחרים בעיון וכוונת ספרים. וכתב רבינו (דרך אמונה אגרות ומכתבים ח"א סי' רכו) שכן הדרך הישרה לקבוע חלק מהיום ללמוד בעיון והלקן מהיום ללמוד בבקיאיות. וכמה זמן לקבוע לכל חלק, תלוי אצל כל אחד לפי הצלחותו.

8 בגמ' שם איתא על רבא ורמי בר חמא, שבתחילה היו לומדים יחד במרוצה, ואח"כ מעיינים בסברת הדברים.

9 במעשה רב שם כתב, שיש ללמוד בכל יום שני דפי גמ' עם פירוש רש"י, ומשמע שזה מלבד הלימוד בעיון ובהבנה.

10 שם כתב, שהגר"ח מוולוז'ין צוה לאחד מתלמידיו ללמוד בכל יום ה דפי גמ' מסדר מועד, ולכל הפחות ג' דפים, ולחזור על הגמ' שני פעמים ועל הרא"ש שמונה פעמים, ולא לעיכובא ללמוד בלימוד זה כל התוספות והאחרונים.

11 שנשאל הגר"ח מוולוז'ין ע"י מי שלמד סדר מועד אם יתחיל סדר נגיש או יחזור על סדר מועד, והשיב לחזור היטב על סדר מועד עד שיהיה בקיא בו.

12 שם הובא, שאמר ללמוד ח"י פרקי משניות כל יום, ולחזור עליהם באותו היום שנים או שלשה פעמים, עד שיהיה בקיא בהם בעל פה.

13 ובסוף דבריו כתב, שהעצה היעוצה לכל לומד היא לקבוע לעצמו חצי היום ללמוד גמ' עם תוס' בעיון, וחצי היום גמ' בלי תוס', ולחזור על זה הרבה כדי שיהיה בקיא היטב, ושעה אחת ילמד עם חבר בעל שכל ישר בספר קצוה"ת, ובוזה יצליח בלימודו.

14 בארחות רבנו (ח"ד עמ' קט) ובדרך שיחה (ח"א עמ' תצה) הובא מרבינו, שאמר ששמען כן מהגרמ"י ליפקוביץ וצ"ל בשם החזו"א. והיה רגיל רבינו להזכיר הוראה זו (אלא ד' אמות של הלכה פ"ע ס"ו). ובטעם הדבר הובא בשם החזו"א (מעשה איש ח"ד עמ' פ), ששנתינו הברורות המוקדמות מועילות יותר לליכון, ולכן טוב לקבוע עצמו בזה ללמוד בקיאות. והספיק רבינו (דרך שיחה שם), שאמנם אינו יודע כמה יזכור הבן מזה, אבל מ"מ כשיבוא ללמוד דברים אלו לא יהיו זרים לו. ואמר רבינו (ארחות רבנו דרך שיחה שם), שהקהלות יעקב למד עמו בעצירותיו כל הששה סדרי משנה, והרבה גמרות וגם מסכתות קשות כמו עירובין וזבחים ומנחות וחולין, אבל לא כל הש"ס בבלי, ורצה אביו שייסיים השאר לבד, וסיים הש"ס בגיל ט"ו. והעיד על עצמו שמה שלמד בשנים מוקדמות יותר הוא זוכר טוב יותר. ומס' ב"ב שלמד האחרונה זכר אותה פחות טוב משאר המסכתות. ועוד אמר (הקדמת דעת נוטה במדבר), שאת הירושלמי אינו זוכר כמו הבבלי, כי למד אותו בשנים מאוחרות יותר. ואמר רבינו, שכשהלך ליישיבה אמר לו הקהלות יעקב (דרך שיחה שם עמ' תצו) שאין תפקידו עתה לחדש חידושי תורה, אלא קודם כל עליו לדעת הש"ס. ואף רבינו (ארחות רבנו שם, הקדמת ספר דעת נוטה במדבר) השתדל בזה עם ג' בניו, ולמד עמהם את הש"ס בעצירותם, שני דפים בכל יום, וסיימנו את הש"ס עד גיל ט"ו או ט"ז, ועם אחד מהם סיים הש"ס עד הבר מצוה.

15 ואף לחברו הלאמר סוגיא בעיון, ואמר רבינו (ארחות רבנו שם עמ' קנד) בשם החזו"א, שלפני שהתחיל לעיין בסוגיא ארצי' שקילמד את כולה במהירות כדי שיהיה לו מושג ממה שמדובר בה. ועוד אמר (שם עמ' קנה) בשם אביו, כשהיה מתקשה בהכנות השיעור לבני הישיבה היה חוזר על הסוגיא כמה פעמים, ועי"ז היה מבין את הדברים היטב.

16 וצ"ל הגמ' שם, אמר רב חננא כד הויא רב תמינ טרי שנין והוה נמירנא ליה לכוליה לתלמודא, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא. מאי קמ"ל, דליגמר איניש, והדר ליסבר. ומבואר שכדי לקיים מעלה זו יש ללמוד את כל הש"ס ואח"כ לעיין בהבנת הדברים.

17 היינו דקדוק.

18 והביא רבינו שמועה זו בשם החזו"א בספרו ארחות יושר ערך ביטול תורה, ולפני שהביא את דברי החזו"א כתב 'ויש להעיר, שאיסור דברים בטלים אין הכוונה לאסור לדבר אפילו תיבה אחת מה שאינו דברי תורה, שזה אינו אלא לבעלי מדירה גדולה'. אמנם רבינו עצמו התמיד מאוד בלימודו, ואף בני ביתו הקרובים ביותר לא יכלו לדבר נמוז במילי דעלמא יותר ממשפט אחד או שנים. ומיד היה חוזר ללימודו (הקדמת ספר דעת נוטה במדבר).

19 וצ"ל הרמב"ם שם: 'לעולם ירבה אדם בשתיקה, ולא ידבר אלא או בדבר חכמה או בדברים שצריך להם לחיי נפש, אמרו על רב תלמיד רבינו הקדוש שלא שה שיחה בטלה כל ימיו, והוא היה שיחת רוב כל אדם, ואפילו בצרכי הנוף לא ירבה אדם דברים, ועל זה צויו החכמים ואמרו כל המרבה דברים מביא חטא, ואמרו לא מצאנו לנוף טוב אלא שתיקה'.

20 שם כתב, שאסור לדבר בשיחות חולין.

21 שם כתב, 'שהכל בכלל דברים בטלים, וזלת מה שנוצר למשא ומתן, או להשיב מפני הכבוד, וטוב לזרזינג גם מזה וכו', וצריך התחכמות גדול נגד היצר שלא יראה לו היתר'.

22 שם הביא דברי הגמ' בויאמ' (ט, ב) שהנחש נשיות חולין עובר בעשה, ופירש דהיינו שמדבר דברי נגאי ומלות ראש, וכמביאר ברש"י שם. וכתב רבינו (מאחות יושר שם) שהו סיוע למה שכתב שהמדבר מעט דברי חולין אינו עובר איסור.

23 ערך ביטול תורה.

24 שם הביא רבינו מה שכתבו בשם הגר"א, שמש"כ שהתורה נקנית במיעוט שיחה אין הכוונה לאיסור דברים בטלים, אלא הכוונה שאחד מקניני התורה הוא מעט שיחה בעניני העולם, כדי שלא תתבלבל דעת הולמד. ובספר ארחות יושר (שם) שהביא ג"כ את דברי החזו"א המובאים כאן לאחר שהביא דברי הגר"א הל' וראה שכוונתו לבאר מש"כ החזו"א, והוא עשר דקות כבר צריך להיות אכפת לו, אבל פחות מזה הוא בכלל מיעוט שיחה שיש בו צורך.

25 וכן נהג החזו"א עצמו כשאמר לו הגר"ד ד'פורבסר: ש"ליטא! עד נדון שהיה כותב בספרו שדין לו מנצא בתוספתא, והספיק ארצי' החזו"א שוב ראיתי בתוספתא, ואמר להגר"ד, שאמנם מגיעה לו תורה על מה שהודיענו, אבל אינו צריך להזכיר בשמו, כי לא שמע עמנו טעם וסברא חדשה (מעשה איש ח"א עמ' פו).

26 כוונת הדברים מבואר מעמ"ש רבינו בספרו שערי אמונה (פאה פ"ב מ"ו ס"ק יד), שהביא דברי הגמ' בגזיר שם שבשמועה שנמסרה איש מפי איש ע"י שלשה ויותר, א"צ לומר את כל שמות מעביייו השמועה, אלא רק את הראשון והאחרון, וביאר הסתם. שמה ששפתותיו דובקות כשאומרים בשמו, הוא כשאמר מעצמו חידוש וטעם, ומצד זה צריך להזכיר רק שמו של הראשון שהוא בעל מימרא זו [ואת שם האחרון מומקים כי הוא כרבו כמה שלימדו תורה זו], ולכן את שמות האמצעיים א"צ להזכיר, ושוב הביא שם דברי הירושלמי שאין כאן, ודן אם חולק על הבבלי. ואח"כ הביא דברי המדרש תנחומא שציין כאן, שמבואר שם להזכיר כל שמות מוסרי מימרא זו, וכתב שלאורה חולק המדרש על הגמ' בנייר, אבל י"ל שלכתחילה יש ענין להזכיר את כל שמות מוסרי שמועה זו.

27 בארחות רבנו (ח"ד עמ' קק) כתב ששאלו זו שאל רבינו את החזו"א, שאחותו בקשה ממנו שילמד אותה סוגיא בגמ', ואמר לו החזו"א שבאקראי מותר.

28 במשנה שם איתא שלבן עזאי יש ללמד את בתו תורה, ולר"א המלמדה תורה כאילו מלמדה תפלות.

29 שם מביאר שדברי המשנה הם בתורה שבנ"ע, אבל תורה שבכתב אנ"פ שאין ללמדה לכתחילה, מ"מ אינו כמלמדה תפלות ועוד כתב. שאת ההלכות שצריכה לדעת כדי לקיים היא מחוייבת ללמוד, [ובתנ"ך שם כתב הח"ת שבזמנו מצוה רבה ללמד את הבנות רבן ומוסרי ח"ל כסו מסכת אבות ומענות המאור. ואמר רבינו (מעשה איש ח"ד עמ' כז) שכשאמרו דברים אלו לפני החזו"א נהנה ואמר ששם הוא סבר כן. ובארחות רבנו (ח"ד עמ' קק) הובא מהקהלות יעקב שאמר על זמנו, שאפשר ללמד הבנות גם פרקי משניות וזכומיו].

30 בירושלמי שם איתא ששאלה מטרונה שאלה אחות את ר"א, ולא רצה להשיב לה אלא אמר לה אין חכמה לאשה אלא בעלך. ואמר לו הורקנטס בנו בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אבידת ממני שלש מאותו כור מעשר בכל שנה, והשיבו ר"א ישרפו דברי תורה ואל ינסרו לנשים. ומהו הקשה רבינו ע"ד החזו"א, ששם משמע שאסור ללמדה אפילו דבר אחד.

31 ואמר הגר"א"ל שטיינמן (אנעה בתרמ עמ' נא), ששמעו שהחזו"א למד חכמת הנסתר אצל האופה של קוסוב, והיה תקופה שעסק במשך כמה שבועות רק בספרי קבלה. ועוד אמר (אילת השחר וחי' מת זו), שלמד החזו"א גם כתבי האר"י, אלא שבהלל הגולה שבתורה יגע יותר מבחלקל הנסתר. וכן כתב בארחות רבנו (ח"א עמ' תד) שראה את החזו"א כשהוא לימד בספר עץ חיים שהיה שלו, וכן העיד רבינו (הספרים עמ' פו, וראה כל משאלותינו עמ' קט) שהיו לחזו"א ספרי הארצי"ל, ולמד בהם.

אמנם העיד הקהלות יעקב (ארחות רבנו שם עמ' תג, תולדות יעקב עמ' נא) שכשנשאל החזו"א על כך, אמר שאין לו כל ידיעה בזה ואין לו ממיל ללמוד.

ואודות המקובלים שהיו מצויים בזמנו, אמר הקהלות יעקב (ארחות רבנו שם) שאמר לו החזו"א שהיום העוסקים בזה יודעים צירופי השמות וביאורי השמות וביאורי המילים באופן שטחי, ואינם מבינים עומק הדברים. ואמר החזו"א (מעשה איש ח"ב עמ' ט) על אביו הגר"ש קרליץ וצ"ל, שהיה לו ידיעה חזקה בקבלה. ואמר הקהלות יעקב עמ' (רא) ורבינו (פנחת תורה עמ' רסד), שכשנשאל החזו"א על לימוד הקבלה, השיב שצריך לזה רב, ובעל הלשם שבו והאלמה היה הרב האחרון שהיה אפשר לקיים ממנו חכמה זו, ובדינים ונהגותיו (ח"א פ"ט אות טו) כתב, שכשנשאל החזו"א על המחשבים עצמא כידועים חכמה זו, ענין לו שאין הדבר כן, השיב לשואל, 'וכי הנך סבור שהנסתר יותר קל מהנגלה'.

וכן אמר הקהלות יעקב (ארחות רבנו שם עמ' תז) שאם אין לו רב ללמוד ממנו חכמה זו, לא יעסוק בה, ומ"מ היה נראה כמה פעמים שמעיין ולומד קבלה בסתר. וכשנשאל רבינו (הספרים עמ' פו) אם הקהלות יעקב למד קבלה, אמר שכל גדולי ישראל למדו חכמה זו, וגם אביו. והספיק שבילדותו שאל את הקהלות יעקב שביסבר לו מה שכתבו בספר קבלה שהיה הקהלות יעקב הוגה בו, והשיבו כשתגדל תבין. והעידו (בצל משכיות הכסף עמ' סג), שהיה הקהלות יעקב לומד עם רבינו בחברותא בספרי קבלה. ומ"מ העלים הקהלות את הדבר, וכתב בכמה אגרות (קריינא ודארתא ח"ג סי' תתעב ו-תתטז) שאין לו כלל ידיעה בחכמה זו.

ואף רבינו למד קבלה בקביעות בכל יום לפנות בוקר לאחר שיעור משנתו (הקדמת דעת נוטה במדבר). וכשהיה חותן קיבל את ספרי ה"לשם שבו ואחלמו" מחמיו הגר"ש אלישיב וצ"ל, והעיד הגר"ש קניבסקי שליט"א בן רבינו, שלמד רבינו כל ספרים אלו בסדרם (להדפיס ח"א עמ' 88). וכן אמר רבינו (החובות עמ' 80, בצל משכיות הכסף שם) לאחר מכן, שלמד ספרים אלו. אך בדרך כלל כשנשאל על כך העלים את הדבר ואמר שאין לו ידיעה בספרים אלו ובחוכמת הנסתר (כל משאלותינו עמ' קט), ואף את לימודי הקבוע בספר הזוהר היה מסומי' (החובות עמ' 80). ובהקדמותו לביאור 'תשועת אדם' שכתב על ספר דיאל המלאך, כתב רבינו 'כתבנו בס"ד על כל הגלה שבו, והנסתרות לה אלקינו וכו', ועוד חזון למועד בס"ד לנסתר שבו אם מנח'.

32 שם כתב בשם חכמים גדולים, שנהגו להתחיל ללמוד בר"ה, שיהיה בזה סימן טוב. והעיד הגרמ"י ליפקוביץ וצ"ל (דרכי החיים ח"א עמ' רצב) שכשלימד בישיבת תפארת ציון, זירזו החזו"א שלא לאחר את תחילת הזמן מיום ראש השנה כי הוא יום מסוגל עבור כל החדוש הבא.

מֶרֶן רַבְּנוּ הַקַּהֲלוֹת יַעֲקֹב זִלְלָה"ה בַּעֲנִינֵי תִלְמוּד תּוֹרָה

רוב הש"ס והפוסקים ושכלו קלוט סברות הגמרא והתוס' אפי' בעל כשרון פשוט מתיישר שכלו, כבעלי כשרונות גדולים, וזוכה ג"כ לחדש חד"ת אמיתיים וישרים.

1) כל מה שמתעורר אצלו קושיא או תירוץ או איזו הסבר נכון ראוי מאוד לכותבו בקצרה על פנקסו ובמשך הזמן ייתקבץ אצלו בעזרת השי"ת אוצר נפלא של חידושים יקרים.

ז) תענית דר"ח
דר"ל תנא
ארבעין יומין
קודם שנכנס
לפני רי"ח
מוכח מזה
שלא בשביל
זכרון חזר אלא
בשביל הבנה
מדעשה זה
קודם שנכנס
ללמוד לפני
רי"ח ודוק.
קריינא דאיגתא,
מהדו"ח, ח"א,
מכתב כ"ב

מכתב כ"ב

בעה"י

בענין סדר הלימוד, עירובין דנ"ת ד"ר סדר משנה כיצד כו' ע"ש במבאר שצריך לשנות את פרקו ארבעה פעמים ואפי' מרע"ה ע"ה ואהרן שנו ד' פעמים, ואין זה בשביל חזרה לזכרון דהא על זה אמרו בגמ' פ"ק דחגיגה דצריך לשנות מאה פעמים, אלא זהו למען תפיסת והבנת הסוגיא כי בלעדי הלימוד ד"פ הבנתו הוא מקופיא ובלתי מאירה, ורבים המזלזלים בזה ואינם רואים סימן ברכה בלימודם.

(ב) אחז"ל סוף ברכות חרב אל הבדים ונאלו, חרב על שונאיהם של ת"ח שיושבים בד בבד (פ"י כל יחיד בפני"ע) ועוסקים בתורה ולא עוד אלא שמטפשים כו' ע"ש מבואר מזה דהצלחה בתורה הוא דוקא ע"י לימוד בחבורה או עם חבר ולא בפני"ע.

(ג) בעירובין דנ"ד כי חיים הם למוצאיאיהם למוציאיהם בפה מבואר שההצלחה היא ע"י הדיבור ולא ע"י הרהור ועיון, וע"ש שהוא ג"כ סגולה יקרה לאריכות ימים ע"ש.

(ד) אחז"ל בקה"ר פ"ב סי' י"ב אף חכמתי עמדה לי חכמתי שלמדתי באף עמדה לי, והובא בהרמב"ם ז"ל פ"ג מהלכות ת"ת הי"ב ע"ש כמה מאחז"ל שמבואר מהם שעיקר ההצלחה הוא ע"י רוב היגיעה ולפי ערך היגיעה כן הוא הצלחתו.

ה) כתב בקונטרס שאליתות קובץ מדברי הגר"ח ז"ל מוולוז'ין אות ע"ד וז"ל
ענין חד"ת נקרא כל מה שלומד יותר ומתבררים הדברים ומחווירים אצלו כי
כל זמן שממשמש בהם מוצא בהם טעם (עירובין נ"ד) וזה אצלו חידושים עכ"ל
(רבים מהתלמידים שוגים בזה, ועמלים שעות על שעות ליישב איזו קושיא של הלח"מ וכיו"ב, וזה
בטענה שאין להם ידיעה בהירה ומקיפה בכל הסוגיות הישירות לענין זה ובדברי הראשונים ז"ל
והפוסקים מה שכתבו בענין זה, והמה חושבים שעי"ז יתעלו בתורה, ולבסוף כשמתבררים קצת
יותר אינם מוצאים ספוק מלא בראותם שלא נעשו עלוויים כו').

ובאמת עיקר עסק התורה והצלחתה היא הבנת ותפיסת הסוגיא היטב לכל פרט¹ ופרטי פרטים המסתעפים, ולחזור על זה כמה פעמים, וככה קובץ על יד על יד פרק אחר פרק ומסכת אחר מסכת, וכשיזכה ללמוד כהוגן

ישבתי פעם אצל רבנו זצוק"ל. נכנס אברך אחד ושאל: – הוא אברך כולל, מציעים לו להיות מגיד שיעור, ואיננו יודע מה להחליט, אולי עי"ז ילמד פחות בהתמדה...

השיב לו רבנו זצוק"ל: כתוב בגמרא שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת, ודעו לכם, שכשאתם מבינים היטב את השיעור, ויודעים היטב את הפשט, ומלמדים אותו היטב לתלמידים, ומשננים להם היטב, זה נחשב כאילו למדתם חמישים פעמים...

"גם אני אם לא הייתי מתעלם משרדות העולם הזה, לא הייתי לומד כלום..."

מה מרגש ה', ומחייב, לשמוע פעם אחת כשרבנו צווק"ל מדבר על לבו של אברך אחד, שכפי הנראה מרוב דאגות וסרדות בא לידי עצבות, ולא ה' יכול להתמסר ללימודיו, ובא לשפוך את נפשו וצערו לפני רבנו צווק"ל.

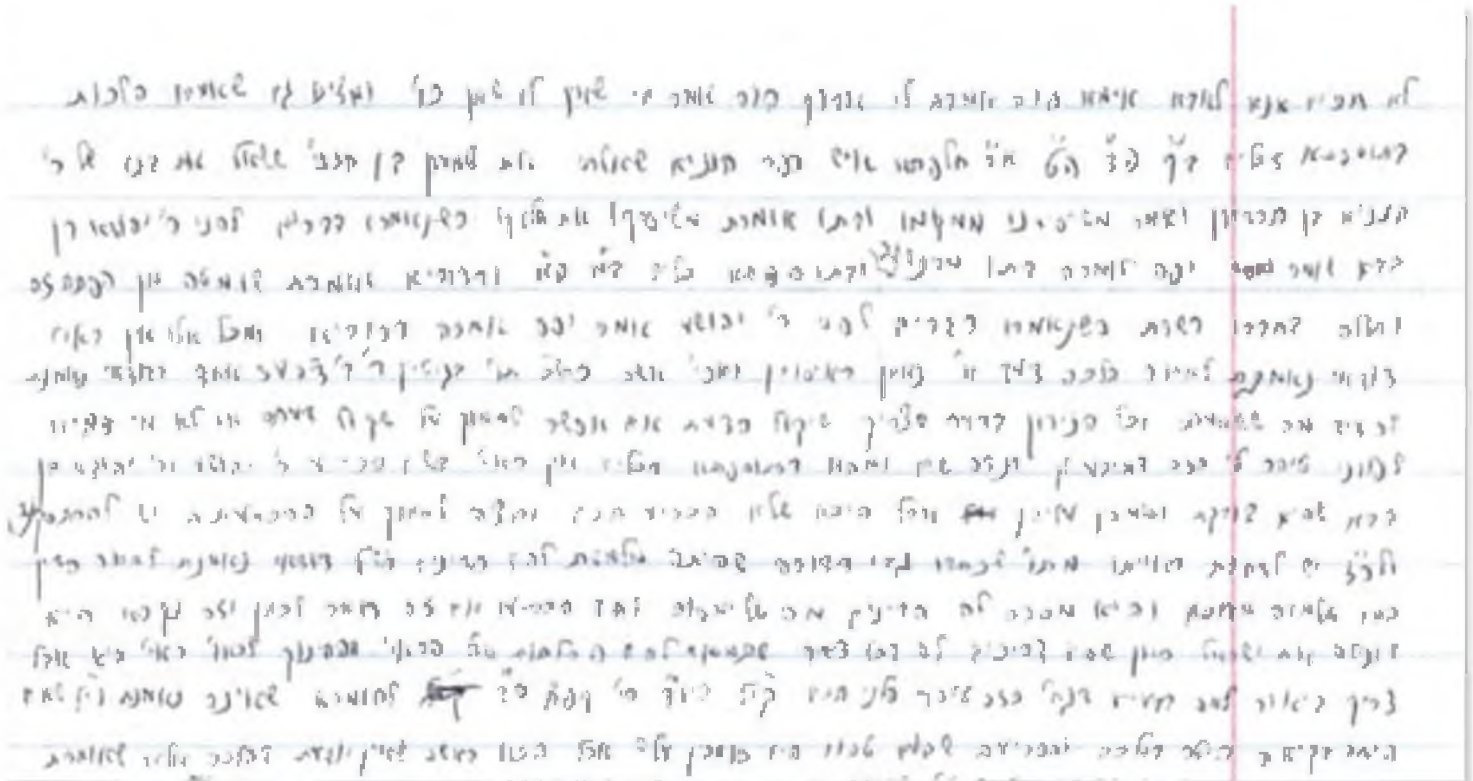
ושמעתי את רבנו זצוק"ל אומר לו, בלבביות, במאור פנים ובהתרגשות: דעו לכם שכדי להצליח בלימוד צריכים להתעלם מהצרות והטרדות של העולם הזה... גם אני, אם הייתי שם לב לכל הצרות של העולם הזה, לא הייתי לומד כלום, ודעו לכם כי תמיד היו לי טרדות וענייני צער, הפרנסה בדרך כלל תמיד בצמצום רב מאד, ולפעמים בדקדוקי עניות, ומצב הבריאות לא תמיד בסדר, וצער גידול בנים בשפע רב, ועוד עניינים של צער ועגמת נפש, והשתדלתי להתעלם מהכל, שלא יסריד אותי, להתפלל לה' שיהי' לשובה, ולבטוח בה' שהכל לשובה, ורק על ידי זה הצלחתי ללמוד תורה בעזה..."

פניני רבינו הקה"י, ח"א, עמ' י"א

[illegible][illegible]

בענין אם אשה נאמנת לומר דין בדברי תורה

כתב הרמב"ם (פ"א מהל' ביאת מקדש, ה"ג): וכשם שאסור לכהן להכנס למקדש מפני השכרות כך אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להורות כשהוא שתוי. אפילו אכל תמרים או שתה חלב ונשתבשה דעתו מעט אל יורה שנאמר (ויקרא י"א) "ולהורות את בני ישראל" ואם הורה בדבר שהוא מפורש בתורה עד שידעוהו הצדוקים מותר כגון שהורה שהשרץ טמא והצפרדע טהור והדם אסור וכיוצא בזה:

אפשר לסמוך על שקול דעתה או לא אי דמיא לפלוני טיהר לי כזה דמיבעי לן בנדה שם ומהא דתוספתא דכלים אין ראי' דשם הכריע ר' יהושע ור' יהודא בן בבא שהיא צודקת וסומכין עליהן אבל היכא שלא הכריע חכם ורוצה לסמוך על ההכרעה יש להסתפק ומ"ש בבמדב"ר פ"י ס"ה והנשים אינן בנות הוראה ואין לסמוך על דבריהן הכונה שפסולות לדון ולכן חשש לסמוך עלי' שמא אינה מדקדקת ולפ"ז יש לדחות ראייתו מתו' שכתבו גבי דבורה שהיתה מלמדת להם הדינים ד"ל דודאי נאמנת למסור הדין כמו שלמדה מחכם והיא מסרה לה הדינים מה שלימדוהו והם הכריעו אם זה דומה לכאן וזה נקרא היא שופטה את ישראל כיון שהיו צריכים לה בכל דבר שתמסור להם ההלכות אבל הראי' מהחינוך לכאו' ראי' היא אבל צריך ביאור למה בבעיא דגמ' כזה טיהר פלוני חכם קי"ל ביו"ד ס"י קפ"ח ס"ב לחומרא שאינה נאמנת וי"ל שאם היתה בקיאה היטב בהלכה והכריעה שהוא טהור היו סומכין עלי' אבל הכא באשה שאין יודעת בהלכה אלא שאומרת שמכרת במראה שכתם זה דומה לזה י"ל שטועה בדמיונה כיון שאנו מסופקים אם הוא טהור או טמא וכיון שאפשר לראותו כעת כדמסיק בגמ' שם אין סומכין עלי' ואם אנו רואים ומסופקים אין סומכין שפלוני חכם היקל לה אבל אם אין לפנינו לראותו סומכין עלי' ולא דוקא אשה דה"ה איש שאינו חכם וכ"כ החכמת אדם בבינת אדם ס"ה.

וכתב רבינו שם ב'דרך חכמה': ואסור לכל אדם. 'ואפ'י אשה חכמה הראוי' להוראה אסור לה להורות שתויית יין, וב'ציון ההלכה' (אות כ"א), כתב מקורו: 'חינוך מצוה קנ"ב ועי' בה"ל'.

ובביאור ההלכה האריך בזה בתוספת דברים, וז"ל: ואסור לכל אדם כו'. אי' בחו"מ ס"ד ס"ד דאשה פסולה לדון ודגו האחרונים אם אשה כשרה לפסוק דין בהוראת איסור והיתר, והביא הברכ"י (מובא בפ"ת שם) ב' ראיות להיתר ראי' א' ממש"כ תוס' יבמות מ"ה ב' איך דבורה שופטה את ישראל ותרצו שהיתה מלמדת להם הדינים אלמא דסומכין עלי' ועוד ראי' מד' החינוך כאן שכ' דאשה חכמה שראוי' להוראה אסור לה להורות שתוי יין אלמא דאשה יכולה להורות והנה דבר פשוט שאשה יכולה להעיד הוראה ששמעה וסומכין עלי' כמ"ש בכתובות ע"ב א' פלוני חכם טיהר לי את הדם ואם אומרת כזה טיהר לי פלוני היא בעיא דלא איפשטא בנדה כ' ב' ובירו' ביצה פ"ה ה"א אר"ש בר' ינאי לא שמעתי מאבא אחותי אמרה לי משמו ובירו' תרומות פ"א ה"ה א"ר זיסא אנא לא חכים אנא לאבא אימא הוה אמרה לי אבוך הוה אמר מי שאין לו שמן כו' ומצינו גם שאמרו הלכות בתוספתא דכלים ב"ק פ"ד ה"ט א"ר חלפתא איש כפר חנניא שאלתי את שמעון בן חנני' ששאל את בנו של ר' חנניא בן תרדיון ואמר משיסיענו ממקומו ובתו אומרת משיסיקו את חלוקו כשנאמרו דברים לפני ר' יהודא בן בבא אמר יפה אמרה בתו מבנו ובכתובות ס' ב' לדידי א"ל ההיא סבתא בדידי הוה מעשה ואמר לי ר"ג ובנדה י"ב א' ב'

פנינים מציוני הרב צוק"ל על רמב"ם הלכות תלמוד תורה בספרו 'קרית מלך'

וְלֹא יִבְטְלוּ הַתִּינוּקוֹת כָּל־לַיְלָה חוּץ מִמַּעֲרֵב שַׁבָּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים בְּבִסּוּף הַיָּמִים וַיָּמִים טוֹבִים. אֲבָל בַּשַּׁבָּת אֵין קוֹרֵין בַּתְּחִלָּה אֲבָל שׁוֹנִין בְּרֵאשׁוֹן. וְאֵין מִבְטְלִין הַתִּינוּקוֹת וְאִפְּלוּ לִבְנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ:

ה"א, מעלה גדולה היא למי שהוא מתפרנס ממע"י, ע"י תנא דבי אליהו זוטא ר"ט פט"ו שכל ת"ח שהוא קורא ושונה לש"ג וכו' אוכל משלו ונהנה משלו ואינו נהנה משל צבור עליו הכתוב אומר כו"י.

הבא שנאמר יגיע כפך כי
תאכל אשריך וטוב לך אשריך
בעולם הזה וטוב לך לעולם
הבא שכולו טוב.

ההלכה יג. אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם למד רב חכמתו אלא בלילה. לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפלו אחד מהן בשנה וזאכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה. אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר (איכה ב-יט) 'קומי רני בלילה'. וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום שנאמר (תהילים מב-ט) 'יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי' וכו'.

ה"ג, אין אדם למד רוב חכמתו אלא
בליילה, ע"י פסיקתא רבתי פ"א ס"ו ה'
ישראל אינן מושלחין בתורה אלא בליילה"
וע"י שוחר טוב פ"א אבות הראשונים קצצו
את המזנה כו' ובלילה כו'".

ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה, עי' חופת אליהו רבה פ"ג קי"א על ג' דברים טובה הקצ"ה כו' ועל ת"ח שאינו עוסק בתורה באשמורה האחרונה¹³ ועי' מדרש משלי פ"ו אל תתן שנה לעיניך מלהתעסק בתורה כו'¹⁴ מעט שנות כדי שתקום למשנתך¹⁵ ובאבות פ"א¹⁶ במיעוט שנה.

פ"ד ה"א, או לתם, אדר"נ ספ"ב ז"ש
אומרים כו' ע"ש¹⁷ ופסק כז"ה.

ההולך בדרך לא טובה מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובודקין אותו ואחר כך מכניסין אותו לבית המדרש ומלמדין אותו וכו'.

בלח"מ סבור רבנו כו' אבל אין הדבר כן¹⁸, אפשר משום דר"מ נענש כדאמר שם בגמרא עד שלמד עליו רבה בר שילא זכות אלמא אין הלכה כן¹⁹.

יְחִישׁוּ תוֹרָה מִפִּיָּהּ: יַחֲכִמִּים אִם הָרֵב דּוֹמָה לַמִּלָּאךְ ה' צְבָאוֹת תּוֹרָה יִבְקֶשׁוּ מִפִּיָּהּ אִם לֹא אֶל אִמְרוּ שִׁשְׁפִּתִּי כֵּהֵן יִשְׁמְרוּ דַּעַת וְתוֹרָה יִבְקֶשׁוּ מִפִּיָּהּ כִּי מִלָּאךְ ה' צְבָאוֹת הוּא. אִמְרוּ

הלכה ח. כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפלו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפלו בעל אשה ובנים חייב ללקבע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר (יהושע א-ח) 'והגית בו יומם ולילה'.

הלכה יא. וחבי לשלש את זמן למידתו. שליש בתורה שבכתב. ושליש בתורה שבעל פה. ושליש יבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו ויוציא דבר מדבר וידמה דבר לדבר ויבין במדות שהתורה נדרשת בהן עד שידע היאך הוא עקר המדות וההיאך יוציא האסור והמתיר וכיוצא בהן מדברים שלמד מפי השמועה. וענין זה הוא הנקרא גמרא: **[הלכה יב]** כיצד. היה בעל אמנות והיה עוסק במלאכתו שלש שעות ביום ובתורה תשע. אותן התשע קורא בשלש מהן בתורה שבכתב ובשלש בתורה שבעל פה ובשלש אחרות מתבונן בדעתו להבין דבר מדבר. ודברי קבלה בכלל תורה שבכתב הן ופרושן בכלל תורה שבעל פה. והענינים

הנקראים פרדס בכלל הגמרא הן. במה דברים אמורים בתחלת תלמודו של אדם אבל כשיגדיל בחכמה ולא יהא צריך לא ללמד תורה שבכתב ולא לעסק

ומזמנים תורה שבכתב ודברי השמועה כדי שלא ישכח דבר מדברי דיני תורה ויפנה כל ימיו לגמרא בלבד לפי רחב שיש בלבו וישוב דעתו:

הלכה יג. אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל אינו כשכר האיש. מפני שלא
העושה דבר שאינו מצוה עליו לעשותו אין שכרו כשכר המצוה
שעשה אלא פחות ממנו. ואף על פי
שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד
אדם את בתו תורה. מפני שרב הנשים
אין דעתם מכוונת להתלמד אלא הן
מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי
עניות דעתן. אמרו חכמים כל המלמד
את בתו תורה כאלו למדה תפלות. במה

דברים אמורים בתורה שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה
ואם למדה אינו כמלמדה תפלות:

פרק ב. הלכה ב. מכניסין את התינוקות להתלמד כבן שש כבן שבע לפי כח הבן ובגין גופו. ופחות מבן שש אין מכניסים אותו. ומכה אותו המלמד להטיל עליהם אימה. **ואינו מכה אותם מכת אויב** מכת האכזרי. לפיכך לא יכה אותם בשוטים ולא במקלות אלא ברצועה קטנה. ויושב ומלמדן כל היום כלו **ומקצת מן הלילה** כדי לחנוכו ללמד ביום ובלילה.

תורה אלא בלילה:
12' קרפא אלא כל מי שהוא קורא שני פרקים שחירת ופזית
עליו ובתורתו יהיה ויסעו וילכו: אמר רבי כריתא אלא אבות הארבעים
קבעו את המשנה שהיו יושבים ביום שהוא נטל מן הלילה ובלילה
הוא נטל מן היום.
13' שם צוין הסקור וקורא ה' ב', אלא שלא נמצא שם לשון ו' ולכן
העתיקו רבותי משל החותה אליו רב.
14' אלא את תתן שניה לענין מלחמתם תעסקו שהיא מופקת כל
עין.
15' מעט שנות מעט שנות' - מעט שנות אין שתקום למשנה.
16' מעט שנותו חזקו אין שתקום לתפלה:
17' שנותו ב' סוף קריני התורה.
18' שנותו ב' והימנודו תלמידים הרבה שביט שמאי אמרין: אלא ישנה
אדם אלא למה שהוא חכם ועניו וזן אבות ועשר. ובית הלל אמרין:
כל אדם שיהיה שחורבן בעיניו ויהיה בשרא: ותקריבו תלמודו
תורה, ויצאו מרס צדיקים וחסידים וכשרים.
19' אלא תלמוד: וארז דאמרין תבינהו ישראל מצא רישון תוכו אלא
קליפתו קורן: סובר רבא לא נאמר לו לא דבר כרית לר"ם בלבד
אלא דבר כן וארז היה דבר ששנתינו שני קיש אמר ר"ם אלא
שאנן דרש אנו היה דבר מוסכם לא היה לו לומר אלא אלא
אין אחרינו וקדמאמר ר"ם אלא שאנן תוכן שמעתי דהכחו לנו
סברנו של ר"ם היה ואת ואנו לא סבראין לן ר"ם דבר תלמוד עליו
חבירי.
20' רבינו מסיין נופך בסברת הלחם, שאכן היה דבר מיוחד אצל
ר"ם ולא פסיקין. כן מריתו במאמר 'במב' חמשה ס"ו ב' שריע
ר"ם אלא מהקב' דהיה כשאר, וימנע שני, וימנע שני ב' שייש
קלשיא עד למד אלא חזר, עכ"פ לא פסיקין. כן ועי' בס' מופקת
עוד תתירצו. כן

[illegible][illegible][illegible]

משא ומתן מיוחד

בין מרן ראש הישיבה זצוק"ל להרב זצוק"ל

בדרכי החינוך ועל ספר 'ארחות יושר'

תורה מאביו והלך ולמד תורה מאחרים הרי חנופה מבקש, וכתב על זה בראשון לציון "פירוש, הרי חנופה מבקש ואביו לא חנף לו אך התגאה כנגדו לכן לא זכה ללמוד ורצה בזה שהאב יחניף לבנו למען הביאו ללימוד התורה", והיינו שאם הבן אינו מצליח בלימודו אצל אביו וכשלומד אצל אחרים הוא מצליח, הסיבה היא מפני שהוא מבקש חנופה ויחס טוב, והאב מרוב דאגתו לבנו, אינו מחניף לו, אלא מלחיץ אותו וכופה עליו ללמוד, ואילו המלמד מחניף ונותן לו יחס טוב, לכן אצל המלמד הוא מצליח ולא אצל האב."

"ודבר זה מצוי אצל הורים צדיקים, שרוצים שגם הילדים יהיו צדיקים כמותם, ומחמת זה הם מכבידים על הילדים יותר מכוחם, או שמכריחים אותם ללמוד ולהתפלל, ואינם מבינים שחינוך בכפייה אין בו תועלת, ואמר הגר"ח (שליט"א) [זצוק"ל], כי זהו חיסרון בשכל הישר, שלא מבינים שאי אפשר לחנך בצורה כזאת."

מרן ראש הישיבה זצוק"ל בביקור במעונתו של הרב זצוק"ל

מעמד יסוד 'שיח התורה' במעונתו של מרן ראש הישיבה זצוק"ל

בסוד שיח שופי קודש. מרן זצוקל"ה בשוחות בדברי תורה ובענייני השעה

בכמה הזדמנויות הזכיר רבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל בשיחותיו את המעלה ללמוד בספר 'ארחות יושר', ובאחת משיחותיו העיד מרן ראש הישיבה זצוק"ל וסיפר על משא ומתן שהיה בינו ובין הגר"ח זצוק"ל:

"ספר ארחות יושר למרן הגר"ח קניבסקי (שליט"א) [זצוק"ל], יש בו הרבה דברים נפלאים הנוגעים למעשה לבני דורנו, ואמרתי להגר"ח (שליט"א) [זצוק"ל] כי יש הרבה דברים המתחדשים ומעשים שבכל יום שצריך לכתוב עליהם, כגון בחינוך, שיש הורים המכבידים על הילדים יותר מכוחם, וכשמכריחים את הילד ללמוד או להתפלל זה גורם לתוצאה הפוכה, וכבר היו מעשים בילדים שסרו מהדרך מפני שהוריהם דחקו אותם וחינוכם בכפייה."

העיד מרן רה"י זצוק"ל: "ותיכף הראה הגר"ח (שליט"א) [זצוק"ל] כי הדברים מפורשים באבות דרבי נתן סוף פרק כ"ו, 'אדם שיש לו בן ולא למד

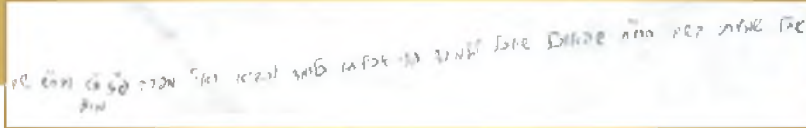
משא ומן בדברי הרב זצוק"ל בענין קיום העולם ע"י לימוד התורה

האוכל ע"מ ללמוד, הרי אכילתו כלימוד

באכילה ונושא המים וכן בבא דלעיל דשנים שהיו ממלאין והתנו ביניהם על מנת שיסייעו זה לזה להגביה על כתיפו **והכל צורך מילוי**.

בנו של רבינו - הגרי"ש שליט"א, ציין בזה לדברי השו"ע (או"ח, סי' רל"א, סעי' א'), וז"ל: 'ואמרו חכמים: כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפלו דברים של רשות, כגון האכילה והשתיה, וההליכה והשיבה, והקימה והתשמיש, והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כלם לעבודת בוראך, או לדבר הגורם עבודתו, שאפלו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משבת, אלא יתכון שיאכל וישתה כפי חיותו, לעבד את בוראו... וכן בשכיבה, אין צריך לומר שבזמן שיכול לעסק בתורה ובמצוות לא יתגרה בשנה לענג עצמו, אלא אפלו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנוח מיגיעתו, אם עשה להנאת גופו אינו משבת, אלא יתכון לתת שנה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך הבריאות שלא תטרף דעתו בתורה מחמת מניעת השנה... ומי שנוהג כן, עובד את

בוראו תמיד' (מקונטרס 'דקדוקי מצוות', עמ' קס"ד, הע' 404).

יהודי ת"ח שאל את הרב זצ"ל האם נכונה השמועה בשם מרן החזו"א זיע"א, שמש"כ ה'נפש החיים' (בשער ד') שאם העולם ח"ו יהיה פנוי רגע אחד מתורה, מיד יחזור לתוהו ובוהו, ואמר מישהו בשם החזו"א, שסגי שיאכלו או יישנו ע"מ ללמוד, שהרי ג"ז נחשב כלימוד, האם דבר זה נכון?

רבינו השיב: לא שמעתי, אבל שמעתי בשם הח"ח שהאוכל שיוכל ללמוד הרי אכילתו כלומד והביא רא"י מפרה פ"ז מ"ט ובר"ש שם מ"ב

וביאור דברי הרב זצ"ל: במשנה בפרה שם הביא הר"ש מהתוספתא כך: 'תניא בתוספתא [שם] ר' יוסי אומר הפורץ על מנת לגדור והתנה עמו אע"פ שגדר כשר וכן היה רבי יוסי אומר האוכל על מנת לקצו' והתנה עמו אע"פ שקצה כשר, וכו', ועוד יש לפרש והתנה עמו עם בעל הגדר שלא היה מניחו לפרוץ הגדר אלא אם כן יגדור הילכך הגדירה צורך מי חטאת היא ואינה פוסלת שלא היה יכול לעבור בענין אחר וכן **האכילו חבירו על**

מנת לקצות הקיצה צורך היא שלא היה מאכילו והוא מתחזק

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל

התכונות, אבל כל הדברים שהרמב"ם הביא בהלכות קידוש החודש הלומד הלכות אלו מקיים מצות תלמוד תורה, ואם כן חשבונות התקופה המבוארים בגמרא נעשים גופי הלכות ואין לדלג.

וכך אמר לי גיסו מרן הגר"ח קניבסקי (שליט"א) [צוק"ל] שלא ראוי לדלג על אף חלק שכתוב בגמרא למרות שחושבים שלא מבינים, בכל זאת קצת מבין, ואין לדלג על דברי חז"ל. יש להוסיף שיתכן שהדילוג על הדף יש בכך בזיון לדף שמדלגים אותה.

ויתכן שעדיף להתמקד דווקא בלימוד חשבונות אלו, שהרי גם מקיים מצות תלמוד תורה וגם מקיים את המצוה של חישוב תקופות ומזלות, אמנם כבר ביאר מו"ח צוק"ל שטעם למצוה זו שעל ידי החישוב הוא יכול לידע העתידות אם תהיה שנה גשומה או שחונה, ואם יספרם נמצא מקדש שם שמים שיודעים אפילו דבר זה על ידי התורה ואם אינו עוסק בזה נמצא שמונע קידוש השם, ואם כן הרי על ידי שיעורו של המגיד שיעור ממילא לא יוכלו להגיע לידי בחינה זו של ידיעת העתידות, ולפי"ז מצוה זו של חישוב, לא יקיימו.

נערך ע"פ חשוקי חמד עירובין נ"ו א', ע"ש

לימוד חשבון תקופות ומזלות שבגמ', האם ניתן לדלגם

שאלה. כשהתלמידים יתקשו ללמוד את חשבונות התקופה האם ידלגם שאלה מי שאומר שיעור לרבים על סדר הש"ס ויודע שתלמידיו יתקשו מאוד להבין את דברי הגמרא על תקופות ומזלות וחשבונות כיוצא בהם, האם ראוי לדלג ולעבוד לדפים שיותר קל להסביר ולהבין?

תשובה. נאמר במסכת שבת (דף ע"ה ע"א) 'א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובניתכם לעיני העמים' איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות, אמנם היה מקום לדלגם שהרי נאמר באבות (פ"ג מ"ח) רבי אליעזר בן חסמא אומר קינין ופתחי נידה הן גופי הלכות, תקופות וגמטריות פרפראות לחכמה, ובכסף משנה (יסודי התורה פ"ד ה"ג) לומר שאע"פ שתקופות נושאם דברים מעולים מאד, אינם עיקרים אלא כמו פרפראות לחכמה התלמודית, וא"כ אולי עדיף ללמוד סוגיות שהם גופי תורה.

אמנם כבר ביאר מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב צוק"ל (הערות) שכל זה שהתקופות הם פרפראות לחכמה ואינם גוף התורה, זה רק בחכמת

ניתן להאזין לשאלות אקטואליות קצרות מתורת גאב"ד רמת אלחנן שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל, בקו 04-3760582

ובתם נהגה יומם ולילה, הרב צוק"ל בלימוד בחזר הלימוד בקומה השניה

וקנה לך חבר. הרב צוק"ל ממין את מכתבי התשובות ששייר לרבות השאלים

מהנעשה והמתחדש בענייני דיומא

עם סיום המחזור הקודם, נפתח בס"ד לקראת חג מתן תורה, המחזור החדש של לימוד ספר 'ארחות יושר' במסגרת 'בדרכו' שבמפעל 'שיח התורה'. פתיחת המחזור החדש מהווה הזדמנות להצטרף ללומדים בספר היראה שכתב הרב זצוק"ל, וכן לשאר מסלולי "מתורתו" "בדרכו" "ירושלמי" "חושן משפט" "משנתית" ו"שיח ההלכה" המתקיימים במסגרת 'שיח התורה' שע"י מכון "שיח אמונה", ובכך להכיר טובה להרב זצוק"ל בדבר אשר איזוה נפשו כל הימים, לימוד התורה הקדושה.

בהקדמתו לספר 'ארחות יושר' כתב הרב זצוק"ל בדבריו: "לפי שבכל דור ודור יש נסיונות אחרים, יש צורך בכל פעם לכתוב לפי צורך הדור". ואכן זכה שנתקבל הספר בכל תפוצות ישראל, אשר נאותים לאורו 'לפי צורך הדור'.

כל הלומדים הנבחרים בסיום הלימוד במערכת השלפונית של 'שיח התורה' או בעמדות 'נדרים פלוס' נכנסים לעשרות ההגרלות היומיות המתקיימות בקביעות ע"י שיח התורה, ובכך ממריצים את הלומדים לשמור על הקביעות בלימוד סדרי הלימוד השונים.

חיזוק רב בשיעור הירושלמי הנמסר דבר יום ביומו לע"נ הרב זצוק"ל, עם פתיחת הלימוד במסכת סוכה. השיעור נמסר מידי יום לאחר תפילת מנחה המתקיימת בזמנה, בבית המדרש 'לדרמן', על ידי בנו של הרב זצוק"ל, הגרי"ש

הרב זצוק"ל מעניק את ספרו 'ארחות יושר' לתלמיד שנבחר במענו

סיום מסכת שהתקיים בשיעור הירושלמי

קניבסקי שליט"א, לטובת נשמתו.

השיעור מתקיים בהספק של דף בכל יום, החל מכלות השבעה, ומשתתפים בו רבים מתלמידי הרב זצוק"ל. ניתן לשמוע את השיעורים במערכת של 'קול הלשון', או במספר הישיר 073-321-2004.

שיעורי הירושלמי לע"נ מרן זצוק"ל

**כשאיפתו נמסרים לטובת נשמת רבינו מרן זצוק"ל
ע"י בנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א**

**מידי יום לאחר תפילת מנחה בזמנה בבית שני
בבית המדרש לדרמן**

**בימים אלו החלו בשיעור בלימוד מסכת סוכה
בהספק של דף ירושלמי בכל יום**

ניתן גם לשמוע את השיעורים במערכת 'קול הלשון'

ובמספר ישיר 073-321-2004

באהבתה ישנה תמיד. הרב זצוק"ל בלימוד בחדרו

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

תלמידי ת"ת 'נר שמואל' מחדרה בהנהלת מקורבו של הרב זצוק"ל, שנשלח על ידו לתפקידו החינוכי, המחנך הרב אליהו ברונר שליט"א הגיעו למסיבת סידור בחדרו של הרב זצוק"ל

תלמידי כיתה ה' מתלמוד תורה יסודות הגיעו למבחן בבית הרב זצ"ל על פרק אלו מציעות, ע"י בנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א

בבית הרב זצוק"ל עלו ראשי מפעל 'דף היומי במשניות' בראשות הנגיד הרב שמואל הלפרין שליט"א לרגל הרחבת פעילות והתברכו מבנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א אשר עודד את המיזם החשוב

משתתפי שיעור 'קנין מסכת' ללימוד העיון, הגיעו לבית הרב זצוק"ל לשמוע דברי חיזוק לקראת חג מתן תורה מפי בנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי תלמוד תורה הרמב"ם מרמת השרון הגיעו לביקור חיזוק בבית הרב זצוק"ל

שלמסר לשמיעת שיעורי הירושלמי
מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א
ולסדרי ומבחי 'שיח התורה'
03-308-5000
או בעמדות 'נדריס פלוס'

טל: 03-30-777-00
פקס: 072-2606425
פרטי הבנק: פאג"י, סניף 188,
מ"ח 409-715781 ע"ש 'שיח אמונה'

להערות והארות, ולקבלת העלון בדוא"ל: se3077700@gmail.com

מכון
'שיח אמונה'
להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

חמישים שנה אחרי שהיה ספון בביתו
של מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

הופיעה
מהדורה
שניה

קונטרס

הזכרונות

רעימתי לזכרון דברים ששמעתי מפי
מרן החזון איש זצ"ל ומה שהעידו
אנשים נאמנים משמו

קונטרס הזכרונות בכתב ידו של רבנו מרן רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

ספר נדיר והיסטורי שבו עדות ראיה ושמיעה
מכוררת ונאמנה מהנהגותיו בקודש של
מרנא החזו"א זיע"א, בכל חלקי השו"ע,
ממה שראה שמע ורשם אחיינו מרן רבי
חיים קניבסקי זצוק"ל

בתוספת באורים וברורים הוראות ועדויות
ממרן הגר"ח ק שנאמרו במהלך השנים

מכון להאדרת ספרי רשכבה"ג
מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

ניתן להשיג בבית מרן זצוק"ל ובחנויות הספרים המובחרות

גיליון מס' 565 פרשת בהעלותך
תשפ"ד שנה שנים עשרה

לעילוי נשמת
ר' אברהם גדליה
בן ר' יונה צבי ז"ל קראוס
נלב"ע י"ג סיון

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות - הוצאות שבת

לוי עלי והאמינו בי ואני פורע

בגמ' ביצה (ט"ו ב') אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, בני, לוי עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע, רבינו זצ"ל דקדק לשון הגמ' 'והאמינו בי ואני פורע', דהדבר תלוי כפי מדת האמונה והבטחון של האדם, (וכ"כ המקנה קידושין פ"ב א' ירצה במ"ש והאמינו בי כי כפי ערך חוקק האמונה כן יהיה מבטחו, וכ"כ בשו"ת שלמת חיים אור"ח סימן רכ"ז ד"ז תלוי ג"כ במדת בטחונו בלב שלם, וכל מה שעושה בבטחון שלם על דברי חז"ל יתקיימו בו, ועי' בבן יהוידע ביצה שם, ובספר אמרי יוסף שבת סי' י"ח לדף ק"ח א' מביא שכן שמע ממרן החזו"א זצ"ל דענין מה שאמר ביצה ט"ז א' כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאות שבת כ"ל הוא רק לזה שבאמת מאמין בכך מתנהגין מן השמים איתו כך ולא ידעתי כעת אם אמרה בהחלט או שצידד כך, מעשה איש ח"ה עמוד קכ"ו).

לכבוד שבת ולא לכבוד ולעונג את עצמו

אמר רבינו זצ"ל דשקדון חז"ל באמרם 'לוי עלי ואני פורע', דהיינו דוקא כשמכוין בהוצאותיו לשם כבוד שבת ולא כשמכוין לכבוד ועונג עצמו, שזה מה שנקרא 'לוי עלי' ובלא זה לא הוי בכלל לוי עלי כלומר עבורי, ולשון רש"י (ביצה שם) שמחה שאתם עושים 'בשביל הקדוש ברוך הוא הרי היא מעוזכם היא תעזור לכם לשלם הקפותיכם ומלוותיכם שתלו בשבילה', והיה מביא רבינו זצ"ל את משלו של המגיד מדובנא זצ"ל באב שהזמין את בניו הנשואים לחתונת בנו ואמר להם שישלם את כל הוצאותיהם שיוציאו לכבודו ולבסוף אמר להם שכיון שלא דאגו להלביש גם את אחיהם העני נמצא שלא הוציאו את ההוצאות לכבודו אלא לכבוד עצמם ועל כן אינו צריך לשלם להם הוצאותיהם, (דדק שיחה ח"א עמוד רס"ח ודקדקי מצות אות קנ"ו).

גדר הוצאות שבת לפי מה שרגיל

נשאל רבינו זצ"ל, עד כמה חשיב הוצאות שבת שחוזר, ואמר דכפי הרגילות, וכן עי' רש"י ביצה (ט"ז א' ד"ה חוץ מהוצאת שבתות) דפסקו לו לפי מה שרגיל, ואמר דהיינו מה שטוב לו לכבוד שבת, (פתחי חיים עניני שבת סי' א'), ונשאל במש"כ רש"י לפי מה שרגיל ממציאים לו, אם יש לדייק מכאן שאם באופן חד פעמי מוציא הוצאה גדולה לשבת אין ממציאים לו דהא כתב רש"י לפי מה שרגיל, וכתב רבינו, שלא יוציא אלפים ורבבות, (אריה שא).

אין להוציא אלא במידה ולא יותר מדאי

במכתב לספר ויאמר שמואל כתב רבינו, וז"ל, מה שכתב על מאמר רז"ל גבי שנת לוי על ואני פורע אם הוא דוקא כפי יכולתו (לפי דרגתו ומצבו), או אפי' אלף אלפים, שהקב"ה הבטיח להחזיר, והנה בירושלמי פאה (פ"ה ה') צריך שיהיו לו שני עטיפין א' לחול וא' לשבת כד דרשה ר' שמלאי בציבוריא בכון חברייה לקובליה א"ל כעטיפתנו בחול כן עטיפתנו בשבת א"ל צריכין אתון לשנות, ולמה לא אמר להם חייבים אתם ללוות ולקנות לשבת והקב"ה יפרע ובשבת (ק"ג א') אם אין לו להחליף ישלשל בגליו ולמה אין חייב ללוות ולקנות בגדי שבת, וקשה לומר לכל אלו כשאין רוצים להלוותו דכיון שהקב"ה מבטיח שיפרע למה אין רוצים להלוותו, וגם חייבים עפ"י דין להלוותו כיון שבטוחים שיחזיר ועיי' רש"י (שבת ק"ח א' ד"ה אכליה) דמאן ללא אפשר ליה פטור

ממלוה מלכה, ולמה פטור ילווה והקב"ה ישלם, (ומבואר כאן דדעת רבינו זצ"ל דגם מלוה מלכה בכלל הוצאות שבת עי' ס' מאיר עוז סי' רמ"ב סי' ט' ועי' אילת השבת שבת קי"ט ב' שהסתפק בזה), וכן גבאי צדקה צריכין ליתן לו כיון שהקב"ה יחזיר להם (ועי' בתוס' ובהג"א בביצה דעשה שבת חול היינו בא"א לו לפרוע ההלוואה רק אם יקח מהצדקה), וע"כ שאין להוציא אלא במידה לפי רמתו ולא יותר מדאי וחכמים קבעו כמה צריך להוציא וזה יכול לקנות בעין יפה אבל לא יותר מדאי מכפי יכולתו, עכ"ל.

אם מכוין באמת לכבוד שבת הכל בכלל

ובס' שאילת רב (ח"א עמוד כ"ח) כתב רבינו זצ"ל, דמסתבר דאינו יכול לקנות כמנהגי העשירים רק כפי הרגיל אצל בני מעמד שלו. ועי' (עמוד רע"ב) דלכן אי' בפוסקים (סי' רמ"ב) דאם המוכרים הפקיעו מחיר הדגים לא יקנו שבת אחת ול"א דבלא"ה יפרעו לו מן השמים, דהכל לפי המידה, ועי' בתפארת ההלכה (עמוד י"ד) דכ"ז בסתמא אבל אם באמת כוונתו לכבוד שבת יכול לקנות גם מאכלים יקרים, וכן בקונה פמוטות מכסף יקרים אם כוונתו 'באמת' לכבוד שבת (ולא לפאר ביתו), ג"ז בכלל הוצאות שבת, ועי' (עמוד י"ג הערה כ) בא' שרוצה לעשות גנרטור פרטי שעולה הון רב, דאם 'באמת' מכוין לכבוד שבת (ולא שיהיה לו תמיד אפשרות לחשמל) ג"ז בכלל הוצאות כבוד שבת, ואמר רבינו זצ"ל דמסתבר דאם נוסע למלון אי"ז בכלל צרכי שבת, (ועי' ווי העמחים פ"ד עמוד צ"ב).

מה בכלל הוצאות שבת

ואמר רבינו זצ"ל, דאולי גם טועמיה בע"ש לכבוד שבת הוי בכלל הוצאות שבת, (פתחי חיים שם סי' ב'), וכן א"ל דטבילה במקוה ורחיצה לכבוד שבת בכלל, וה"ה בהוצאות בגדי שבת, (תפארת ההלכה עמוד י"ג), וגם מה שלא שייך לכבוד ועונג מ"מ אם הוא לצורך שבת בכלל זה, (קו' שערי שיח סי' י"א). ואם צריך רק חתיכת בשר אבל א"א לקנות רק חתיכה גדולה הכל בכלל הוצאות שבת, (אליבא דהלכתא מ"א עמוד כ"ה). ואמר רבינו זצ"ל דגם הוצאות העירוב ואחזקתו הוי בכלל הוצאות שבת ואף שבשטמ"ק כ' הוצאות 'מזון' מזון כולל אף שאר דברים, (ענפי משה עירובין סי' ע"ח).

הוצאת שבת בעשיית גנרטור

כתב רבינו זצ"ל, בודאי מצוה רבה לסדר הגנרטור לינצל מחילול ה' ומעשה שבת וזה בכלל צרכי שבת שהקב"ה הבטיח לשלם וכל העוזרים והמסייעים יתברכו ברכת השבת כי היא מקור הברכה ומאן דיזיף שבתא פרע' שבתא, (אגרות וכתבים דרך אמונה אות ה).

הוצאות חיבור מזגנים לגנרטור

אמר רבינו זצ"ל, דבכלל הוצאות שבת וי"ט תשלום למאור ולקירור, ובכלל זה שמחבר את המזגן לגנרטור שבת, שאם עושה זה לכבוד שבת, ה"ז בכלל הוצאות שבת ויום טוב שהקב"ה מחזיר, (כל משאלותיך עמוד שג"א).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

חתנו רבי שרגא וילמן | ויבלחטו"א רבי מאיר גריינמן שליט"א | רבינו בעל ה'נודע ביהודה'
הגאון רבי שלמה כהן זצ"ל מקורבו של החזון איש | רבי יחיאל לדרמן מייסד בית הכנסת 'לדרמן'
נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

מכתבים למערכת

מכתבים למערכת

הנה מאז שהתחלנו בשבועות האחרונות לכתוב את הקשר של הגאון רבי שמואל גריינמן ז"ל ובניו, הוצפנו וקיבלנו תגובות והערות מבני משפחתם ואנשים נוספים, ונביא כאן רק מה שהוא תיקון טעות או שיהיה בו תועלת לכלל.

בהזדמנות זו נזכיר, כי אנו משתדלים לפרסם מספר שבועות מראש על מי עומדים לכתוב, ובני המשפחה או תלמידים שרוצים שייצא דבר נאה ומכובד מתחת ידינו, מוזמנים בזה לסייע ולשלוח עובדות, מעשה רב או תמונות.

הדרך הנכונה

בפרשת קדושים הבאנו בשם רבי שמואל גריינמן, שהעיד בשם החפץ חיים זי"ע, איזו דרך נכונה יותר ללכת בה, דרכו של יהושע בן נון או כלב בן יפונה, וקיבלנו על כך עשרות תגובות של אנשים שביקשו להבין ולהעיר, חלקם קיבלו מענה טלפוני ולחלקם אנו משיבים כאן, כי מקור דברינו הינו מספר דרך שיחה חלק א' פרשת שלח, הרוצה להרוות צמאנו יע"ן שם. כמו כן, בענין המובא שם התבטאות שאמר החזון איש בפני רבי שמואל גריינמן כי העלימו ממנו את השואה ע"ש, הקוראים שיחיו ביקשו לציין שבספר פאר הדור חלק ג' עמוד קכ"ה הובא בנוסח שונה מעט אבל בירחון חוברת דגלנו שהופיע אחרי פטירת החזון איש, מספר ס"ז עמוד 15 מובא כמו שהבאנו בשם רבינו.

ויש"כ להר"א הלוי לופיאנסקי שציין כי הגאון רבי אפרים בורדיאנסקי זצ"ל כבר תמה (בנין אפרים ח"א עמוד רל"ז) על נוסח הדברים, ושם מפרש שכוונתו היתה כי אילו הציבור היה מודע למצב היו מעוררים רחמי משים ביתר שאת, ראה שם בלשונו.

שמו של הגר"ש גריינמן

כתב לנו הגאון רבי אברהם מאיר הכהן קפלן שליט"א - רמת שלמה ירושלים, מוותיקי תלמידי רבינו בכתב ובעל פה:

בענין שמו של הגאון רבי שלמה גריינמן, שאלתי פעם את רבינו הגר"ח קניבסקי זצ"ל האם השם שמופיע על מצבתו 'שמואל גרונם', הוא היה שמו המלא, או שהשם 'גרונם' היה רק כינוי, והשיב שכך היה שמו המלא.

מצבת רבי שמואל גריינמן

למאמר על הגאון רבי שמריהו גריינמן זצ"ל

ביקש טל ומטר בין סוכות לז' חשוון

יישר כוח לכמה מנכדיו ששלחו הארות על המאמר שפורסם לזכרו בשבת פרשת אמור תשפ"ד, ונביא עוד גרגיר אחד שמסר רבינו בשמו, כפי שמובא בספר דרך שיחה חלק ב' עמוד רנ"א:

אמר רבינו: הנה תמיד פסקתי שמי ששכח ואמר בברכת ברכך עלינו 'טל ומטר' בימים שבין סוכות עד ז' חשוון, במקום לומר 'ותן ברכה' חוזר. הטעם: למרות שזה כבר זמן של גשמים, מכל מקום כיון שכך תיקנו מטבע של תפילה - משום עולי רגלים, לכן אם שכח והזכיר, חוזר.

והנה לאחרונה שמעתי שרבי שמריהו גריינמן אמר שאף שיש מי שכתב שאינו חוזר, מכל מקום החזון איש שפסק שחוזר.

ולא ידעתי מי הוא שכתב שחוזר, ועל כל פנים המשנה ברורה לא הביא דיעה כזו, וכנראה שגם הוא לא פסק כן. עכ"ד רבינו.

רבינו משתתף בשמחת אירוסין של אחד מנכדיו רבי שמריהו, בביתו ברחוב וולפסון בני ברק - [אך שלא בנוכחותו מחמת חולשתו]

למאמר על הגאון רבי חיים שאול גריינמן זצ"ל

הנה המאמר לזכרו של אותו גאון שפורסם בשבת פרשת בהר תשפ"ד הביא עמו תגובות רבות מאוד, והיות ועד עצם היום הזה לא יצא שום

ספר מסודר מתולדותיו של אותו גדול, היה בזה כבוד גדול לזכרו. וקיבלנו בקשה מיוחדת מכולל אברכים ת"ח שבו לומדים הרבה מיוצאי סלבודקא שבבני ברק, שהם לומדים בתקופה זו מסדר קדשים, וחביבים עליהם דברי תורתו של רבינו, וביקשו לשלוח להם גליונות של רבינו על ספרי חידושים וביאורים, ונעתיק בס"ד שני הערות לעלוי נשמתם של גדולים אלו.

מקורות שנשים מתכפרות גם כשאין שוקלות

חידושים וביאורים זבחים סוף סימן ב' (ד"ה ויש לעיין): ואפשר דלענין כפרה אף אלו שאינם שוקלים מתכפרים, דקרבות ציבור ניתנו לכפר על כל ישראל, וכל חטאות ציבור דמכפרין על טומאת מקדש וקדשיו, כדאמרין בריש פ"ק דשבועות, מכפרים גם על נשים אף שאינם שוקלים, דלא מסתבר שלא תהא להם כפרה*.

נב. וכן מוכח בשבועות ח' א', ואיתא [אולי צ"ל ואימא] יולדת, ובחולין קל"א ב' אלו עבדים, ועי' ריטב"א שבועות י"ז א' לענין כהנים, ועי' זרע אברהם סימן ד' אות כ'.

זמן סידור הגזירין בתמיד של בין הערבים

חידושים וביאורים מנחות סימן י"א דף ק"ו ב'. תמיד של בין הערבים, אי מסדר לגזירין לאחר שחיטה, שלא מצאתי מבואר* בהדיא מתי מסדרן, ונאבדו האימורין, אי עדיין איכא חיוב דגזירין.

נב. זה מבואר ברמב"ם סוף פרק ו' מתמידין ומוספין, כסדר שעושין כו'.

אם מידת הגזירין מעכב

שם: ... ומיהו זה דווקא אם מדת הגזירין מעכב, ולפום ריהטא לא מצאתי מבואר*.

נב. עי' תמורה ל"א ב' לאתויי שפוי ונב', ובתוספות דבור המתחיל לאתויי, דמבואר שאם הקדיש שיפוי אילן לגזיר עצים, לא קדוש אף דיעבד, והיינו משום שאין בו שיעור הגזירין, אלמא דהמדה מעכב.

למאמר על הגאון רבי דוד גריינמן זצ"ל

היות ובדרך אגב הבאנו עובדה נפלאה על רבי משה בהגר"ד נביא אותה שוב אך בשנויים רבים ומדויקים יותר:

סיפר רבי משה בן הגרפ"ד גריינמן זצ"ל, שבילדותו בהיותו כבן 10-11 נשלח מירושלים ללמוד בתלמוד תורה "תפארת ציון" בבני ברק, והיה מתאכסן אצל זקנו הגאון רבי שמואל זצ"ל.

באחד הימים אמרה לו זקנתו הרבנית צביה ע"ה שהיתה אחותו של מרן החזון איש זצ"ל: "הנה אני רואה שבשעות בין הסדרים יש לך זמן מיותר, ולכן הצעתי היא שתחזור על מה שאתה לומד, ובשעות אלו אבחן אותך על דפים אלו, ועבור זה תקבל מתנה מיוחדת עט כדורי". וכן היה, מידי יום ביומו היה נבחן אצל זקנתו את פרק "שנים אווזין" שאותו למד באותו זמן.

יום אחד כשרצה ר' משה להיבחן אצל זקנתו לא מצא את הגמרא הנלמדת, וכאשר שאל אותה על פשר הדבר, השיבה לו שבנה הגאון רבי מאיר שליט"א היה צריך לגמרא בכדי ללמוד עם החברותא שלו, והוסיפה: "אבל אל דאגה, אבחן אותך בעל פה שלא מתוך הגמרא". בסתר לבו שמח על כך ר' משה מתוך מחשבה שהיום זקנתו לא תתקן אותו באמצע המבחן, אך לא, לאחר כמה רגעים כאשר אמר הילד מימרא בשם אביו ורבה, תקנה אותו זקנתו שהפך בין דברי אביו ורבה, ואכן הוא נזכר בדברי הגמרא והודה כי צדקו דבריה. אך הוסיף בהתפעלות ואמר לזקנתו: "לא ידעתי ש'תלמיד חכם' גדול את"!!

אמרה לו זקנתו: "שנים אווזין מכירה אני היטב בעל פה ישר והפוך, שכן בילדותינו היינו אני ושתי אחיותי בביתנו, והיה אחינו מי שנתפרסם לבסוף כרבן של ישראל מרן החזון איש זצ"ל, יושב ומשנן את תלמודו שוב ושוב, ואחד מלימודיו בתקופה ההיא היה בפרק שנים אווזין, וכי לא אדע את הפרק בעל פה"? (יש"כ לנכדו הרא"מ קפלן).

תמונת ילדות של האחים הרבנים: שמריהו, חיים שאול, פנחס דוד, בני רבי שמואל גריינמן, כשעוד גרו בוויילנא

(מערכת וארכיון "דברי שי"ח" שומרת לעצמה את כל הזכויות ואין להעתיק ללא רשות).

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

666

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • בהעלותך תשפ"ד

וכאמור זוהי העצה והדרך להצלחה בתורה, 'להקטין הניסיון', שלא יהיה קשה ללמוד, וזהו אם לומדים כל אחד לפי טבעו, בצורה המושכת ומעניינת אותו, וכמובן יש כאלה שאוהבים בטבעם להתעמק, ונהנים יותר מהעמקות, והם בודאי צריכים ללמוד כך, אבל מי שאין זה טבעו אין לו ברירה, וצריך שילמד בפשטות לפי טבעו, ובמשך הזמן יגיע גם לידי הבנה ועמקות. וכשלוּמדים בצורה כזו כל אחד לפי טבעו, אזי כבר אין ניסיון של ביטול תורה, כי הלימוד מעניין ומושך!

וכמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך, מהו 'היום'? כדיוטגמא חדשה שהכל רצין לקראתה, ודיוטגמא זהו חוק של המלך, שכאשר המלך מוציא חוק חדש כולם מתעניינים בזה ורוצים לדעת מהו החוק החדש, ואפילו מי שאין זה נוגע לו למעשה, אבל זה מעניין ויש סקרנות לזה, כך גם דברי תורה מעניינים, ויש סקרנות, כי האדם הוא סקרן בטבע, וכל אחד לפי טבעו מה שבטבעו מעניין אותו יש לו סקרנות ומשיכה לזה. ובכך מקטינים את הניסיון.

להגדיל היראה – לימוד המוסר

ויחד עם זה צריכים 'להגדיל היראה', דהיינו להוסיף יראת שמים, והדרך לזה היא על ידי סדר לימוד המוסר. סדר המוסר שבישיבה אינו מידת חסידות, אלא הוא דבר הכרחי לכל אחד להוסיף יראת שמים, ויראת שמים אינה עצבות אלא שמחה, יראת השם תוסיף ימים (משלי י, כז), **יראת שמים זה יותר שמחה! שאדם יודע את מה שהוא חייב, ועושה מה שהוא חייב, וכל סדר היום שלו מסודר ומחושב על פי התורה, והוא אדם מאד מאושר! עם חיים מאושרים!** וגם אחרים כשרואים אדם כזה שהוא מסודר, שכל הליכותיו עם חשבון ותכניות מסודרות, הם גם כן מעריכים ומחשיבים אותו, והוא מאושר, אשריך בעולם הזה, כך היא דרכה של תורה אשריך בעולם הזה.

יהי רצון שנוזה לסייעתא דשמיא לכולנו, לכל אחד ואחד מאיתנו, ללכת בדרך הישר, בדרך התורה, ובכך נוזה לאשריך בעולם הזה וגם טוב לך לעולם הבא בעזרת השם.

בענייני הפרשה

"להגיד שבחו שלא שינה"

בפרשת בהעלותך כתוב 'ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר ציווה השם את משה', ופירש רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, והיינו שנאמר כאן שבח מיוחד של אהרן הכהן, שעשה את המצוה של הדלקת הנרות כמו שצריך לעשות, בלי שינוי מצויי השם, וכתבה התורה פסוק מיוחד על זה, להגיד שבחו שלא שינה.

והוא דבר הצריך ביאור, שהרי פשוט שמקיימים את המצוות בלי שינויים, וכי בנרות חנוכה אנו משנים? ובדאי אהרן הכהן עשה כפי ההלכה בלי שינוי, ומה החידוש במה שלא שינה.

ויש לפרש על פי מה שמצינו עוד ברש"י בפרשת אחרי מות, בעבודת יום הכיפורים, אחרי שכתוב כל סדר העבודה, מסיים הפסוק (ויקרא טז, לד) 'ויעש כאשר ציווה השם את משה', ופירש רש"י כשהגיע יום הכיפורים עשה כסדר הזה, ולהגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדולתו אלא כמקיים גזירת המלך, ע"כ. והיינו שאהרן הכהן לבש את בגדי הכהן הגדול, ולא הרגיש בזה שום גדלות וחשיבות עצמית.

וזהו שבח ומעלה מיוחדת, כי לא להרגיש גדלות על ידי בגדי כהונה של כהן גדול זה נגד הטבע, מפני שבדרך הטבע כיון שהוא הכהן הגדול

רבינו היה מרבה לעורר על הצורך לשמר את החיזוק לאחר שבועות, וכמה פעמים שביקשוהו לומר דברי חיזוק לפני שבועות, אמר שעכשיו הציבור כולם מחוזקים, ובעיקר צריכים חיזוק לאחר שבועות שאז יורד המתת ודרך הטבע יש רפיון.

ובאחת השנים אמר בשיחה ערב שבועות: הנה עכשיו יש השפעה של חיזוק לתורה, אבל החיזוק יכול לרדת, וכמו בקבלת התורה שראו קריעת ים סוף ומועמד הר סיני, ונפתחו שבעה רקיעים, ושתי הדיברות הראשונות שמעו מפי הגבורה, אף על פי כן מיד בנסיעה הראשונה מזהר סיני כתוב (במדבר י, לג) ויסעו מזהר השם, ואמרו חז"ל (ילקוט בהעלותך) שנשעו בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר, כי הלימוד היה קשה להם... כך הטבע, שחיזוק של התרגשות לא מחזיק הרבה זמן, וצריכים לראות איך להמשיך את החיזוק אחרי שבועות.

ונביא כאן שיחה שאמר בהיכל ישיבת 'אור ישראל' בערב חג השבועות תשע"ט ובה העמיד כל דבריו סביב ענין זה.

כיצד להמשיך החיזוק לכל השנה

אנו עומדים לפני שבועות, בשלושת ימי הגבלה, שהם זמן הכנה של תורה, והמצאות היא שבזמן הזה באמת יש חיזוק, שכולם מחוזקים ולומדים יותר, והתפילה יותר בכונה, ומסתמא גם בין אדם לחברו יותר ואהבים, עם מידות טובות, וכל זה לפני שבועות.

אך הבעיה היא אחרי שבועות, שאז כבר היצר הרע קיים, וקשה ללמוד בהתמדה, וגם התפילה בכונה קשה, וגם על מידות טובות יש יצר הרע, ועיקר החיזוק הנצרך עכשיו הוא לחשוב על העתיד, מה יהיה עם העתיד, וכיצד ממשיכים את החיזוק אחרי שבועות.

וצריכים לחשוב גם על אחר כך, 'אחר לאחר' שבועות, בסוף הקיץ, שיש הפסקה מתשעה באב עד ראש חודש אלול, ואז גם כן אין פטור מתורה, והחיוב הוא אותו החיוב, ורק יש צורך במנוחה, כל אחד לפי צורך הבריאות שלו, שהגוף מתאמץ וזקוק למנוחה, וגם גדולי ישראל היו עושים כך, והיו זקוקים לזמן של מנוחה, אבל מנוחה לפי הצורך ולא יותר מהצורך, ועל זה בעיקר צריכים לחשוב, איך ממשיכים את החיזוק של שבועות הלאה לכל השנה.

והעצה היא כמו שידוע מרבי ישראל סלנטר (עין אור ישראל מכתב ב') "**להגדיל היראה, ולהקטין הניסיון**", והיינו שני חלקים: מצד אחד להגדיל היראה, להוסיף יראת שמים, ומצד שני יחד עם זה להקטין הניסיון, שהניסיון יהיה יותר קל, שלא יהיה קשה.

להקטין הניסיון – בלימוד לפי טבעו

ובאמת אפשר שהתורה תהיה בלי ניסיון, שלא קשה ללמוד, כי הלימוד מעניין ומושך! ורק זה תלוי כל אחד איך הוא לומד, האם בצורה המתאימה לפי כוחו או לא. ומעשה שהיה באחד שטבעו ללמוד בפשטות בלי להתעמק הרבה, ויש לו זיכרון טוב שהוא יכול להיות בקי בש"ס אם ילמד בפשטות לפי טבעו (וכמובן על ידי חזרה ועוד חזרה יש גם הבנה, אבל הלימוד עצמו בפשטות), והוא לא למד לפי טבעו, אלא התעמק בהבנה יותר מכוחו, ויצא קרח מכאן וקרח מכאן.

ורוב הציבור אוהבים יותר את הפשטות, שזה בודאי מעניין, כמו להבדיל במילי דעלמא, שסיפור פשוט זה מעניין, ואילו מאמר מחשבה בדרך כלל משעמם, וכל מה שפשוט זה יותר מעניין, ושמעתי גם ממור"ר הגה"צ ראי"א דסלר זצ"ל בשם רבינו הגרי"א שאמר כי 'מה שפשוט זה אמת, ומה שאמת זה פשוט', כך זה בדברי תורה, שהפשטות היא האמת, והיא תורת אמת.

ישמח לב מבקשי השם. לאחר עמל ויגיעה מרובים הופיע ויצא לאור הספר הקדוש 'שערי תשובה' לרבינו יונה עם פניני חזון משיחות רבינו זללה"ה. הפנינים נלקטו מתוך השיחות שנרשמו במהלך השנים בגיליוני 'דרכי החזון', ונסדרו על ידי חבר תלמידים בראשות תלמידו מקורבו רבי שמעון מרגליות שליט"א.

ספר זה הנו שני בסדרת ספרי המוסר היוצאים לאור עם פניני חזון מתורת רבינו, כאשר ראשונה יצא הספר מסילת ישרים וכבר הודפס בס"ד בכמה מהדורות, ועתה הופיע ברוב פאר והדר הספר השני בסדרה: 'שערי תשובה' עם פניני חזון.

לתועלת הרבים נביא כאן ענין אחד מתוך הספר, שהיה רבינו רגיל להזכירו הרבה בשיחותיו ואף הרחיב עליו בהספדו לפני מיטתו של מרן הגר"ד פוברסקי זללה"ה בהטעימו כל מילה מדברי רבינו יונה בתוספת הסבר בטוב טעם.

פי הדבר ידוע, אשר מדרכי קדוש השם יתברך, להודיע בכל מבטא שפתיים וכל אשר ירמזון עינים ובכל הנהגה ופועל ידים, כי יסוד נפש האדם וצבי עדין והטוב והעקר והתועלת והיקר אשר בו, עבודת השם יתברך ויראתו ותורתו, כמו שנקרא "כי זה כל האדם" (שע"ת ג, קמח).

"מדרכי קידוש השם יתברך", הנה יש ענין של 'מיתה על קידוש השם' – על ידי מסירות נפש של הגוף, שמפסיקים לחיות בעולם הזה, אבל יש גם חוב 'לחיות על קידוש השם' ולקדש שם שמים גם במהלך החיים, על ידי שמקיימים רצון השם בכל פעולה ופעולה, וזהו קידוש השם ממשיכים לחיות עם חיים טובים ומאושרים בעולם הזה, ומרן הגר"מ שך זצ"ל אמר כי רבים יכולים למות על קידוש השם, אך מעטים יודעים לחיות על קידוש השם.

וזהו שמבאר רבינו כאן, כיצד לחיות על קידוש השם, "להודיע בכל מבטא שפתיים", בדיבור, בכל מבטא שפתיים איך שמדברים, יש דיבור שעושה קידוש השם, ויש חס ושלום להיפך, וצריך שיהיה קידוש השם בכל דיבור שמדבר, שיהא ניכר בדיבורו שהוא בן תורה, שכן מדבר בן תורה.

"ובכל אשר ירמזון עינים", גם בעיניים, על מה הוא מסתכל ומביט, ומה הוא רוצה לראות, מה מעניין אותו לראות ומה הוא רואה, וגם זה תלוי, יש אנשים פשוטים שאוהבים לראות דברים שאין בהם ממש, ויש אנשים יותר גרועים שרוצים לראות דברים שאסור לראות, אבל קידוש השם זה לראות את מה שצריך לראות! ומה שיש מצוה לראות! כמו שאמרנו חז"ל (מובא ברש"י דברים לב, מו) שיהיו עיניו מכוונות רק לדברי תורה, וכל ראייה תהיה על פי התורה, וזה קידוש השם.

"ובכל הנהגה ופועל ידיים", לא רק בדיבור ובראייה, אלא גם בכל ההנהגה, בכל מעשה ומעשה שאדם עושה שייך שיהיה קידוש השם, וזה תלוי גם איך הוא עושה את המעשה, האם המעשה בשלמות, שהשלמות ניכרת מתוך המעשה, ואם הוא מתנהג כך זה קידוש השם.

ומהו הקידוש השם שצריך שיהא ניכר ממעשיו? "כי יסוד נפש האדם" מה החשיבות ושלמות הנפש של האדם, "וצבי עדין" היופי והפאר של הנפש, "והטוב" לנפש, "והעיקר והתועלת והיקר אשר בו", כל כך הרבה לשונות של מעלות שיש בנפש על ידי ההנהגה הזו, הטוב! והעיקר! והתועלת! והיקר! מהו כל התועלת והיקר של האדם? "עבודת השם יתברך, ויראתו, ותורתו", זה מה שאדם צריך להראות בכל מעשה ומעשה, ובדיבור, ובראייה, שעבודת השם יתברך זה החשיבות, ויראת שמים זה החשיבות, ועסק התורה זה החשיבות, וכל מדרגה בזה לא נקנית בקלות, ו"זה כל האדם"!

ומבואר כי שלושה דברים הם עיקר המקיים את נפש האדם: עבודת השם, יראת שמים, ולימוד התורה, וכלשון הכתוב "סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם", שרק על ידי מעלות הללו נקרא 'כל' האדם, שנעשה על ידם אדם השלם, אבל בלא עבודת השם יראת שמים ולימוד התורה – חסר בעיקר האדם שבו, שאינו 'כל' האדם אלא למחצה לשליש ולרביע.

ומטעם זה הקדימה התורה ואמרה (ויקרא כב, לא) "ושמרתם מצוותי ועשיתם אותם אני השם", ורק אחר כך אמר (שם כב, לב) "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל", שכן הוא סדר הדברים, שנפש האדם מתענדת על ידי שמירת התורה והמצוות, כמו שכתוב "את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור", ורק אז שייך שיצא ממנו קידוש השם בשלמות.

וממשיך רבינו כי מאחר שכל תכלית הבריאה הוא לכבוד שמים, "חייב האדם לשום לבו בכל עת" – לזכור תמיד שהוא חייב בכבוד שמים, "לכבד את השם ולקדשו בכל דבריו", שיהיה קידוש השם בכל דבר ודבר, "וכאשר יתייצב בתוך העם וידבר עם חבריו", גם כשהוא מדבר עם חבריו ועם הציבור, "יתבונן וישגיח בכל מוצא שפתיים", היינו בדיבור, "לקדש את השם בדבריו", להשיג ולשים לב שכל מה שהוא מדבר יהיה קידוש השם, "ולדבר בשבח עבודתו ותהלת יראתו ולשבח עובדיו ויראתו", לשבח עבודת השם ויראת שמים, ולשבח את עובדי השם, "ויזכה בזה בהגיון לבו ומבטא שפתיים", היינו שבזה שהוא מפרסם כבוד שמים, הרי הוא זוכה בלי מאמצים, "בלא יגיעה ופועל כפיים", רק במחשבה ובדיבור ובשימת לב, "זכות גדולה עד שמים", ואין לשער את הזכויות שבזה!

ועל פי הדיבור הוא הנבחר מכל כלל ישראל לעבודת הכהונה הגדולה, הרי זה סימן שהוא חשוב, שאלמלא כן הוא לא היה נבחר על פי השם להיות כהן גדול, ובשמים מחשיבים אותו שהוא המעולה והחשוב ביותר שראוי לזה, ואם אדם יודע ורואה שמחשיבים אותו בדרך הטבע זה גורם להרגיש חשיבות.

וחשיבות של כהן גדול היא דבר שמאד משחד, כמו שידוע שבבית שני היו קונים את הכהונה הגדולה בכסף, כי רצו את הכבוד הגדול הזה להיות כהן גדול, ושילמו כסף למלך שהיה ממנה את הכהנים הגדולים.

ומובא בגמרא (יומא ט, א) שבזמן בית שני היו יותר משלוש מאות כהנים גדולים, וכמעט כולם לא הוציאו שנתם, ואף על פי כן בכל שנה היה עוד כהן גדול שרצה להיות כהן גדול בכסף, למרות שידע שמסתמא לא יוציא שנתו, שהרי לפניו כבר היו עוד רבים שמתו ולא הוציאו שנתם, אף על פי כן הכוח הזה של הרצון לחשיבות משחד כל כך, שגורם לו לחשוב שהוא כן יוציא שנתו, ותולה בסיבות אחרות את מה שאחרים לא הוציאו שנתם, עד כדי כך גדול כוח הטבע, שהכבוד של הכהונה הגדולה משחד את האדם.

ואחר כך הכהן לא הרגיש בזה שום חשיבות, אלא עשה הכל כמקיים גזירת המלך, דהיינו מתוך הכנעה ומתוך פחד שצריך לעשות בשלמות, בלי שום הרגשה של חשיבות, ולא לבש את הבגדים לגדולתו אלא רק לקיים ציווי השם, וזהו שבחו של אהרן.

ובזה יבואר גם מה שכתוב במנורה ויעש כן אהרן כאשר ציווה השם את משה, שכל כוונתו ומחשבתו היה רק לקיים ציווי השם, ולמרות שהוא הכהן הגדול ורק הוא היחיד מכל ישראל שהדליק את המנורה, והקב"ה אמר לו על זה שלך גדולה משלהם (רש"י ח, ב), והוא הנבחר הכי חשוב מכל כלל ישראל שזוכה לזה, ובדרך הטבע יש מקום גדול להרגיש בכך איזה חשיבות, אף על פי כן הוא לא הרגיש שום חשיבות, וזה נקרא 'כאשר ציווה השם'.

והנה מבואר כאן, שאם הוא היה מרגיש איזה חשיבות, זה כבר לא כאשר ציווה השם, וכבר נחשב בזה ששינה במעשה המצוה, שהוא מעשה אחר, עם 'שינוי', והמעשה אינו בשלמות! כי אם יש איזה מידה מצד הטבע, בהרגשים, כשעושים מעשה של מצוה, חוץ מהמצוה עצמה, זה כבר נקרא שינוי, שמעשה המצוה אינו בשלמות, ואינו כאשר ציווה השם, ובה נשתבח אהרן הכהן, שלא שינה!

(מתוך שיהיה ביישבה, חזון תשס"ד)

לעילוי נשמת
הרב ר' **יצחק נתן לוי** ז"ל
ב"ר שמואל זאב ז"ל
נלב"ע י"ז סיון תשע"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **טוביה אברמוביץ** זצ"ל
בה"ר שמואל נתן זצ"ל
נלב"ע ח"י סיון תשע"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **אסתר שפרה גוטמן** ע"ה
בת ה"ר **יצחק זצ"ל**
נלב"ע כ' סיון תשע"ד - תנצב"ה

ניתן להשיג את הספרים
'שערי תשובה' ו'מסילת ישרים'
עם פניני חזון מרבינו זללה"ה

בישיבת פוניבז' ובחנויות הספרים המובחרות
(ניתן לרכוש גם כסף)

בכל ענייני הספר יש לפנות בטל. 052-7648389
יתנתן הנחה למוסדות ולהיכלי התורה וכן בקניית כמויות.

פשר דבר | בעניני הפרשה

מענה דבר

בספר "ויאמר הנג" מביא שאלה שעלתה על שולחן מלכים - מאן מלכי רבנן, גאוני התורה רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל ולהבחי"ח הגר"ד לגדו, והגרמ"ש קליין שליט"א, במהלך סעודת הבר מצוה לנכדו של ר' אברהם, הנידון היה בעובדא דלהלן: אורחים באו להתארח לשבת, ובעל הבית זיכה להם חלק מטוסים בנרות שבת שלו (שהרי אכסנאי משתתף בפרטי), הוא העמיד תשעה נרות, נרות רגילים, ובשנים מהם זיכו חלק לאורחים.

אך, לאחר שזיכו, בעלת הבית נמלכה להחליף שני נרות רגילים בנרות שטוחים, לקחה שני רגילים והניחה במקומם שני שטוחים. ואז הדליקה את הנרות.

התעורר הספק, האם הנרות שהדליקה בעלת הבית יש בתוכן את הנרות שזיכו חלק מהם לאורחים, או שמא חלקם נמצא בשני הנרות שהוצאו ולא הודלקו.

ומילא הנידון, האם יצאו האורחים במצות הדלקת נרות. ובפשטות, אמר ר' אברהם, כי כיון שיש לנו ספק בנרות דרבנן, אם כן ספיקא דרבנן לקולא. אך יש לדון שלא יצאו ידי חובה, שהרי הנידון הוא גידון ממוני: האם הם היו שותפים בנרות שהודלקו או לא, ומכיון שבעל הבית מוחזק בודאי, והנרות שלו בלבד, ל"ל שהאורחים אינם יכולים לטעון שהם שותפים כי הוא המוחזק, א"כ גם בספק דרבנן לא שייך לומר לקולא.

הדיון התנהל עם רבי משה שאול קליין, הם לא הפריעו להגאון רבי דב שייב לצידים פנימה, שקוע במחשבותיו בתורה וגם דיבר עם חתן בר המצוה על דרשתו, חלפו דקותיים ורבי דוב שמע את הנידון ביניהם, והצטרף.

ר' אברהם הסיט את כסאו והתקרב מולו בדרך ארץ. בתחילה, הנימה הייתה רגועה, העלו את הצדדים האם דין ממוני משפיע על הלכות שבת.

אבל אחרי דקותיים נוספות כאשר החלו לשפוך סברות וראיות לכמה הלכות נוספות דומות בש"ס. התלקחה סערה של ממש. הם דיברו אודות שלושה אופנים לפיהם יש לומר, שגם אם יש לבעל הבית דין מוחזק לחלוטין, עדיין יש ספק האם הנרות שייכות לאורחים... הם הציגו דין נוסף במי שקנה קרקע וקניינו רק מספק, שחייב בביכורים (בבא בתרא דף פ"א) וציטטו את דברי החידושי הר"ם, והחזו"א, [והמהרש"ם אליבא דהחידושי הר"ם], לגבי בכור שספק אם נקנה לישראל יש עליו מספק קדושת בכור, ואם כן הכי נמי בנידון דידן הוה ספק של האורחים, ויצאו מדין ספיקא דרבנן לקולא, והמשיכו לעסוק בספק עבד' שאכל בתרומה, האם לוקה על אכילתו כאשר תועיל תפיסה. ור' אברהם החל מתוכח.

ואז ר' דוב אמר בהחלטיות כי אין ראייה מכל הדינים הללו לנרות שבת שבהם דין הבעלים הממוני לא יכריע, אלא השתמשות במציאות. ואף להחידושי הר"ם והחזו"א איש יש לומר דלא יצא. משום דלענין בכורים אזלינן רק בתר שם בעלים, משא"כ לענין נרות, דבעינן שיהא לו זכות לשמש. (ויאמר הנג, ותודה לרוב יצחק צבי ליברמן שהוסיף לנו חלק בדברים)

בהעלתך את הנרות וכו' (ח, ב)

בתנחומא (ריש בהעלותך) מובא, כי מרוב חיבתו בחר שמן זית זך כתית למאור, למאור ולא למנחות וכו', תדע שהרי כל המנחות לא נאמרו בהן אלא ונתת עליה שמן, ובנר הדלקה כתיב שמן זית, ולא שאר שמנים, זך כתית למאור וכו', עכ"ל.

ולכאורה המדרש חולק על המושג בתרומות (יא, ג) דאין מקריבין על גבי המזבח אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים, דהיינו רק שמן זית, ואילו במדרש מובא דאף משאר שמנים כשר. ונראה שטעות סופר נפלה שם (ועיין הקדמות המופרש עץ יוסף לענין טעויות סופר רבות שנפלו במדרש תנחומא) וכן צריך לומר (שינוי סדר התיבות): "ובנר הדלקה כתב שמן זית זך כתית למאור ולא שאר שמנים" (ולפי מה שכתוב לפנינו, "זך כתית למאור" בסוף, אין להם לתיבות אלא המשך הדרשה ואין לזה טעם).

והמדרש מתבאר על האמור לעיל שם, "ומרוב חיבתו בחר שמן זית זך כתית למאור ולא למנחות, ומותר מן הזית הראשון היה למנחות" ובא כאן להוכיח דבר זה, מזה דבמנחות כתיב שמן סתם. אבל לענין דבעי שמן זית למנחות הוזהר סגי לזה בתיבת "שמן" סתם, דסתם שמן בתורה הוא שמן זית, אך זך לא מבעי, וכשרים למנחות כל שמנים אחרים הבאים מן הזית. ולשון "שאר שמנים" קאי אשאר שמנים שבשמן זית (ועיין לשון הגמרא במנחות פ"ו).

ומה שכתב המדרש בתחילת הדברים, "שחייב הקב"ה שמן זית יותר מכל השמנים בנר ובהדלקה", אף דבמנחות נמי כן הוא שצריך שמן זית, אך כיון שלא שינה ולא שילש שם, וגם לא נאמר בו שיהא שמן זית זך, אין לנו א"כ ראייה לחיוב, אלא דין וגזירת הכתוב שצריך למנחות שמן זית, וכשאר הלכות ודיני הקורבנות לפרטיהם, אך כאן בהדלקה רואים בכתוב חיוב של שמן זית.

ועדיף כך להגיה במדרש (וגם אין זה הגהה יתרה אלא חילוף סדר התיבות בלבד (וגם נראה מוכח מהלשון), מאשר לחדש שיטה חדשה מיוחדת במדרש דלא כמתניתין (וצ"ע בשאר המדרשים).

הזה עליהם מי חטאת (ח, ז)

פרש"י מפני טמאי מותים שבהם.

המלבי"ם (נשא סי' קמ"ה) כתב להוכיח ששיר אפשר לאומרו גם במחנה לוי, שהלא ביום שהוקם המשכן שוררו הלויים (עי' רש"י גיטין ס), וכיון שהיו טמאים אסור היה להם להכנס למחנה שכניה, וע"כ שאפשר לשורר במחנה לוויה.

והקשה הגאון רבי דוב שליט"א, דלכ' מדברי רש"י הנ"ל משמע שלא כל הלויים נטמאו, וא"כ יכלו הטהורים שבהם ליכנס לפניו לשורר, [וצ"ת בחזו"א או"ח סי' קכ"ה]. ויעו"ש עוד במלבי"ם שם סי' קנ"ז, וגם שם צ"ב מנ"ל שהיו טמאים. [ובעצם הנידון שם, יל"ע אם איכפת לן שהי' טמאים, ויל"ד אי נכנסו לחצר המשכן, ודו"ק שם בפסוק י'. ועייל"ד בענין זה מדיון ט"ז א"י מצא לשלח קרבנותיו שנחלק בה. ועייל"ד בזה משום הנגיעה בכלים ועי"ז טמאו המנחות ועי"ז [אוסף חידושי סי' פא].

אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשדו (יב, ב)

ופרש"י שאהרן אמר אני אי אפשר לראותה שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים וכו'; מכאן מוכח שקרובי האם נחשב קרוב מדאורייתא, ודלא כהרמב"ם דס"ל דקרובי האם אסור רק מדרבנן, והיה אפשר לדרש"י והרמב"ם פליגי, אמנם יעוין בספרי שג"כ כתב כרש"י ודלא כהרמב"ם. (דבר טוב)

דבר השעה

דברים נוקבים התבטא מרן רבינו שליט"א במוצאי שבת האחרונה

דיבר בכאב על ההתנכלות הנוראית של האנטישמיות נגד בני הישיבות, שרוצים לגייס.

ואמר שכל פעם שנפלים חיילים בשדה הקרב הוא חושב על כך שבאמת ההתנהגות של הרשעים מאבדת להם את כל הזכויות שהקב"ה ישמור עליהם, ורק לומדי התורה מוגנים עליהם, ואם הם היו מבינים את זה הם היו צריכים לפחד לדבר על גיוס בני הישיבות כי זה גורם לחוסר סיינצטא דשמיא ואיבוד הזכויות של עם ישראל.

דבר זכרון | מרן המשגיח רבי אברהם פולק זצ"ל נלב"ע ג' סיון תשפ"ד

התמונה האחרונה לפני אשפוזו, מרן המשגיח הגר"א פולק זצ"ל בערב פסח עם רבינו

דברי רבינו בשעת הלוייה – בהיכל הישיבה

קשה לי מאד להספיד ידיד אהוב ונערץ, תמיד הוא היה אהוב ונערץ, מורינו כל השנים רבי אברהם פולק זכרונו לברכה לחיי העולם הבא, קשה מאד, נקרא דברים שכתב הנהיגות, כותב הנהגות יעקב פרשת במדבר פרק ו', יאר. מבואר, העיקר להורות לעם ה' דרכי ה' המעשה אשר יעשון, ויכחו זה את זה כי עיקר חורבן בית המקדש הוא ע"י שלא הוכיחו זה את זה (שבת קט ב). ולזה צריך שיהי' נשיאות פנים ונשיאות חן מהשי"ת, שיתקבל דברי המוכיח בעיני השומעין. ולזה יאיר ה' פניו אליך ויחונך, היינו שיתנו עליך הארת פנים ונשיאות חן, למען נראה כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממנו ויקובלו דבריו.

וכל זה ראינו אצל המשגיח מורינו הגאון הצדיק זכרונו לברכה לחיי העולם הבא, הייתי מאריך בדברים, קשה לי להאריך, אני רוצה להפריד, קשה עלי פרידתך, ר' אברהם קשה עלי פרידתך, ה' ישלח תנחומים לכל המשפחה הכבודה והרוממה, ובילע המוות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים.

הגאון רבי יהושע ישראל גולדשמיד זצ"ל נלב"ע י"א סיון תש"פ

הרב גולדשמיד בריקוד קמיה מרן רבינו שליט"א

הגאון רבי ישראל יהושע זצ"ל היה מגדולי הת"ח בירושלים, ומראשי הכולל 'טל התורה' כולו היה דבוק בתורה ויראת שמים מתוך דקדוק המעשים, ונלב"ע במהלך ימי מגיפת הקראונה. ונביא מכתב נורא הוד מרבינו יבדלח"ט אודותיו - כפי המובא בס' דברי הספד וזכרון שיצא אודותיו. לבני ומשפחת הגאון והצדיק אדם ביקר מאד מאד נעלה מוה"ר יהושע ישראל גולדשמיד זכרונו לברכה לחיי העוה"ב.

כגון רב ובעמק צער שמענו את השמועה רעה מדאיבת כל לב על פטירת מר אביכם ועטרת ראשכם, הצדיק האמיתי, שהיה כה אהוב ונעים בין כל מכיריו ויודעיו, וכל אשר אף פגשוהו אף באקראי היה נפעם מלבבויות תהלוכותיו, טהר אישיותו, ונועם חן מידותיו, תפארת לו מעושיה ותפארת לו מכל האדם. אבידה גדולה אבדתם וגדול יגונכם, גם לנו ולכל מכיריו ויודעיו, הצדיק אבד ונשים כולנו אל לב. המקום יחזקכם בשברון אבלכם וינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. דוב לנדו

הגאון הגדול רבי אהרן כהן זצ"ל ראש ישיבת חברון נלב"ע י"ח סיון תשכ"א

ילדים פחות טובים, ואת כולם על האב לקבל ולהתייחס כבניו, ולא דחות מעלי, כן הוא הדבר הזה אף ביחס לדברי תורה, גם כאשר נראה שהחידושים אינם משופרי דשופרי, אין מן הראוי לדחותם בנקל, אלא יש לשקול ולבחון ולמשמש בהם - ולא להתעלם מהם, שכן ילד לא יוצלח ל"ע - גם הוא ילד!

בשעת מעשה, הבחינו הנוכחים כי אמנם כן, רבינו בדברו על חידושי תורה, רואה הוא אותם כילדים ממש וכחלק מעצמו ובשרו, ומה הלם היחס הזה את אישיותו, שכן אצלו יכלו להבחין באופן מוחשי, שגם כאשר הוצרך לחזור בו מחידושי תורה שאמר בתחילה, הרי היה זה בחרדת קודש ובהדרת הכבוד הראוי, והיה חוזר והופך בהם ומתעסק להבין מדוע עלה בדעתו חידוש זה, כיצד אירע שאין הוא מכוון לאמיתות של תורה, ומה הביא אותו לומר כך. (מפי הגר"נ זוכבסקי שליט"א עדראיה ושמיעה בס' הכהן הגדול מאחיו עמ' 358 - 359)

רבינו למד תקופה בישיבת חברון, ונביא ענין אחד שמסר רבי אהרן כהן זצ"ל לרבינו.

ילידי רוח

כבר היה מעשה, בקיץ של שנת תשי"ד. רבינו זצ"ל וקבוצת תלמידים מופלגים, יצאו לפוש קימנא באוירה הגלילי של העיר צפת. ביניהם היו הבחורים: רבי זלמן נחמיה גולדברג, רבי אברהם נח גרבוז, רבי נתן זוכובסקי, רבי דב לנדו, רבי ישראל אהרן קופשיץ, ועוד. השיחה - שיחת חולין של ת"ח - נסבה אודות מנוחת הנפש וההפוגה שמזמנת השהות בדאטשע [-נופש]. והחלפת הכוחות הבאה בעקבותיה, העשויה להביא ברכה ולאפשר את המשך היגיעה ועמלה של תורה, במשנה מרץ. מענין לענין, החלו הנוכחים לדון בכח החידוש, מה הם חידושי תורה לאמיתם, ואילו הם שאינם כאלה. ואז נענה רבי אהרן ואמר: חידושי תורה, כל חידוש, הוא יצירה, יצירת השכל. אלא שכשם שבנוהג שבעולם ישנם כאלה שיש להם ילדים טובים ומוצלחים, ולעומת זאת ל"ע

מכירת הבד

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

על המטיב לתת אפשרות להשיב לו טובה

אל מול פני המעורה יאירו שבעת הנרות. (ח, ב)

מבאר רש"י ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך. ובחז"ל (במדב"ר ס"ו ב) כתוב "עוד אמר לו הקב"ה למשה לא בשביל שאני צריך לנרות הזהרתך על הנרות אלא לזכותם וכו'". ובעיקר דברי חז"ל אלו יש מאמר מאדמו"ר מן המשגיח רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל שלימדנו כאן חז"ל את הדרך הנכונה במי שמטיב לחברו שצריך לתת לו אפשרות להשיב לו על טובתו ולא להשאירו מחויב כל ימיו, שהרגשה רעה היא לא להרגיש מחויב בלא אפשרות לשלם משום שהמקבל מרגיש את עצמו בשפלות מחמת רוב הטובה שקיבל ממנו שהטיב עמו, ואותם האנשים שכאשר מודים לה על מעשיהם אינם שומעים ואומרים על לא דבר, פעמים שיש בזה ממידת אכזריות שאינם רוצים שירגיש השני שיצא ידי חובת הודאה והשיב למיטיב.

אכילת המן

והאספסוף אשר בקרבנו התאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר (י"א, ד)

רבה כאן התמיהה, איך העזו להתאונן על מצבם, והרי כתוב בחז"ל שהיה במן כל הטעמים והיה גם בלא טורה, מזומן על פתחיהם, ואוכל הנבלע באיברים, ותמיהה רבתי היא!

ונראה בזה, שבכל אכילה האדם גם מתאוה לאכול, וידוע גם דבר החוקרים שדבר זה יש בו תועלת לאכילה מה שאוכל מותר שתאב. כתוב בגמרא (ברכות ב:), על עניים שאין להם אור בלילה שלא מהניא להם האכילה כמי שאוכל באור, שאז ראיית המאכל מעוררת לו התיאבון. אולם תאוה זו אינה דבר ראוי עפ"י תורה, ואדרבה, איתא בחז"ל אם ראתי אכילה שתאוותך מרובה הימנה מושך ירך מומנה.

ויש להביא בעניין זה את המעשה בבעל ה"בית הלוי" זיע"א, שנסע בשליחות מצווה ועבר דרך בית הגאון רבי בנימין דיסקין זצוק"ל, אביו של ה'שרף' רבי יהושע ליב זצוק"ל. הפצירו בו שיעד עמהם ואמר שנחפז לדרכו ואינו יכול להתעכב, כי לדבר מצווה הולך. ביקשוהו שלכל הפחות ישלחו עמו צידה לדרך והסכים. אחר שעזב את ביתם התיישבו בני המשפחה לאכול והתעוררה שאלה על העוף שנתנו ממונו את מנתו של ה"בית הלוי" ונחרדו. מיהרו ושלחו אחריו עגלון מהיר שיודיעו דבר השאלה שלא יאכל העוף, ח"ו. מיהר העגלון והגיע לפונדקו אחר שעת הארוחה וחשב שאיחר המועד. שאל את הפונדקי אם סעד כבר בעל "בית הלוי", והשיב, שביקש ממונו צלחת לאכול מנתו, אולם ראה שהושיט ידו ליטול מהאוכל וחזר ומושך ידו מהאוכל ולא אכל. התפעלו מזה מאד, שמופת הוא!

ניגשו ל"בית הלוי" וסיפרו לו דבר המעשה שהתעוררה שאלה על העוף ומופת הוא שניצל מאכילתו. ענה ה"בית הלוי" שאין כאן מופת כלל, אלא, תמיד כשבא לאכול אינו מרגיש תאוה לאכול כלל ואילו עתה הרגיש שתאב הוא לאכול, כיוון שכך, קיים דברי חז"ל שאכילה שהנאתך מרובה מושך ירך הימנה, ועשה לקיום הדין, וכעת כבר מבין מדוע התעוררה לו תאוה, כיוון שיש שאלה על הבשר כבר דחפו היצר לאכול ממונו...

באכילת המן, אף שהיה בו כל הטעמים, הרי הכל מודים ש'לחם אבירים' ומזון רוחני הוא, וכתב ב"שב שמעתתא". שלא רצו במוזון שהוא רוחני ואינו מושך לב האדם, אלא, רצו לחיות חיים גשמיים, עם הרגשות הגוף הטבעיים של רעב ותאוה המאכלות. וכיצד באמת מואסו באוכל כה נעלה, שבא בהשגחה פרטית וניסים גלויים מוהקב"ה. בשביל לזכות בתאוה גשמית פחותה? מה לדור המדבר עם עניינים פחותים אלו?

הביאור בזה, שבמצב כזה שכל קיומם הוא רק מוכח נס, הרי הם תלויים ועומדים רק מוכח מדריגתם הרוחנית הגבוהה ואם ירדו מעט ממדרגתם אין להם קיום, ובמקום מצוינו שהייתה קרבתו לכל אחד לפי מעשיו, אם יום אחד לא נהג כשורה, למחרת היה המן רחוק מפתח ביתו, והיה קשה להם לישראל מצב זה שכל חיותם תלויה במעלות אלו. הם רצו להרגיש במצב שאינם מוכרחים לשמור על מדריגתם בכל מחיר ולא בזה תלוי עיקר קיומם. וזה גם טעם מה שנסעו מהר ד' בהרגשת הקלה, משום שהיה קשה להם לעמוד במקום קבלת התורה מקום נעלה, ועל דבר זה נתבעו ונענשו.

"והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (יב, ג)

הנה מקרא זה משה עצמו כתבו, כפי שכתב את כל התורה, וצריך עיון איך יתכן שאדם יכתוב על עצמו שהוא העניו מכל. הלא זה ענוה תיקרא?! זכרנו כשהייתי אצל מן הגר"ז סולובייצ'יק זצוק"ל ונשאל ע"י הרב סלומון זצ"ל, ה"חרקובער רב" על המשנה בסוף סוטה, משמת רבי בטל ענוה ויראת חטא, אמר ליה רב יוסף לתנא לא תיתני ענוה דאיכא אנא. איך יתכן שיאמרו העניו על עצמו שהוא עניו?

ואמרו למוך זצ"ל שמוצא בדברי המהרש"א שהקשה כן, וביקשני אז מן זצ"ל, להביא לו את הגמרא ופתח לעיני בדברי המהרש"א, וכשבת צחוק נסוכה על פניו, אמר, לא היה נראה לי שהמהרש"א מוקשה כן, כי למבין ענוה מה היא אין זו קושיא כלל. ובאמת המהרש"א דיבר על הכתוב 'ההלך זר ולא פיך' ולא פירש יותר דבריו.

סחתי מעשה זה להגר"א שר זצ"ל, ואמר לי שהוא יבאר הדברים: איתא באבות דרבי נתן. ג' מיני מוכי שחץ נבראו בעולם, לח. יבש, בעל פולפוס, והייתה נפשו של משה נמוכה מכולם. נציי לעצמנו אדם שמכירים בו שהוא בעל גאווה ומחזיק עצמו לחכם שבחכמים וגדול בתורה שיצטרע פתאים ויניחוהו מבודד במדבר יהודה בבית חולי הצרעת. אלו מחשבות יעברו בראשו? בוודאי יחשוב, איך יתכן כזאת שעולם כמנהגו נוהג, ואילו אני, החכם מכולם, מסוגר כאן, מבודד משאר העולם?! ויכעס ויקלל. א"כ, לא הפחיתה הצרעת מגאווה, ואדרבה, היא מגברת בו את רגשות הגאווה והנחיתות על מצבו. אלא הביאור בזה, כי יסוריו כה קשים עד שאין לו זמן וכח לחשוב על עצמו כלל ושוכח מהכל ומתעסק במכאוביו לבד. כך היא ענוותנותו של משה רבינו, שלא חשב על עצמו כלל ולא הניח לעצמו שהות לזה.

אולם לא קיבלתי דבריו ולא מסתבר לפרש שזוהי מידת הענווה. מציאות זו אינה ענווה בעצם, אלא שבפועל אינו מניח לעצמו זמן להרהר בזה.

ולכן נראה לבאר כי עניין ענוה אינו כלל שאינו מכיר במעלותיו ואינה מן החכמה להכחיש מעלותיו שיש בו וגם אינו אמת. אלא שאינו מחזיק טיבותא לנפשיה עליהם כלל, שהרי לא הוא עשאו וקיבל הכל במתנת

שמים ומה לו להתגאות! הוא מביט על מעלותיו כאילו הם באדם אחר והוא כבוד המעלה והחלק האלוני שבו ומבטל עצמיותו לגמרי. ויש להוסיף עוד שהרי נצטוו ישראל להאמין גם במשה והמכחיש מעלתו של משה כופר הוא, וגם משה עצמו לא יכול היה להכחיש זאת. ולכן

שפיר כתב משה בתורה על עצמו, "והאיש משה עניו מאד" וכו' וכן מובנים היטב דברי רב יוסף, שאמר, לא תיתני ענווה דאיכא אנא, כיון שהעניו השלם אינו מרגיש גברות במעלותיו ורואה אותם כמו שהם בחבירו.

כבוד מלכים

הגאון הגדול רבי רפאל יונה טיקוצנסקי זצ"ל ראש ישיבת ירוחם גלב"ע י"ג סיון תשמ"ט

מתוך הספר רבינו בהיכל מולל חזון איש - קירעו לבבכם ואל בגדיכם

כשלקח ר' ירוחם, את חמי זצ"ל לחתן, שאלוהו מדוע בחר דוקא בו, וענה כי ראה עליו צימאון גדול לשמוע, "שהרי אני אומר את אותה שיחה כמה פעמים, והוא מוקשיב ושומע כאילו שומע זאת בפעם הראשונה". איפה יש צימאון כזה כיום, מחפשים מה החסרון בנו, - זה החסרון! "מוצות אנשים מלומדה", אין צמאון.

על ר' רפאל, - כשנכנס לשיבה, ראינו אצלו כזו אהבת תורה, איך שהוא בלע כל מילה בצמא, ולכן לא לחנם זכה להיות מרביץ תורה כזה. ולכן, שלוקחים את זה לליבנו, לדעת מהו החטא, ולהתוודות על כזה קרבן, ולתקן את הנושא הזה.

הקב"ה בוכה, בוכה ביחד איתנו, אבל הבכיה שלו היא בנקודה אחרת, הרי כתוב "נחמו נחמו עמי יאמר אלוקים" - וצריך להבין מהו "כפליים בכל חטאתיה", הרי הקב"ה משלם רק כפי הגמול, ולא כפליים? - אלא, צריך לדעת שכשאבא מכה את בנו, והבן לא שומע, בהכרח שצריך להכותו

שוב, והקב"ה לא רוצה את זה, אבל אין ברירה, "לשוא הכתי את בניכם". ולכן יוצא שזה כפליים בכל חטאתיה.

וזה מה שקרה לנו עכשיו, ובזכות ההתעוררות, שכל אחד יאמר "בשלי הסער הגדול הזה", ולא יחשוב על אחרים, ויקרע לבבו.

כתוב בירושלמי פאה "כל חפצין לא ישו בה" שכל המצוות ומועש"ט אינם שווים לדבר אחד מן התורה. וזה הכל במילה אחת, וכשלומדים עוד מלה, ועוד מלה, וכשגומרים מסכת... וש"ס... ואת כל זה אנחנו מוסיפים.

מוכרחים להתחזק, וצריך להיות מהפכה בעולם התורה, איפה כל המסכתא? ואיפה כל הש"ס? - וזהו הלימוד שצריך ללמוד, וצריך לדעת שמי שלימד תורה בעו"ז זוכה ומלמדה לעו"ב, אבל לנו, לתלמידים שנשארו פה, לשיבת ירוחם, צריך הרבה רחמים וסייעתא דשמיא, ולא להשבר, כי ה' שומר על מוקדשי מעט שנשארו לנו, וצריך להתחזק, וה' יאמר לצרותינו די, ובזכות ההתעוררות, שעולם התורה יחזור לשאיפות לדרגות של ת"ח אמיתי, וזה יהיה הזכות, וה' יעזור שיקים ובילע המות לנצח ומוחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים, אמן. (קונטרס - קול נהי עמי' עז - פ)

תלמידו הגאון הגדול רבי דוד יצחק מן זצ"ל ראש ישיבת כנסת חזקיהו גלב"ע י"ד סיון תשע"ב

קטע מהספר רבינו - "מה זה זאת עשה אלקים לנו"

כאן ממש מרגישים את זה אוי... דוד... דוד... אוי... חטאתי! עויתי פשעתי! אני אשם למה זה מגיע לי, למה זה מגיע לנו, מה עשה ה' לנו, זה כאב של כל כלל ישראל לקחו מאיתנו את א' מהמיוחדים שבראשי הישיבות שבדור, ממש המיוחדים, אני זוכר כשהוא בא לשיבה הנער הצעיר! העילוי! ושם הוא גדל, וגדל, אבל הוא לא נשאר עם הכשרונות אלא עם עמל התורה, עם כשרונות בלבד לא עולים למעלה רק ע"י עמל עולים, והוא התפתח עלה ונתעלה, וכבר אז ראו עליו שהוא עתיד להיות א' מגדולי הדור הבא, וזכינו לראות עד סופו וכבר ראינו.

זכורני כשנבחר, הגאון ר' אליהו זצ"ל היה גאון מופלא, מופלא בעומק, ואת מי הוא בחר את הנער הזה בחרתי, הוא בחר את ר' דוד הוא ידע במי לבחור את הנער הזה בחרתי וימשחוהו הוא מינה אותו כאן להיות מומשי דרכו, זה לא פשוט ואם ר' אליהו בחר בו זה בחירה של "אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך" (תהילים סה' ה') והוא זכה להמשיך ולהנהיג את הישיבה הקדושה הזאת בחן ובחסד וברחמים איזה נעימות איזה פיינקייט, הלב מתפלץ אוי... דוד... דוד... אוי... בכל פעם שנפגשנו התעוררה מחדש אהבתך הישנה וזה נמשך כל הזמן, והוא זכה להנהיג את הישיבה הקד' ממש בגאון ובתפארת כא' מגדולי גדולי גאוני ראשי הישיבות שבדורינו ממש, מיוחד. ועכשיו נסתלק מאיתנו וזה בכלל לא פשוט, צריך להתפלל ולבקש רחמים מהקב"ה שירחם עלינו, מה עשה ה' לנו, מה יהיה הלא בטוחים אנו הקב"ה שומר את התורה הוא לא יעזוב את התורה וכיון שהוא לקח הוא יתן המשך ואנחנו רואים ב"ה שיש המשך ר' דוד, ואתה יכול לנוח בשלום על משכבך, יש המשך

שימשיכו את דרכך הגדולה בהרבצת תורה ויראת שמים וזה המשך ממש, ואנחנו צריכים להתפלל שהישיבה הזו תתקיים, זה ממש אבד קברינטא, "אוי לה לספינה שאבד קברינטא" (ב"ב צא). הרי זה לא יתכן, הקב"ה לא יעשה כזה דבר וודאי ידאג, דור הולך ודור בא ויהיה המשך, ולנו נשאר רק לבכות על הצרה שלנו אנחנו צריכים להתחזק, בגללנו היו לו שלש שנים של סבל, סבל כזה, אני לא יכולתי לעמוד בזה, ועליו ר' דוד אפי' לא ראיתי סימונים ועמדת בזה בכבוד ובתפארת, זכות גדולה.

שהקב"ה יעזור וירחם עלינו ויאמר לצרותינו די שמדת הדין תימנעט ויוסר החרב הזו מכלל ישראל, נתחזק ונעשה תשובה "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם" (תהילים צ' ג') כל אחד יחשוב על עצמו מה הוא חטא הרי זה פגע בו אישית, אוי אני לא יכול לשכוח כשהוא עוד היה ילד, ילד, וזה נשאר אצלי בבית, מחברת שהוא כתב את השיעורים על ב"מ ולמרות שקשה לי לקרוא את הכתב אני מתאמץ ורואה שהוא זכה לשמוע ולהבין עד הסוף, לא כל תלמיד זוכה לכך הוא היה בבחינה של כל העם רואים את הקולות, הרב דסלר היה אומר ששמיעה זה פחות מוראיה, בראיה רואים בדיוק ותמיד אני מסתכל ורואה שמה שר' דוד כתב לזה התכוונתי, ור' דוד מהיחידים שידע ומוזה הוא גדל. גדל לתפארת והיה ממש מגדולי מרביצי התורה שבדורינו.

ה' ירחם עלינו שתכלה מידת הדין ונזכה לראות את הנבואה היעודה "ובלע המות לנצח ומוחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים" (ישעיה כה' ח') אמן.

אי"ה בשבועות הקדושים נכתוב על קשרי מין דה"י שליט"א. פרשת שלח: זקנו - מרן רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל. פרשת קרח - מרן הגר"מ ליפקוביץ זצ"ל. פרשת חקת - מרן הגר"א וסרמן זצ"ל. פרשת בלק - מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל. פרשת פינחס - מרן הגר"ש רחובנסקי זצ"ל. פרשת מטות - מרן הגר"ע טריוונסקי זצ"ל. פרשת דברים - הגאון הגדול רבי אריה פינקל זצ"ל נשחט לקבל חושיים.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת בהעלותך תשפ"ד (34)

שמחת שבת

פרקים וכו', וכ"ה ברמב"ם פ"ו מתמידין ומוספין, והנה כ' הרמב"ם בפ"ג מהל' תפילה כל העולה לקרות בתורה פותח בדבר טוב ומוסיים בדבר טוב, אבל פרשת האזינו קורא הראשון עד זכר ימות עולם וכו' ולמה פוסקין בה בעניינות אלו [אעפ"י שהן לא דברים טובים] מפני שהן תוכחה כדי שיחזרו העם בתשובה עכ"ל. והנה למ"ש מקודם שעת קרבן מוסף היא זמן שמחה ומה ראו לתקן שם לסיים בדברי תוכחה להחזיר העם בתשובה, וצ"ע.

ונראה עפ"י הגמ' ר"ה דל"ב והיו לכם לזכרון אלו זכרונות, אני ה' אלקיכם אלו מלכיות, ומבואר ששמחת החצוצרות במוספים היא לזכרון מלכות שמים, וע"ד דא"י במעשה רב שהגר"א ז"ל ה' שמח מאד בשעת תקיעת שופר בר"ה שבשעת הכתרת המלך היא שמחה גדולה, ואף שאין ר"ה מימי שמחה אמנם בהכתרת המלך צריך לשמוח במלכותו, וזו ג"כ שמחת שבת במלכותו ית', ומעתה אפשר להבין מה שתיקנו לשירת הלויים באותו זמן הזי"ו ל"ך שהוא תוכחה לתשובה, כיון ששמחת שבת היא מלכויות ועי"ז יעלה זכרוננו לפניו, וכמו בר"ה שאחז"ל בר"ה דט"ז אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, וכ"ה בשבת.

וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' ותקעתם פחצצרת על עלתיכם וגו' (י, י)

בספרי, וביום שמחתכם אלו השבתות. וצ"ע שלא מצינו מצות שמחה בשבת ורק מצות עונג שמענו מדברי קבלה, ובב"י או"ח סי' רפ"א הביא בשם ע"ש מה שאומרים 'ישמחו במלכותך' פי' ה"ר כהן צדק שסמכו על מ"ש וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' ואמרו ביום שמחתכם זה שבת וי"ל שע"ז סמכו לומר וישמחו בך כל ישראל מקדשי שמך (כ"ה בנוסח יוצאי אשכנז), וראיתי גי' הגר"א בספרי שם: וביום - אלו שבתות, שמחתכם - אלו ג' רגלים, ולפ"ז צריך לפרש מה שאנו אומרים 'ישמחו במלכותך', ושמעתי מבית מדרשם של חכמי בריסק צ"ל, שמוספי היום מחייבים שמחה בשעת הקרבה, וע"ז נאמר וביום שמחתכם - ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם, ומה"ט בנוסח אשכנז אומרים כן רק במוסף, שבשעת קרבן מוסף יש חיוב שמחה, ע"כ שמעתי.

אך יל"ע דאמרי' בגמ' ר"ה דל"ה א' שהלויים היו אומרים שירת האזינו בביהמ"ק במוספי שבת, ושם א"ר ענן בר רבא אמר רב הזי"ו לך וכדרך שחלוקין כאן כך חלוקין בביהמ"ק, ופירש"י הזי"ו ל"ך פרשת שירת האזינו חולקין אותה לו

"בְּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאָמֶן אֶת הַיֵּינֶק" (י"א, ב)

שח רבינו מרן שליט"א: שמעתי ממו"ח רבינו הגדול רשכבה"ג זיע"א, שסיפר כי פעם התכנסו בביתו של רשכבה"ג מרן הגר"ח"ע גרודזינסקי זיע"א, מספר ראשי הישיבות לישיבה מיוחדת עם נציגי הג'וינט (שהיו תומכים באותה התקופה בבני הישיבות), זו הייתה ישיבה ארוכה, שדיברו שם על העזרה לבני הישיבות, ורבי חיים עוזר ישב בראש האסיפה. בסוף הישיבה ניגש הנציג הבכיר של הג'וינט לרבי חיים עוזר ואמר לו, "עד עכשיו עסקנו בצרכי הכלל, בעם ישראל, אבל אולי אתה צריך משהו אישי, בשבילך".

השיב לו מרן רבי חיים עוזר, "כן אני אמת צריך טובה אישית", מנהל הג'וינט שמח לשמוע שהוא יכול לעזור לרבי חיים עוזר באופן אישי. המשיך רח"ע לשאול אותו: "תגיד לי, להיכן אתה נוסע מכאן?" השיב לו המנהל של הג'וינט כי מווילנא הוא נוסע לקובנא.

אמר לו רבי חיים עוזר "תקשיב לי טוב, יש לי כאן בבית אשה אלמנה, שהיא העוזרת בבית, ואני יודע שבאחרונה היא זקוקה לנעליים, אלא שכאן בווילנא אין להשיג את המידות שמתאימות לרגליה. ואני שמעתי שבקובנא יש מפעל לנעליים. אז בבקשה אם תוכל תעשה לי טובה, קח את המידות שלה ותקנה לה שם זוג נעליים, ותשלח לי את זה לפה לווילנא, הדבר הזה מאוד מאוד ישמח אותה".

***

עוד שח רבינו מרן שליט"א: "למו"ר החזו"א זיע"א היה קשר עם נערים עם בני ישיבה ולפעמים עוד יותר מהרבנים, הוא היה לנו כאבא. בהיותי בחור בישיבת תפארת ציון, אני זוכר עד כדי כך את הענוה ואהבה שלו לכל בן ישיבה, שהיה מקרה שלבחור פלוני נכנסה הציפורן בתוך הבשר באצבע הרגל, והחזו"א שהבחין בזה שכואב לו הרגל, ביקש ממנו להוריד את הגרב והוא עיין ברגלו בכובד ראש, לאט ובאבהות מיוחדת, לא רק כמו אבא, כמו אמא".

(מתוך מוסף שבת קודש גליון חג הסוכות תשס"ד)

אם יִהְיֶה נְבִיאָכֶם ה' בְּמִרְאָה אֱלֹוֹי אֶתְנֶדַע בְּחֹלֹם אֲדַבֵּר בּוֹ. לֹא כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה וגו' פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַת יְהוָה וגו' וְהָעֵם לֹא נָסַע עַד הָאֶסְפָּה מִרְיָם (י"ב, ו - ט"ו) במשנה סוטה ד"ט ב' וכן לענין הטובה, מרים המתינה למשה שעה אחת שנא' ותתצב אחותו מרחוק, לפיכך נתעכבו לה ישראל ז' ימים במדבר שנא' והעם לא נסע עד האספה מרים. ובגמ' שם ד"ב ב': ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו' אחות אהרן ולא אחות משה, א"ר עמרם אמר רב ואמרי לה אר"נ אמר רב מלמד שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל, וכיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולה אור, עמד אביה ונשקה על ראשה א"ל בתי נתקיימה נבואתיך, וכיון שהטילוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה א"ל בתי היכן נבואתיך, והיינו דכתיב ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו - לידע מה יהא בסוף נבואתה ע"כ.

ויל"פ מה שאמרו לידע מה יהא בסוף נבואתה, וגם דלכאוו' א"כ לא המתינה לצורך משה אלא לידע וכו', וגם צריך ביאור מה שמקודם נשקה עמרם על ראשה ואח"כ עמד וטפחה על ראשה, וכי פקפק בנאמנותה.

ונראה עפ"י דברי מהר"ל דיסקין זצ"ל שהביא מו"ח מרן זצ"ל באבי עזרי פ"ז מ"סוה"ת ה"ו בביאור דברי הגמ' ב"ב י"ד ב' משה כתב ספרו ופרשת בלעם ופרש"י נבואתו ומשליו אעפ"י שאינן צרכי משה ותורתו וסדר מעשיו, וזה דוחק גדול כמו שהרחיב מהר"ל די"ד להקשות שם, ועוד הק' על מ"ש חז"ל ולא קם נביא עוד בישראל כמושה וגו' אבל באומות העולם קם ומנו בלעם, וקשה לשמוע דבר זה לדמות טומאה לטהרה, ועוד הק' מה ס"ד דבלעם לקלל את ישראל וה' אמר לו לא תאור את העם כי ברוך הוא.

והקדים מהר"ל ד' לבאר ענין אספקלריא המאירה שאמרו חז"ל בנבואת משה, וכ' דאף שמחזות הנבואה הן בעולמות העליונים מ"מ יורד לאט לאט בעולם ומתגשם עד שהפתרון רוחו אליו ומסתכל בנפשו את כל הציורים ויודע הפתרון כי הוא נרשם בנפשו, ואעפ"כ הר"ז דומה למביט בזכוכית, שאם צבועה ירוק הרי כל הנראה בה הוא ירוק, ואם היא אדומה הרי כל מה שנראה דרכה הוא רק אדום, ואף שהוא אותו דבר בלי שינוי אבל המראה משתנה, וכן הענין בנבואה, כיון שנפש הנביא היא המתרגמת כפתרון ענין הנבואה, א"כ כל שנפשו יותר זכה ובהירה הר"ז רואה הפתרון הוא יותר צח ומצוחצח, וזה שאחז"ל שמשה רבינו ראה הנבואה באספקלריא המאירה, שנפשו היתה בעוצם המעלה, אבל שאר הנביאים אף שודאי נבאו אמת אבל לא ראו הדבר כראיית משה.

ויסוד הדברים ממה שאחז"ל שחלום הוא א' משישים בנבואה וע"ז אחז"ל כל החלומות הולכים אחר הפה, וכן נבואה שהיא כולה אמת ומתקיימת בעולם כפי אשר נתרשם הפתרון בנפש הנביא בשעת קבלת הנבואה, וזהו המובן במה שארז"ל דגזירת נביא חוזרת וגזירת אורים ותומים אינה חוזרת לפי שכל דבר שיצא מפורש מפיו של הקב"ה אינו חוזר, אלא דנבואה שיש בה גם כח אחר, פתרון שכל האנושי, ע"כ יתכן שיתבטל. וזה ענין בלעם שאעפ"י שהקב"ה הי' מברך את ישראל מ"מ הוא בנפשו המתועבה נפש רחבה ועין רעה ידע בנפשו שהפתרונות שיהי' בנפשו יהי' רעה לישראל.

ולפ"ז כ' מהר"ל ד' דכל ההתורה נקראת תורת משה ואף שיש בה סיפורים שהיו מקובלים באומה מקודם, כיון שהקב"ה מסרם לו ביתר ידיעות מ"ט פנים, וגם בתיבות הסיפור נרמזו דברים רבים אחרים אין קץ והכל נגלה למשה, ואף נבואות שנאמרו לאחרים כגון לאברהם יצחק ויעקב ח"ו לא כתבם משה בתוה"ק כמעתיק, כי זכה באספקלריא המאירה כאשר מסרם לו עתה הקב"ה ברוה"ק ואז ידע הנבואה ביתר עוז, וזלתי פרשת בלעם שהי' משה רק כמעתיק בעלמא, שאילולי סתם הקב"ה איזה כוונה מבלעם הי' מהפכה לרע ח"ו, אבל הקב"ה עצמו ביארן לטובה בפי בלעם עכתו"ד ודפח"ח.

ומו"ח רבינו הגדול זצ"ל באבי עזרי הל' יסוה"ת האריך עפ"י ז' לבאר ענין העקידה והנסיון הגדול שהי' בזה לאברהם אבינו, שבקל הי' יכול לפרש הנבואה לענין אחר ע"י איזו נגיעה אבל נפשו היתה זכה ובהירה עי"ש באורך.

ויש להוסיף לזה הגמ' במגילה י"ד ב' ויאשי' גופי' היכי שביק ירמי' ומשדר לגבה [לחולדה], אמרי דבי ר"ש מפני שהנשים רחמניות, ומהרש"א שם הק' וכי מפני שרחמניות הן תשתנה נבואתה מרעה לטובה, ולהאמור י"ל קצת. ונראה שזה ביאור לשון הברכה 'אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת', והיינו שהקב"ה בחר בנביאים שיפרשו נבואתם ע"ד הטוב, ורצה בדבריהם לפי פירושם שנותנים לנבואה באמיתת נפשם ודוק.

ולהמתבאר, מובן דאף שבודאי ידעה מרים שנתנבאה באמת כפי שנתרשם בנפשה, וגם עמרם ידע שלא שיקרה מרים בנבואתה, אבל ידעו שהדבר תלוי בטהרת נפשה, אם נקי' היא ומצוחצחת הרי הפתרון נרשם בו בבהירות, וכן להיפך, גם לענין עצם הפתרון וגם לענין תוקפו והתגשמותו שלא יתבטל וזה תלוי בעוצם ההתרשמות והבטחון בפתרון הנבואה, ולכן טפח עמרם על ראשה לומר לה היכן נבואתיך, אבל מרים יצאה ותתצב מרחוק להורות על עוצם בטחונה בפתרון הנבואה ולומר שאינה מפקפקת בהתגשמותו.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת בהעלותך תשפ"ד

יסוד עבודת ה' - השמחה בלימוד התורה וקיום המצוות

הוראת שעה

מתוך דברי רבינו שליט"א

במשא 'אדירי התורה' פילדלפיה שבארה"ב

בדורנו נצרך למסור עצמנו לתורה ולכבוד שמים

ברשות ראש הישיבה שליט"א, ברשות כל ראשי הישיבה הנמצאים פה היום, ברשות כל הרבנים וכל האורחים, ברשות אדירי התורה, וברשות כל אלו שאפשרו שה'אדירי התורה' אכן יוכלו להיות 'אדירי התורה'.

תכלית האירוע של הלילה הזה להבנתי היא, לבטא הוקרה והערכה כלפי אלפי תלמידי חכמים מובהקים הלומדים תורה לשמה, הממשיכים בכך את המסורת של מורינו מרן רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שהגיע לאמריקה והביא אליהם שם את הרעיון של לימוד התורה לשמה, תלמוד תורה היה כבר באמריקה גם קודם לכן, אבל מו"ר מרן רבי אהרן קוטלר זצ"ל הכניס את המושג של 'תורה לשמה' בלא להתעסק בדברים נוספים, ואת הענין הזה חידש מרן רבי אהרן זצ"ל באמריקה, שגם שם יכולים וצריכים לעסוק בתורה בלבד, ובדרך זו המשיך בהרחבה מורינו רבי שניאור זצ"ל, וכך ממשיכים היום כל ראשי הישיבה שליט"א.

אגב אורחא אני רוצה לומר, שהרבה פעמים אנשים שביקרו פה בליקוד, באים ואומרים לי בהתפעלות גדולה, שראו כאן משהו שלא ראו בחייהם, אברכים יושבים ולומדים שעות רבות כל כך בהתמדה גדולה, במשך שש ימים בשבוע ברציפות, הרי שכל כך הצליחו מעשיו של מורינו רבי אהרן זצ"ל עד שאפילו בארץ ישראל מתפללים ממה שקורה כאן בליקוד.

ענין זה של 'אדירי התורה', שמוסרים עצמם לכבוד שמים ועוסקים בתורה בלבד, נצרך בדורנו באופן מיוחד, שהרי כולנו ערים לאנטישמיות העצומה שהתפשטה בכל העולם כולו, בצפון אמריקה ודרום אמריקה, בדרום אפריקה באירופה ובאסיה, בכל רחבי תבל שונאים את היהודים ואת היהדות, והגורם לכך הוא הסתר הפנים העצום שיש היום, שהנה הכלל הוא, שכאשר חיים עם הקב"ה ומלכות שמים שולטת וניכרת בעולם, הרי זה גורם להכנעה מסויימת כלפי הקב"ה וכלפי התורה גם אצל אומות העולם, וכשחסר במלכות שמים יש אנטישמיות, ולהבדיל בין גוים ליהודים, גם מה שקורה היום בארץ ישראל, שאנשי השמאל נאבקים ונלחמים על כל ענין של יהדות, הענין של גיוס בני ישיבות, ושקצצו בתקציבי הישיבות, והרבה ישיבות יכולות להחרב בגלל זה, וגם בשאר ישיבות זה מוסיף קושי, וכן המאבק על החינוך העצמאי שיש חשש חס ושלום לביטולו, הם נלחמים ונאבקים על הכל, גם זה נובע מחמת חוסר גילוי של מלכות שמים.

'אדירי התורה' הלומדים פה בליקוד, הרי הם מרבים ומחזקים את כבוד התורה וכבוד ה' ומלכות שמים באופן נפלא, ובזכות זה יתנו 'עוז לאלוקים' ויתבטל הענין של 'בעצלתים ימוק המקרה', ויתבטלו כל הגזירות, ונזכה לנאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

ו, על הפסוק 'יראת ה' ראשית דעת', חכמה ומוסר אוילים בזו, וזה לשונו, 'תחילת כל דעת תלמוד לנפשך יראת ה' יתברך, כי החכמה ומוסר אוילים בזו, שאין להם יראת ה' ואינם יקרים בעיניהם. ולא תצליח בלימוד החכמה אם איננה יקרה בעיניך, ולא תתקיים בידך'. כלומר, האוילים אינם מחשיבים את לימוד החכמה והמוסר, ועל כן אינם זוכים לתורה. והוסיף, 'נאמור (תהלים קט קיא) נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה'. דהיינו, שהתנאי לזכות ל'נחלתי עדותיך' - שהתורה תיעשה ירושה ונחלה אצלו, הוא על ידי שיששון לבי המה' - שהוא שמח בתורה.

ומתבאר מדברי רבינו יונה, שעריבות ושמחת התורה הם תנאי להשגת התורה, וכך גם בקיום המצוות, שכן רק כשיש לאדם שמחה וסיפוק הוא יכול לקיים את המצוות גם כשיש לו קשיים.

והדרך לזכות לשמחה בקיום המצוות, כשהאדם מחדיר לנפשו את היסוד החשוב שכותב המסילת ישרים בתחילת ספרו 'יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו וכו', והנה מה שהורינו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכניתו, וזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא וכו'. ודברים אלו צריך כל אדם לשנן לעצמו, פעם ועוד פעם, שיזכור שהוא יהודי, בן מלך, ויש לו תכלית לחיים, וזה העידון האמיתי היחיד שישנו בעולם.

ועוד צריך לדעת, שבכל מצוה יש כח לתת סיפוק ושמחה, ומה שאין לאדם שמחה בקיום המצוות הוא רק מפני התאוות המפריעות לשמחה בקיום המצוות, ואילו היו התאוות בטלות, אזי לכולם היתה שמחה עצומה בקיום המצוות.

ולכן היה אומר מו"ר הגר"א קוטלר (משנת ר"א ח"א עמ' מ"ו), שיש אנשים שחוששים לקבל על עצמם עול תורה, שמא לא יצליחו לעמוד בעול התורה, אבל זו טעות! כיון שכאשר האדם מקבל על עצמו עול תורה בצורה מוחלטת כבר אין לו תאוות, וזה מביא לו אושר גדול ושמחה עצומה. והביא על כך מדברי האבן עזרא (שמות כ ד), על ציווי התורה 'לא תחמוד', שכתב, שאנשים תמהים כיצד ניתן לצוות על לב האדם שלא יחמוד דבר יפה בליבו. ומביא על זה משל מואדם כפרי שראה בת מלך, שודאי לא יחמוד אותה בליבו, מאחר וידע שזה לא יתכן. עיי' שם שהאר"י בדבר, שכל דבר שאדם יודע שאינו שייך אליו כלל אין לו חמדה אליו. וכן אמר מו"ר הגר"א קוטלר, שרואים ביום הכיפורים שאנשים צמים כל היום, ואף שיש בסביבתם מאכלים טובים אין להם שום תאוה אליהם, כיון שברור להם חומר האיסור. וכך הוא בכל דבר, אם יהיה ברור לאדם שהוא אסור לא יתאוה לזה, ועל ידי כך יוכל לזכות לשמחת התורה. הקב"ה יזכנו שנצליח להשריש בליבנו את היסודות המביאים לקיום התורה והמצוות מתוך שמחה, אמן.

בפרשת 'ויהי בנסוע הארון' (במדבר י לה-לו) יש לפנינו ולאחריה נוגי"ם הפוכים. והטעם לזה הביא רש"י מדברי הגמרא בשבת (זטז), שהוא כדי להפסיק בין הפורענויות. ומבואר שם שהפורענות הראשונה היא 'זיסעו מהר ה', דהיינו שסרו מאחרי ה'. וביאר הרמב"ן 'שנסעו מהר סיני בשמחה, כתינוק הבורח מבית הספר, אמרו שמה ירבה ויתן לנו מצוות'. דהיינו שהפורענות היתה שלא הרגישו שמחה בתורה ובמצוות, וזה גופא החיסרון ב'תינוק הבורח מבית הספר', שאם היה להם שמחה וחשק לא היו בורחים מהר סיני.

וזה היה גם ענין הפורענות השניה, 'ויהי העם כמתאוננים', כמו שכתב הרמב"ן (שם יא א) 'ואמרו כמתאוננים, כי היו מדברים במור נפשם, כאשר יעשו הכואבים. והיה רע בעיני ה', שהיה להם ללכת אחריהם בשמחה ובטוב לבב, מרוב כל טובה אשר נתן להם, והם היו כאנוסים ומוכרחים, מתאוננים ומתערערים על עניינם'. והיינו שעם ישראל לא שמחו בהליכתם אחרי הקב"ה ובדבקותם בו, וזו עצמה היתה הפורענות, ועל כך נענשו שבערה בהם אש ה'.

וזה היה גם ענין הפורענות השלישית, בקבוצת התאוה, שאמרו 'ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו'. ולכאורה זה דבר תמוה, שהרי נאמר על המן (במדבר יא ז) 'המן כורע גד הוא ועינו כעין הבדולח'. וכן כתוב עליו (שם פסוק ח) 'והיה טעמו כטעם לשד השמן', ומאחר והיה טעמו כל כך טוב ומשובח כיצד אמרו בני ישראל 'ועתה נפשנו יבשה אין כל'.

אלא ביאור הענין הוא, שאמנם היתה לאוכלי המן הנאה גדולה מאוד, אבל כדי ליהנות ממנו היו צריכים להיות במדרגה רוחנית גבוהה, וכדרשת הגמרא במסכת יומא (ע"ה), 'לחם אבירים אכל איש, לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו', ואילו בני ישראל רצו הנאות יותר גשמיות ופשוטות. וזה נובע מאותו שורש שמונע מהאדם לשמוח בקיום המצוות, כיון שבמקום להתענג על השם הוא רוצה ליהנות הנאות גשמיות ופחיתות.

והענין בשמחת המצוות הוא משלשה טעמים: האחד, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ג קמח), שמדרכי קידוש השם יתברך להודיע בכל דיבור ומעשה שהדבר הטוב ביותר לאדם הוא עבודת השם יתברך ויראתו ותורתו, ומי שמבזה תלמיד חכם הרי זה כאומר שאין עבודת השם העיקר בחיים, והוא מחלל את התורה, עיי' שם. ומתבאר מדבריו, שאדם שאינו שמח בעבודת ה' מראה בעצמו שאינה חשובה בעיניו, וזה חילול השם.

הטעם השני הוא מצד חיוב העבודות לקב"ה, שכיון שהענין בקיום מצוות הוא לעבוד את הקב"ה, נמצא שככל שעושים את המצוות בשמחה יש בזה יותר התבטלות ועבודת לקב"ה, וכשחלילה לא עושים בשמחה חסר בעבודתו להשם.

הטעם השלישי. כתב רבינו יונה בפירושו למושלי א)

בדין עוסק במצוה פטור מן המצוה

מחמת פטור עוסק במצוה, ובאמת גם במצוה העתידה לבוא הרי הוא מחוייב בדבר אלא שנפטר ע"י עיסוקו במצוה.

ב. י"ל שגם לפי דחיית הגמ' מוטל על האדם לדאוג עבור קיום המצוה קודם זמנה, אולם אעפ"כ דוחה הגמ' שאין זה כמצוה שהגיע זמן חיובה ממש, ועל כן אין ללמוד ממה שהותר להיטמא למת אע"פ שחייב לדאוג לטהרתו כדי לקיים מצות הפסח, שפטור אף ממצוה שהגיע זמן חיובה בפועל, ולכן נצרך הלימוד מ'בשבתך בביתך' שגם בכה"ג עוסק במצוה פטור מן המצוה.

מצוה שיש בה כרת שהגיע זמן חיובה בפועל

ונפק"מ בין ב' הדרכים, כלפי מה שמבואר בסוגיא שם שמהפסוק 'בשבתך בביתך' אין ללמוד פטור ממצוה שיש בה כרת. והנה אם נאמר שאין חילוק בין מצוה שהגיע זמן חיובה בפועל ובין מצוה שמוטל לדאוג עבור קיומה קודם זמנה, והלימוד נצרך רק כדי להכריח שהפטור הוא אכן משום עוסק במצוה ולא משום פטור מהמצוה קודם זמן חיובה, א"כ לאחר שנתחדש ב'וייה אנשים' שפטור עוסק במצוה הוא גם במצוה שיש בה כרת, שוב אין לחלק בדבר כלל, ואם עוסק במצוה הרי הוא נפטר אף ממצוה שיש בה כרת שהגיע זמן חיובה בפועל.

אבל אם נאמר שאינו דומה החיוב לדאוג עבור קיום המצוה בזמנה לחיוב קיום המצוה בפועל בזמנה, א"כ נמצא שאע"פ שנתחדש ב'וייה אנשים' שעוסק במצוה פטור גם ממצוה שאין בה כרת, מ"מ אין זה אלא במצוה העתידה לבוא, אבל אין ללמוד מכך שפטור אפי' ממצוה שכבר הגיע זמן חיובה ויש בה כרת. ונמצא לפי"ז שמצוה שכבר הגיע זמן חיובה בפועל אינו נפטר אא"כ אין בה כרת, ומצוה שעדיין לא הגיע זמן חיובה בפועל נפטר אפי' אם יש בה כרת כמו בקרבן פסח. וכן מבואר בדברי התוס' בסוגיא שם (כה: ד"ה משום).

בביתך, ודרשו חז"ל 'פרט לעוסק במצוה', שפטור מקריאת שמע. והגמ' שם מקשה מדוע נצרך לימוד זה, מאחר שכבר למדנו דין זה מ'וייה אנשים'. והגמ' מבארת ששני הלימודים נצרכים, כיון ש'וייה אנשים' אין ללמוד אלא שעוסק במצוה פטור מן המצוה העתידה לבוא ועדיין אינו מחוייב בה, ולכן נצרך הלימוד מ'בשבתך בביתך', שאפי' כשעוסק במצוה והגיע זמן מצוה קרי"ש אינו מפסיק ממצוה לקרוא, ופטור אף ממצוה שכבר הגיע זמן חיובה. ומ'בשבתך בביתך' אין ללמוד שהעוסק במצוה פטור אפי' ממצוה שיש בה כרת, ולכן נצרך הלימוד מ'וייה אנשים', שאפי' ממצוה פסח שיש בה כרת נפטר העוסק במצוה.

ולכאורה צ"ב בתירוצי הגמ' ש'וייה אנשים' אין ללמוד אלא שפטור ממצוה שעדיין לא הגיע זמן חיובה. שהרי נתבאר שממה שהקשו בגמ' שלמדנו דין עוסק במצוה מ'וייה אנשים', מוכח שאע"פ שעדיין לא נתחייב במצוה מ"מ כבר מוטל עליו עתה לדאוג לקיום המצוה העתידה לבוא והרי הוא כמחוייב בדבר, שאל"כ אין לזה שייכות כלל לדין עוסק במצוה פטור מן המצוה, וא"כ אינו מובן מה תירצו ע"ז בגמ' בכך שעדיין לא הגיע זמן חיוב מצות הפסח.

ונראה שיש לבאר בזה ב' דרכים:

א. י"ל שתירוצי הגמ' הוא, שאפשר לדחות ולומר שההיתר להיטמא למת אע"פ שמחמת זה לא יוכל לקיים את מצות הפסח, אינו מדין עוסק במצוה כלל, אלא משום שעדיין לא נתחייב במצות הפסח, ואינו מחוייב לדאוג לקיומה קודם זמנה, ועל כן אין ללמוד מכאן כלל שעוסק במצוה פטור מן המצוה, אלא רק שהעוסק במצוה רשאי להביא את עצמו ע"ז לביטול באונס של מצוה העתידה לבוא, משום שעדיין אינו מחוייב בה.

ולפי זה לאחר שיש לימוד מ'בשבתך בביתך' שעוסק במצוה פטור מן המצוה, ההיתר להיטמא למת הוא

וְיִהְיֶה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשֹׂת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא (ו ט).

מפסוק זה לומדים שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, כמבואר בגמ' בסוכה (כה:), שעוסקין במת מצוה היו, שחל שביעי שלהם להיות בערב פסח, ואע"פ שהיו יודעים שע"י שנטמאים למת לא יוכלו לקיים את מצות הפסח מחמת טומאתם, מ"מ היה עליהם לעסוק בצורכי המת ונפטרו ממצות הפסח.

ולכאורה צריך להבין, מה שייך דין עוסק במצוה פטור מן המצוה כלפי ההיתר להיטמא למת מצוה באופן שיימנע מלקיים מצות הפסח, הרי כעת אין מצות הפסח מוטלת עליו, ואינו מחוייב בה כלל גם לולא שעוסק במצוה, ובשעה שמתחייב במצוה אינו נפטר ממנה מחמת עיסוקו במצוה, שהרי באותה שעה כבר אינו עוסק במצוה, אלא שהוא אנוס מחמת טומאתו.

אלא הביאור בזה הוא כמו שפירש"י (שם כה: ד"ה שחל) 'אלמא מצוה קלה הבאה לידך אינך צריך לדחותה מפני חמורה העתידה לבוא'. והיינו, שאף שמצות הפסח עדיין אינה מוטלת עליו, מ"מ מוטל עליו לדאוג שיוכל לקיימה כשיתחייב בה, ואף שמצות העיסוק בצורכי המת מוטלת עליו עתה, מ"מ מצד הסברה יש להעדיף לדאוג שיוכל לקיים את המצוה החמורה ולדחות את המצוה הקלה, ורק מחמת שעוסק במצוה פטור מן המצוה, שהגדר בזה שהוא נפטר מהמצוה השניה, ולכן יש לו לקיים את המצוה שמחוייב בה, וע"י שהוא עוסק במצוה הרי הוא נפטר לגמרי מחיובו לדאוג שיוכל לקיים את המצוה החמורה העתידה לבוא.

האם הפטור הוא דוקא משום שלא הגיע זמן הפסח

והנה מבואר שם בסוגיא, שדין זה שעוסק במצוה פטור מן המצוה נדרש ג"כ מן הפסוק (דברים ו ז) 'בשבתך

משנת הישיבה

כיצד ניתן להרגיש שרצון ה' הוא גם הרצון שלנו?

'בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך'. והנה ברישא כתוב 'עשה רצונך', ובסיפא כתוב 'בטל רצונך'. וביאר בזה התוספות יום טוב, ש'עשה רצונך' היינו מצוות 'עשה', שבהם שייך לשון עשיה, דהיינו שיעשה מצוות באופן שיהיה אצלו רצון ה' כאילו הוא הרצון שלו עצמו, וכפי שנתבאר לעיל, ואילו 'בטל רצונך' היינו 'לא תעשה', שכן לגבי לאו לא שייך לשון עשיה, והיינו שאף כאשר הוא רוצה לעשות עבירה, מכל מקום הוא מבטל את רצונו מפני רצון ה'.

אבל אפשר לפרש באופן אחר, וכן משמע ממפרשים אחרים [ראה מגן אבות ופירוש רבי מתתיהו היצחרי שם]. 'שיבטל רצונך' אין הכוונה שיבטל את הרצונות שיש לו, כגון שרוצה לקנות בית נאה, או להיות עשיר ולהצליח, אלא הכוונה היא על תאוות האדם, שמתאוה לאכילה או לשאר דברים גשמיים, ועל כך נאמר 'בטל רצונך', דהיינו שיש לאדם לבטל את תאוותיו כדי לקיים את רצון הקב"ה, בין אם זה נוגע לקיום מצוות 'עשה', ובין אם זה נוגע לזהירות שלא לעבור על 'לא תעשה'.

ולפי"ז יש לבאר את המשך המשנה 'כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך', שכן פעמים יש לאדם אויבים החושבים עליו דברים רעים, ואם רוצה אדם לבטל את רצון האויבים הללו, הוא צריך לילך כנגד הרצונות והתאוות שלו, ואז הוא יכול לקוות שה' יעזור לו לבטל את הרצונות של האויבים. כשאנו אומרים 'איני מלכנו בטל מחשבות שונאנו', אנו מבקשים שהקב"ה יבטל רצון אחרים מפני רצונו, אך מי שהולך לפי תאוותיו ואינו מבטל את הרצון שלו לפני הקב"ה אינו יכול לזעוק לה' שיבטל את מחשבות שונאנו! אמנם כאשר אנו מבטלים את הרצונות שלנו לה', אנו יכולים לבקש 'בטל מחשבות שונאנו'.

שנינו במסכת אבות (פ"ב מ"ד) 'הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך'. והיינו שאדם צריך להגיע למצב כזה שהרצון של הקב"ה יהיה כמו הרצון האישי שלו, ועל ידי זה הוא זוכה שהקדוש ברוך הוא עושה לו את רצונו, וכמו שמבאר רבינו יונה [בפירושו לאבות שם], שאדם צריך לעשות את רצון הבורא בחשק גדול, כדרך שהוא עושה דבר שהוא חפץ בו מאוד.

ולכאורה יש לתמוה, כיצד יוכל האדם לעשות מצוות שקשות עבורו באותו חשק שעושה את רצון עצמו? אמנם יכול אדם לעשות מצוות מפני שהוא פוחד מן החטא, או מיראת הרוממות, או מפני הכרת הטוב לקב"ה, אבל כל הדברים הללו עדיין אינם גורמים לו לעשות מצוות ברצון מלא, כי הרי עשייה זו היא נגד רצונו, וכיצד אם כן יוכל לפעול בנפשו שיהיה זה הרצון שלו ממש.

והביאור בזה הוא על פי מה שכתב רבינו יונה שם, שצריך ששני הרצונות יהיו רצון אחד, דהיינו שלא יהיה לו רצון אחר כי אם לעשות את רצון ה'! וזה שייך על ידי שאדם מפנים ומעמיד בלבבו כשעושה מצוה שזה הדבר הטוב ביותר בעבורו לעשותו כעת, שהרי הקב"ה הוא אבינו שעושה עבורנו רק טוב, וכמו שכתוב בתורה (דברים י יג) 'אשר אנכי מצווך היום לטוב לך', ונמצא שבכל קיום מצוה אדם עושה בעצם עבור טובת עצמו! וכאשר הוא מרגיש שאכן כך היא האמת, אזי הוא יכול לעשות את רצון ה' באותו חפץ וגישימאק' כמו שעושה דבר עבור עצמו. וזהו 'עשה רצונו כרצונך', אותה דרגה של רצון, כי הרצון של ה' הוא באמת גם הרצון שלי, מאחר והכל לטובתי.

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת בהעלותך תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (במדבר ח, ג). ופירש"י ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, עכ"ד. והקשו המפרשים וכי זהו שבחו של אהרן, הכהן הגדול מאחיו, שלא שינה מצוייו מפורש של הקב"ה. וביאר הגאון רבי משה נחום ירושלימסקי זצ"ל אב"ד קאמינקא (הודפס במוריה ניסן תש"ן מכתב ידו), דהנה בגמרא במסכת מנחות (דף פח ע"ב) נחלקו התנאים והאמוראים לגבי הנרות שבמנורה האם הם באים מן הכיכר, והיינו שהמנורה והנרות נעשו מקשה אחת מן הכיכר, או שמו לא היו הנרות קבועים [וברמב"ם (פ"ג מבית הבחירה ה"ו) מפורש שהנרות היו קבועים במנורה, אך האוה"ח הק' (שמות כה, לו) מוכיח מהפסוקים שהנרות לא היו קבועים]. והנה בירושלמי (שבת פ"ב ה"ג) נאמר, דכל קרש במשכן שזכה להנתן בצפון, ינתן בצפון, בדרום ינתן בדרום. ולפי"ז י"ל אף כאן, שבאותו סדר שהעלה אותם אהרן בפעם הראשונה היה צריך להעלותם לעולם, כמשפט סידורם הראשון, אף שמידת ותמונת כל הקנים שווים הם. ואולי זה כוונת הפסוק 'ויעש כן אהרן', שכוון והעלה נרותיה המיוחדים בכל יום, בדיוק בסדר שסידרם ביום הראשון, וזהו שבחו של אהרן שלא שינה מסדר הקנים, אלא כוון ברוח קדשו לסדרם בכל יום ויום כסדר שסידרם מתחילה, עכ"ד. ושוב מצאתי שגם הנצי"ב בהעמק דבר (כאן) כתב כע"ז, ויע"ש. ונסתפקו באשה שמדליקה נרות שבת בכוסיות, שהנר הראשון הוא עיקר המצוה, ושאר הנרות הם רק הידור ותוספת אורה (שנחלקו השו"ע והרמ"א או"ח סימן רסג אם אפשר לכרך על תוספת אורה זו), ואולי יש להקפיד על סדר הכוסיות בכל שבת, ובכל שבוע להתחיל מאותו נר שהדליקוהו בפעם הראשונה [עיי' אליה רבא (סימן תרל סק"ז) בשם המהרי"ל]. וממנו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמעתי, שאין ללמוד מעצ' המושכן או מנרות המנורה שיש בהם עניינים רמים ונעלים עד למאד, ומה שלמדו רבותינו (כגון לגבי עטרה של טלית וכו') נקבל, אבל אין לנו להרחיב כלל זה גם לגבי כוסיות שלא ניכרים זה מזה. ובפרט דכוסיות של שבת שאחר השימוש אפשר להשליכם או להשתמש בהם שימוש חול, ואין בהם קדושה כלל, ודו"ק.

ויאמר משה לחובב בן רעואל המדיני חותן משה וגו' (שם י, כט). ופירש הרמב"ן: 'ויאמר משה לחובב, כבר פירשתי (שמות ב, טז) כי חובב שם חדש שקראו ליתרו, כאשר שב לתורת ישראל. כי זה דרך כל המתגייר, כי לעבדיו יקרא שם אחר', וכ"כ רבינו בחיי כאן, ומבואר שגר שמתגייר משנים את שמו. וכן מפורש בזהר חדש (רות דף לב ע"ב), ששאל רבי פדת לבריה דרבי יוסי איש סוכו, למה לא קראו שם אחר לרות לאחר שנתגיירה, והשיבו שבאמת בתחילה קראו בשם 'גלית', וכשנשאה מחלוון קרא לה 'רות'. [וע"ז בפענח רוא (פ' לך לך) שביאר מ"ש גבי אברהם שנעקד שם 'אברם' לגמרי, ואילו אצל יעקב אע"ז דכתיב 'ולא יקרא עוד שמך יעקב' לא נעקר השם ההוא לגמרי אלא רק שם ישראל עיקר. וביאר דאברהם היה לו שמו הראשון קודם שנימול והיינו בגיותו, ולכן לא יזכר שם גיות כלל, ע"ש]. ויש להמתק הדברים עפ"ד הרמב"ם (פ"ב מהלכות תשובה ה"ד) 'מדרכי התשובה... ומשנה שמו, כלומר אני אחר ואני אותו האיש שעשה אותן המעשים וכו'', דיתכן דהוא באמת כפשוטו, שכל בעל תשובה ישנה שמו, כי אחרי הפעולות נמשכים הלככות (לשון החינוך, מצוה טז, וכן במצוה מ), להראות שאינו אותו אחד שעשה את המעשים ההם, והכ"נ גוי המתגייר ישנה שמו, כדי להחזיר לעצמו שהוא כקטן שנולד, ואינו אותו האיש שעשה המעשים ההם בגיותו, ודו"ק.

ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל (שם י, לו). אמרו חז"ל (כ"כ דף פ"ג ע"ב) המגדל כלב הרי הוא בכלל ארור, ומביאה הגמ' מה שדרש רבי דוסתאי דמן בירי מהפסוק הנ"ל, ללמד שאין השכינה שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות חסר אחת. [כלומר דכשפירקו המשכן כדי לנסוע, היתה מסתלקת השכינה מעל הכפרות, והיה משה אומר שובה וגו', דרבבה הוא 'אלפים, ורבבות הוא לפחות כ' אלף, ו'אלפי' הוא לפחות אלפיים, וא"כ 'רבבות אלפי ישראל' הוא לפחות כ"ב אלף מ'ישראל]. ואמר"י שם בגמרא, הגע עצמך, אילו היתה אשה מעוברת ביניהם, והיתה ראויה להשלים, ונבנה בה כלב והפילה, נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מ'ישראל, ע"כ [וכתבנו לפי"ז שהמבצע הפלה לעובר, עובר גם בארור הנ"ל, ודו"ק]. וצ"ב, וכי זה כל החשש, והו"ל למימר טפי, דכיון שגידל כלב שגרם לאשה להפיל וולדה, הרי נכנס לחשש רציחת העובר, ולמה נקטה הגמ' רק ענין סילוק השראת השכינה מ'ישראל, וצ"ע [ועיי' בספר 'חמדת חיים' (אות תרל, עמ' שי)].

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחנו של מרן שליט"א

המאבד חושש שאינו עני, ואסור לו לקבל הטבעת שאיבד

שאלה. אני שוכר דירה מרוהטת כמה שנים, והנה באחד הימים הפסיקה ה'מכונת כביסה' לעבוד, לאחר שניקיתי ופתחתי את הפקק בו צבור כל הלכלוך וכו', מצאתי שם להפתעתי טבעת זהב יקרה מאד. מכיון שאשתי לא איבדה טבעת מעולם, מיד התקשרתי לשוכר שגר בדירה לפנינו וישאלתי אותו אם נאבד להם טבעת, בתחילה אמר שלא זכור לו, אך לאחר כמה דקות התקשר שוב ואמר שאכן זכר שלאשתו נעלם טבעת, ואף הביא סימנים מובהקים על הטבעת.

כשאמרתי לו שאני רוצה להשיב לו הטבעת, הפתיע ואמר, שהוא כבר התייאש ממנה ואינו יכול לקבלה בחזרה. והשבתי לו, שהרי כתב השו"ע (חו"מ סימן רנט ס"ה) שגם לאחר יאוש טוב וישר לעשות לפנים משורת הדין ולהחזיר לישראל שנתן בה סימן. אך השיב המאבד, שהרמ"א כתב שאם המוצא הוא עני ואילו בעל האבידה הוא עשיר, בזה אין צריך לנהוג לפנים משורת הדין. וממילא חושש המאבד שאמנם שניהם אברכים, אך אולי הוא עשיר יותר מהמוצא, שכן לו יש כבר דירה משלו, ואילו המוצא גר בשכירות. מאידך גיסא טענתי כנגדו שאין לי שום עניין להחזיק בטבעת זו שאינה שלי, ואני מעוניין להשיב לו את הטבעת לפנים משורת הדין. מה דעת מרן רבינו שליט"א בזה.

תשובה. למרות שיש לו דירה, עדיין הוא בגדר עני, ויש למאבד לקבל בחזרה את הטבעת.

מקורות ונימוקים

ראשית יש לרדן, שאולי בכלל לא השוכר זכה בזה אלא המשכיר, כי אולי השוכר עזב את הדירה והתייאש מהדירה, ועוד לפני שהשוכר החדש נכנס לדירה, כבר זכה המשכיר בטבעת על ידי חצרו, ונמצא שהם צריכים בכלל להשיב את הטבעת למשכיר.

אלא שזה אינו, שהרי זה הגיע לחצרו קודם יאוש, וכתב בנתיבות המשפט (סימן רסב סק"א) שאם רוצה ליכות על ידי קנין חצר, צריך שיגיע אליו לאחר יאוש, אבל אם הגיע לחצר קודם יאוש אינו יכול לזכות.

אלא יתכן שזה אינו, כי קודם יאוש עדיין החצר לא היה של המשכיר אלא זה חצר של השוכר, ורק כשהשוכר עזב את הדירה המשכיר זכה בדירה, וביחד עם הדירה זכה בטבעת, והרי היא שלו.

אלא שזה אינו ברור, כי נחלקו הראשונים בחצר המושכרת שנכנס לשם מציאה, מי זוכה בה, האם המשכיר או השוכר, שלדעת הרמב"ם והשו"ע (חו"מ סימן שיג ס"ג) המשכיר זוכה. וא"כ אולי כבר הגיע לחצר המשכיר קודם יאוש. אלא שצ"ע שאולי כל זה שהגיע מציאה מבחוץ, אבל אם זה של השוכר אין יאוש מועיל במקום שהוא גר שם, והמשכיר זוכה שם רק לאחר שיצא, ואז כבר זכה לאחר יאוש.

אלא שגם אם זה שייך למשכיר, לכאורה לא זכה בזה, כי אדם אינו זוכה במציאה שאינו עשוי למוצאה שם, כמבואר ברמ"א (חו"מ סימן רלב סעיף יח) שגם אם היה בידו דבר שאינו עשוי לראות, לא זכה בזה, והמשכיר אינו רגיל לבדוק במכונת כביסה למטה. אמנם בנתיבות המשפט כתב שזה דווקא בדבר שאינו עשוי להימצא כלל לכל אדם, אבל דעת הלבוש אינו כן, אלא גם אם רק הוא אינו עשוי למוצאה אינו זוכה בה.

ולגבי הנידון מי הוא עני ומי הוא עשיר, והאם מי שיש לו דירה כבר הוא עשיר, זה אינו, שהרי כתב הרמ"א (יו"ד סימן רג ס"א) שמי שנוטל צדקה אין חושבין לו בית דירה וכלי תשמישיו. ולכן בכללי עני ועשיר אין בודקין אם יש לו דירה או לא, אלא בודקים למי קול יותר לגמור את החודש, ואם לשניהם קשה, אפילו שלאחד יותר קל, אין זה עדיין בגדר עשיר, ולכן יש להחזירו לפנים משורת הדין.

ובפרט שאינם הולכים למכור את הטבעת, אלא שאחת הנשים תענוד אותה על ידה, וכיון שהאישה שאיבדה תשמח לעוד את הטבעת שאיבדה, ולאשתו של המוצא השמחה קטנה יותר, שיהיה לה טבעת חדשה, עדיף לשמח את האישה שאיבדה, כי עבורה זה חסד גדול יותר.

בשיעור לדופאים בביה"ח מעיני הישועה, חיזק רבינו את הצלם מ. שפיצר אשר גרם לקידוש השם גדול, כאשר זכה בתחרות עולמית לצילום, וכששמעו שהטקס אמור להתקיים בשב"ק ויתר והודיע על אתר שלא ישתתף במעמד. למרות נסיונות השכנוע מחבריו, שישכור מלון קרוב בער"ש וילך ברגל בלי עשיית מלאכה כאשר כל המשתתפים אינם יהודים, אך מחשיל לזלזול בכבוד השבת סירב. רבינו הביע שמחה גדולה כששמע על כך, וקיבלו בשיעור בסדר פנים יפות, ואמר שרוצה לחזקו ולברכו על קידוש השם הגדול שעשה בעולם. בדבריו אמר: "הגיע לכאן צלם יהודי מפורסם בשם מיקי שפיצר, שזכה בתחרות עולמית, והזמן לבוא למעמד שרוצים לחלוק לו כבוד, בתחרות עולמית, וכששמע שזה בשבת קודש, ויתר על הכל. בשם כולם אנחנו מברכים אותך, שמה שתעשה תצליל, ותזכה תמיד לקדש שמו הגדול של האלוקים".

ביום ו' ערש"ק פ' במדבר, השתתף רבינו בשמחת הברית לנינו. נכד לבנו הגאון רבי **אריה זילברשטיין שליט"א** (רב 'אגן האילנות - גבעת זאב', ירושלים), בן לנכדו הרב מרדכי זילברשטיין שליט"א. השמחה התקיימה בביה"ח 'חניכי הישיבות - רמת אברהם' בבית שמש. לאחר הברית נשא רבינו דברי חיזוק למאות המשתתפים, כשבמעמד משתתפים גם רבני השכונה הגאון רבי אברהם נגרי שליט"א, והגאון רבי עקיבא אולמן שליט"א. בדבריו אמר רבינו: "אנחנו נמצאים בזמנים קשים מאוד, כאשר אומות העולם רוצות להשמידנו, ובפרט לנוכח הסכנה הקיומית מאיראן, אשר עמלים ללא הרף ליצור פצצה גרעינית להשמדת עם ישראל ה". צריך להתחזק בבה הוויתור! החיזוק בבה הוויתור, לוותר זה לזה ולא להקפיד, וק"ו שלא לגרום לריב ומדון ומחלוקת, זהו כח עצום, שיע"ז מידה כנגד מידה ינהג עמנו השי"ת במידת הרחמים. וכבר אמר מרן הגר"ז אויערבאך זצ"ל לאשה שלא זכתה לזרע של קיימא: אם את תעשי מה שאת לא חיבת, הקב"ה יעשה עמך מה שהוא לא חיב".

בערב חג השבועות הגיע רבינו לניחום אבלים בבית ידידו ורעו הגה"צ רבי **אברהם פולק** זצוק"ל, משיגה ישיבת סלבודקא, והעלה זכרונות קדומים על הקשר שהיה בינו לבין המשגיח זצ"ל והאר"ק לדבר על דמותו המופלאה, וסיפר שזכה להיכנס עמו מספר פעמים למרן החזו"א זצ"ל לשאול ולשמוע דעת תורה בעניינים שונים, והזכיר שוב שבעת נישואיו כשהוריו לא היו בארה"ק, שימש המשגיח כשושבינן שלו בעת חופתו [בתיעוד שהתפרסם ע"י המערכת, מביקור שערך רבינו אצל המשגיח (סוכות תשפ"ד), נשמע המשגיח מזכיר לרבינו שביום החופה נסעו יחדיו לבית ישראל מגור זצ"ל להתברך, רבינו אף אמר למשיגה שהוא חייב לו הכרת הטוב גדולה על כל מה שעזר לי בימי נעוריי, המשגיח הגיב בחיך ואמר 'אני חושב שזה הדדי...'. כמו"כ במהלך חג השבועות צייטס והזכיר רבינו כמה פעמים עובדות והנהגות ששמע מהמשגיח זצ"ל, לע"נ הטהורה.

בליל חג השבועות מסר רבינו שיעור הלכה מיוחד, במהלכו עורר על חובת התפילה והבקשה על הגאולה, ואמר כי לעתיד לבוא ישאלו כל אדם 'ציפית לישועה', וכל אחד צריך להתכונן שיוכל לענות ולומר שאכן ציפה והתפלל לביאת המשיח ולגאולה השלימה. בדבריו הביא שנשאל חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל על מה שכתוב 'ציון דורש אין לה', הרי אנו מתפללים בכל יום 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב', וכן בברכת המזון בברכת 'ובנה ירושלים', והשיב חמיו מרן זצ"ל 'הלואי שיכוננו במה שמוציאים מהפה...'.
לכבוד יום הייאצוויט הראשון להסתלקות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה **הגרי"ג אדלשטיין** זצוק"ל, כתב רבינו בערש"ק פ' נשא בכתי"ק מכתב חיזוק לבני משפחת מרן זצ"ל, להלגל מעמד סיום הש"ס שעברו לעליו נשמתו, וז"ל המכתב: "בס"ד, סיון תשפ"ד. למשפחת אידלשטיין המפוארת והמיוחסת לשם ולתפארת, נועם ה' עליכם. כל עם ישראל שמח על שלמותם וסיימתם לימוד הש"ס לע"נ רבם של ישראל רבי גרשון זצ"ל. **כמדומני ששמעתי מפי רבנו גרשון שאמר, כאשר חלק מעמנו מתעלה, היה זה זכות לכולנו, כי כאשר בן ישראל מתעלה, הרי הוא מפיץ טהרה וקדושה על כולנו, כי בני איש אחד אנו.** וכאשר אתם זכיתם ללמוד וללמד את הש"ס, ההשפעה היא על כולם, ולכן כולכם תתברכו בכל טוב, אחיכם, באבה, יצחק זילברשטיין, ע"כ.

אחורה נא חידה

איך יתכן שאדם יעשה 'הפרשת חלה' מעוין?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, תחילה באריכות יידישית הרב ארי חזני שליט"א)

תשובה לחידה משובע עשבר: קדירה עם תבשיל שנפל לתוכה דבר איסור, שלפי כמות ההיתר והאיסור היה התבשיל אסור באכילה. אך אם כעת שנפל לתבשיל דבר איסור נוסף, נהפך התבשיל להיות מותר באכילה. היתכן?

תשובה. מבואר בשו"ע (י"ד סימן צח ס"ט) שכאשר יש קדירה שיש בה חמישים ותשעה זיתים היתר, ונפל לתוכה כזית נבילה - נאסר הכל. ואילו כאשר יפול בקדירה זו כזית נוסף של איסור אחר (כגון דם) - כל התבשיל יהיה מותר, משום שהאיסור מתפשט, וכל אחד מהאיסורים מצטרף עם החמישים ותשעה של ההיתר לבטל חבירו. [יעו"ש בש"ך (ס"ק לג), ובפתחי תשובה (ס"ק יא), ובדגול מרבבה שם. וכ"ז לשיטת השו"ע, אך הרמ"א כתב (י"ד סימן צב ס"ד) שהחתיכה נעשית נבילה בכל האיסורים, ולפ"ד כיון שנפלה בקדירה חתיכת דם ולא היה בה שישים, נעשית נבילה. והשו"ע ס"ל דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא באיסור בשר וחלב ולא בשאר איסורים. אך להרמ"א משכח"ל בתערובת לח בלח בהפסד מרובה, דבזה גם לשיטתו לא אמרינן חז"ל (עי' סימן צב ס"ד ובסימן צט ס"ה ובש"ך שם)].

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן להירשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הנ"ל,
או בכתיבת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

הזהירו לא לפתוח את הדלת, ופתחו להכניס ספה, והתברר שהכספת ריקה

שאלה. מעשה שהיה בראובן שעזב את דירתו והשאיר מפתח אצל שמעון, והזהירו שלא יתן המפתח לשום אדם. והנה הגיע בעל מלאכה ואמר לשמעון שראובן הוזמן ספה ורוצה להכניסה לביתו, בתחילה סירב שמעון שהרי ראובן הזהירו שלא יתן המפתח לשום אדם, אך בעל המלאכה אמר לו שיכנס עמו יחד ויראה שמנחה הספה ויוצא, וכך אכן עשו. לאחר כמה שעות הגיע שוב ואמר שנפלה טעות, והביאו לראובן ספה בצבע אחר ממה שהוזמן ורוצים להחליפה, ואכן שמעון פתח שוב הדלת, והוציאו הספה הראשונה והכניסו השנייה. והנה לאחר שחזר ראובן לביתו, נחרד לגלות כי כל כספו וחפצי הערך שבביתו נגנבו, והתברר כי ראובן כלל לא הוזמן ספה, ובתוך הספה הטמין אותם נוכלים אדם שרוקן את כל הבית, וכשהחליפו הספה הוציאוהו מהבית. כעת תובע ראובן את שמעון שישלם את כל מה שגנבו לו, שכן הוא פתח להם בידים את הדלת. מאידך טוען שמעון, לא נתתי להם המפתח אלא באתי עמם לבדוק וראיתי שהכל בסדר, ולא היה לי לאסוקי אדעתי שיעשו ערמה שכזו. עם מי הצדק?

תשובה. הנה אם היה מקבל עליו שמירה על כל החפצים של הבית, היה מקום לדון אם זה נחשב לאונס, כיון שלא היה עליו לעלות על דעתו שיש אדם בתוך הספה, והוא לא נתן את המפתח, או שנחשב לפשיעה, כיון שהיה עליו להעלות על דעתו, שאם ראובן היה מוזמן ספה, היה מודיע לו, שבימים הקרובים צריכה להגיע ספה. אמנם עתה שלא קיבל עליו שמירה על החפצים בבית, אלא על המפתח, כמבואר במסכת עבודה זרה (דף ע"ב) דהמקבל מפתח של הבית, לא קיבל עליו אלא שמירת המפתח, יש לדון רק האם בזה שפתח את הדלת והכניס נחשב למוזיק.

והנה אמרינן במסכת בבא קמא (דף נה ע"ב), הפורץ גדר בפני בהמת חברו, פטור מדיני אדם וחייב דיני שמים. וכתב הטור (ח"מ סימן שצו) שאם הבהמה נאבדה, חייב לשלם בהמתו, וכתב הב"י שטעמו דכיון דפרצו גדר בפניה, הוי כאלו אבדה בידים, ולהלכה כתב הרמ"א (שם ס"ד) ד"א דאפילו על הבהמה עצמה אינו חייב, אם נאבדה. ופירש הסמ"ע (סק"ח) משום דהוה ליה גרמא בניזקין, דהא לא עבד מעשה בגוף הבהמה.

עוד כתב הטור (ח"מ סימן קנו) בשם הרמ"ה, מאן דמתחייב למגדר בין ובין חברו ולא גדר, ואתו גנבי וגנבי ליה מידי דרך הגדר, חייב לשלומי וכן, וכל הגורם לאפסודי ממונא דחבריה כי האי גוונא, אף על גב דלא עבד מעשה והוא דאתרו ביה מעיקרא. אבל הרא"ש חולק וסובר דפטור, דהרי אפילו פורץ גדר בפני בהמת חברו פטור מדיני אדם על הבהמה, והרמ"א (ח"מ סימן קנה סמ"ד) הביא מחלוקת זו אם חייב לגדור, ד"א דצריך לתקן, ו"א דלא הוי גירי דיליה, וכן אם לא גדרה ונעשה לו חיזק פטור מלשלם.

וכתב החזו"א בבבא בתרא (סימן א סק"ג) שטעם הרמ"ה שחייב, ולא דמי לפורץ גדר בפני בהמת חברו, דהמעביר גנב דרך חצירו הוי כעין מוסר, או משום דפורץ גדר בפני בהמת חברו, לא כרי חיזקא משום ידידע שור קונוה (וקצת יל"ע על קושיית הרא"ש, דהרמ"ה לשיטתו דס"ל דחייב אף בפורץ בהמת חברו).

וראה בשו"ת מהרש"ם (ח"מ סימן שסה) שדן באחד שהיו לו יריעות בגדים בחנות של חברו, וביקש ממנו את המפתח לפתוח החנות, ונתן לו המפתחות ואמר לו שלא יפתח החנות עד שילך עם אחיו, ולא המתין לאחיו, ופתח החנות, ועתה טוען בעל הבית שנגנב מהחנות, בגד משי יקר. והשיב המהרש"ם דמי דרמי לפורץ גדר של חברו שנחלקו הראשונים אם חייב על הבהמה או לא, ואפילו למחייבים, דווקא בהמה דאית לה גרי וממילא אולה, אבל בכלים לבו"ע פטור, עכ"ל. הרי שפטור פותח דלת בפני גנבים. **ועדיין** היה מקום לחלק, בין הפורץ גדר לנדרוגו, דהתם, הטעם שפטור משום דהוה גרמא, וכמו שכתב הש"ך (ס"ק כב) דגנבים מאן לימא לן דאית, ויותר כרי הוא חיזקא דפורץ גדר בפני בהמת חברו. אבל הכא בענינו הוה גיריה דיליה, שהרי בשעה שפתח את הדלת, נכנסו הגנבים, ואולי חייב.

והנתיב (שם ס"ק כב) הקשה על הש"ך, דבניזקין אין תלוי כלל בבירי חיזקא אלא בגירי דיליה. ולכן כתב דטעם הפטור בגנבים, דמחיצת הכרם שנפרצה חשיב גירי דיליה, כיון דממונא הוא שמויק. משא"כ גנבים, לא חשיבי גירי דיליה. עכ"ל. ומסתבר דטעמא שהגנבים לא נכנסים ממש כעת, אבל אם הגנב כבר עומד ממש מאחורי הדלת, חשיב גירי דיליה. ולכאורה הכא נמי הוה ממש גירי דיליה, שהרי הגנבים עומדים ממש מאחורי הדלת, ודמי להא דאמרין במסכת בבא בתרא (דף כב ע"ב) מרחיקין את הסולם מן השוכן ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמיה, ואמרין בגרמא דומינן דבהדי דמנח ליה יתבא בחור וקפצה, והוה גירי דיליה, אלא דיעוין בחזו"א (שם סימן י סק"א) שם, דיש סברא לומר שנמיה שאני כיון שהוא מכניסה בידים.

אך עדיין יש מקום לחיבו, לפי מה שכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן רא), דטעם הרמ"ה שמחייב, דכיון שהתרה בו חייב בגרמא, אף דבעלמא מחלקין בין גרמי לגרמא מ"מ באתרו ביה חייב, כמו שכתב הרמ"א (סימן שפ"ג), דאם הב"ד מנדין אותו לסלק חיזקא דגרמא, ואם מכאן ואילך אינו מסלק חייב גם בגרמא. וס"ל להרמ"ה דהוא הדין באתרו ביה התראה גמורה, וקודם התראה הו"ל כשאר גרמא דפטור. [ויש להעיד דבשו"ת מהרש"ם התרה בו, שלא יפתח החנות ללא רשותו, ואף על פי כן דימה אותו לגרמא].

ונראה דבענינו פטור, דאף דבהתרה בו פטור, היינו דווקא אם עבר על התראתו, אבל אם לא עבר על התראתו, כיון שהיה לא נתן המפתח לאחר, אלא בא עמו ופתחו לו, ובדק שלא עשה דבר, נראה שפטור אף דיני שמים, דהוי גרמא בשוגג, וצ"ע.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום
ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בקו **שיח יצחק**, 04-376-0582, או 072-380-9348.
מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישהה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

שיעור מרח הגאון רבי אשר ייים שליט"א

מצות החצוצרות

ועוד יש לתמוה בשיטת הרמב"ם, דבריש הל' תעניות בפרטי המצוות כתב "לזעוק אל ה'", דלכאורה היינו מצות תקיעה בחצוצרות, אך בריש הלכות כלי המקדש לא כתב למצוה זו דתקיעה בחצוצרות על הקרבנות, אף שבהלכותיו שם (פ"ג ה"ה) כתב דין תקיעת החצוצרות על הקרבן.

וראיתי במרכבת המשנה בהלכות תעניות שכתב דאין מצות החצוצרות על הקרבן מצוה בפני עצמה, אלא חלק ממצות עבודת הלויים בשערים ובשירה, והרמב"ם כבר מנה מצוה זו כמצוה בפני עצמה במנין העשין (מצוה כ"ג). אך לכאורה נראין דבריו כשגגה שיצאה מלפני השליט, דהלא אין תקיעת החצוצרות במועד מצות הלויים כלל אלא מצות הכהן כמבואר בפרשתנו, וכ"כ הרמב"ם שם בסהמ"צ וכ"כ בהלכות כלי המקדש שם, וע"כ דהוי מצוה בפני עצמה.

ובספר מעין החכמה (שם) כתב לבאר שיטת הרמב"ם בדרך אחרת, ויסוד דבריו דתקיעה זו לאו מצוה בפני"ע היא אלא נכללת היא במצות הקרבן, וכמצות נסכים שאינה נמנית כמצוה בפני עצמה אלא הוי חלק ממצות הקרבן ע"ש. אך גם בדרך זו יש לפקפק לענ"ד, דמדברי הרמב"ם בסהמ"צ נראה בעליל דמצות תקיעה על הקרבן במועדות מצוה בפני עצמה היא, ואדרבה משמע מדבריו דזה עיקר המצוה, שהרי פתח במצוה זו אלא שהוסיף "וכן מצווין אנו לתקוע בחצוצרות בשעת הצורך והצרות", הרי שאין זה חלק ממצות הקרבן אלא מצוה בפני עצמה, ושוב צ"ב בדברי הרמב"ם.

וראיתי בפמ"ג (או"ח סי' תקע"ה משב"ז סק"ב) שכתב דענין אחד ומצוה אחת הן התקיעות בזמן מלחמה ובימי שמחה, והוא לפי"ד החינוך שביאר בשרשי המצוה שענינו לייחד מחשבותנו בכונה גמורה לשם שמים ע"י קול החצוצרות ע"ש. אך לענ"ד רחוק לבאר גדרי המצוות על פי דברים שכתבו הראשונים בטעמיהן לסבר את האוזן ולהלחיק את הלב, דהלא לא דרשינן טעמא דקרא (עיין מנחת אשר במדבר סימן נ"ה).

אך באמת נראה פשוט כעין דברי הפמ"ג, ואף לולי דברי החינוך בטעמי המצוה, דהלא בעצם לשון הפסוק מבואר דענין החצוצרות אחד הוא, כדי להעלות זכרון ישראל לפני אביהם שבשמים על ידי החצוצרות בכל עת שצריך להעלות זכרונם, דהיינו בשעת מלחמה ובימי המועד, ודו"ק כי פשוט הוא.

ונראה להוסיף בזה טעם ותבלין, לפי מה שראיתי בביאור הגר"פ פרלא לספר המצוות לרס"ג (ח"א מצוה ט"ז, דף קלא-ב) שהביא בשם ספר יסוד מורא לבעל האבן עזרא, דכל ענין התקיעות על הקרבן

"ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד" (י"ג). "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעותם בחצוצרות וזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאויביכם. וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם ותקעתם בחצוצרות על עולתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם אני ה' אלקיכם" (י', ט' - י').

א. אם מצות חצוצרות במועד ובשעת צרה אחת היא
הנה מבואר מפסוקים אלו דיש ג' זמנים שנצטוונו לתקוע בחצוצרות. א, למקרא העדה ולמסע המחנות. ב, בשעת מלחמה וצרה. ג, על הקרבן בשעת שמחה ומועד. ונחלקו הראשונים במנין מצוה זו.

הרמב"ם בסהמ"צ (עשה נ"ט) מנה מצוה אחת בחצוצרות, וכלל בה התקיעה על קרבנות במועד ובשעת מלחמה, וז"ל:

"הוא שצונו לתקוע בחצוצרות במקדש עם הקרבת הקרבן מקרבני המועדות, והוא אומרו יתעלה וביום שמחתכם ובמועדיכם ותקעתם וכו', וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנזעק לפני השם יתעלה, והוא אמרו וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצור אתכם".
וכ"כ התשב"ץ בזהר הרקיע (עשה ס"ד).

אמנם שיטת הרלב"ג שהביא התשב"ץ שם דשתי מצוות הן, לשעת צרה ולשעת שמחה. ודעת הסמ"ג (עשין ק"ע) דיש למנות רק מצות התקיעה על הקרבן, ולא לתקיעה בשעת צרה ומלחמה. ובמעין החכמה (דף פ"ו ע"ב) כתב לבאר שיטתו, דס"ל דתקיעה בשעת מלחמה סגולה היא והבטחה מהקב"ה כדכתיב "ונושעתם מאויביכם" ולא מצוה, ורק התקיעה על הקרבן מצוה היא ע"ש. [והתקיעה למקרא העדה ומסע המחנות לכו"ע אינה מצוה לדורות אלא לשעה במסע המדבר וז"פ].

אמנם המגיד משנה (ריש הל' תעניות) תמה על הרמב"ם שכלל במצוה אחת שני עניינים נפרדים, ומן הראוי היה למנות תקיעות דשעת מלחמה ושעל הקרבן בשתי מצוות. וכ"כ הפרשת דרכים (בריש דרך מצותין) לתמוה על הרמב"ם בזה.

לעילוי נשמת

הרבנית הצדקת מרת פסיה יענטא וייס ע"ה
בת הגה"צ רבי ישראל אריה זלמן ב"ר זצ"ל
רב העיר עכו ומח"ס חיי נפש
אשת חבר לרבינו מרח שיכלחט"א
נלב"ע י"ג סיון תשע"ח
תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת מלכה מכלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח ר' משה בן משה יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנם ירדנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ו לוס אנג'לס

בימי התענית, ואין אנו נוהגים לברך ברכות אלו, אי אפשר להריע בחצוצרות, ואף דכל עיקר ברכות אלה מדרבנן הן ככל הברכות כולן, והתקיעה בחצוצרות מן התורה, יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בשוא"ת, ומאחר שתיקנו לתקוע בברכות אלה עקרו מצות התקיעה מזמן אחר ע"ש.

אך דרך זה תמוהה בעיני, דאף שיש כח בידם לעקור בשב ואל תעשה, לא עשו כן אלא כשבאו לעשות סייג לתורה ולהרחיק את האדם מן העבירה, ככל הני דערל הזאה ואיזמל ביבמות (צ' ע"ב), אבל במקום שתיקנו תקנה באופן קיומה של מצוה דאורייתא לא תיקנו לעקור ולבטל את מצות התורה מן המקיימה בענין אחר (והארכתי בזה במקום אחר, וע"ע מנחת אשר שמות סימן מ"ח).

ובאמת נפתחה שאלה זו בדברי הראשונים, הרמב"ן (במלחמות ר"ה כ"ז ע"א, ובדרשנו לראש השנה) כתב דאין מצוה זו נוהגת אלא בצרה של כל ישראל או רובן, או בדבר הנוגע לכל ישראל כהא דמאסף העדה למסע המחנות ומלחמה ע"ש.

והריטב"א בתענית (י"ד ע"א) וכן הר"ן שם כתבו דבצרפת אין נוהגים לתקוע כיון שאין לנו חצוצרות, ולכאורה צ"ב בדבריו דלמה לא נעשה חצוצרות כדי לקיים מצות התורה. וראיתי במהר"ם שיק על המצוות (מצוה שפ"ה) שכתב דאין אנו יודעים איך לעשותם. אך נראה דכיון דלא כתוב בתורה מידת החצוצרות וצורתם אין בזה קפידא אלא שיהיו ממקשה כסף.

ובאמת נחלקו הראשונים בכל עיקר חצוצרות לדורות ממה הם עשויים, דעת הרמב"ם (ספר המצוות שם) דצריך שיהיו מכסף כחצוצרות דמשה. אך התוס' בעבודה זרה (מ"ז ע"א ד"ה קרניה) ובזבחים (ס"ח ע"א ד"ה כשהוא) כתבו בתירוץ אחד דאף קרן בהמה כשרה לחצוצרות לדורות, ורק משה נצטוו לעשותם מכסף. אך מכל מקום נראה דלכולי עלמא אין קפידא בצורתם ומידתם, ואם כן למה לא עושים חצוצרות כדי לתקוע בהם בעת צרה וצוקה. ואף דאיתא בספרי כאן דצריך שיהיו שני החצוצרות שווים, מכל מקום אפשר לעשותם שווים בכל.

[וראיתי בספר טעמא דקרא למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א דבר נפלא לבאר למה רק בפסוק ח' כתוב בחצוצרות מלא ולא בכל הפרשה דכתיב בחצוצרת חסר, וביאר שם, דבסוכה (נ"ד ע"א) ילפינן מפסוק זה דמוסיפים על החצוצרות בימי המועד כשנפשי קורבנות, ונראה דכל הני חצוצרות שמוסיפים אינם צריכים להיות שווים, דרק בשתי החצוצרות גזירת הכתוב שיהיו שווים, משום כך כתוב חצוצרות מלא רק בתקיעה שעל הקרבנות דמשמע שאינם שווים, ובכל שאר הפסוקים כתוב חסר דמשמע שווים, כמו שכתב רש"י בפרשת עקב (ט"ו) דלוחת חסר כתיב דמשמע שווים, ודפח"ח].

ובאגרות משה (או"ח ח"א סי' קס"ט) כתב לחדש דצריך לתקוע בשעת מלחמה וצרה באותם החצוצרות שתוקעים בהם על הקרבן ולא בחצוצרות אחרות, ומשום כך אין מצוה זו נוהגת בזמן הזה כיון שאין מקדש ואין קרבן אין חצוצרות. והדברים דברי חידוש הם, ולפימ"ש לעיל מדברי האבן עזרא וכ"ה בחזקוני שכל ענין התקיעה בשעת צרה להזכיר את ענין הקרבנות שתקעו עליהם, נחיא בסברא דצריך שיהיו אותן החצוצרות, אך מכל מקום חידוש לומר כן להלכה. ומה שכתב לפי דרכו לבאר סברת הרמב"ם דמצוה אחת הן, דהיינו חצוצרות שבמקדש מה יעשה בהם, אין בו הכרח, דלולא שענין התקיעה אחת היא בשניהם לא היה נמנה במצוה אחת אף שהם אותם החצוצרות, ואם ענין אחד יש בהם מסתבר דמצוה אחת הם אף אם חצוצרות שונות הן, אך מכל

אינו אלא כדי שבשעה שיריעו בחצוצרות בשעת צרה וצוקה יעלה זכרון הקרבנות לפני הקב"ה ע"י התקיעה שתקעו עליהם ע"ש. ולפי"ז התקיעה בימי המועד ובימי הצרה ענין אחד ממש הם, דמצות התקיעה על הקרבן לאו צורך קרבן הוא אלא כדי להזכיר את הקרבנות במועד ולעורר רחמי שמים בימי מלחמה וצרה, וניחא דעת הרמב"ם וסייעתיה דמצוה אחת היא.

ובדרך זה אפשר דיש בו בנותן טעם אף במה שהשמיט הרמב"ם מצוה זו בריש הלכות כלי המקדש, דלפי המבואר הרי אין תקיעת החצוצרות על קרבנות המועד משום הקרבנות עצמם ודלא כנסכים, אלא כל ענינה משום ימי הצרה והמלחמה, ואף דמ"מ הוי מצות עשה והרמב"ם הביאה בסהמ"צ כנ"ל, מ"מ כיון דלאו משום עבודת המקדש והקרבנות היא בעצם, לא כתבה בהל' כלה"מ והעובדים בה אלא בהלכות תעניות.

[אך צ"ע בשאר מקומות אם דרך הרמב"ם כך היא, ולא ירדנו לסוד כוונתו ודרכו במה שלא ביאר והאיר לנו להדיא. ואפשר עוד דכיון דכל המצוות שכתב הרמב"ם במרחבי משנה התורה בתחילת כל קבצי ההלכות עולים ביחד למנין תרי"ג, לא רצה הרמב"ם לכפול מצוה אחת פעמים בשתי מקומות דאז יהיו יותר ממנין תרי"ג, וכתבו רק בפעם הראשונה הראויה לפי סדר ספרו, ולכן כתב מצות החצוצרות רק בהלכות תעניות בספר זמנים ולא חזר עליה בהל' כלה"מ בספר העבודה, וצ"ע בזה בכללות דרכו של הרמב"ם].

אמנם הנראה עיקר בדברי הרמב"ם, דבאמת אין כלל קושיא ממה דלא כתב מצוה זו בריש הלכות כלי המקדש, דבאמת גם בפרטי המצוה בריש תעניות לא כתבה, דז"ל שם, "לזעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שלא תבא על הצבור", הרי שלא הזכיר כלל את החצוצרות, וביאור הדבר דבאמת מצות החצוצרות יסודה להעלות זכרון ישראל לפני הקב"ה כנ"ל, ולעולם היא מלוה זעקה או רצוי. ואף שהיא נמנית כמצוה בפנ"ע, מ"מ בענינה וגדרה אין החצוצרות ענין בפנ"ע אלא בשעת זעקה יש להריע בחצוצרות להעלות התפלה והזעקה, וכן בשעת הקרבן ביום שמחתנו תוקעים בחצוצרות להעלות זכר הקרבן. ולכן לא כתב מצות החצוצרות בפנ"ע לא בתעניות ולא בכלה"מ, אלא בתעניות היא בכלל הזעקה, ובכלה"מ היא בכלל הקרבן, אף שבמנין המצוות מצוה בפנ"ע היא, ודו"ק בזה כי לענ"ד הדברים נכונים.

ולפי דברי האבן עזרא הנ"ל יש לפרש דקדוק לשון הכתובים, דבפסוק "וביום שמחתכם" דמייירי בתקיעה שעל הקרבנות כתיב "והיה לכם לזכרון" ובפסוק "וכי תבאו מלחמה" כתיב "ונזכרתם", דהיינו התקיעה על הקרבן תהיה לזכרון, והזכירה בפועל היא בשעת מלחמה וצרה, ודו"ק.

ב. מצות החצוצרות בזמנה"ז

והנה המגן אברהם (ריש סי' תקע"ו) תמה במה שלא נהגו בזמנה"ז לתקוע בחצוצרות בשעת צרה, והלא מצוה דאורייתא היא. ובפמ"ג (שם א"א סק"א, ובסי' תקע"א מש"ס סק"ב) חידש דאין מצוה זו נוהגת אלא בארץ ישראל ולא בחו"ל, דהלא כתיב כי תבאו מלחמה בארצכם, וכ"כ המשנ"ב שם (סק"א) בשמו. אך לכאורה יש להעיר ע"ז ממה שכתבו התוס' בשבת (ק"י ע"ב ד"ה תלמוד לומר) דבחובות הגוף לא ממעטינן חו"ל ממה דכתיב בארצכם, ומשו"כ נוהג איסור סירוס בחו"ל אף דבלישנא דקרא כתיב (ויקרא כ"ב כ"ד) "ובארצכם לא תעשו".

וראיתי בערוך השלחן (סי' תקע"ו סעיף ג'-ד') שכתב בזה טעם אחר, דכיון דתיקנו חכמים להריע בשעת הברכות שמוסיפים בתפילה

היא בשמיעה. ועוד נראה בטעם החילוק בין שופר לחצוצרות, דרך בשופר יש מצוה מגזירת הכתוב שצריך לשמוע את קול השופר בפנ"ע, אבל כל ענין החצוצרות שירה הוא על הקרבן וכמו שכתב רש"י בערכין (י"ב ע"ב), או בשעת צרה עניינו זעקה ותרועה, ומש"כ די בכך ששומעים את קול החצוצרות אף עם קולות אחרים, שהרי כן דרך השירה בכלי זמר שונים, וכן דרך הזעקה והתרועה וז"פ.

ד. היכן היו תוקעים בחצוצרות בעת צרה

הנה נתבאר דהגדרת המצוה היא להעלות זכרון ישראל לפני הקב"ה ע"י חצוצרות, ולכן הוי מצוה אחת בשני זמנים חלוקים, בשעת המלחמה, ובשעת הרגל. ועוד נתבאר דלעולם אין החצוצרות ענין בפנ"ע אלא מלווה דבר אחר, בתענית המצוה לזעוק ולהריע, ובמועד החצוצרות מלווים את הקרבן ומעלים אותו לרחמים ולרצון. ואפשר שמטעם זה לא מנה הרמב"ם בפרטי המצוות מצוה זו לא בתעניות ולא בכלה"מ, אלא כתב בתעניות מצוה לזעוק ולא כתב להריע, דהחצוצרות הוי כחלק ממצות הזעקה והקרבן, אף שהיא נמנית בפנ"ע במנין התרי"ג.

ונסתפקתי היכן תוקעין בשעת צרה, אם בבהמ"ק או במקום הצרה, ומסתבר שתוקעין במקום הצרה. ובפרט להמבואר בדברי הרמב"ם דהמצוה לזעוק ולהריע, ומשמע דהצועקים בתפלה הם אשר נצטוו להריע בחצוצרות. ולפי"ז אין נראה מש"כ באגרות משה דצריך להריע בשעת מלחמה וצרה דוקא בחצוצרות שבמקדש, ונראה טפי דמצוה זו מתקיימת ע"י כל חצוצרות שהן. ושור"ר בהעמק דבר להנצי"ב כאן שפירש "ונזכרתם לפני ה'" דהיינו לפני הארון בביהמ"ק, ועדיין צ"ע.

מקום הדברים נעימים. ולפי"ז יש פשר לדברי הריטב"א דאין תוקעין בזה"ז כיון דאין לנו חצוצרות.

ג. אם המצוה בתקיעה או בשמיעה

חקר המנחת חינוך (מצוה שפ"ה) אם מצות החצוצרות בשמיעה היא כשופר או בתקיעה, ובאמת מבואר מלשון הרמב"ם דמצותם בתקיעה, כמו שכתב בספהמ"צ שם "היא שציונו לתקוע בחצוצרות", וכן בריש הלכות תעניות "מצות עשה מה"ת לזעוק ולהריע בחצוצרות", ובפרק ג' מכלה"מ הלכה ה' "בימי המועדות כולן ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות", הרי לן דבכל ענייני מצות החצוצרות כתב הרמב"ם דהמצוה לתקוע ולהריע, ובמצות שופר כתב בכל מקום להדיא דמצותה בשמיעה (עין פ"א משופר ה"א וספר המצוות מ"ע ק"ע והארכתי בזה במנחת אשר מועדים סימן ג').

וכן נראה מוכח מכל ענין וגדר המצוה, דמצות החצוצרות אינה חובת הפרט המוטלת על כל אחד ואחד, אלא חובת הציבור לתקוע בשעת צרה, ומצות הכהנים לתקוע על הקרבן, מכיון שכן ודאי שמהות המצוה בתקיעה ולא בשמיעה. ואף בתקיעת החצוצרות עם השופר בר"ה במקדש, משום שנאמר "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'", ברור דמצות החצוצרות בתקיעה ולא בשמיעה, הרי אמרו בר"ה (כ"ז ע"ב) דהשופר מאריך והחצוצרות מקצרין משום דתרי קלי לא משתמע, ותימה מה הועילו חכמים בתקנתם והלא את קול החצוצרות אי אפשר לשמוע, וע"כ דאין קפידא בשמיעת קול החצוצרות אלא בשמיעת קול השופר. ונראה כן מדיוקא דקרא "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'", דרך בשופר צריך קול שופר ולא בחצוצרות, כי בהם המצוה

• דברי אגדה •

השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך

(הבטחון סגולה לפרנסה)

המן בכל יום, אך כבר כתב שם הט"ז (ס"ק ד') וכ"ה במשנ"ב (סקי"ג) דאין הענין בעצם האמירה אלא בכונת הלב והתבוננות באמונה ובהשגחה, עי"ש.

וכפי מדת בטחונו של אדם השפיע הנשפע עליו ומדת ההשתדלות הנדרשת ממנו.

חסידים מספרים על הצה"ק רבי זושא מאניפולי שפעם אחת ישבו הוא והחבראי קדישא ימים מספר בעבודת הקודש ולא בא אוכל לפיהם עד שהפצירו בו תלמידיו שיבקש מפלוני אלמוני העשיר שרגיל היה לפרנסם ולכלכלם שיחוס על נפש רעבה ויתן מלחמו לדל. הצדיק ניגש לפתח ביתו של פלוני ונגע בידית הדלת וחזר לבית המדרש. לתמיחת תלמידיו ענה שלפי דעתו יצא בכך ידי חובת ההשתדלות אף שאפילו לא הקיש בדלת ולא ידע פלוני כלל שהצדיק עמד מאחורי דלתו. לאחר כמה דקות נכנס פלוני אלמוני לבית המדרש וכל טוב הארץ בידו, וראו החסידים בעליל דלפי מעלתו הנשגבה של הצדיק די היה לו בהשתדלות מועטת זו.

וראה זה פלא בדברי רבינו הגר"א, דהנה בנדה (ע"ב):

"שאלו אנשי אלכסנדריא של מצרים את רבי יהושע בן חנניה מה יעשה אדם ויתעשר... אמר ר"י ב"ח ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה ויבקש ממי שהעושר שלו".

הנה ידוע שאמירת פרשת המן סגולה היא לפרנסה, וכבר כתב רבינו בחיי בפירושו עה"ת (שמות ט"ז ט"ז) "וקבלה ביד חכמים כי כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יבא לעולם לידי חסרון מזונות".

אך ברור דיסוד סגולה זו, במדת הבטחון, דמפרשה זו עלינו ללמוד דאין השפיע והפרנסה אלא מידו הגדולה הרחבה והמלאה ית"ש, וכשם שאבותינו במדבר לא אכלו אלא לחם מן השמים כן אין לנו אלא מה שהיושב במרומים משפיע לנו בטובו הגדול ברכות שמים מעל, וכשם שבמן כתיב "ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר" (שמות ט"ז י"ח), כך בפרנסתו של אדם, לא לחכמים לחם, ואין פרנסתו של אדם לפי טרחו וכוחו אלא כפי מה שנאצל לו מר"ה עד ר"ה בגזירת שמים, ואין עליו לעשות אלא השתדלות בדרך הטבע, אך ידוע ידע שכל פרנסתו מידו הגדולה ית"ש.

וכך מפורש בשו"ע או"ח (סימן א' ס"ה) דראוי לומר פרשת

1. במשנה ברורה (סימן א' סקי"ג) כתב מקור להבטחה זו שכל האומר פרשת המן מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו מהירושלמי. וכבר כתב כן הפרישה סימן א' ס"ק י"ד. ומקור הדברים מספר תשב"ץ קטן סימן רנ"ו. אמנם בערוך השולחן אורח חיים (סימן א' סעיף כ"ד) כתב: "ואני לא מצאתי זה בירושלמי". אולם ברבינו בחיי בפירושו עה"ת (שמות ט"ז ט"ז) כתב: "וקבלה ביד חכמים כי כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יבא לעולם לידי חסרון מזונות".

"ואכלתם לשובע, שיהיו הפירות רבי המזון כענין שהיה בעומר (היינו המן) שהיה מספיק לגדול כמו לקטן כאמרם אוכל קמעא ומתברך במעיו... וכי תאמרו מה נאכל, כאשר יסופק זה אצלכם ולא תבטחו שיהיה המעט מספיק באיכותו, וציויתי את ברכתי... ועשת את תבואתה, בענין שישבע העין מראות ותראו שיספיק הכמות" ע"ש.

ובספר כתונת פסים לבעל התולדות יעקב יוסף (פרשת שמיי) הביא בשם הרמב"ם דאילו היינו שלמים בבטחוננו בהקב"ה היינו זוכים אף בזמן הזה למן מן השמים, אמנם לא ידענו איה מקום כבודם בדברי הרמב"ם, מ"מ מקור מקומם טהור בגודל כח הביטחון.

ודברי התולדות משלימים זה את זה ובספרו תולדות יעקב יוסף (בפרשת מקץ) הביא בשם מרנא הבעש"ט בביאור הפסוק "הבוטח בה' חסד יסובבנו" (תהלים ל"ב י') שאדם הבוטח בה' בטחון מושלם מלאכי מעלה שומרים עליו בכל צעד ושעל וכל המזיקים שבעולם אינם יכולים להזיקו.

ועיין בכתר שם טוב מהבעש"ט "מי שיש לו מדת הבטחון בהי"ת באמת אפילו אם נגזר עליו ח"ו כמה גזירות רעות אי אפשר למדת הדין לשלוט עליו, והוא בדוק, ובאמת דבר זה מבואר בכתוב (תהלים קכ"א א') שיר המעלות הבוטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם יושב".

מדת הבטחון היא הסגולה הגדולה לפרנסה, והלא כתיב "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך".

ואפשר שכוונתו בכתונת פסים למש"כ הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל:

"ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי שרתו ולעובדו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה י"י חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים, הרי דוד עליו השלום אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

אמנם אין דברי הרמב"ם מכוונים דוקא למדת הבטחון אלא לשלימות העבודה והדביקות הכללית, וצ"ע.

אך באמת יש לדברים בית אב בדברי חז"ל.

"ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת, איני יודע של מה היא אם של כסף היתה או של ברזל או של עופרת או של נחשת או של בדיל ת"ל צנצנת לא אמרתי אלא דבר שהוא מציץ מחברו אי אתה מוצא אלא כלי חרס: ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם רבי יהושע אומר לאבות רבי אלעזר המודעי אומר לדורות רבי אליעזר אומר לימות ירמיה הנביא שבשעה שאמר ירמיה לישראל מפני מה אין אתם עוסקין בתורה אמרו לו במה נתפרנס באותה שעה הוציא להם צלוחית של מן ואמר להם הדור אתם ראו דבר ה' וגו' (ירמיה ב' ל"א) אבותיכם שהיו עוסקין בתורה ראו במה נתפרנסו אף אתם אם תעסקו בתורה הקדוש ברוך הוא יפרנסכם מזה" (מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה ה').

ובהגהות הגר"א שם מחק מש"כ "ירבה בסחורה". וכוונתו ברורה דאין ענין כלל להרבות בסחורה, כי ריבוי ההשתדלות אין בה סימן ברכה. ואף שודאי צריך האדם להשתדל בדרך הטבע ואין סומכין על הנס, מ"מ אין תועלת בריבוי ההשתדלות, ומשו"כ אי"צ להרבות בסחורה אלא לישא וליתן באמונה.

וכך אכן משמע מדברי המאירי שם דלא גרס "ירבה בסחורה", וז"ל:

"לעולם ישתדל אדם להשלים עצמו בתורה ובחכמה ואף על פי שכתוב יהיב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה וכתוב כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה יבקש רחמים על עצמו שיזכה ללמוד ואף הוא ישתדל בכך וכיצד הוא עושה ירבה בשיבה וימעט בסחורה ואם לבו נוטה לעושר אף על פי שהצלחה מתת אלהים היא וכדכתוב לי הכסף ולי הזהב וצריך שיבקש רחמים על עצמו לזכות בכך מ"מ יהא אף הוא משתדל בכך ומהו עיקר ההשתדלות בזה שיהא נושא ונותן באמונה ולא סוף דבר לישראל אלא לכל אדם סתם אמרו ישא ויתן באמונה וכמו שאמרו במסכת יום טוב ט"ז ב' הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר".

ומפורש בדבריו דלא גרס "ירבה בסחורה".

וכך בכל ענין וענין ולא רק בפרנסת האדם, עיקר ההצלחה בתפילה ובבטחון תלוי אלא שעל האדם גם להשתדל השתדלות טבעית למלאות צרכיו בעולם הזה.

הנועם אלימלך בפרשת בהר הביא בשם אחיו הגדול הרה"ק רבי זושא זצ"ל עה"פ "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית... וציויתי את ברכתי לכם" וכו' (ויקרא כ"ה כ' - כ"א) דכל עוד לא ישאלו כלל 'מה נאכל' יתברכו מברכות שמים בשפע אין קץ מכח מדת הבטחון ויהיה אוכל קמעא ומתברך במעיו ולא יצטרכו לטרחת הקצירה והאיסוף וכדו', אבל אם יהיו מקטני אמנה וידאגו ויאמרו "מה נאכל בשנה השביעית" ובכך ינעלו שערי שמים ויתמעטו אוצרות השפע, אעפ"כ "וציויתי את ברכתי"... הקב"ה ברחמיו וחסדיו ישפיע ברכה מחודשת אבל אז יצטרכו לטרוח בעבודה רבה, והדברים נפלאים.

ובחומש היכל הברכה להרה"ק מקמארנא פירש בדרך זה את הכתוב בתהלים (ע"ח י"ז - כ"ד):

"ויוסיפו עוד לחטא לו למרות עליון בציה וינסו אל בלבבם לשאל אכל לנפשם וידברו באלהים אמרו היוכל אל לערך שלחן במדבר הן הכה צור ויזובו מים ונחלים ישטפו הגם לחם יוכל תת אם יכין שאר לעמו לכן שמע יקוק ויתעבר ואש נשקה ביעקב וגם אף עלה בישראל כי לא האמינו באלהים ולא בטחו בישועתו ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכל ודגן שמים נתן למו".

מאחר ששאלו "היוכל אל לערך שלחן במדבר", היה צורך בשפע מיוחד "ויוצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכל ודגן שמים נתן למו". ודפח"ח.

בספר תורת אבות כתב בשם הצדיק מלכוביץ שהר"ר זושא שמע פירוש זה מאליהו הנביא, אך כבר אמרו חז"ל דחכם עדיף מנביא וכבר מצינו כעין פירוש נפלא זה בדברי אחד הראשונים, בספורנו שם וז"ל:

מערכי תורה

בהעלותך

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

למה נגרע לבלתי הקריב קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'

הנה בשאלת הטמאים 'למה נגרע', מלבד השאלה על עצם הקרבת קרבן פסח, נכלל גם עוד שתי שאלות, שהקרבתם תהיה 'במועדו', ו'בתוך בני ישראל', וכמו שכתוב (ט', ו') 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'.

והנה על עצם הקרבת הקרבן פסח, נענו בזה שנתחדש להם זמן של פסח שני, אבל על מה ששאלו למה נגרע שיהא זה 'במועדו' ו'שיהא 'בתוך בני ישראל', על זה לכאורה לא נענו, דהרי מקריבין בזמן אחר, ובנפרד מכל בני ישראל.

והנה על מה ששאלו שיהיה זה במועדו, נראה דיש לומר בזה, דהנה נתייחד יום י"ד אייר, שהוא יהיה זמן ההקרבה של פסח שני. והנה אמת דכן הוא הגזירת הכתוב, ד"ד אייר הוא זמן דפסח שני, ואין צריך ליתן טעמים בזה, אמנם נראה דיש לומר בזה, על פי דברי הגמ' בסנהדרין דף י"ב ע"ב, גבי חזקיה מלך יהודה, שעבר ניסן בניסן, דמסקינ בגמ' שהיה ביום שלוששים של אדר, ואמר שמואל, דאין מעברין הואיל וראוי לקבוע ניסן, ומבואר דמשום שראוי החודש להיות ניסן, הוא חשוב כניסן, שלא לעבר את השנה.

אשר לפי זה יש לומר, דזהו הטעם דדוקא יום י"ד באייר נקבע לזמן הקרבת קרבן פסח שני, דהואיל וראוי לקבוע ניסן, שהרי אם יעברו בית דין את השנה, יהא נעשה חודש לחודש ניסן, נמצא דאייר ראוי לקבוע ניסן, ועל כן יש לומר דמישך שייך לניסן, וחשיב יום י"ד שלו, כיום י"ד בניסן, ולכן קבעה תורה יום זה למועד להקרבת קרבן פסח שני. ולפי זה נראה, דמהאי טעמא יש לומר דגם חשיב 'במועדו', דכיון דמה שנקבע יום זה שיהיו מקריבין בו הוא משום דחודש זה מישך שייך לניסן, א"כ עי"ז נחשב שהוא מקריב ב"ד ניסן, וא"כ חשיב שמקריב 'במועדו', ונמצא דנענו הטמאים במשאלתם להקריב קרבן ה' 'במועדו', דעיקר הזמן של קרבן פסח הוא ב"ד ניסן, וי"ד אייר יש לו בחינה שהוא חשוב י"ד ניסן.

והנה על מה ששאלו שיהיה זה 'בתוך בני ישראל', נראה לומר עפ"י מה דאיתא בגמ' בפסחים דף פ' ע"א, ונפסק ברמב"ם פ"ז מהל' קרבן פסח ה"ד, מימרא דרב, דאם רוב ישראל לא הקריבו את הפסח בראשון, [כגון שהיו רוב הקהל זבים, וטומאת זיבה לא הותרה בציבור], אין היחידים מביאין בפסח שני, וז"ל הרמב"ם שם 'שאין היחידים עושין את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון.

אשר לפי זה נמצא, שכל דין הקרבת פסח שני, הוא רק אם רוב ישראל הקריבו את הפסח בראשון, מעתה יש לומר דלכן שפיר נחשב הקרבת פסח שני, שהיא נעשית 'בתוך בני ישראל', דאינה נעשית רק אם גם ישראל עשו את הפסח בראשון.

ויש להוסיף בזה עוד, דמדדן זה דאין היחידים עושים את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון, חזינן דהקרבת הפסח שני מצטרף להקרבת הפסח הראשון, ומהאי טעמא בעינן שיהא הפסח נעשה בראשון, דאז אפשר שהקרבת הפסח שני, יצטרף להקרבת הפסח ראשון, ולפי זה הרי בודאי חשיב שהפסח שני נעשה 'בתוך בני ישראל', ושפיר נענו הטמאים גם בשאלתם שיהא נעשה 'בתוך בני ישראל'.

למה נכתבו נזיין

הנה פרשת 'ויחי' בנסוע' זו יש לה סימניות של נז"ל הפוכה לפניה ולאחריה, וברש"י הביא דברי הגמ' בשבת דף קט"ו ע"ב, הטעם שנכתבו הסימניות, לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. והרמב"ן הוסיף בזה, שההפסק הוא כדי שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו, ונמצאו מוחזקים בפורענות.

והנה בגמ' בשבת שם, הוא מחלוקת תנאים בטעם הדבר, דמה שהביאו רש"י והרמב"ן הוא דעת רשב"ג, אבל דעת רבי שם הוא דלא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו. ונראה דלפי דברי הרמב"ן שטעם ההפסק הוא כדי שלא יוחזקו בפורענות, יש לומר פלוגתתם היא לשיטתייהו בדין חזקה, דהנה בגמ' ביבמות דף ס"ד ע"ב תניא, מלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי לא תמול, דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול, רביעי לא תמול, הרי דנחלקו בדין חזקה, דדעת רבי דחזקה הוא בשתיים, ודעת רשב"ג דחזקה הוא בשלוש, וא"כ נמצא דלדעת רבי לא יהי ההפסק דפרשה זו, להפסיק בין הפורעניות שלא יוחזקו בפורענות, דהרי גם בשתיים נעשים מוחזקים לפורענות, ורק רשב"ג לשיטתו דבשתיים לא הוה חזקה, מועיל הפסק פרשה זו להיות הפסק שלא יוחזקו בפורענות לשלושה פעמים.

'וינוסו משנאיך מפניך'

כתוב (י', ל"ה) 'ויחי בנסוע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך'. ופירש רש"י, וינוסו משנאיך, אלו הרודפין שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל, שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו סוד. וצריך ביאור מה השייכות של תפילה זו כנגד שונאי ישראל, בעת נסוע הארון.

ונראה לבאר, עפ"י דברי הגמ' בר"ה דף ג' ע"א, על הפסוק בפרשת חוקת, 'וישמע הכנעני מלך ערד, מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסתלקו עניי כבוד, וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל', ומבואר שבעת סילוק הענן, סבורים שונאי ישראל שאפשר להלחם בישראל. ולפי זה יש לומר, דהנה בעת נסוע הארון, היה עמוד הענן מתקפל, וכמו שכתב רש"י לעיל בפ"ט פסוק י"ח, שכיון שהיו ישראל נוסעים, היה עמוד הענן מתקפל, ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, [והוא ענין נשגב, ועיין בזה בדברי הגר"א], מעתה יש לומר דכשם שבעת נסתלקו עניי הכבוד במיתת אהרן, סבר הכנעני מלך ערד שניתנה רשות להלחם בישראל, כן יסברו שונאי ישראל בעת נסוע הארון, שגם אז הענן מתקפל, לכן התפלל משה בעת נסוע הארון, שיפוצו אויבך וינוסו משנאך.

'והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה'

כתוב (י"ב, ג') 'והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה'. וצריך ביאור למה נכתב ענין זה שהוא עניו מאוד מכל האדם כאן. וברמב"ן כתב שהוא להגיד כי ה' קנא לו בעבור ענותנותו כי הוא לא יענה על ריב לעולם, ור"א מפרש ואמר כי הוא לא היה מבקש גדולה על שום אדם ולא יתגאה במעלתו כלל אף כי על אחי והם חוטאים שמדברים עליו חנם. וברמב"ם סוף הלכות טומאת צרעת כתב ז"ל והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שנאמר והאיש משה עניו מאוד. ומשמע מדברי הרמב"ם דזהו הטעם שנכתב דבר זה כאן, לומר שמשה לא היה מקפיד על זה. ונראה לומר בזה בעוד אופן, דהנה רבנו חיים מוואלוז'ין כתב ברוח חיים (ריש פרק א' דאבות), דהטעם דאצל משה הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו, מפני שנזדכך אצלו הגוף כל כך, עד שלא היה חוצץ ומפסיק כלל הארת הנשמה כשהיה בעולם העליון לכשהיה בגוף, וזה היה מפני רוב שפלותו וענותו, שחשב עצמו כאלו הגוף אינו, ואמר ונחננו מה, ולכן אמר השכינה מדברת מתוך גרונו של משה, מחמת שלא היה הגוף מסך מבדיל, הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו ממש. והוסיף שם ברוח חיים עוד, דמה שאהרן ומרים דברו במשה, הוא מפני שחשבו שאצלם גם כן נזדכך החומר כמו במשה, ולכן אמרו הרי אף במשה דבר, כלומר לא בו בלבדו השכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, הלא גם בנו דבר, חשבו שגם נבואתם במדרגה כזו, והשיב להם הקדוש ב"ה אם יהיה נביאכם ה' וכו', לכן אמר להם כאן, שאל ידמו שהנבואה שלהם במעלה גבוהה כל כך כמו של משה וכו', וכל זה זכה מחמת רוב ענוה שהיה בו שהיה הגוף נחשב אצל כדבר מה.

הנה מבואר מדבריו דהטעם דדברו אהרן ומרים במשה, הוא מפני שחשבו שנבואתם היא במדרגה ובמעלה גבוהה כל כך כמו של משה, אבל האמת שאינו כן, והטעם דרק אצל משה הייתה הנבואה במדרגה ובמעלה גבוהה של שכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, משום רוב ענוה שהיה בו. אשר לפי זה מבואר היטב למה הזכיר הכתוב כאן את ענין ענותנותו של משה, דהתשובה שהשיב הקב"ה לאהרן ומרים היא שנבואתם אינה באותה מעלה גבוהה כשל משה, והטעם שרק הוא זכה לנבואה במדרגה ובמעלה זו של שכינה מדברת מתוך גרונו, שלא זכו נביאים אחרים, הוא מפני רוב ענותנותו, לכן הזכיר הכתוב את ענין ענותנותו, שבוזה מקדים את הטעם למה משה רבנו זכה לנבואה במדרגה זו, ולכן הוא חלוק מאהרן ומרים.

הטהרה רפואת המצורע

כתוב (י"ב, י') 'והנה מרים מצורעת כשלג'. ואיתא בגמ' בזבחים דף ק"א ע"ב, מרים מי הסגירה, א"ת משה הסגירה, משה זר הוא, ואין זר רואה את הנגעים, וא"ת אהרן הסגירה, אהרן קרוב הוא, ואין קרוב רואה את הנגעים, אלא כבוד גדול חלק לה הקב"ה למרים אותה שעה, אני כהן, ואני מסגירה, אני חולטה, ואני פוטרה. והתוס' שם (דף ק"ב ע"א ד"ה אני) הביאו דברי הספרי, שאמר אהרן נמצאת מפסיד לאחותנו, שאיני יכול להסגירה, ולא לטמאה ולא לטהרה, והקשו ע"ז, תימה במה מפסידה, הא כיון דאין רואה את הנגעים, כל שכן שהיתה טהורה. ואפשר לומר בביאור הענין שהנה בצרעת מלבד שהיא סימן טומאה, הלא היא גם נגע ומכה בשר, וכדכתיב להדיא בפרשה כאן, 'ויאכל חצי בשרו'. והנה בפשטות אופני הטהרה כל עניינם הוא רק לטהר מטומאת צרעת, ולא שייכי לרפואת הנגע, שהרי דבר זה תלוי אם שב ורפא לו, שכשישוב בתשובה על החטאים שהם סיבת המכה, ממילא ישלח השם דברו וירפאהו וימלט השחתת בשרו, אכן נראה ד"ל שבאמת ע"י הנהגת דיני הצרעת במצורע, מהני זאת גם שעל ידי זה יתרפא הנגע.

מעתה יש לומר, דעל כן רצה אהרן שיהא אפשר לראות את הנגע להסגירה, ושיהא נוהג בה כל דיני מצורע, דעל ידי זה תהא נרפאת מהנגע והמכה, וזהו שאמר נמצאת מפסיד לאחותנו, שאם אין מי שיראנה ועל ידי זה יהא נוהג בה כל דין וסדר צרעת, לא תהא נרפאת ממכתה.

ימלא ה' כל משאלותיך

מתוך דברים עם התייחסות קהלת האברכים חניכי הישיבות 'חיים שאל' בת ים

כתוב במדרש 'אמר להם הקב"ה מה נתאיתם לעשות דגלים, חייכם שאני ממלא משאלותיכם 'ימלא ה' כל משאלותיך', מיד הודיע הקב"ה אותם לישראל ואמר למשה לך עשה אותם דגלים כמו שנתאו. ומבואר דהקב"ה נתן להם את הדגלים על ידי מה שנתאו לזה, והקב"ה נהג עמיהם בדרך של 'ימלא ה' כל משאלותיך', הרי שמכח התשוקה והחפץ להיות בדרגה זו ובמדרגה עליונה כמו מלאכי השרת, בזה גופא זכו להתעלות ולהיות ראויים לזה. הנה למדנו שברוחניות יש מהלך של 'ימלא ה' כל משאלותיך', ברוחניות ע"י עצם השאיפה והתשוקה וע"י הביקוש עצמו זוכים מאת הקב"ה שנותן את ההתעלות המבוקשת. ומכאן יש לכל אחד ואחד ללמוד לבקש מאת ה' על ההתעלות הרוחנית, לבקש להבין ולהשכיל את דברי התורה קדושה, והקב"ה ממלא כל משאלותיו, וגם אם אינו מבחין בכך להדיא, מ"מ כך הוא המציאות, ומה שלאחר זמן נוספת לו הבנה, הוא מכח משאלתו ובקשתו.

השיעור נדפס לזכר ולעילוי נשמת אבינו מורנו עטרת ראשנו הרב החסיד המפו' יקר יקרים בבית ישראל
רבי אברהם יוסף ב"ר פנחס שפירא זצ"ל
ענף עץ אבות תפארת אבותיו הצדיקים הקדושים זצוק"ל

פנינים מהדור רבינו הגאון
רבי רב הבה
קרק טלויזיה
קהל ספרדי ת"ד

בהעלותך
גליון 200
התשפ"ד

בהעלותך את הנרות (ח ב)

יסוד הדין שלא תהא השלהבת עולה מאליה

חז"ל דרשו (שבת כ א) "שתהא השלהבת עולה מאליה", ומשמע שהגדר הוא שלא יסתייע בכוח המנורה בהדלקה, אלא יעשה הכל בעצמו.

והנה הקשו התוס' (מנחות פט א) אמאי הוצרכו לקדש את חצי הלוג של כל נר קודם שנתנוהו בנרות, וכוונת תוס' להקשות דלכאורה סגי בנרות עצמן שיקדשו את השמן.

ולהיסוד הנ"ל ש"תהא השלהבת עולה מאליה ללא סיוע", יש לדון שהדבר נכלל בזה דלא תהא שלהבת עולה מאליה, והיינו שיעשו מבחוץ את כל צרכי ההדלקה, ולא יסתייעו בכוח המנורה.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאידו

שכעת הנרות (ח ב)

מבאר מהי הנחמה "שלך גדולה משלהם" – כוחה של

המנורה להאיר את הזמנים החשוכים של "הסתר פנים" –

שיעור השמן שניתן במנורה כזמן לילי טבת הארוכים –

ביאור דברי הרמב"ן בשם רנ"ג שרמוז כאן נס חנוכה

לדורות

ברש"י כאן מביא לדברי חז"ל "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשנראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות".

ויש לבאר כיצד הדלקת והטבת הנרות יש בה גדולה יותר מקרבנות הנשיאים, דהנה אמרו חז"ל (שבת כ"ב ע"ב) "וכי לאורה הוא צריך, והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר, לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם, שהשכינה שורה בישראל, ע"כ. והיינו שהאור של תורה ואמונה, מתנוסס בעולם מכוח המנורה, ועיקרו בצרך לזמן של הסתר פנים, דהיינו עוה"ז דומה ללילה, שאז הוא זמן הדלקת הנרות, ובפרט לילות החורף הארוכים, שהוא דומה להסתר פנים ארוך, וכל הדלקת הנרות שבמנורה נמדדת לפי אריכותן, כמ"ש בגמ' (מנחות פ"ח ע"ב) בחצי לוג שמן, הניתן בהן, לפי אריכות לילות טבת, היינו שמידת השמן שנותנים בנרות הוא לפי אותם לילות טבת הארוכים.

וזהו "שלך גדול משלהם", שהקרבנות באים ביום, דהיינו בזמן גדולות המוחין של בחינת "יום", משא"כ העלאת הנרות, באה להעלות ולהאיר, גם את הזמנים של קטנות המוחין.

כשהחשך יכסה ארץ, בהסתר פנים נורא וארוך של 'לילות טבת הארוכים', ובאה המנורה להאיר את אור האמת, ולסלק אותו חשך. ובהו גופא רמזו הדלקת 'נרות חנוכה', גם בזמן החורבן, כמובא כאן ברמב"ן בשם רנ"ג, שגדר נרות המנורה, שייכי בהסתר של לילה, אשר בא לידי ביטוי גם בזמן הגלות, ומתגלית בו חיבת החנוכה, של הארה הנמשכת גם בזה"ז, להעלות את החלקים היותר נפולים, של בחינת למטה מעשרה, כמובא בספרים ברמז הענין.

וזהו "שלך גדולה משלהם", שאותם נשיאים שהקריבו 'ביום', זה דווקא כשיש כלי שרת ומזבח ומשכן, אבל בשעת החורבן אין מקום לעבודתו, משא"כ אהרן, עבודתו נמשכת, וכל יסודה של מצוות 'נר חנוכה' התחילה עם אותה מנורת ביהמ"ק טמאה, שהותרה בהיתר של 'טומאה הותרה בציבור', ואין לך סימן של הסתר פנים גדול מזה, אבל מאותו הסתר פנים נמשך מצוות חנוכה שעודה בימינו עד לזה"ז, וזהו "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה", דעדיין מוטלת עליו אותה עבודה של 'הארת החושך' של הסתר פנים של עוה"ז, וזהו כוונת הרמב"ן, שרמוז כאן מצוות נר חנוכה גם בזמן הגלות והחורבן. וכפי שיעור העבודה והיגיעה, של הארת האמת, בהתגברות על ההסתר שבלילה דעוה"ז, לדעת ולהתבונן שהשי"ת אומר 'עמו אנכי בצרה', גם בזמנים הקשים של 'הסתר פנים', זוכים לגילוי האור בזמן היום שבו הוא עיקר גלויו, כמובא במדרש (במדר"ר כאן) שאמר הקב"ה, אם אתם זהירים להעלות את הנרות, אני מאיר לכם אורה גדולה לעוה"ב, שהוא גדר הכנת הנרות דאהרן, את קרבנות הנשיאים שביום, כמבואר. ונר מערבי היה דולק בנס גם ביום, בנוסף ללילה, שהוא רמז הארת שמים לעוה"ב, ע"י עבודת לילה דעוה"ז.

הבשר עוֹדֵנו בין שניהם טָרֵם יִכָּרֵת (יא לג)

חומר דינו של ש"ץ המבליע את המילים בתפילתו

בילקוט ראובני (פרשת תולדות) מביא לשון חריפה מאוד מהתיקוני זוהר (תיקון כ') השייכת לפסוק זה, וז"ל התיקון"ז: "אמרי שליחא דציבורא, צריך שלא יבלע המילים כגוונא דעשיו דאתמר ביה 'הלעיטני' ואי ציבור שתקי ליה, עלייהו איתמר 'ואף ה' חרה בעם' ע"כ.

דהיינו פירוש של דברים, ששליח ציבור העולה חזן צריך להזהר שלא לבלוע את המילים, כמו עשיו שנאמר בו 'הלעיטני', ואם הציבור שותק לש"צ שכזה ולא מוחה בידו, נאמר עליהם את לשון הפסוק כאן "ואף ה' חרה בעם", רח"ל.

ולכאורה צריכים אנו להבין, מהי השייכות בין 'הבלעת המילים', דווקא 'לעשיו', ועוד צריך

עֵשֶׂת
בְּנֵי

פניני משא ומתן עם רבינו

מהות החילוק בתפילין בין היסח הדעת לישן

אדהכי שאמרנו קמיה רבינו על כך שבשבוע זה נביא את דבריו אודות היסח הדעת בתפילין, הוסיף לן רבינו דהנה ידועה קושיית השאגת אריה (סי' לט) על הטעם שכתבו הראשונים מדוע מותרת 'שינת ארעי' בתפילין, ולא מקרי 'היסח הדעת', שהוא משום שלא נאסר אלא 'קלות ראש' ובמתמננם אינו נחשב 'היסח הדעת' דשוכח הבלי עולם, ועל טעם זה

המשך בעמוד הבא

הדברים נכתבו ונערכו על דעת העורכים בלבד. להערות, תרומות והנצחות,

ולקבלת הגליון בדוא"ל ניתן לפנות לטלפון: 052-766-0975 או sc0527660975@gmail.com

בשחרותו של כושי, אמנם עדיין צריך ביאור מדוע דווקא נקטה התורה דוגמא של תואר קיצוני שכזה, "אשה כשית".

ונראה לומר דהרי כל טענתם של אהרן ומרים היא שלקח כביכול אשה שלא כפי דרגתו, והרי על משה רבינו העידה התורה, (שמות ל"ד) "וַיֵּרָא אֶהָרֹן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְהָנָה קֶרֶן עֹזר פָּנָיו וַיִּירָאוּ מִגִּשְׁתֹּ אֱלֹהֵי, וּבַחֲזָל הוֹסִיפוּ לְהַעֲדִי: (ב"ב ע"ה ע"א) "זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה".

הרי לנו שמשה רבינו קרן כמו השמש, ממילא מובן שליד השמש כל נברא שתעמיד יראה כמו כושי לעומתה, דמי יכול להשתוות לעוצמה ולאור שמגיע מהשמש, וזו היתה כביכול טענתם על ההפרש הרב בין משרע"ה לאשתו, וזו הדוגמא כמו להעמיד אדם רגיל ליד השמש, ולנסות להשוות ביניהם.

ועל זה מגיע העונש שהוא מידה כנגד מידה, והנה מרים מצורעת כשלג דהלא מצינו במשנה (נגעים פ"א מ"ב) "והכהה. נראית בכושי עזה". ופי' שם הר"ב וז"ל: "נראית בכושי עזה. מתוך שבשרו שחור. ומסגירין אותו, דבחר בשרו של נראה אזלינן", ע"כ. דהיינו העונש הוא בייחוד על ניסיון ההשוואה לכושי לקבל בהרת עזה כשלג דייקא, משום שעל בשרו של כושי היא נראית ביותר.

להבין, מהו העונש הנורא שנאמר בו עד כדי כך: "ואף ה' חרה בעם". אלא הביאור הוא, שמשמע מדברי התיקוני זוהר שהפגם של שליח ציבור שבוטל את המילים, דומה הוא להלעיטני' דעשיו, דהיינו עשיו מרוב רעבונות ולהיטותו לאכול היה בחפזון ואיבוד כל היישוב הדעת, ומבואר כאן שהממהר ונחפז בתפילתו, יש כאן דקות של דמיון אכילת התאוה של עשיו, שממהר לטרוף הכל בלא לעיסת השניים. ואפשר לומר שזהו הדגשת העונש כאן בפסוק, שעליו נאמר "ואף ה' חרה", דהיינו בזמן שהבשר עודנו בין שיניהם, חסרו את תיקון 'לעיסת השיניים' הידוע לבעלי הכוונות בכוונות האכילה, והיינו אותה בהילות באכילה, שהוא מעין "הלעיטני נא" דעשיו, וע"ז נענשו "ואף ה' חרה" וכו', כדמשמע בתיקון"ז הנ"ל.

והדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה

הכשית אשר לקח (יב א)

ההשוואה של מרים לכושי דייקא

ולכאורה צריך ביאור מדוע התורה מכנה אותה בתואר הזה "אשה כשית", וברש"י כתב מגיד שהכל מודים בפיה כשם שהכל מודים

דעת
חכמה ומוסר

חשבון נפש כל יום לא לפגוע בזולת

לאור דבריו של רבינו באחרונה שראוי לכתוב ולעורר בייחוד על "מצוות בין אדם לחבירו", ולאחר ששמענו מידידנו הנעלה מרביץ תורה לבחורי החמד הגר"פ פיש שליט"א, את גודל חביבותו של רבינו לספר שהו"ל אחי, הגר"ש פיש "ויואמר הנני" על מרן הגר"א גניחובסקי זצלה"ה, נזכרנו במה שהבאנו כבר בעבר בשם רבינו כי מוטו מהגר"א גניחובסקי זצ"ל שהביא משמו של מרן החזו"א זיע"א, שאמר: "אשרי אדם שיכול לעבור את כל חייו בעולם הזה מבלי לפגוע ביהודי". ואמר רבינו צא ולמד עד כמה היא ירידת הדורות, שבדורינו אנו צריכים לשאוף לעבור יום אחד מבלי לפגוע ביהודי, ואין המדובר על עשרות דורות לאחור, אלא שנים ספורות, הלא מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל יכל להעיד על עצמו בלוויית אשתו הרבנית ע"ה שאינו צריך לבקש הימנה מחילה כי מעולם לא פגע בה, דבר שגרם להרהורי תשובה אצל כל המשתתפים, וזהו התיקון וההכנה לקבלת התורה האמיתית, והם הם כל קנייני תורה,

שח מקורבו של רבינו הרב רחמני שפעם אחת היתה השעה דחוקה לו ביותר, ובא לחלות את פני רבינו ולבקש ברכתו, ורבינו עמד והשתפך בתפילה לפני קונו שעה ארוכה, ועמד הוא לידו וגם נשא תפילה, שיעזור לו השי"ת לפרנסתו בזכות התורה של רבינו, ולפתע סיים רבינו התפילה ואמר לו אל דאגה יהיה בסדר, ואכן לא עברה שעה קלה, והתקשר אליו אחד מידידיו, וביקש ממנו שיבוא לעשות אצלו עבודה מסויימת בתשלום גבוה, ואכן הנ"ל עבד אצלו תקופה ארוכה, והנ"ל שילם לו מחיר מפולפל ביותר, ולאחר שנה שפגש אותו החבר הנ"ל אמר לו עד היום אני יודע מה הסיבה שדחפה אותי לשלם לך מחיר מפולפל שכזה.

הפחד להסיח דעת בתפילין

(מילה במילה מלשונו של רבינו תשו"ח לידידנו הרא"ג שיחי')

תפלין הם מלשון תפלה... ותפלה זה לשון התחברות... כמו שפרש"י על הפסוק "נפתלי אלקים נפתלי עם אחתי". ואמר רש"י התחברתי עם אחותי... נקשרתי עם אחותי... והוא מלשון צמיד פתיל... כלומר שהוא מתפתל וממילא הקשר נהיה יותר חזק... דבר שהוא מתפתל הוא נקשר חזק... וממילא יוצא שתפלין הם קשר לה'... כשאדם מניח תפלין הוא קשור עם ה' הנחת התפלין... היא לא סתם מעשה מצוה... אלא זו התחברות עם ה'... וזה כבר משהו אחר לגמרי... ולכן אנו רואים שאסור לישן עם תפלין... ובכל זאת אדם לא שם לב והוא מתנמנם עם התפלין... או שאינו מסיים דעת מהתפלין... או שעושים דבר בטל עם התפלין... למה כי אדם מקטין את החשיבות... ואומר מה זה כל כך משנה... וכל זה מפני שהתפלין הם רק 'תפלין' מעשה מצוה בלבד... אבל אם נבין שהתפלין הם יקר של ה'... נפתלי אלקים נפתלי... תדע שאתה מתקשר עם בורא עולם... ממילא תהיה לך הערכה אחרת לתפלין, כמו שרואים שאדם שמקבל חותמת מהמלך הוא לא מסיח דעת מהחותמת... ואם הוא מסיח דעת מהחותמת... הוא מכנה את המלך... ולכן צריך לזכר תמיד שהתפלין זה כזה דבר יקר של ה'... וכשתדע שזה יקר של ה'... ממילא תזכר ליראה... תדע שבבורא עולם הביא לך כזה כבוד גדול... ואיך אתה יכול לבזות את הכבוד הזה... הקב"ה הביא לך תפלין, שנהו דבר כזה קדוש... שהוא אסור לגוי... זו כזו קדושה נוראה... איך אפשר להסיח דעת ממנה... כשאדם רואה רמטכ"ל מיד הוא מזהה את הפלפלים שעל השרוול... וגם אם הרמטכ"ל יצא להסתיר אותם... הוא לא יכול באינסטינקט הוא יתפאר בהם... למה כי זה מראה שהוא הרמטכ"ל... ולכן כשהרמטכ"ל מגיע, על המקום כל אחד מזהה את הפלפלים האלה... ולכן רמטכ"ל תמיד מסתובב עם הפלפלים... כי רמטכ"ל יש לו חותמת שעשה שהוא רמטכ"ל... והרמטכ"ל זה כלום לעצמת החותמת של הקב"ה... את החותמת של הקב"ה אי אפשר להעביר ולבטל... ולכן צדיקים לא מסיים דעת מהתפלין ולא ישיגם בתפלין... כי הם מרגישים בכל רגע את החותמת של הקב"ה עליהם... כמו שמספר על אחד הצדיקים, שכשאחד מתלמידיו הגיע לבקר אותו בלילה הוא מצא את הרב עם תפלין... ושאלו אותו התלמיד, הרי לילה לא זמן תפלין... ענה לו הרב שבאותו היום הוא קבל זריקה רפואית חזקה... והרופא צוה עליו לא לישן אחרי הזריקה כי זה מאוד מזיק... והמשיך הרב אבל אני מאוד עייף, ואני בטוח שאני ירדם... למרות האזהרה של הרופא... פשוט הגוף שלי לא יעמד בזה... ולכן התחכמתי והנחתי תפלין לפני השיקוע... והמשכתי להיות עם התפלין... וכל זה מפני שכתוב בהלכה שאסור לישן עם תפלין... וממילא עכשו אני בטוח שאני לא ירדם... כלומר אצל אותו צדיק למרות שיש אזהרה לא להרדם... בכל זאת הוא לא יכול להתגבר על זה... אבל שהוא מניח תפלין או הוא בטוח שהוא לא ירדם... זה נקרא להבין את הענין של התפלין בפנימיות... ההרגשה של התפלין כל כך פנימית יותר מהרגשת הפחד על הגוף... למרות שלכל אחד יש פחד על הגוף שלו... וק"ו לצדיק שאצלו הפחד על הגוף הוא יותר חזק... עם כל זה אותו צדיק לא יכול להתגבר על השנה... אבל כשיש הלכה שאסור לישן עם התפלין זה מתגבר על הכל.

שפה לנאמנים - המשך

הקשה השא"א מהא שכ' הרמב"ם שמצטער, ומי שאין דעתו מיושבת ונכונה עליו, פטור מן התפילין, וקשה אמאי לא נדמה אותו לישן. ואמר רבינו דאפשר לחלק ע"פ מש"כ תו"י בריש פרק הבע"י בדעת רש"י שכתב שישן לא קנה ביבימתו משום שאין בו דעת, והקשו התוס' שהרי אפילו חרש שוטה וקטן, קנה ביבימתו ומאי גרע ישן מחשו"ק,

ותרצו התו"י ד'חרש' יש לו כל הכוונה שיכול, אבל ישן אין לו כוונה, שיש לו כמו שהוא היה 'ער', ומבואר, דמי שראוי לכוונה כלל, עדיף טפי ממי שראוי שתהיה לו כוונה, ואינו משתמש בה, ולכן כתבו שישיש גרע מחשו"ק, וא"כ ה"נ י"ל כאן בבחינה דומה, שאם ישן, הרי לא מצי השתא לכזין דעתו טפי, ולכן לא חשיב 'היסח הדעת', אבל אם רק אין דעתו מיושבת עליו, דשייך שיכוין טפי, חשיב מצב זה כהיסח הדעת.

הדפסת העלוך לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאנא זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

טרודים לדעת סודה...!

אנחנו כבר בצעדים האחרונים לפני חג השבועות... כפי שאנחנו יודעים, ובאיזה צורה שלא נגיד - זה ברור וכבר כתוב כך ברמח"ל שכל המועדים של כלל ישראל הם לא היסטוריה של העבר, אלא בכל מועד ומועד חוזרים כל האורות וההשפעות שהיו בזמן אותו המאורע. וכעת בחג השבועות אנחנו מקבלים חלק בתורה. מה הם ההכנות שצריך לעשות בשביל קבלת התורה? ... הגי"ר חיים שמואלביץ זצ"ל מביא את דברי האור החיים בפרשת יתרו (יט, ב). האוה"ח מביא שלשה כללים שצריך להקדים לקבלת התורה. כתוב "ויסעו מרפידים ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר". וזה מתחלק לשלש:

א. "ויסעו מרפידים". מה זה רפידים? כתוב "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים", ואומרים חז"ל כיון שרפו ידיהם מן התורה, מיד ויבא עמלק. אם כן "רפידים" הכוונה רפיון ידיים מן התורה. **הדבר הראשון שצריך להקדים לקבלת התורה הוא ויסעו מרפידים! מרפיון ידיים מן התורה - תברח! תיסע משמה...!** וכלשון האוה"ח הקדוש: הראשון - ההוא ההתגברות וההתעצמות בעסק התורה, כי העצלות הוא עשב המפסיד השגתה! ולזה תמצא כי כל מקום שזכרנו ה' לתורה - ידקדק לומר לשון חזק ואומץ עד גדר שימית עצמו עליה וכו' ותראה כי לא תושג ההשגה אלא בהתעצמות גדול, וכנגד זה אמר הכתוב "ויסעו מרפידים" וכו' אלא נתכוון לומר שנסעו מבחינת רפיון ידיים.

אנחנו יודעים שתורה הולכת עם עמל התורה. הדבר הראשון המפריע לתורה זה העצלות. היא המפריעה לכל העולם של השטייגען והעלייה. וחז"ל אומרים אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. זה לא סתם מותרות, 'אלא' - אין שום אפשרות אחרת. תורה זה עם טורח עמל וגייעה.

בשבע שער הזכרנו את הגמ' בשבת (פח, ב) למיימינין בה סמא דחיי, למשמאילים בה - סמא דמותא, ורש"י מבאר מהו למיימינין בה - שעסוקים בכל כוחם וטרודים לדעת סודה, ומיניה מהו למשמאילים בה? "שאיין עוסקים בכל כוחם, ואין טרודים לדעת סודה". אדם יכול להיות עמל, אפילו בכל כוחו, אבל זה לא מטריד אותו... הוא ישן טוב גם בלי לדעת את סודות התורה...

פעם בא אלי בחור ישיבה בשאלה (אני לא יודע אם זה היה בתמימות או בתמימות מעושה...) אני לא מבין מה מספרים אם כל זה לא היה סמוך לבו הטהור בזה עד אשר שקלו במאזני

בהתלהבות על מרן הרב שך זצ"ל שהוא לא יכל להירדם אם הייתה לו קושיה ברשב"א, אם הרשב"א מוקשה זה בעיה של הרשב"א שהרשב"א לא יישן למה שהרב שך לא ישן...? זה זאינס טרודים לדעת סודה! זה לא מטריד אותך... יש לך סוגיה ואתה לא מבין אותה, ואתה נשאר אדיש, בסדר... אז לא הבנתי... זה הכוונה למשמאילים בה סמא דמותא.

מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אורחי זצ"ל בהספידו בישיבתו את מרן ראש ישיבה זיע"א, סיפר ששאלו את הגרמ"ד סולוביצ'יק בנו של מרן הרב מבריסק זצ"ל מה הזכרונות שלו מהרה"י מימי בריסק? והוא השיב קודם שאביו מרן הרב זצ"ל אהב אותו מאד מאד. **ושהוא היה תמיד אדם עסוק! לא ראו אותו מתבטל. במה הוא היה עסוק? שאלו, והשיב - ללמוד...! לא היה לו זמן מיותר. היה חבל לו על כל רגע. הוא היה טרוד...!**

עיין הקדמת הגר"ח מואלוז'ין לספרא דצניעותא עם ביאור הגר"א כמה יגיעות יגע זה הגדול בענקים לא יאומן כי יסופר עד שהוציא כל ענין לאור ברור לאמיתותו מוצאו ומובאו אם כי ידיו היו רב לו ברוחב שכלו ועומק בינתו המלאה לדעת מכמה דורות שלפניו

אם כל זה לא היה סמוך לבו הטהור בזה עד אשר שקלו במאזני שכלו - שכל הקודש כמה מאות פעמים וביגיעה נוראה ולא אכל ולא שתה כמה ימים ולילות ותדד שנתו מעיניו עד חשך משחור תוארו ונתן נפשו עליו עד האיר ה' עיניו לבוא עד קצה תבונתו וכרגע קרן אור פניו הטהור מחדוותא ונהירו באורייתא.

ועיין בספר עובדות והנהגות לבית בריסק ח"א עמ' קסט עובדא הבאה בארוכה ממרן הגרמ"ד סולוביצ'יק זצ"ל.

טרודים לדעת סודה - זה עוד יסוד!!! אם יש לי קושיא - אני לא רגוע... אין לי מנוח מזה... ויש כל כך הרבה סיפורים בעניין הזה ולא כעת הזמן. טרודים לדעת סודה, אני לא מבין את הסוגיה - אין לי מנוח מזה... זה כואב לי... בוער בי!

סיפר לי הרה"ג ר' אליהו שפיגל, (הוא היה מחנך בכיתה ח' בת"ת תורת אמת, וגבאי בירחי כלה) שכשהם למדו בסלבודקא - היה אחד בעל כשרון גדול, אבל כגודל כשרונו כך גודל גבהות רוחו. ופעם הייתה לו קושיא עצומה ברמב"ם, קושיא גדולה מאוד, והוא היה צריך שכל הישיבה תדע מהקושיא שלו... הספרייה בישיבה שם הייתה במערב בית המדרש, והרבנים ישבו במזרח, הוא לקח מהספרייה רמב"ם גדול, הוא שם את הספר על הידיים והתחיל ללכת מעדנות לכיוון הרב אברמסקי... כמוכן כל הבחורים הסתכלו בעניין רב, מי יודע מה הולך להיות עכשיו... הבחור ניגש, מניח את הרמב"ם ושואל את הקושיא. זו באמת הייתה קושיא חזקה... הרב אברמסקי חשב וחשב, ולבסוף אמר - זו קושיא טובה, אני לא יודע תירוץ! הוא היה איש אמת. הבחור עזב את הרב אברמסקי עם חיוך של ניצחון רחב על פניו... והרב אברמסקי הפטיר אחריו, מי יודע כמה כלל ישראל עוד יסבול מהבן אדם הזה...

סיפר ר' אליהו - אנחנו עקבנו אחריו, ואכן כמה סבלו ממנו... גם כשהוא ניסה להיות רב באיזה מקום... אם יש לך קושיא חזקה ברמב"ם - מה שייך לחייד? זה ניצחון על הרמב"ם!... זה ניצחון על הרב אברמסקי!... אתה הוא האומלל!!! חסר לך פשט בר"מ. זה הדבר הראשון, טרודים לדעת סודה, אין לי מנוח...! (וע"ע מנחות סח, ב).

ונפשי כעפר זה תנאי מוקדם ל"פתח ליבי"...

ב. דבר שני - אומר האוה"ח (וכמו"כ כתוב במדרש בפרשת במדבר) **הוא השפלות והענוה כי אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמשפיל עצמו ומשמים עצמו כמדבר. וכנגד זה אמר "ויחנו במדבר", פירוש - לשון שפלות וענוה כמדבר שהכל דורכין עליו.**

ובגמ' בנדרים (נה, א) כתוב כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל - תורה ניתנה לו במתנה. חייבים להיות בעל מידות טובות אחרת זה לא הולך...

וצריך לדעת שאחד הדברים העיקריים המפריעים בלימוד זה הגאווה. אמר לי מרן רה"י זיע"א וכך מפורסם אצל כל מי שהיה בביתו של הרה"י - שהרבה בעלי כשרונות שצפו להם גדולות ונצורות - לא יצא מהם מאומה! וזאת משום שהם היו בעלי גאווה, וכשיש גאווה הקב"ה אומר אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת.

מספרים הלכה בשם מרן רה"י, ששאלו אותו שיש שני פרופסורים, האחד הוא מומחה יותר גדול אבל הוא גם בעל גאווה גדול והשני קצת פחות מומחה, אבל כא' האדם, למי ללכת? והרה"י פסק ללכת לשני. כי אצל הרופא המומחה יותר - הקב"ה לא נמצא אתו... אין אני והוא יכולין לדור במקום אחד... אם הקב"ה לא נמצא מה יעזור הפרופסור לבד? אך השני שהוא פחות בעל גאווה יש לו יותר סייעתא דשמיא.

אדם גדול שנופל בנגיעות במה הוא אדם גדול!... כל היום הוא נשאר קטן... - המושג של אדם גדול זה אדם שהוא מתרומם מעל עצמו, ולא הוא לא גדול אלא קטן... דבר כ"כ פשוט.

היציאה מהמידות הרעות...

ועד שאנחנו מדברים על מידות טובות - אספר לכם שני סיפורים על מידות טובות שסיפר לי הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א [גיסו של מורינו הרה"י רבי ברוך דב דיסקין שליט"א]. **סיפור אחד**, על הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל. הוא היה אדם גדול מאד, ומידותיו היו טובות בצורה שאין לתאר... הוא היה מוסר שיעורים לבעלי בתים, ופעם היה יהודי מבוגר שלא שלט על עשיית צרכיו, ונהיה ריח רע שאסור ללמוד שמה... הגרבי"צ באמצע השיעור - מה הוא יעשה כעת? - - - אס - יפסיק - הלה יתבייש, ואם ימשיך - אסור. פתח את פיו בחכמה ואמר להם - כעת נעבור קצת לדברי אגדה, ואספר לכם משלים של בעל החפץ חיים זיע"א... וכך הוא סיפר להם ועבר מסיפור לסיפור (כמובן בלי הנמשל...) עד שנגמר השיעור. קם אחד המשתתפים והחל לומר "רבי חנניא בן עקשיא אומר..." והוא תכנן לומר גם קדיש (!) אמר רבי בן ציון, עוד לא נגמר השיעור... עד עכשיו היו רק המשלים, אבל אנחנו צריכים לומר גם מה הנמשל של כל משל, וכעת אין זמן ולכן השיעור לא נגמר ועדיין אין קדיש, אז בשבוע הבא נאמר גם את הנמשלים, ואז הקדיש יחול על השיעור השלם!... העיקר לא לפגוע בשני.

סיפור נוסף - סיפר רבי נחום, שהוא פגש את הרה"ג פנחס ליפקוביץ (בנו של הג"ר משה דוד ליפקוביץ) והוא סיפר שהייתה פעם לויה שלפניו נגש בחור צעיר וביקש שהוא רוצה להספיד, לא פחות ולא יותר... לא הייתה ברירה, אז נתנו לו שידבר קצר. והוא הבטיח שהוא יקצר... הוא לקח את הרמקול ואמר אני רוצה לספר סיפור אחד... אני ישבתי יחד עם המנוח בשיעור של הגאון רבי משה שפירא זצ"ל. ומי שידוע - השיעורים שלו היו מאד עמוקים. ורבי משה הקפיד מאד שלא יביאו פלאפון לשיעור (כי כל הפרעה הכי קטנה - הסיחה את הדעת מהשיעור שהיה מקשה אחת) וכולם שמעו לו! ומספר הבחור, אני שכחתי פעם, והבאתי פלאפון, ולרוע מזלי הטלפון צלצל באמצע כמה צלצולים וזה באמת הפריע לשיעור... אמר רבי משה - מי שאכל שום יקום ויצא! (כלשון הגמרא עם רב) ואני הייתי בחור צעיר, החורתי והסמקתי חליפות... היו שם תלמידי חכמים מופלגים... אך המנוח שישב לידי לקח את האשמה על עצמו והוא קם ויצא! את זאת רציתי לספר - סיים הבחור בדמעות...

עיקר העיקרים זה מידות טובות. מרן רה"י זיע"א אמר לי - שיעקר היציאה מטומאת מצרים היא מן המידות הרעות. וכמשי"כ "וירעו אותנו המצרים" - הם עשו אותנו רעים!

המדרש בשיר השירים אומר, "אני חבצלת השרון שושנת העמקים... אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש".... אל תראו אותי כמכוערת ושחורה, כי אני שושנה... אני אדומה ויפה... אני מאירה... אבל חבוביה הייתי בצול המצרים, הם השחירו אותי וכיערו אותי. והיציאה מטומאת מצרים היא מן המידות רעות, וציון מרן ראש ישיבה - אם נשים לב רוב קנייני התורה הם עניינים של מידות טובות ובין אדם לחברו. כי זה באמת ההכנה למתן תורה.

אכפת לי ממך!...

ג. הדבר השלישי שמביא האור החיים, שכתוב "ויוחן שם ישראל נגד ההר" ואמרו חז"ל כאיש אחד בלב אחד. "ויוחן" הוא לשון יחיד, שנעשו כולן יחד כאיש אחד והן עתה הם ראויים לקבלת התורה. והוא בחינת יעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים, לא שיהיו בד בבד אלא יתוועדו יחד ויחדדו זה לזה, ויסבירו פנים זה לזה.

וכמו שאמרו חז"ל (סוף דרך ארץ זוטא): הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום הרי היא השעה שאתן להם את תורתם. **אנחנו קיבלנו מהר"ב שלנו המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל וכך אומר רבי חיים תורה ניתנה לכלל ישראל, תורה לא ניתנה ליחידים! אם לא היה כאיש אחד בלב אחד - התורה לא הייתה ניתנת. תורה זה לכולם ביחד...**

ואם תימצא לומר ביותר עומק... תלמידי רבי עקיבא מתו בין פסח לעצרת מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, מה הם עשו שהם לא נהגו כבוד זה בזה? יש בזה הרבה הסברים, ונראה הרגשה קטנה שלנו: הריטב"א ב"ה (יח, א) על דברי הגמרא אם גזר דין יכול להיקרע או לא, והגמרא מחלקת בין יחיד לרבים. אומר הריטב"א אם יש ספינה

ואמר לי פעם מרן רה"י זיע"א הרבה פעמים רואים גם במשפחות הנכבדות שהבנים כבר לא כל כך דומים לאבות, למה, כי הבנים התרגלו שכולם מכבדים את אבא שלהם ואותם, והגאווה לא פסחה עליהם... והגאווה גובה מחיר יקר!...

אם רוצים להצליח דבר ראשון צריך ענוה, אחז"ל (תענית ז, א) למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב "הוי כל צמא לכו למים". לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה, **וכמו שאנו מבקשים באלוקי נצור: "ונפשי כעפר לכל תהיה" - ואז - "פתח ליבי בתורתך"... התנאי שהקב"ה יפתח את ליבי בתורה - זה "ונפשי כעפר לכל תהיה".**

התורה לא שוכנת במי שאינו בעל מידות טובות!

רבי חיים מביא עוד את הגמרא בפסחים (סו, א) כאשר נתעלמה הלכה מבני בתירא האם פסח דוחה את השבת או לא הם ביררו אם יש אדם שידוע את ההלכה הזו, ואמרו להם על הלל הבבלי ששימש את שמעיה ואבטליון - שהוא יודע. ואחרי שהלל פשט את הספק מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם, והיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות הפסח. התחיל מקנטרן בדברים: אמר להן מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם? עצלות שהייתה בכם שלא שמשותם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון. ומיד אח"כ שאלו אותו הלכה לגבי הבאת סכין ונתעלמה ממנו הלכה! אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי... ובאותה הגמרא בע"ב כתוב לעולם יהא אדם ענותן כהלל. דוגמת הענווה זה הלל, וגם פה - לא הייתה כוונתו אלא להוכיח אותם שישמשו את גדולי הדור, וזה לתועלת! ואעפ"כ נשתכחה ממנו הלכה וכמשי"כ שם כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו. מנלן מהלל דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים, ואמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי.

גאווה זה אחד מהדברים שבאמת מונעים את ההצלחה.

אני רוצה לספר לכם: כשהייתי בחור צעיר - קיבלתי הרבה מהגאון רבי חיים גריינמן זצ"ל. פעם שאלתי אותו מה לחפש בחברותא?... יש כל מיני הגדרות איה ראש צריך, או אותו קצב בלימוד, אבל לא תמיד זה אומר... רבי חיים גריינמן אמר - בעל מידות! אמרתי לו הרב, זה חברותא לגמרא לא למוסר... מה הקשר בעל מידות?... והסביר לי, אם יש חברותא שהוא לא בעל מידות אפשר לבזבז סדר שלם, למה? כי הוא אמר סברא, ואתה התווכחת אתו שהוא לא צודק, אז עכשיו סדר שלם הוא צריך להסביר לך למה הוא צודק, ואפילו שבאמת הוא לא צודק... אז מה יצא? שלא למדתם את הגמרא, אלא למדתם אם הוא צודק או לא צודק... חבל על הזמן... אבל אם הוא בעל מידות - אז לכה"פ למדתם את הגמרא!!! אם רוצים אפשר לחזור על זה עוד הפעם, אבל למדתם את **הגמרא!**

יש ספר 'עולת שלמה', זה ספר זיכרון על בחור יקר מאד שלמה סטוצקי שהיה מהמתמידים הגדולים באור ישראל, ול"ע הוא טבע בים, ומספרים שם שהוא אמר לקב"ה, **אני רוצה להבין את הסוגיא, ואני לא צריך שדווקא אני יגיד את ההסבר האמיתי, לא אכפת לי שהחברותא הוא זה שיבין ראשון והוא יסביר לי, העיקר שבסוף אני אדע מה הביאור ומה ההבנה!...** אדם צריך לדעת לחפש את האמת. הגמרא אומרת כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת, והראיה היא מהלל... זה נורא...

המשנה באבות (ג כב) אומרת "אם אין דרך ארץ אין תורה". ורבינו יונה מסביר 'רצה לומר שצריך תחילה לתקן עצמו במידות, ובה תשכון התורה עליו, שאינה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מידות טובות'. צריך לדעת שכשמדברים על מידות טובות זה לא רק מוסר, זה תורה!

תפילה ומוסר זה שני דברים המכשירים לתורה, אי אפשר להיות גדול בתורה בלי מידות טובות... פעם הרב שלמה לורנץ בא אל מרן הרב שך זצ"ל, ואמר לו הרב שך כי לאורך כל הדורות לא היה שום אדם גדול שלא היו לו מידות טובות, ומיד הרב לורנץ התחיל לחשוב על הגדולים שהיו בדורות האחרונים... הרב שך חייך, חבל על הטירחת שלך... לא תמצא... אין! זה סתירה.

סיפר לי הג"ר אהרן בכרך שחמיו הג"ר אליעזר פלציניסקי אמר פעם למרן חזון אי"ש זצ"ל על משהו שהוא אדם גדול ממש אבל כשיש לו נגיעות - הוא נופל... אמר לו החזון"א, אם היית אומר לי שיש אדם גדול מאד שנפל באיזה חטא, קשה להאמין... אבל אולי אולי... אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובוודאי הוא כבר עשה תשובה, אבל

גדולה עם חמש מאות אנשים, אבל כל אחד חי לעצמו - זה נקרא יחיד, זה חמש מאות יחידות... אבל אם יש ספינה קטנה עם עשרים איש וכולם מאותה משפחה, כל אחד אכפת לו גם מהשני... זה נקרא רבים! לא נהגו כבוד זה בזה פירושו: 'אני חי את שלי לא את השני'... אז אתם יחידים. וליחידים אין תורה. תורה זה לרבים! וזה יסוד עצום.

ההצלחה בתורה זה כשאכפת לי ממך... אכפת לי שתרגיש טוב ואכפת לי לתת לך כבוד בשביל שתרגיש טוב... אני חושב עליך!!!

חז"ל בויקרא רבה (פרשה ל"ד אות ד') דבר אחר: "וכי ימוך אחיך" - הדא הוא דכתיב "רש ואיש תככים נפגשו" (משלי כט, יג) "עשיר ורש נפגשו עושה כולם היי". (משלי כב, ב) רש - זה רש בתורה, ואיש תככים - זה ששונה סדר או שני סדרים, עמד רש עם איש תככים אמר לו הִשְׁנִינִי פרק אחד (תלמוד אותי) והשנהו - מאיר עיני שניהם ה', קנו העולם הזה והעולם הבא.

"עשיר ורש נפגשו": עשיר בתורה, רש בתורה. אמר אותו רש לאותו עשיר הִשְׁנִינִי פרק אחד ולא השנהו, אמר לו 'מה אנא בעי מיתב ומתניתך, במשקין או במאימתי'... קרי ותני עם דכוותך! [דהיינו מה אתה רוצה שאלמד אותך, האם 'במשקין' שזה סוף סדר מועד, או 'במאימתי' שזה תחילת הש"ס... לך תלמד עם אנשים כמך...] **עושה כולם ה'** - מי שעשה לזה חכם יכול לעשותו טיפש, ומי שעשה לזה טפש יכול לעשותו לזה חכם.

האמת היא שאני לא יודע פשוט ועד היום אין לי בזה משנה סדורה... שאלתי פעם את מרן הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א, מה יהיה אם יבוא כעת אחד מתחיל אל גדול הדור ויבקש ממנו תלמד אותי תורה, האם הוא צריך באמת להתחיל ללמוד איתו!... והשיב לי - כן. צריך! והוא הביא שיש כזה ביאור הגר"א בריש הלכות ת"ת. לא הבנתי לאיפה הוא התכוון, אבל הוא פסק שכן. אני לא יודע פשוט בזה אבל דבר אחד ברור... להשאיר את אותו מתחיל לבד ולומר לו ללכת ולחפש מישהו אחר - זה בודאי שלא! מקסימום אם קשה לי אני אדאג שיהיה לו מישהו אחר במקומי שמתאים לו. אבל לא להתעלם ולומר לא אכפת לי ממך... צריך שיהיה אכפת לי מהשני!!!

מסירות נפש למען התורה!

אני רוצה לומר לכם דבר:

אחז"ל באבות (ב, ח) אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לך נוצרת, ופירושו גם לך נוצרת להעביר לאחרים וללמדם. סיפר לנו הגר"י הלל זקס זצ"ל שבבחרותם הם התלוננו על איזה דבר בישיבה בפני הרה"י הגר"י ברוך בער ליבוביץ זצ"ל. אמר להם רבי ברוך בער אתם יודעים כמה הכרת הטוב אתם חייבים לי?... הרי אם לא הייתי צריך ללמד בישיבה, הייתי יודע את כל הש"ס כמו שאני יודע את נשים נזיקין!... הקרבתי את כל הש"ס בשבילכם... אני לא יודע את כל הש"ס באותה רמה של נשים נזיקין... מושגים של רב"ב!... פעם הרב מפוניבז' דיבר עם מרן רה"י זיע"א ואמר לו מה יצא ממני... (כידוע שבצעירותו כולם היו בטוחים שהוא יהיה גדול הדור, ומחמת הקמת הישיבה היו לו עוד עיסוקים שגזלו לו את הזמן...) אמר לו הרה"י - פוניבז'!!!

למעשה - צריך לחשוב על השני ולא רק על עצמי.

אם ככה אני רוצה לשאול אתכם... שבוע שעבר הבאנו את הגמ' בב"מ (פה, א) על הויכוח של רבי חייא ורבי חנינא, רבי חנינא אמר לר' חייא מה אתה מתוכח איתי, אם התורה הייתה משתכחת הוה מהדרנא לה בפלפול! אמר לו רבי חייא אנא עבידנא דלא תשתכח תורה מישראל. (וכמו שהרחבנו כבר) והבאנו מהמהרש"א שבדאי רבי חנינא היה יותר גדול, כי לרבי חייא לא הייתה את המעלה שלמהדרנא לתורה בפלפול. אני רוצה לשאול אתכם... אם אני רוצה כעת למנות 'ראש ישיבה' את מי אני אקח, את רבי חייא או את רבי חנינא?... הגדול בתורה יותר - זה רבי חנינא, הוא יכול להחזיר את התורה בפלפול! ורבי חייא - עושה שלא תשתכח תורה מישראל. את מי לקחת?... השכל הישר אומר - שבשביל ראש ישיבה צריך לקחת את מי שהוא הרה"י הכי טוב והכי גדול... אבל הגמרא אומר לא ככה... הגמ' בכתובות (קג, ב) אומרת שרבי ציווה שרבי חנינא ישב בראש! פלאי פלאים... (רק רבי חנינא ויתר למשך שנתיים וחצי לרב אפס עיי"ש) ושאלת הגמרא, הרי יש את רבי חייא! ומתרת הגמ' - סבר רבי לא אפגריה ממצוות... אי אפשר להפריע לו בשליחותו שלא תשתכח התורה מישראל. אבל מעיקר הדין נראה בגמרא שרבי חייא היה צריך להיות הראש ישיבה.

לכאורה זו גמרא מפורשת. כי מי שמוסר נפשו למען התורה הוא זה שהתורה מעניקה לו את הזכות להיות ראש ישיבה להעבירה לדורות. ויש עוד גמרא במסכת תענית (כא, א) על אילפא ורבי יוחנן שהלכו לצאת לפרנסה, והם עמדו מאחורי כותל רעוע עד שרבי יוחנן שמע בת קול שרוצים להפוך עליהם את הכותל משום שהם עוזבים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה. אך אמר מלאך אחר - נניח אותם שאחד מהם יהיה ראש ישיבה. רבי יוחנן שמע את הדיבורים של המלאכים וחזר לתלמודו ונהיה ראש ישיבה, אך אילפא לא שמע והמשיך בדרכו. אח"כ אילפא חזר ותלה עצמו בראש תורן הספינה ואמר שישאלוהו בכל מקום. (להראות שהוא לא שכח תלמודו) ובגמ' כתוב שאמר לו, חבל שלא היית פה, כי אם היית פה היינו ממנים אותך לראש ישיבה כי אתה יותר גדול.

אמר מרן ראש הישיבה זיע"א, למה באמת רק רבי יוחנן שמע את הבת קול ואילפא לא שמע?... והוא הביא מדרש בקהלת רבה, שרבי יוחנן הלך עם התלמיד שלו והראה לו בית זה שלי היה ומכרתיו ללמוד תורה, שדה זו שלי הייתה ומכרתיה וכו'... רבי יוחנן ואילפא שניהם עזבו את הלימוד, ובשביל לזכות לסייעתא דשמיא מיוחדת שתחזיר אותם - צריכים זכויות. לרבי יוחנן היה את הזכויות אך לאילפא לא... **רבי יוחנן מסר את כל מה שיש לו למען התורה!!! ואדם שמוסר נפש למען התורה - התורה לא תעזוב אותו! היא גם תמנה אותו לראש ישיבה!!!**

מה רואים פה?... הראש ישיבה הגדול יותר היה אילפא! אבל הקב"ה נתן את השררה לרבי יוחנן כי הוא מסר נפש על התורה! למעשה - הדברים הללו כתובים בגמרא על יהושע... למה יהושע זכה להיות ממוסרי התורה?... אמר הקב"ה לפי שהיה משכים ומעריב לבית המדרש, וכן שהוא היה מסדר את הספסלים לכבוד לומדי התורה. מה מונח בזה?... שאכפת לי גם מהתורה של השני...!!! למה אני מסדר, מה אני שִׁמְשֵׁשׁ?... אלא אכפת לי שיבואו הלומדים לבית מדרש יפה ומסודר!... רואים פה יסוד... גם בשביל לבחור ראש ישיבה צריך אחד שאכפת לו מהבית מדרש. רבי חייא מסר נפש להרביץ תורה, אז הוא צריך להיות הראש ישיבה, כי אכפת לו!! יהושע - אכפת לו מהבית מדרש, אז הוא הראש ישיבה, זה סייעתא דשמיא.

הוי מחשב מצוה כנגד שכרה...

היסוד הראשון של ההצלחה הוא שאכפת לי מהבית מדרש. כמה פעמים חזרנו שמרן רה"י רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל אמר שיש בחורים שמכירים את כוחותם ויודעים שיותר טוב להם ללמוד בלילה, אז הם עושים את עיקר השטייגן שלהם... כוכבי לילה שמוזהרים רק בלילה... וביום במקום להיות בבית מדרש הם ישנים. אמר רבי גרשון יכול להיות... אבל הרווחת תלמיד חכם אחד והפסדת למאות בחורים! בדרך כלל שבחורים רואים אחד שהולך לישון - אז זו מחלה מדבקת... כבר מזלזלים בזה... אז גדול ההפסד על הרווח!...

בחור צריך לחשוב מה התועלת של הישיבה! אתה לא חי לעצמך, כמה פעמים סיפרנו, שהגר"י אריה לייב שפירא (משגיח בפוניבז' הקטנה) מספר לבחורים [לפני ימים נוראים] שבבחרותו הוא נכנס ליישיבת פוניבז' הקטנה והוא שמע שמרן רה"י זיע"א דיבר שם שצריך להתחזק. אחרי השיחה הוא שאל את מרן זיע"א במה להתחזק?... אמר לו הרה"י זה כתוב בחוץ בלוח המודעות... הוא חזר לראש הישיבה ואמר לו לא ראיתי שכתוב שמה... אמר לו הרה"י מה ראית שם?... והשיב רק את הדף של סדרי הישיבה... אמר הראש ישיבה - לך נתכוונתי!...

קבלת עול תורה!

והנה היסוד של ההצלחה הוא "כל המקבל עליו עול תורה" ומקבל עליו עול תורה - צריך דבר ראשון שזה יהיה **ע-ו-ל-ו-ל!!!** אם זה לא עול אז זה לא קבלת עול תורה... כאשר בן אדם ישן מתי שהוא רוצה, קם מתי שהוא רוצה, אוכל מתי שהוא רוצה, ומדבר מתי שהוא רוצה - זה לא נקרא עול. אדם שצריך לעבוד הוא יודע שאם הוא לא בא בזמן - מפטרים אותו! אז אי אפשר להישאר בחתונה עד מאוחר כי צריך לקום מוקדם וצריך שיהיה כח לעבוד... בחור צריך להרגיש שסדרי הישיבה הם כמו עול! אם התפילה בשבע אני חייב להיות בשבע. היה בחור מהישיבה ששאל את מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי זצ"ל עד מתי אפשר לאחר לתפילה בבוקר?...!

שאל הגר"ח מתי מתחילה התפילה? אמר לו בשבע. אם כן - עד שבע אתה יכול לאחר... אמר רבי חיים.

סדר זה סדר! בארוחת צהריים אחרי גומרים לאכול, אין זמן לשבת רגל על רגל ולפטפט... זה לא הזמן... צריך לאכול, לנוח, ולבוא לסדר ב' בזמן! וכן הלאה וכן הלאה... מוסר, שישי, שבת... ודרך אגב, מאוד שיבחו בישיבה את הסדר שש שעות' שהיה בשבת האחרונה, באמת היו שם למעלה ממאה בחורים כ"י, חלק ניכר מהישיבה... כה יתן ה' וכה יוסיף...

על כל פנים - היסוד של ההצלחה בלימוד הוא להיות מקבל עול תורה, ושיהיה **אכפת** לי מהישיבה, אכפת לי מסדרי הישיבה. אנחנו לא צריכים להסביר כמה זה תורם לישיבה כולה שסדר מתחיל בזמן וכולם לומדים ומתפללים.

קבלת עול מתוך שמחה!

האם 'קבלת עול תורה' זה דבר שאמור להכביד עלי ולהקשות?... יש ראייה של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל על המילים "וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים" הוא מביא בסידור, יועול נקרא אפילו ברצון ובשמחה, שהרי בהמה שנרבעת נקרא שעלה עליה עול ונפסלה לפרה אדומה חוץ מדעת ר"י, (ועי' פ"ב דפרה) עול זה גם איפה שאתה מעוניין ורוצה וזה מתוק ונעים... גם קבלת עול תורה זה ככה... זה ארון נושא את נושאי! אם אחד יעצור טרמפ על הארון חלילה הוא ימות... אבל אם אני בא לסחוב, לקבל עול, פתאום אני מרגיש שהוא נושא אותי. אני בא לקבל עול וזה נהיה לי כ"כ מתוק ויפה, "זמירות היו לי חוקיד". וזו העבודה היום.

כל אחד יכול לגדול

אני רוצה לסיים בסיפור קטן, שמעתי אותו אתמול מהגר"ר שרגא ברלין (נכד של מרן רה"י זע"א, ור"מ בגאון יעקב) שהיה יהודי זקן בירושלים בעל כשרון גדול ולמדן, הוא למד בעולם הישיבות אבל הוא עבד לפרנסתו בתור רואה חשבון, וכבר משחר ימיו - הוא יצא מהישיבה לעבוד בשביל לעזור בפרנסה בבית. הוא בתל אביב ושכר חדר בבני ברק כל השבוע, ולשבת - הוא נסע לירושלים לביתו, כל יום בבוקר הוא הלך להתפלל ותיקין בגבעת רוקח, בבית החזון אי"ש זצ"ל. הוא לא ידע יותר מדי מי זה החזון אי"א, הוא התפלל שם, ובסוף התפילה נשאר לו הרבה זמן ללמוד עד שהוא יצא לעבודה אז הוא לקח גמרא והתחיל ללמוד בניגון.

החזון אי"ש - כידוע - היה מאד מקרב את בני התשחורת... הוא ניגש אליו ושאל אותו אולי תרצה ללמוד איתי חברותא?... הוא לא הכיר את החזון אי"א... הוא היה נראה לו כיהודי זקן ופשוט עם כובע ישן... אז הוא אמר לו, אני לא לומד עכשיו חומש רש"י... אני לומד גמרא! אמר לו החזון אי"א, בסדר... נלמד גמרא ביחד, הבחור המשיך, אבל אני לומד בעיון! אז החזון אי"א אמר, בסדר... נלמד בעיון! הוא רואה שהזקן לא מוותר... אז הוא אומר - זה לא העיון שלמדנו בישיבה... נראה לי שלא נסתדר... החזון אי"ש עזב אותו לנפשו.

אחרי החתונה אותו יהודי למד חברותא עם הגאון רבי חיים ברים זצ"ל, שהוא היה מהתלמידים הדבוקים ביותר בחזון אי"א, וכל פעם רבי חיים ברים סיפר לחברותא שלו גדולות ונצורות על החזון אי"ש... מלאך ה' צבקות... החברותא שלו ביקש, תביא אותי פעם לראות את החזון אי"ש, וכל פעם רבי חיים דחה אותו, תעזוב... זה

לא בשבילך... אתה לא תבין... וככה כל פעם תירוף אחר. אחרי תקופה החליט אותו חברותא בכל מחיר לראות את החזון אי"א... הוא החליט לעקוב אחרי רבי חיים ברים ללא ידיעתו ולהיכנס לחזון אי"א, וכך הוה! הוא הגיע לחזון אי"ש וחשכו עיניו... זה היהודי שהציע לי ללמוד אתו חברותא ואני סירבתי... ואז הוא שומע שהחזון אי"א אומר לרבי חיים ברים, אמרתי לך לא להביא אותו... [החזון אי"א שמע מר' חיים ברים שהוא לומד עם רואה חשבון והוא מיד הבין במי המדובר, אז הוא הזהיר אותו שלא יביא אותו לפה כי החזון אי"א ידע שאם הוא יבוא הוא מאד יצטער...] ור' חיים ברים אמר לא אני הבאתי אותו, הוא בא לבד... רואים פה את המידות של החזון אי"ש - זה פשוט... אבל גם אותו יהודי לא יכל לסלוח לעצמו... יכלתי להיות חברותא של החזון אי"ש! איך הפסדתי את זה במו ידי...

אני לא בא להתמקד במידות של החזון אי"א, זה רק אפס קצהו... אבל כמה בן אדם אח"כ מצטער שהיו לו הזדמנויות להצליח והוא במו ידיו בזבז אותם... איך בזבזתי את השנים בישיבה... הרי כל אחד יודע, מי שלומד טוב - ומנצל את הזמן, הרי כמה שנים כבר נמצאים בישיבה... פעם היו מתחתנים בגיל שלושים וזה עוד היה נקרא צעיר... שלשים וחמש, ארבעים... אז ממילא עוד ספגו הרבה, אבל היום אחרי ארבע או חמש שנים כבר מתחתנים, כמה שנים יש לך לעמול בתורה, כמה?... אחד שלומד טוב בסוף זוכה למצוא שידוך טוב, והוא נכנס לכולל טוב, ואח"כ הוא מרביץ תורה, וכל המשפחה בעקבותיו...

אבל אחד שהתעצל כמה שנים... בשביל זה אתה מבזבז חיים!... זה לא רק שיכולת להיות **החברותא** של החזון אי"א, היית יכול להיות החזון אי"ש עצמו!! אתה תסלח לעצמך!...

וכבר ידוע שהמשגיח רבי דב יפה זצ"ל אמר ששמע מהחזון איש שבדורינו כמעט כל בחור בספק גדול הדור אם ירצה ויסיים בדעתו לעמול וללמוד בהתמדה.

בסך הכל מה כבר מבקשים?... לשמור את סדרי הישיבה, ולקבל עול תורה, לבוא ולהתפלל בישיבה. יש הרבה בחורים שבאמת קשה להם לקום והם עושים לעצמם מחייבים וכל מיני תחבולות בשביל שיקומו... יש להם עול לקום לתפילה, ולהיות בתחילת סדר, ובשישי שבת... אלו גדלים ומצליחים! אשרי חלקם.

החפץ חיים אמר פעם - אני אמרתי לכם, אל תטענו אח"כ בשמים שלא אמרתי לכם. גם אתם, שאף אחד לא יבוא אח"כ בטענות... אמרתי לכם!

השבוע הייתי בת"ת חוות דעת. אמר לי המפקח הרב ברנדווין, שהרב וולבה היה בא באופן קבוע לחיידר לפני שבועות. הוא היה מדבר על מעמד הר סיני והוא המחיש את זה כמו הצגה לילדים... לדעת הרמב"ן זו מצות עשה, לזכור שהתורה ניתנה במעמד! ואח"כ הוא היה אומר להם, כל ילד צריך לדעת שהוא יכול להיות אדם גדול. כתר תורה מונח לכל - ואין יוצא מן הכלל!!

אין אדם שלא יכול להצליח להיות אדם גדול... שלא יגידו לא שמענו...

בואו ונצל את הימים שנשארו לנו לפני שבועות, ונתחזק בקבלת עול תורה, ולזכות לחלק גדול בתורה, ולקבל סייעתא דשמיא ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים! אמן.

לע"נ

הרה"ג ר' דוד יגאל ב"ר יחזקאל חבה זצ"ל
נלב"ע בערב שב"ק פרשת נשא ד' סיון תשע"ט
תנצב"ה

לע"נ

אב"ד תל אביב
הגר"ח חיים מניס הלוי פרדס זצ"ל
נלב"ע ג' סיון
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמח"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיוב לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ"ש ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

העוסק בתורה לשמה כביכול 'עושה' את התורה

דולג על מ"ח קנינים ויובאו בעז"ה לאחר סיום פרק קנין תורה

"גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר (משלי ד', כ"ב) כי חיים הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא, ואומר (שם ג', ח') רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך, ואומר (שם י"ח) עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר, ואומר (שם א', ט') כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרגרותיך, ואומר (ד', ט') תתן לראשך לוית חן עטרת תפארת תמגנך, ואומר (שם ג', ט"ז) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, ואומר (שם ב') כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך" (משנה ז').

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה - אלו העוסקים בה לשמה:

התנא פותח בגדולתה של תורה, שנותנת חיים לעושיה הן בעולם הזה והן בעולם הבא, ופירשו רש"י והרע"ב שעל זה סובבים והולכים כל הפסוקים שמביאה הברייתא, כיצד התורה מעניקה חיים לא רק לעתיד לבוא, אלא כבר בזה העולם: 'כי חיים הם למוצאייהם' - הוא שכר הפירות בעולם הזה, 'ושקוי לעצמותיך' - שהתורה אף תשקה את עצמותיך בקבר, 'ועץ חיים היא' - בעולם הבא. ואל תאמר שהעוסק בתורה זוכה לחיים, אבל אינו זוכה לעושר, שכן כתוב 'כי לוית חן' וגו' - זהו הממוון, שנותן את חן בעליו בעיני בני אדם, ולא הממוון בלבד אלא גם הכבוד - שנאמר 'עטרת תפארת תמגנך' וכו'.

ובסיום דבריהם כתבו רש"י ורע"ב: "ושמא תאמר אפילו למד שלא לשמה זוכה לדברים הללו, לכך נאמר 'אורך ימים בימינה' - למימינים בה, שלומדים לשמה, יש לו אורך ימים וחיים ואין צריך לומר עושר וכבוד, 'ובשמאלה' - למשמאלים בה, עושר וכבוד יתנו לו אבל לא חיים ארוכים".

דבריהם של רש"י והרע"ב מיוסדים על לשון הגמרא בשבת (ס"ג, א'); "אלא בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא, אלא למימינין בה אורך ימים איכא וכל שכן עושר וכבוד, למשמאלים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא", והיינו, שדוקא לעוסקים בתורה לשמה יש גם אורך ימים וגם עושר וכבוד, אבל 'למשמאלים' - שעוסקים בתורה שלא לשמה - יש רק עושר וכבוד ולא אורך ימים.

ולפי זה נמצא שכל דברי התנא כאן 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה', עוסקים רק בלומדי התורה לשמה, שניתן להם אורך ימים ושנות חיים, ולא באלו שלומדים שלא לשמה. ומה החילוק בין לשמה לבין שלא לשמה? עינינו לעיל במשנה א', על המילים 'כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה', שם ביארנו באורך מדוע חלוק השכר בין לשמה לשלא לשמה, אך כאן יש לנו להתבונן על עיקר לשון הברייתא: 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה', כלומר, שדוקא העוסקים בתורה לשמה נחשבים 'עושיה' של התורה, שעליהם נאמר כל המושך השכר - חיים ארוכים בזה ובבא, מה שאין כן אלו שלומדים שלא לשמה. מדוע דוקא בלשמה קרויים הלומדים 'עושיה', מה שאין כן בשלא לשמה?

את אותו חילוק לשון אנו מוצאים גם בדברי רבא בגמרא בברכות (י"ז, א'): "תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, שלא יהא אדם קורא ושונה ובעוט באביו ובארמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין, שנאמר (תהלים קי"א, י') ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם, לעושים לא נאמר אלא לעושיהם, לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה".

אכן שם החילוק מובן: לא מדובר סתם כך, על מי שלא עוסק בתורה לשמה, אלא על מי ש'בועט באביו ובארמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו'. כלומר, שכל לימודו הוא על מנת לקנטר, כמו שכתבו שם התוספות (ד"ה אלא), והתורה הופכת אותו לבעל גאווה שבוטח בכל מי שאומר לו אחרת. על זה אומר שם רבא 'לעושים לא נאמר אלא לעושיהם', שרק מי שלוקח את התורה 'למעשה', לתקן את מידותיו וליישר את דרכיו, עליו נאמר 'ראשית חכמה יראת ה'', שהתורה זוכה להביא אותו לידי תשובה ומעשים טובים.

אלא שעדיין יקשה מלשון התוספות בסוטה (כ"ב, ב', סוד"ה לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אע"פ שלא לשמה), שם הביאו התוספות את דברי רבא באופן שונה: "תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, שלא יהא אדם קורא ושונה וכו', שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם, ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם, לעושים לשמה".

מבואר בלשון התוספות שעוסקי התורה לשמה נקראים 'עושיהם', ואילו העוסקים בה שלא לשמה נקראים 'לומדיהם'. ולכאורה הדברים תמוהים. הלא לא מדובר כאן על העשיה, אלא על הלימוד: העוסקים בתורה לשמה לומדים אותה לשמה, והעוסקים בה שלא לשמה לומדים אותה שלא לשמה. מפני מה כשמדברים על הלימוד בעצמו, לא מכנים את הלומדים לשמה בשם 'לומדיהם' אלא בשם 'עושיהם', וכלשון התוספות: 'לעושים לשמה'.

על כרחך ממוצא הדברים אתה למד, וביותר מלשון התנא במשנתנו, שהלומדים לשמה כביכול 'עושים' את התורה ויוצרים אותה מחדש. אך כמובן שהדברים סתומים, כיצד שיך ליצור את התורה ולעשות אותה במעשה בני אדם.

המחדש חידושים בתורה 'קונה' את התורה:

ולגופם של דברים כבר הבאנו במקומות אחרים את מה שאמר שלמה בספר קהלת (ז', י"ב) - "החכמה תחיה בעליה", וכתב על זה הגר"א במשלי (ח', ל"ה): "התורה היא עץ חיים למחדשים בה, והחכמה תחיה את בעליה", ומשמע מלשון הגר"א, שאותם שזוכים לחדש חידושים בתורה הם אלו שהופכים ל'בעלים' עליה. התורה נמסרה להם, לחדש בה את מה שהם זוכים לחדש משלהם, ועל ידי החידושים הם יוצרים כביכול תורה חדשה - שקנינה להם בקנין יצירה.

כעין הדבר הזה כתב בספר 'זרע שמשון' (סוף קהלת), וכן דרשו המהר"ם שפירא ועוד מרבותינו, שמי שמחדש חידושים בתורה ומוסיף בה ציצים ופרחים - 'קונה' את התורה, מדין אומן קונה בשבח כלי... החידושים הם שלו, והתורה נמסרה אליו, ובדין הוא שייחשב לבעלים על התורה - ככל אומן שמוסיף שבח על החפץ... "בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו", כמאמרו של רבא בגמרא בעבודה זרה (י"ט, א'), משום שהמחדש חידושים לאמיתיה של תורה - נחשב כאילו יצר אותה מחדש, ולכך 'נקראת על שמו'...

לפי זה לא יקשה כיצד שיך לומר לשון 'עושים' על לומדי התורה (ויסודו של דבר ראיתי בסוף הקדמות שו"ת להורות נתן חלק ד'), כיון שהלומדים את התורה - באמת מבחינה מסויימת 'יוצרים' את התורה... הקב"ה מסר בידם את התורה, שיוכלו להוסיף בה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ועל ידי החידושים - הם נחשבים כעין 'בעלים' שיצרו מציאות חדשה... לפיכך יתכן שהלימוד עצמו יקרא 'עשיה', ועל זה אמר התנא 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה'.

אלא שגם אם תתיישב עיקר הלשון, עדיין יקשה מה שפתחנו בו: מדוע דוקא העוסקים לשמה נחשבים 'עושים', ודוקא עליהם רימו התנא במילת 'עושיה'. הלא בעצם הלימוד - לכאורה אין חילוק בינם לבין העוסקים שלא לשמה, ושניהם יכולים לחדש בה כפי רעות ליבם... כמו כן יקשה כאמור מלישנא דקרא, מדוע דוקא על הלומדים לשמה נאמר 'שכל טוב לכל עושיהם' - 'לעושים לשמה', ואילו הלומדים שלא לשמה אינם קרויים 'עושים'.

הקב"ה בעצמו מלמד תורה לעמו - מפני שהתורה היא אור עליון:

ביאורם של דברים מיוסד על יסודות קדומים, שנתבארו בארוכה במשניות דלעיל, שהתורה אינה חכמה בעלמא כי אם חכמות שמים שנמסרת לכל אדם במתנת עליון. בירושלמי בברכות (פ"ב ה"ח) אמרו, וכעין זה במדרש

(שהש"ר ו', ה' ועוד): "ארבעה דברים תשמישו של עולם, וכולן אם אבדו יש להן חליפין, כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזקוק, ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושה" (איוב כ"ח), אלו אם אבדו יש להן חליפין, אבל תלמיד חכם שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו, והחכמה מאין תמצא (איוב י"ב, כ"א)".

לשון הכתוב שהביאו חז"ל הוא לא ש'התבונה מאין תמצא' אלא ש'החכמה מאין תמצא'. הרי אומר, שכשנאשר החכם מת - החכמה עצמה מסתלקת והולכת, מי מביא לנו חליפתו ומי מביא לנו תמורתו, ולכאורה כיצד החכמה יכולה להסתלק? הלא תורה מונחת, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול. אמנם התורה נמסרה להלמד אצל כל לומד ולומד, אך התורה היא תורה אחת, כפי שניתנה לנו בסיני, ומובטח לנו שלא תשתכח לעולם... זה ודאי שכל חכם שלומד את התורה לומד אותה על פי ההבנה שלו, ויש לו כח להוסיף ולחדש בה כפי מסת ידו, אך האם שייך לומר על זה שם 'חכמה'? מדובר כאן על ה'תבונה', מה שהחכם הבין דבר מתוך דבר, ואילו ה'חכמה' עצמה - מסורה ועומדת לעיני כל ישראל, ולא תלויה בחכם כזה או אחר.

כאן אנו חוזרים למה שביארנו במשניות הקודמות, שאין חכמת התורה כשאר כל החכמות, "שאינן אלא ידיעת דבר מה אשר ישיג השכל בטורח". כי "התורה היא ממש אור אחד, ניתן לישראל ליאור בו... אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים... והוא דבר החכם (משלי ו', כ"ג) 'תורה אור' - אור ממש, ולא חכמה לבד, ולא שמראה אור בדרך דמיון, אלא אור ממש, כי זו מציאותה למעלה..." (לשון הרמח"ל בדרך עץ חיים). התורה היא אור רוחני, האור הקרוב ביותר כביכול אליו ית', וכאשר האדם לומד תורה - הוא לוקח את האור ומכניס אותו לתוך תוכו.

בחכמת התורה מציאנו מציאות שאין דוגמתה בשאר כל המצוות: "כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה, הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו, שנאמר (איכה ב', י"ט) נוכח פני ה'" (תנוד"א רבה פרק י"ח), וכן אנו אומרים מדי יום ביומו בברכות התורה: 'המלמד תורה לעמו ישראל'. הקב"ה בעצמו, כביכול, יורד ומלמד את התורה לבני האדם. ממנו אנו מבקשים ואליו אנו מתחננים: 'המרחם רחם עלינו ותן בליבנו...' כי הוא בכבודו מגיע ושונה כנגדנו. מדוע צריכים חידוש גורא שזכה, שהקב"ה בעצמו יבוא וילמד את התורה, לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח?

אלא התורה היא חמדה גנוזה, שמקומה הוא למעלה, והודה על השמים. היא אור עליון שכולו רוחניות, ומעיקר הדין - אין שום הגיון וסברה כיצד תרד למטה עד לבשר ודם. וכי חמור יכול להבין מה הם שתיים ועוד שתיים...? מניין תהיה לקרוץ חומר יכולת להשיג את אותה חכמה עליונה, ששייכת לכסא הכבוד...?

רק בורא העולם, המלמד תורה לעמו ישראל, יכול לבוא ולהוריד את התורה לברואיו. אנו מוכרחים ללמוד כביכול מפיו בכבודו ובעצמו - משום שאחרת אין שום יכולת להשיג את אותו אור, 'אשר לו מציאות גבוהה בגניזי מרומים'...

העוסק בתורה לשמה - יוצר מציאות רוחנית בפני עצמה של 'תורה':

עד כאן יסוד הדברים שכבר חזרו ונתבארו מלפנים, אך כעת בא התנא והוסיף לנו עומק על עומק: מאחר שהתורה היא אור רוחני עליון, אינו דומה אור אחד לחבירו. אם למשל האדם לומד רפואה, להבדיל את כל ההבדלות, אין שום הבדל בינו לבין כל אחד אחר. כולם לומדים את אותם נתונים, וכולם מכניסים למוחם בדיוק את אותו מידע. אבל כאשר עוסקים בחכמת שמים - אין כל קשר בין ה'אור' שנכנס לאדם הראשון לבין ה'אור' שנכנס לאדם השני... כל אחד מקבל מציאות אחרת ויונק 'אור' מיוחד בפני עצמו. לא ניתן לקחת את המציאות הרוחנית ולהכליל אותה כמציאות אחת פשוטה. כל אחד זוכה לקבל מחדש את ההשפעה שנשפעת אליו, ומה בינו לבין מי שלצידו.

כבר להגלי הר סיני זכו בני ישראל וקיבלו את התורה כולם יחד כאיש אחד. אך זה היה רק מתן התורה הכללי, שבו נמסר הכח לכל איש ישראל ללמוד את התורה, ואילו לאחר מכן, כאשר כל אחד מגיע, ניגש ולומד - יש כאן כעין 'מתן תורה' פרטי בזעיר אנופי. הוא זוכה לקבל כעת את השפעת האור שנשלחת ומגיעה עד אליו, וזוהי קבלה פרטית ועצמית, ששייכת אך ורק לו, כשהוא זוכה לכשעצמו לקחת ולקבל את חלקו בתורת ה'.

זהו העומק הטמון בלשונם של חז"ל: "כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה - הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו". משום שכל

תלמיד חכם שיושב ולומד בינו לבין עצמו, זוכה לקבל את התורה באופן פרטי בינו לבין עצמו. יש כאן מתן תורה בפני עצמו, שהקב"ה מגיע עד האדם ומכניס בתוכו את ה'אור' הרוחני של התורה - אור רוחני בפני עצמו שניתן כעת לאותו אחד שעוסק בתורה. אין אפשרות לקחת את אותו אור לבד מהתורה שכבר נמסרה בהר סיני, אלא צריכים כל הזמן לקבל את האור מחדש, ולעשות 'מעשה קבלה' פרטי של האדם - ללמוד את התורה מפי המלמד תורה לעמו.

עד כדי כך, שלאחר שהחכם מסתלק לבית עולמו, שייך לומר עליו 'והחכמה מאין תמצא'... לא 'התבונה', אלא ה'חכמה' שבתורה מצד עצמה. הוא זכה להשפעה פרטית ויחודית משלו - שהחזיקה בתוכה אור רוחני עליון שלא היה קיים אצל אף אדם אחר עלי אדמות. אותו אור זכה והתפשט הלאה, להשפיע על כל העולם כולו, ועל כן אמרו חז"ל שתלמיד חכם שמת אין לו תמורה, 'מי מביא לנו חליפתו, מי מביא לנו תמורתו'...

מה שנתחדש לפנינו בברייתא הוא, שכל הדברים אמורים רק בעוסק בתורה לשמה. והטעם הוא פשוט: כל עוד שהאדם עוסק בתורה שלא לשמה - הוא לא בא לקחת את האור הרוחני שנשלח אליו. הוא לומד בשביל לקנטר, או אפילו רק בשביל להתכבד או להתפרנס, ומה שיש כאן הם רק נגיעות צרות שברצונו ליטול בשביל עצמו, לא אור עליון שהוא מעוניין להכניס לתוכו... על אדם כזה כתב הרמח"ל (בספר דרך ה', חלק ד' פרק ב') שתגיע אליו רק "כמו דמוות הארה קטנה שבקטנות", כי אמנם גם הוא זוכה להתעסק עם אותו אור של התורה, אבל לא זוהי המטרה שלו. הוא מצידו בא להתעסק עם עצמו, וה'עצמו' הוא גוש חומר, שלא שייך לאותה מציאות גבוהה של גניזי מרומים...

כאשר האדם עוסק בתורה לשמה, מתוך שאיפה להתדבק בחכמתו של הקב"ה - הוא זוכה למדרגה העליונה ביותר שקיימת עלי אדמות, שהקב"ה בכבודו יורד ושונה כנגדו. אין כאן אמצעי ולא כח המשלח בשליח. יש כאן כביכול בחינה של פה אל פה, שהאדם נדבק ישירות בבורא ית', ומקבל ממנו לבדו את האור האחד והמיחד שנשלח רק אליו. והוא מה שאמרו בגמרא במכות (כ"ב, ב'): "כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה", שהרי אם בספר תורה יורדת הקדושה על האותיות, על אחת כמה וכמה במי שעשה מכל גופו תורה, שזכה לכך שהקב"ה הוריד בו עצמו את קדושת התורה.

וכך היא לשונו של החפץ חיים בחיבורו 'תורת הבית' (פרק ב'): "דהלא אנו יודעין כשלוקח הסופר הקלף לכתוב עליו ספר תורה ואומר שכותבה לשם ה', תכף נתקדש העור ויורד עליו קדושה נוראה, וכן ממש כשאיש ישראל רוצה ללמוד איזה ענינים מן התורה וכו' כן ממש בזה יורד הקדושה של אותיות התורה על נפשו כשמדבר שם, דמאי גרעיותא המוח שבראשו מן העור ההוא... ומזה תדין קל וחומר על נפש האדם, כשהוא לומד לשם ה' תכף יורד קדושת ה' על נפשו ומתקדש בקדושת התורה, ולדעתי זהו כוונת המדרש (פרשת תרומה, שמו"ר ל"ג, א'); אמר הקב"ה, מכרתי תורה לעמי ישראל - כביכול נמכרתי עמה".

וכמו שכתב החפץ חיים, כל זה אמור באדם שלומד לשם ה', שבא לקבל על עצמו את אור השכינה, וכשם שהוסיף לכתוב בספרו שם עולם (ח"ב פ"ה): "אך האדם שרוצה שתהיה על נפשו קדושת ספר תורה, נראה שצריך להתנהג בלימודה כמו הסופר בכתביתו שכותבה לשמה, דהיינו לשם קדושת ספר תורה, ועל ידי זה חלה קדושה נוראה על כל התיבות והפרשיות והאותיות".

אדם כזה, שהופך את עצמו לקדוש בקדושת התורה - מחדש מציאות חדשה שלא היתה קיימת עד הנה. כשם שכל ספר תורה קדוש בפני עצמו, ולא שייך לומר שיש רק 'קדושה כללית' שקיימת על כל ספרי התורה, כך כל העוסק בתורה לשמה - מחזיק בתוכו מציאות בפני עצמה של 'חכמה', שאותה הוא חידש ואותה הוא יצר, על ידי כך שהוריד מלמעלה את אור התורה שנתן לו הקב"ה. ואם הדברים אמורים בכל יושב ושונה, על אחת כמה וכמה כאשר החכם מחדש חידושים משלו, שבזה הוא 'עושה' עוד יותר את התורה ומגלה את חלקו שירד אליו ממי שנתן לו את התורה.

על כן אומר התנא: 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה' - וה'עושה' שעליה מדובר כאן היא דוקא מדרגתם של העוסקים לשמה, שהם היוצרים בתורתם אור חדש של תורה. דוקא אלו הם אשר זוכים לשכר של ה'אור' ימים' - שהתורה תמשיך ותחיה את נפשם לנצח נצחים, שכן הוא אומר: 'החכמה - תחיה בעליה'.

הוראות, הנהגות והליכות בענייני הכנסת ספר תורה מתוך כתבי מורינו הגאון ר"ד שליט"א במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

הוצאת ספרי תורה לקראת ספר חדש

א. רבינו לא הניח לצאת עם ספרי התורה לקראת הספר החדש אלא רק עד פתח בית הכנסת בלבד. ולא כנוהגים לצאת לקראתו עם ספרי התורה שבבית הכנסת לרחובת של עיר. משום שאין זה כבוד לספר התורה להוציאו חוץ לבית הכנסת.

כהנהגת רבינו זצוק"ל, כן הוא המנהג הקדום וכמבואר בספר נוהג כצאן יוסף לרבי יוסף שמש (עמ' קל"ה) סדר הכנסת ספר תורה חדש, "והולכים אנשים לבית הכנסת ומוציאים כל הס"ת שבהיכל ויוציאים לקראת הס"ת עד פתח ביה"כ, אח"כ חוזרים לאחוריהם ומכניסים הס"ת להיכל", ומפורש בדבריו שמוציאים רק עד פתח בית הכנסת.

ויעוי' בדברי הברכי יוסף (אורח קל"ה, י"ג) שהביא דברי הפוסקים בזה "להוציא ס"ת מבית הכנסת לקראת ספר תורה אחר הבא מחדש לבית הכנסת, מיוחו חכמים בדבר. ומהר"י סרגוס כתב דע"ד הסוד לא נכון לעשות כן - הרמ"ך בשבחי תורה. אבל מהר"ר יעקב אבובב בתשובה כ"י התיר להוציא ס"ת לקראת ס"ת אחר... ודוקא ביום צרה אסרו בוהר אבל לשמחת התורה ולכבודה שרי". ובשערי אפרים (טו, מ"ז) ובפתחי שערים הביא מחלוקתם וכתב "ולענ"ד גם האוסר לקראת ס"ת אפשר דלא אסר רק לצאת עמהם חוץ לבה"כ אבל בבה"כ עצמו או אפילו לעזרת נשים בכדי להקביל פנים חדשות שבאו לכאן, מודה דמותר". ולכן כתב "יש נוהגין כשנותן ס"ת חדשה לבה"כ אזי מוציאים הס"ת שבארון והולכין עמהם לקראת הס"ת החדשה... ומ"מ כשרוצים ללכת לקראת ס"ת אין להוציאם לחוץ לבית הכנסת רק עד פתח ביה"כ או בעזרה שלפני בה"כ ולא יותר".

והנה האוסרים מדמים זאת לאיסור להוציא את ספר התורה חוץ לבית הכנסת כדי לקרא בו כמבואר בשו"ע (אורח קל"ה, י"ד), ויש להוסיף אף שהותר שם לטלטלה עבור אדם חשוב, ומאי שנא לקראת ספר תורה. אכן כתב שם בבאור הגר"א

(הובא במ"ם) דהיינו דווקא חשוב מחמת שהוא גדול בתורה שזהו כבוד התורה. ומעתה י"ל ששונה כבוד ספר תורה שהוא פחות מכבוד גדול בתורה כדאיתא במכות (כ"ב ב) "כמה טפסאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמיה גברא רבה".

עד היכן מותר להוציא את הס"ת

ב. כשנשאל עד היכן מותר להוציא את ספרי התורה עד שער החצר או עד דלת בית הכנסת, השיב רבינו שמונתר עד דלת בית הכנסת.

ונראה מבואר מדברי רבינו, דכל שהוא בתוך בניין בית הכנסת אפילו חוץ למקום שמתפללים בו מותר להוציא את ספרי התורה, וכמו שכתב שם השערי אפרים, "להוציא לעזרה שלפני בית הכנסת" [ובפתחי שערים שם כתב "לעזרת נשים" ונראה דזה לאו דווקא].

כתיבת ספר תורה או החזקת תורה

ג. אדם שיש לו כסף נוסף מלבד המעשרות ומסופק מה עדיף לעשות בכסף הנוסף, האם לכתוב ס"ת ולקיים מצות "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", או לחלק כסף זה לבני תורה, הורה רבינו שיש לו לתרום ספר תורה, מכיון שבפשטות הדברים בכתיבת ספר תורה יש מצות עשה, וכיון שבדיו לקיים חובת מצות כתיבת ס"ת אין להורות לו להעדיף מצוה אחרת עליה.

והוסיף רבינו שהדבר דומה למי שיש לו אפשרות לקיים מצות עשה ממש, שאין לו לעשות חשבונות. וכך כאן סוף סוף הרי יש בזה מצות עשה ואי אפשר לומר לו שיחליפנה במצוה אחרת. ואע"פ שיש הסוברים שבזמנינו מקיימים את מצוות העשה בחומשים. אך אין זה הפשטות. ולכן עליו לקיים כמו הפשטות בשו"ע

(יו"ד ע"ר, א') וכפי מה שיהודים פשוטים יודעים שיש מצות עשה בכתיבת ספר תורה דווקא.

כתב הטור (יו"ד ר"ע, ב) "וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל שזה לא נאמר אלא לדורות הראשונים שהיו כותבים ספר תורה ולומדים בה, אבל האידנא שכותבין ספר תורה ומוניחים אותו בבית הכנסת לקרות בהם ברבים, מצות עשה על כל ישראל אשר ירו משגת לכתוב חמשה חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושיהם להנות בהן הוא ובניו. כי מצות כתיבת התורה היא כדי ללמוד בה דכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, ועל ידי הגמרא ופירושה ידע פירוש המצוות והדינים על בורים, לכן הן הן הספרים שאדם מצווה לכתבם". וביאר הב"י שלא בא הרא"ש לפטור בזמנינו ממצות כתיבת ס"ת, אלא לחדש לנו חיוב כתיבת בחומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם שזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחו בבית הכנסת לקרות ברבים. אבל פשיטא שגם האידנא לכתוב ס"ת זהו עיקר קיום המצוה כמו שהיו נוהגים בדורות הראשונים. וכך הוא בשו"ע (שם א-ב) "מצות עשה על כל איש מישראל לכתוב לו ספר תורה... האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושה". כלומר יש מצוה לכתוב אף ספרים הללו, ומכיון דפשטות כונת הרא"ש הוא כמבואר בב"י דאיתי יש חיוב בכתיבת ס"ת, לכך הורה רבינו דעדיף לכתוב ס"ת.

ד. כאמור, אמר רבינו דבוודאי לשיטות הסוברים שהמצוה איננה דווקא בכתיבת ספר תורה וכל הנידון רק בהידור, התומך בבני תורה יותר הידור, אכן כמבואר אין זה הפשטות.

יעוי' בדברי הפרישה שם שחולק, ולהלכה נוקט דהאידנא מקיים המצוה בחומשים ומשניות וספרי הגמרא בלבד, ואין חובה כלל לכתוב ספר תורה. וכן נוטה דעת הש"ך אלא שכתב שהלבוש הכריע כהב"י, ושיטת הפרישה כך גם דעת הט"ז לדינא.

ויעו' בדברי השאגת אריה (סי' ל"ו) שנקט ג"כ שבזמנינו פטורים ממצוה זו, ואף שהכריע כהב"י, כתב שפטורים מטעם אחר, משום דאנן לא בקיאינן בחסירות ויתירות כדאיתא בקדושין (ל"א, א) על ענין אחר. והפ"ת (ע"ה, י) העמיד בברור את שיטתו, וכן: [א] בזמן התנאים שהיו בקיאים בחסירות ויתירות חיוב מדאורייתא על כל אחד שיהיה לו ס"ת שכתבה בעצמו משלו. [ב] בזמן האמוראים שלא היו בקיאים בחסירות ויתירות אך היו לומדים מתוך ספרי תורה לא היתה מ"ע דאורייתא, רק מדרבנן שאל"כ היתה תורה משתכחת מישראל. ולהאי טעמא אם הניחו לו אבותיו א"צ לכתוב משלו, כיון דמ"מ יש לו ס"ת ללמוד ממנה. [ג] בזה"ז ליכא אפילו מצוה דרבנן.

וכבר דנו המנחת חינוך (תרי"ג, ג) והערך השלחן (ע"ה, י"ג) דאם צדקו דבריו, הרי שיש לפטור אף ממצוות תפילין וכיוצא בזה שהרי אין אנו כותבים כדין בחסירות ויתירות, ואכן האחרונים הנ"ל דחו את ד' הפ"ת מכת קושיא זו. והערה"ש הוסיף להוכיח ממה שהרמב"ם וכל הפוסקים הביאו דין זה אף לאחר שכבר לא היו בקיאים בחסירות ויתירות. ובאשר לעיקר טענת הפ"ת שאין בקיאינן בחסירות ויתירות כתב הערה"ש לבאר, "וודאי שעלינו לסמוך על המסורת בחסר ויתר. וכעין שהקשו בבכורות (י"ב, ב) איך ציווה ד' לעשות ארון וכלים במידה כך וכך, הרי אי אפשר לצמצם בידי אדם. ומתרג' רחמנא אמר עבד, ובכל דמצית למיעבד ניהא ליה". והכא נמי רחמנא אמר לכתוב ס"ת כפי יכולתנו".

והנה בחיי אדם (ל"א, ב) כתב בזה דברים נוקבים "ודלא כההמון שחושבים שכתובת ספר תורה מצוה שאין למעלה ממנה, ובוה לבד קונים עולם הבא ואינם נותנים להספקת לומד תורה כלל. והם בחושך ילכו. ומכל שכן שמפארים בשעת נתינת ספר התורה לבית הכנסת בסעודות וריבוי נרות והוצאות מרובות. ואילו ישמעו לדברי חכמים

בוודאי יותר טוב לפזר לעניים לומדים". וכיו"ב שמעתי ממור"ד ראש ישיבת באר יעקב הגרמ"ש שפירא זצוק"ל זצוק"ל בשמחת הכנסת ספר תורה ליישיבה: פעם אחת תרם נדיב ספר תורה ליישיבת ראדן, התבטא התפ"ן חיים ו'כי ספר תורה חסר לנו, לחם וחלב לכלכלת בני הישיבה חסר לנו'.

ונראה שעיקר תוכחתם נאמרה לאחר שכבר כתב פ"א ס"ת וקיים המצוה, או כלשון הח"א "שאינם נותנים להספקת לומדי התורה כלל. שחושבים... בזה לבד קונים עוה"ב". והרי החזקת תורה הוא חיוב דאורייתא שדרשו חז"ל (ירושלמי סוטה הובא ברמב"ן דברים כ"ג, כ"ו) "אשר לא יקים את דברי התורה הזאת - למד ולימד ושומר ועשה והיה ספק בידו להחזיק ולא החזיק הרי זה בכלל ארור" ופירש הח"ח (שם עולם שער החזקת התורה פט"ו עמ' ס"ט) שהכוונה על החזקת לומדי התורה בממונו. מוש"כ בנידון דנן שכבר נתן חומש לצדקה ולהחזקת התורה, וכל השאלה על התוספת, בזה אמר רבינו שיש לו לקיים חיובו דמצו"ע של כתיבת ספר תורה.

הנהגת רבינו בכתיבת ס"ת

ה. רבינו קיים מצוה זו בסוף ימיו בספר תורה שנכתב בשליחותו, כאשר כל אותיות הס"ת ודקדוקיו נכתבו ונעשו על פי הוראותיו והנחיותיו. ההוצאות שולמו על ידי נדיב שהודיע מראש שהכל שייך לרבינו ובשליחותו.

כיון שקיים בזה פעם ראשונה מצוה זו, הזמין לשעה זו של הכנסת ספר התורה טלית קטן חדש עם ציציות מהודרות. ותיכף לאחר שהכניסו את ספר התורה להיכל בירך שהחיינו על הטלית קטן וכיון לפטור בברכה זו את המצוה החדשה של כתיבת ספר תורה.

כתב הרמ"א (יו"ד כ"ה, ב) כתב "מי ששחט פעם הראשון מברך שהחיינו על הכיסוי" כלומר אע"פ שאינה מצוה הבאה מזמן לזמן, יש לברך עליה שהחיינו כשמקיימה פעם ראשונה. והש"ך (ס"ק ה) כתב "ומצאתי בהרוקח סימן שע"א שכתב בשם ריב"ק משפירא כל מצוה שעל האדם לעשות ולא עשה ומתחנך לכתחילה, צריך לברך שהחיינו. והביא ראיה מדאמרין במנחות (ע"ה, ב) היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר שהחיינו שנתחנך לעבודת הזמן", אך תמה הרבה בדין זה ונשאר בצ"ע.

ולכך נהג רבינו עצה זו להתחייב בשהחיינו על דבר אחר ולכוין לפטור המצוה, וכפי שכתב בביאור הלכה (כ"ב, א ד"ה קנה) "מהנכון שייכנס עצמו להתחייב שהחיינו מצד אחר ויכוין לפטור גם את זה. בפרט אם הוא לובש עתה התפילין פעם ראשונה בימי חייו בוודאי יראה לעשות עצה זו דיש פוסקים שסוברים דעל כל מצוה שאדם עושה פעם ראשונה בימי חייו יברך שהחיינו".

שהחיינו על בגד זול

ו. אין לברך שהחיינו על בגד זול, וכשפטר את ברכת שהחיינו עם ט"ק, הדגיש רבינו ואמר: הטלית קטן עם הציציות המהודרות הללו מחירה יקר, ושוויה כמה מאות שקלים.

יש לציין כי כך נהג רבינו אף במצוות ראשית הגז שקיים לראשונה בחייו במעמד אלפי ישראל והזמין טלית קטן עם ציציות מהודרות ויברך שהחיינו וכיון לפטור בברכה אף את מצוות ראשית הגז.

תרומת ס"ת או נביא

ז. במקרה שאם יתרמו ס"ת לא יקיימו מצוות כתיבת ספר תורה (וכגון לאחר שכבר כתב ס"ת לעצמו, או כשכמה אחים יחד מבקשים לעשות לעילוי נשמות אביהם ואין יוצאים ידי חובה מצו"ע ד"כתבו לכם" בשותפות) וכל רצונם הוא לתרום לעילוי נשמה, עדיף לתרום ספרי נביאים מאשר לתרום ס"ת. וביאר רבינו שמכיון שספרי תורה לא חסרים, ובכל מקום יש ספר תורה לקרא בו, ואפשר להסתדר בלי תרומתו. א"כ עדיף שיתרום נביאים. וזו זכות יותר גדולה לעילוי נשמת הנפטר.

וגם במקרה שרוצה לתרום ס"ת לבית הכנסת שאין להם ס"ת משלהם אלא ס"ת שאול, אכתי עדיף לתרום נביאים, דמכיון שאפשר לצאת יד"ה לכתחילה בס"ת שאול, אז זכות ומצוות הרבים לתרום נביא.

* מופיע לרגל הכנסת ס"ת לבית המדרש 'אבי עזרי' מרכז פ"ת בראשות מורינו הרב שליט"א. נערך מתוך כתביו ע"י תלמידו הרה"ג אריאל ברויאר שליט"א.

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

עד למיתר האחרון

יש אדם שבע רצון מאורחות חייו, בדשן תשבע נפשו מסדר יומו הבנוי לתלפיות. דע כי לא מהאיש הלזה תבוא הישועה, ולא ממנו תיגלה קרן אורה. העולם תיקן את דרכיו רק מיחידים שלא מצאו מנוח

באותה תקופה בה פרחו עסקיהם, שיגר מכתב לגאון החסיד שבחברון, רבי אליהו מני, ושם מבקש ממנו רבי יוסף חיים, כי יאות לעשות עמו שותפות של יששכר וזבולון. לאמר, רבי אליהו מני יקבל את כל הצטרכויותיו מאת רבי יוסף חיים, ותמורת זאת יהיו שותפים שווה בשווה בעסק תורתו.

ולא באנו בסיפור הזה, אלא עבור תאוותו הכמוסה של ראש גולת בבל, תאוותו המתגלית בפנייתו הבלתי שגרתית, שם הוא מבקש להשלים את תיקון נפשו ולקבל חלק מ'חלוקת דרבנן' של זבולון, לא להיות רק יששכר, אלא גם זבולון הנותן בפיו של יששכר. ובכן, רבי אליהו מני, רצוני להיות הזבולון שלך, אל תאמר לי 'בכלל מאתיים מנה, ואם אתה לומד תורה, נכלל בכך יששכר וזבולון. לא כי, אלא רצוני להיות גם זבולון'!

לא די לו בגאונותו העצומה בכל חלקי תורה, פשט ורמז, דרש וסוד, לא די לו בקדושתו הנשגבה בכל חלקי העבודה, לא די לו בריבוי הרבצת תורה שמעטים זכו לה דוגמתו לפניו, אלא עדיין מרגיש חוסר בנפשו, את החלק של זבולון לא השיג, ומה יעשה לעולם שכולו ארוך?!

עד כאן המעשה הנוגע לעניינינו.

מיתר חסר

נחלקו הראשונים (שבת קלד:) בדין מים חמים שנועדו לרחוץ את התינוק לאחר המילה בשבת, ונשפכו קודם המילה (אישתפק חמיו). האם מותר למול את התינוק ולומר, כי אם יהיה סכנת נפשות נחמם מים בשבת משום פיקוח נפש (דעת הרמב"ן), או שאסור להיכנס לכתחילה לסכנת נפש וממילא לא נמול את התינוק כדי שלא ייכנס לסכנת נפש (בעל המאור).

תמה על זאת רבינו החבי"ב (שיירי כנסת הגדולה או"ח ב"י סי' שלא), כיצד אם כן הותר לקשור נימא במקדש, היכן שפקע אפילו

כמו כל מצוות התורה, אשר נכתבו לעניינם אך לא ללמד על עצמם בלבד יצאו, אלא ללמד על כל התורה כולה יצאו, כך גם מצוות פסח שני.

קריאתם הנואשת של הממאים לנפש אדם, היוצאת מלב שבור וכאוב כלפי מקבל התורה – 'למה נגרע', מייסרת את חושיהם ומהדהדת באור חזר בכל מצוות התורה. אם התמסרנו והתעסקנו במצוות קבורת המת, למה נפסיד את מצוות הקרבת הפסח, האמנם יוצא הנודב מופסד?!

והשאלה הזו, עד כמה שהיא נוקבת ברגישותה, אינה מובנת לאיש השכלתני. כל הפטור מדבר ועושהו, נקרא הדיוט (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ט), מה לכם להידחק למקום בו לא נדרשתם, אם פטורים אתם, מה לכם מלינים. מתוך אי זה צורך בנפש התעורר לתבוע 'למה נגרע'?

חלק בחלוקת דרבנן

נפתח בסיפור קדוש על איש קדוש.

בבגדד התנהל בנק מוכר בשם 'בנק יוסף חיים', אותו ניהלו בשותפות אחיו של מרנא בעל ה'בן איש חי', ואף אותו הכניסו כשותף שווה רווחים, על אף שכל יומו ולילו היו קודש לה' ובכספים לא התעסק, מכל מקום ראו זאת לזכות לצרף אותו כבעלים שותף, ולחלוק עמו ברווחים.

מהותו של בנק זה, הייתה בטיפול בהשקעות של לקוחות. אנשים הפקידו בידם את חסכונותיהם ורווחיהם, והם היו משקיעים בחברות בינלאומיות ומשיגים תשואה עבור הלקוחות, ובחריצותם ונאמנותם, פקע שמם לטובה.

לא נתקררה דעתם של האחים, עד שאת דיוקן תמונתו הציבו בראש הבלאנק של הפירמה הפיננסית, לומר, 'ראו שהוא עמרת לראשנו'.

יהושע בן גמלא שהציל את הדור, אם הוא כבר רווי בתלמידי חכמים שיכולים לשבת בכל קצווי תבל ולהרביץ תורה?

למה נגרע

ולדרכנו אנו הולכים, כי יהושע בן גמלא היה משוכנע בכל ליבו, כי אם יש ילד יהודי אחד שלא לומד תורה – בין אם מחמת שאין לילד אב ואם ובין אם מחמת שלא איכפת להוריו שאינו לומד תורה – הרי שמבחינתו 'נשתכחה תורה מישראל'.

אמת כי כל העולם מלא תורה, אבל אם ילד אחד לא זכה לתלמוד, קראו כי נשתכחה תורה מישראל!

ואותו אדם אחד הצליח ביחידותו, עם כוח כביר של איש יחיד, מתוך אותה תחושה של 'למה נגרע', הרי אפשר לפעול ולהפעיל.

לא צריך ללכת לעם שבשדות ולחפש שם את הנערים האבודים, אפשר למצוא אותם בכל בית מדרש ובכל ישיבה. לא בהכרח שהם 'אבודים' בהגדרה הפילולוגית של המונח, כי אם גם למחצה ולשליש, מתקשים בשיעורים ומתקשים בין הסדרים, ביניהם אתה יכול להפוך את העולם, משם אתה יכול להשתית את העולם!

וכשיש את הרגש הזה של 'למה נגרע', התשוקה לשלמות תקיף את כל חלקי העבודה.

העבודה התמימה – למה נגרע!

אתה בן עלייה, מקומך בין הזועקים 'למה נגרע', בין המרגישים כך.

ככל שהרגש בוער בנפש יותר, ככל שהכאב על החיסרון מייסר את חושיך, דע כי אתה בדרך העולה, המושך שם!

מיתר אחד מהכינור, כדי שיוכלו לנגן בזמן הקרבן, הרי בשעה שמתקן עדיין לא מתקיימת המצווה.

ותירוצו השני צריך לתלמודנו. כך כתב שם; 'עוד אפשר לומר, דשאני קשירת נימא במקדש בשבת, דאם אינו קושרה מתבטל המצוה לשורר הלוי באותו יום מכל וכל, מה שאין כן במילה שעדיין יכול לקיימה ביום אחר'.

זו תשובה נפלאה. אם חסרה אפילו רק נימה אחת בכינור, תתבטל המצווה מכל וכל! מדובר בכינור אחד מני רבים ששוררו בזמן העבודה, אין גבול למספר הכלים שהיו במקדש, ייתכן שהיו שם שלוש מאות כינורות, מלבד נבלים וחלילים, צלצלים ומצילתיים, אבוב של קנה ואבוב של נחושת, האמנם אם פקע אפילו מיתר אחד – כבר נעצרת כל מצוות הנגינה?

והתשובה היא שבשלמות האמיתית, כל חיסרון מורגש. המוזיקאי המחונן, ירגיש את המיתר החסר בתוך שלוש מאות הכינורות, בדקויות שפיתחו אזניו, יוכל להצביע על החיסרון.

וזהו בדיוק מדרגת 'למה נגרע' בלבב שוקקי הדעת וקרבת האלוקים!

כל ילד וילד

'ברם, זכור אותו האיש לטוב, ויהושע בן גמלא שמו, שאלמלי הוא נשתכחה תורה מישראל' (ב"ב כא.).

מלשונה של הגמרא משמע, כי הדור היה שמם עד שבא יהושע בן גמלא, שהרי אלמלי הוא נשתכחה תורה מישראל. משל היה זה כבדורו של ינאי המלך שהמית את כל החכמים, או כבדורו של רבי עקיבא שנמצא העולם שמם.

והנה פלא. מסדרי תקנותיו של יהושע היה להושיב תלמידי תינוקות בירושלים. אחר תקופה קצרה התרחבה התקנה להושיב תלמידי תינוקות בכל פלך ופלך, בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר.

כלומר, הערים והמדינות מלאות היו בתלמידי חכמים שיכולים להרביץ תורה בתלמידים, מה היה פעלו הכביר של

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לנאילה השתא בעגלא ובזמן קריב

לעילוי נשמת

מקים עולה של תורה

רבינו ראש הישיבה הגאון האדיר

כמוהר"ר ניסים טולידאנו זצוק"ל

בן הצדקת מרת מזל טוב ע"ה

ראש ישיבת שארית יוסף

נלב"ע י"א סיון תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הקדוש אליהו משה צימבליסט הי"ד

נהרג על קידוש ה'

ונתעלה במעלות קדושים וטהורים

ט סיון תשפ"ד

ונקיתי דמם לא נקיתי

פרשת בהעלותך תשפ"ד

מישכתי הדירה

מקורות

המקור להיתר להוציא שוכר כשהוא מתנהג ברשעות
מיוחדת

כתוב בגמ' בב"מ (קא:) לגבי אדם שרצה לשכור מקום להניח שם כמות גדולה של חביות יין. ושאל אישה מסוימת האם יש בביתה מקום לשכור עבור אחסנת חביות היין, והיא סירבה להשכיר לו. לפיכך קידש אותה האיש, ובתמורה לכך הסכימה שיאחסן בביתה את חביות היין. לאחר מכן נסע האיש למקום מגוריו, ושלח משם גט אל האישה. ובתגובה הוציאה האישה את חביות היין מביתה לרשות הרבים, וגם את השכר עבור הסבלים שיוציאום מביתה, שילמה ממכירת חלק מחביות היין. ואמר רב הונא ברי' דרב יהושע - שהיא צדקה. למרות שברור שיגנובו מרה"ר את חביות היין, ובעליו יפסיד את כספו. כי אפילו אם דירתה עומדת תמיד להשכרה, אולם מכיוון שהיא סירבה בתחילה להשכיר לו אותה, והוא שכנע אותה ע"י שהסכים לקדשה, לכן כעת שאינו עומד בדיבורו, היא טוענת לו, אתה דומה אצלי - כמו אריה שאורב לטרף, ולאדם כמוך אינני מוכנה להשכיר את דירתי. והסמך זאת לאימרה "כאשר עשה - כן יעשה לו, גמולו ישוב בראשו". וכך גם פסק הרמב"ם (פ"ז משכירות הל' ז), והשו"ע (חול"מ סי' שיט, א) וע"ש.

השכיר דירתו בסתם לאוהבו, והשוכר נעשה שונאו בזמן השכירות

ומגמ' זו למדו הריטב"א והנמוקי יוסף שם [נט. בדפי הרי"ף] שדווקא בנידון כזה שמראש האשה לא הסכימה להשכיר את דירתה לבעל חביות היין, ורק בגלל שקידשה - הסכימה לאחסנם בביתה, לכן כשהפר את הבטחתו ושלח לה גט - הותר לה להוציאם מביתה גם למקום הפקר. אולם אם אדם השכיר דירה לחבירו לתקופה מסוימת כשהיו חברים טובים, ובמשך זמן השכירות הם הסתכסכו, מכיוון שהמשכיר לא התנה מראש שהשכירות הינה בגלל היותם אוהבים - לא יוכל להוציא את השוכר מביתו, למרות שכעת הוא שונאו.

השכיר דירתו מראש רק בגלל שהוא אוהבו, והשוכר נעשה שונאו בזמן השכירות

ולמד הרמ"א (בחו"מ סי' שיב, ט) מדבריהם, בתוספת ביאור התיבות שם (ס"ק ז), שאם המשכיר אמר מראש לשוכר, שהוא משכיר לו רק בגלל שהוא אוהבו ובלי זה לא היה משכיר לו, וכן בכל מקרה שישנה אומדנה שמוכחת לכל, שהשכיר לו מראש, רק בגלל שהוא אוהבו, ואחרת לא היה משכיר לו, במקרה זה אפילו אם לא כפל את תנאו כמשפט התנאים שנלמדו מבני גד וראובן, אם נעשו שונאים במשך תקופת השכירות - יכול המשכיר להוציא מדירתו. כי בכל מקום שישנה אומדנה דמוכה שעל דעת דבר מסוים בעל הדירה מוכר או משכיר - לא צריך תנאי כפול כדי לבטל את המכר או את השכירות. וכמו שמבואר בגמ' בקידושין (ג.), שנפסקה בשו"ע (חול"מ סי' רג, ג) לגבי המוכר שדהו או ביתו, שהודיע המוכר מראש לקונה, שמוכר אותו בגלל רצונו לגור במקום אחר. שאם לאחר המכירה נאנס ולא יכל לבסוף לגור במקום השני - המקח בטל, ואפילו שהמוכר לא אמר מראש לקונה תנאי כפול - שאם לא יגור במקום

הליכות חיים

בס"ד

ב"מ קא:

שוכר שמנע את מכירת הדירה המושכרת

שאלה

ראובן השכיר לשמעון את דירתו שנמצאת בקומת קרקע למשך שנתיים. והתנה עמו מראש, שבתום השנתיים הוא מעוניין למכור את דירתו, ושלושה חודשים לפני כן, הוא יפרסם את דירתו למכירה, ויביא לשם כך קונים לראותה בזמנים המקובלים על השוכר, ועל דעת כן הוא משכיר את דירתו, והשוכר הסכים לכך.

ואכן שלושה חודשים לפני תום השכירות, סיכם ראובן עם שמעון השוכר, שבימים: ג, ה בכל שבוע בשעות מסוימות יוכל להביא אנשים שמעוניינים לקנות את הדירה. אלא שלהפתעת ראובן, למרות הפרסומת שעשה, ולמרות שהגיעו בחודש הראשון יותר מעשרה אנשים שונים לראותה - אף אחד מהם לא חזר אליו לנהל עמו משא ומתן לרכישתה.

ולכן הוא פנה מיוזמתו לאחד מאותם האנשים ושאלו, איזה פגם מצא בדירתו? והוא השיב לו, שבכל חדרי הבית תלוי במקום בולט אישור מחברת הדברה, שנעשתה הדברה בבית מפני עכברים ונחשים. כמו כן הניח השוכר דף על השולחן בסלון ובו כתוב באותיות גדולות: שוכר הדירה מנוע מלספר על חסרונות הדירה, ועל התנהגות השכנים שבבנין, ונא לא לשאול אותו על כך. וכנראה שלאור נתונים אלו, כל הקונים ובפרט הנשים מבינות שישנם חסרונות רבים בדירה, וכן עם שכני הבנין, ולפיכך נמנעים מלקנותה.

ואכן כשפנה ראובן לשמעון השוכר בנידון - הוא אישר לו את העובדות, והודה שמעולם לא נעשתה הדברה בדירה, אלא השיג פתק זה מחבירו ושיכפלו בהרבה עותקים. וכן השכנים שבבנין הם הגונים וישרים. אלא שלטענתו, מכיון שהוא מעוניין להמשיך לגור בשכירות, לכן עשה תחבולה שהדירה לא תמכר, ויוכל לשוכרה לשנים נוספות.

עקב כך הודיע לו ראובן שהוא תובע ממנו כדלהלן:

א - אלפי השקלים שהוציא כדי לפרסם את דירתו למכירה, שבגללו ירדה השקעה זו לטמיון.

ב - שיפנה מיידית את הדירה, ואפילו שנשארו לו על פי חוזה השכירות עוד חודשיים לגור בה.

מה הדין?

תשובה

א. שמעון השוכר פטור בדיני אדם על הנזק שגרם לראובן המשכיר עבור הוצאות הפרסומת. אולם מסתבר שחייב על כך בדיני שמים. ב. המשכיר צודק בדרישתו לחייב את שמעון לפנות מיידית את הדירה.

השני, המקח יתבטל. כיון שיש כאן אומדנה שברורה לכל, שרק על דעת כן הוא מוכר את דירתו לקונה, ולשם כך הודיע לו מראש שמוכר את דירתו כדי לעבור לגור במקום השני, וכפי שביאר שם הסמ"ע (ס"ק ז) וע"ש.

תשובת השבות יעקב לגבי שוכר שנהג ברשעות כלפי המשכיר

לפי זה פסק בשו"ת שבות יעקב (ח"ג, סי' קעט) שהובא בפ"ת (סי' שיב, ס"ק ו), שאם אדם השכיר את דירתו לשוכר, וסיפר לשוכר שעקב היותו חייב הרבה כסף לאנשים שונים, הוא נאלץ להשכיר לו את דירת מגוריו למספר שנים, ובתנאי שהשוכר ישלם לו מראש את דמי השכירות, כדי שיוכל להתעסק עם כספים אלו ולהרוויח את פרנסתו. ולאחר שהשוכר שילם למשכיר את דמי השכירות, נודע מכך לגוי אחד שהמשכיר היה חייב לו כסף, והצליח הגוי ע"י הערכאות לעקל את כספי השכירות לעצמו. והמשכיר שחושד בשוכר שגילה על כך לגוי מסרב כעת לצאת מדירתו ולתתה לשוכר, שעל דעת שיעשה לו רעה כזאת - לא הסכים להשכיר לו. והסכים השבו"י עם טענת המשכיר, כי ודאי אף אדם לא ישכיר דירה לשוכר כזה, ואפילו כשלא התנה על כך מראש. כי זוהי אומדנה דמוכה, ששוכר כזה שמגלה לגוי את סודות המשכיר, נחשב עבור המשכיר - כאריה שאורב לטרף, כלשון רב הונא ברי' דרבי יהושע בגמ' בב"מ (קא:).

הטעם למה בנידון נדן, צריך השוכר לעזוב מיד את הדירה

לאור האמור נלמד מכאן בס"ד גם לנידון השאלה דנן. מאחר והמשכיר הודיע מראש לשוכר שהוא משכיר לו לשנתיים בלבד, ולאחר מכן הוא מוכר את הדירה. וכן סוכם עם השוכר, ששלושה חודשים לפני תום השכירות יביא המשכיר קונים לראות את הדירה, א"כ על דעת כן שכר השוכר את הדירה. ובנידון זה שקניין השכירות נעשה רק על דעת כך - גם לדעת הקצות (בסי' שיט, ס"ק א) לא צריך תנאי כפול וע"ש. ונידון דנן עוד עדיף מנידון הגמ' בקידושין (ג. שנפסקה בח"מ ס"ה, ר"ג). כי כאן המשכיר הרי סיכם מראש עם השוכר שיביא קונים לראות את הדירה לצורך רכישתה, ועל דעת כן השכיר לו את הדירה. והנה ברור לכל אדם, שמעשי השוכר השקריים, שכאילו בכל חדרי הדירה היו עכברים ונחשים ולכן הוצרכו להדביר את הדירה, וכן רמזיו על השכנים שאינם הגונים וכו', הינם הטלת דופי בדירה, וברור שמחמתו - אף אדם לא ירצה לקנותה, והרי לשם כך השוכר עשה זאת. א"כ ישנה אומדנה ברורה שעל דעת שיעשה השוכר למשכיר רעה גדולה כזאת - אף אדם לא היה משכיר לשוכר כזה את דירתו. ולכן אין לך אריה אורב וטורף יותר משוכר זה, שעשה הכל כנגד רצונו של המשכיר. והיות וזהו אומדנה ברורה בדעת כל אדם, לפיכך קיימת הכרעתו של הרמ"א (בסי' שיב, ט), הנתיבות שם, ושו"ת שבות יעקב - שמקח השכירות בטל מידית, ועל השוכר לפנות את הדירה ללא כל דיחוי. כי זהו אנן סהדי בדעת כל בני אדם, שעל דעת מעשיו המזיקים - מעולם לא הסכים המשכיר להשכיר לו את דירתו.

הסברא לומר שבנידון השאלה אולי פטור השוכר גם בדיני שמים

אמנם ביחס לטענת המשכיר, שישלם לו השוכר את אלפי השקלים שהשקיע בפרסום הדירה ואשר מחמתו הפסיד אותם, שהתברר שפרסם את דירתו לשווא. ביחס לטענה זו - בדיני אדם ודאי שפטור השוכר, כי לכל היותר דינו כמזיק בגרמא. שהרי השוכר לא עשה בכוחו שום מעשה לפגוע בפרסום הדירה. אלא לכל היותר ע"י מעשיו בדירה, מנע לקוחות מלקנותה.

אמנם גם ביחס לחיוב בדיני שמים, מהראוי לעיין בכך. כי אם למשל המשכיר לא היה מוציא כסף על הפרסומת, והיה מסתפק בשלט על מרפסת דירתו, שהדירה עומדת למכירה, או שהיה מדביק מודעות על מכירת דירתו, בכניסה לחנויות סמוכות, ובשאר מקומות ציבוריים, במקרה זה, מעשהו של השוכר היה נקרא "מבטל כיסו של חבירו" בלבד. כלומר, אע"פ שוודאי אסור לעשותו, אבל מעשה זה רק מבטל מהמשכיר מלהרוויח ממון נוסף, אולם אינו גורם לו להפסיד ממון, כי הדירה נשארת עדיין בשלימותה ברשותו. ומבואר בירושלמי בב"מ (פ"ה, הל' ג) שבנידון של מבטל כיסו של חבירו, אין המזיק חייב - אפילו לא בדיני שמים. אלא יש לניזק כלפיו תרעומת בלבד. שמהותה - אין רוח חכמים נוחה ממנו וממעשיו.

אולם בנידון השאלה המשכיר שילם אלפי שקלים עבור הפרסומת שדירתו עומדת למכירה, והשוכר היה מודע לכך עוד מתחילת השכירות שכך יעשה המשכיר. נמצא שבמעשהו גרם השוכר שכל ההוצאה הכספית הייתה לשווא. כלומר, המשכיר הפסיד כסף מחמתו. אולם עדיין היה מקום לחלק בין נידון זה לגרמא בניזקין. כי בגרמא כמו נותן סם המוות לפני בהמת חבירו או פותח את דלת הרפת, שע"י כך יברחו משם הבהמות וכו', מעשהו של המזיק הוא זה שגורם מכאן ואילך לניזק להפסיד את ממונו. משא"כ בנידון דנן, הניזק שילם מדעתו מראש למפרסמים, ורק לאחר מכן גרם לו השוכר ע"י מעשיו שלא תהיה למשכיר תועלת מהכסף ששילם בעבר מדעתו. ואם כן מנ"ל שגם בנידון כזה נחייבו בדיני שמים, על מניעת התועלת מכסף שיצא בעבר מרשות המזיק מרצונו?

הסיבה שלענ"ד יתחייב השוכר בדיני שמים על הנזק הממוני שגרם למשכיר

וכמדומה שניתן לדמות נידון דנן לדינו של רבי יהושע בב"ק (נז). לגבי היודע עדות לחבירו ואינו מעידו - שחייב בדיני שמים. ומבואר ברמב"ן בקונטרס דינא דגרמי, שחייב זה קיים גם אם שני עדים נמנעים מלהעיד עדות. והנה בנידון זה, אין מניעת העדות של העדים קשורה להפסד הממון של התובע. שהרי המלווה הלווה בשעתו את ממונו ללווה, וכשהגיע זמן פרעון ההלוואה, הלווה הוא זה שמזיק למלווה בכך שאינו רוצה לפרוע לו את חובו. נמצא שחסרון ממון ההלוואה מהמלווה - לא קשור כלל לעדים. ולמרות זאת חידש רבי יהושע, שהיות והעדים יכולים ע"י עדותם לגרום שהמלווה יקבל את ממנו האבוד, לכן אם לא יעשו זאת - יתחייבו בדיני שמים ממון בשווי ההלוואה, כי ע"י מניעת עדותם, נמנע מהמלווה מלקבל את כספו האבוד.

ומכאן נלמד לכל אדם שהייתה לו האפשרות להשיב אבידה שיש בה סימן לבעליה, ולא עשה זאת, אזי מלבד האיסורים האמורים בתורה שעבר עליהם כמו השב תשיבם, לא תוכל להתעלם וכו'. עוד יתחייב בדיני שמים ממון למאבד, אם לאחר מכן האבידה ההיא תלקח משם ע"י אנשים שאינם ישרים.

על כל פנים ניתן ללמוד מדברי רבי יהושע, שכל שכן בנידון דנן יתחייב השוכר בדיני שמים, כי מעשהו חמור ממניעת עדות העדים. מאחר והשוכר הוא זה שגרם שע"י מעשיו יפסיד המשכיר את ממונו שהוציא עבור הפרסומת. כלומר, אע"פ שהמשכיר הוציא את כספו לפרסומת מדעתו, אולם השוכר הוא זה שגרם, שכסף זה ייפסד ממנו. ולא יהיה לו מכך שום תועלת. ובוודאי שזה יותר חמור ממניעת העדים להעיד, שאין בכך מצידם שום מעשה ישיר להפסד הממון, ולמרות זאת הם חייבים על כך ממון בדיני שמים.

ב"מ ק"א:

מהו הזמן הסביר לפנות חנות שמושכרת למאפיה

שאלה

אדם שכר חנות גדולה במקום מרכזי בעיר עבור מאפיה למשך חמש שנים. לאחר תום חמש השנים, הסכימו המושכר והשוכר ביניהם להמשיך את השכירות באותם התנאים ולא קבעו ביניהם זמן לסיימה. והנה כעבור שנתיים הודיע המושכר לשוכר, שהוא מעוניין להעלות את דמי השכירות בחמישים אחוז החל מהחודש הקרוב, ואם השוכר אינו מעוניין לשלם לו את התוספת, עליו לעזוב מיד את המקום השוכר.

השוכר טוען: א - ייקח לו עוד כשנה עד שימצא מקום חליפי באותו אזור, ולכן הוא מעוניין להמשיך את השכירות עוד שנה, באותם התנאים ששכר עד כה.

ב - ישנם אנשים ומוסדות שקונים אצלו בקביעות ומקבלים את המאפים באשראי, וייקח לו זמן רב עד שיצליח לגבות מהם את הכסף שחייבים לו.

ג - הוא רוצה התחייבות מהמושכר, שבמשך השנה הראשונה לאחר שיעזוב את החנות, לא ישכירו למאפיה אחרת אלא לחנות המתעסקת בדברים אחרים, כדי שהלקוחות הרבים שרגילים לקנות אצלו, ורגילים להגיע למקום זה, לא יעזבו אותו ויקנו מעתה אצל המתחרה שלו.

אולם המושכר משיב לו: א - מכיוון שלא קבעו זמן מתי תגמר השכירות, לכן הוא יכול לפנותו מידית.

ב - הוא אינו רוצה להיות מוגבל למי להשכיר את חנותו. מי צודק?

תשובה

א. אם היה תאריך שבו תקופת השכירות שביניהם מסתיימת - נתון זה מחייב את שני הצדדים לקיימו ככתבו וכלשונו. ובמקרה כזה כל אחד מהצדדים יכול היה לסיים את השכירות בתאריך שסוכם מראש ובלי התראה נוספת, אא"כ הותנה אחרת בחוזה.

ב. אם אין תאריך מוסכם לסיום השכירות או באופן ששני הצדדים הסכימו להאריך את תקופת השכירות מעבר לזמן שכתוב בחוזה, ולא סיכמו עד מתי, וכעת אחד מהצדדים רוצה להפסיק את השכירות, במקרה זה עליו להודיע לצד שכנגדו זמן סביר לפני תום תקופת השכירות.

והנה ביחס להגדרת המושג "זמן סביר", ישנו הבדל מהותי בין אם השכירות הינה דירה לצורך מגורים, לבין אם שוכרים חנות לצורך עסקים. כמו כן תלוי הדבר באיזה עיר נמצאת השכירות, ובאיזה עונה בשנה רוצים להפסיק את השכירות. ולכן יש לדון בכל מקרה לגופו.

ג. לגבי נידון השאלה, ברוב המקרים בזמן הזה, מספיקה הודעה מראש של כל אחד מהצדדים, כשלושה חודשים לפני הרצון להפסיק את השכירות. אולם נדגיש, שישנם מקרים ומקומות שבהם הכלל הזה לא תקף, ויש לדון בכל אחד מהם לגופו.¹

ד. בנידון השאלה, רשאי המושכר להשכיר את חנותו אפילו למאפיה אחרת מיד לאחר עזיבת השוכר הראשון. ועל בעל המאפיה השנייה לתלות עם כניסתו, שלט גדול עם השם החדש של מאפייתו.

כמו כן, אם השוכר השני נשאל ע"י הקונים, האם זוהי אותה מאפיה? עליו להשיב שזאת מאפיה אחרת, ואסור לו לומר שרק הוחלפו הבעלים.²

ה. מקובל שהמושכר מאפשר לשוכר הראשון לשים שלט במקום בולט מחוץ לחנות, שבו ירשום להיכן עברה המאפיה הראשונה.

מקורות

1. המקור לנידון של שכירות בתים וחנויות וכיו"ב, מבואר במשנה ובגמ' ב"מ (ק"א); ובשו"ע חו"מ (ס"ז, ש"ב, א - ט). ונגדיר בקצרה את עיקרי ההלכות הנוגעים לשאלותינו כדלהלן:

א - זכויות המושכר והשוכר הינן שוות ביחס להתראה מראש על הפסקת השכירות, אא"כ הותנה אחרת בהסכם השכירות שביניהם.

ב - כאשר אין תאריך מוסכם לסיום השכירות, ואחד הצדדים רוצה לסיים את השכירות, עליו להודיע לצד השני תקופת זמן סבירה כדי שההוא יוכל להתארגן כראוי, וכפי המקובל באותו מקום ובאותה עונה. כלומר, השוכר צריך זמן סביר כדי למוצא למצוא דירה או חנות חליפית. והמושכר צריך זמן סביר כדי למוצא שוכר אחר עבור הנכס שמתפנה.

לפיכך ישנו הבדל בזמן שצריך להודיע מראש, בין אם מחפשים שוכר בתקופה שלא מקובל לשכור בה, שאז צריך להודיע מראש זמן רב יותר, לבין אם פינוי המושכר נעשה בזמן שניתן לשכור במהרה מקום אחר, ועיין שם פרטים נוספים בנידון. והנה במקרים רבים המציאות שהייתה קיימת בימי חז"ל, שונה מהמציאות שקיימת בזמן הזה. לכן צריך לדון בכל נושא השכירות לפי מה שנהוג בזמן הזה בכל מקום ובכל עונה, וכפי המקובל במקום שבו מתבצעת השכירות.

ג - בימי חז"ל, מכיוון שבעלי החנויות היו מוכרים סחורה באשראי לאנשים שאינם גרים באותו מקום, תמורת משכון או על סמך אומן שיפרעו את חובם במשך שנה, שזוהי תקופה סבירה שהקונים יעברו שנית באותו מקום, המושכר חנות צריך היה להודיע לשוכר שנה לפני שמפנה אותו, כדי שיצליח לקבל את פירעון חובותיו מהלקוחות שאינו יודע היכן הם גרים.

משא"כ בזמן הזה, שבעלי החנויות מוכרים באשראי רק למי שמכירים אותו, ויודעים היכן הוא גר ויש להם מס' הטלפון שלו וכו'. כך שברוב המקרים הם יכולים לגבות את חובם בתוך כשלושה חודשים. ואפילו אם יעזבו את השכירות, הם עדיין יכולים לפנות אליהם, מכיוון שידועים היכן הם נמצאים. לפיכך ברוב המקרים מספיקה התראה של שלושה חדשים מראש.

2. נידון השאלה מבואר בגמ' ב"ב (כ"א): ובתוס' שם, וכן בגמ' קידושין (נ"ט), בשו"ע חו"מ (ס"ז, קנה"ה) וע"ש ברמ"א. (וכן בס"י רכ"ה, יח). ונבאר בקצרה בלבד, בזמן הזה מותר לפתוח חנות במקום מרכזי בעיר ליד חנות שמוכרת את אותם המוצרים, למרות שהחנות הראשונה קיימת שם זמן רב. היתר זה קיים, אפילו אם סביר שחלק מהקונים שקנו בעבר בחנות הראשונה יקנו כעת אצל החנות החדשה. אולם אסור לבעל החנות השנייה או לשלוחיו לדבר עם הלקוחות של החנות הראשונה שיעברו לקנות אצלו, ורק אם באו מעצמם לקנות אצלו רשאי למכור להם. וכן מותר לבעל החנות השנייה לעשות פרסומת לחנותו ולטיב מוצריו וכדומה, אע"פ שהדבר יכול לגרום שיעברו אליו הלקוחות.

לאור האמור, ודאי שאין שום מניעה למושכר בנידון השאלה להשכיר את חנותו למאפיה אחרת. אולם מכיוון שאסור לבעל המאפיה החדשה לשכנע בדיבורו וכדו' את לקוחותיו של המאפיה הראשונה שיקנו מעתה אצלו, לפיכך צריך השני לשים שלט עם שם אחר למאפייתו במקום בולט. וכל שכן שאסור לו להטעותם במידע שאינו נכון, כגון שמדובר באותה מאפיה ורק השתנו בעליה וכדומה.

מסרים ורעיונות על פרשת השבוע

בטל רצונך - מפני רצון הבורא ית"ש

"על פי ה' יסעו בני ישראל, ועל פי ה' יחנו" (פרק ט: יח, כ, כא, כג) בפרשה מתואר בקצרה, כיצד התנהלו בני ישראל במדבר בכל אותם ארבעים ושנים המסעות שעברו בהם. כאשר המכנה המשותף לכולם הוא - שהכל נעשה אך ורק כפי רצון ה' בלבד, ואף אדם כולל משה רבינו לא ידע מדוע חונים במקום מסוים, ולכמה זמן יחנו שם, ולמה לפתע צריכים לצאת משם. והיו מקומות שחנו בהם שנים רבות, והיו מקומות שלמרות שהגיעו לשם בלילה, מיד בבוקר הוצרכו לצאת משם, ולהמשיך ללכת במדבר בלי שהספיקו

נ'תן לשלוח העזרות המקוין החלון ספרים 153-2-5869690 ארצות קבלת תשלומה. וכן למייל rav5869690@gmail.com

התיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 410
סיון תשס"ד

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

ושאל אותו אם שכרו מאותו גוי, והאחראי אמר שהוא לא ידע שיש שם גוי. כמובן שמיד שכרו ממנו, אבל זה מלמד אותנו שחייבים לפקוח עין ולגלות עירנות.

החיזוק הזה שעושים בשכירות הוא דבר גדול. וחשוב לציין שבבני ברק הרחובות בשבת מלאים, יש אלפים שמטלטלים, וכל מי ששותף לרב אנגלרד בזה, הרי הוא שותף בלהציל, או להוסיף הידור לאלפי אנשים, יש לו חלק בזכויות של שמירת שבת של אלפי אנשים. אנו מודים לו, וכל אחד, כדאי לקחת חלק בזה.

מה היה עד היום, והאם יש השיש אמיני במקומות כמו מרכז ב"ב השאלה שנשאלת ומתעוררת, מה היה עד היום, האם עד היום העירוב היה פסול ח"ו, או היה בדיעבד, או שסתם עושים בעיות ממה שאין בו בעיה, שאלות כאלו באים ממגוון אנשים, חלק מושכים לכיוון האסור, וחלק מושכים לכיוון המותר. והאמת היא שבמציאות שלנו הדין תלוי בכמה מחלוקות בהלכה.

בעקבות בקשות רבות לדעת על החידושים שנאמרו בכנס המיוחד, נרחיב כאן על יסודות הדברים, ויהיה בזה תועלת לקוראים המעינים.

בפתיחת הכנס ביאר הג"ר משה אנגלרד שליט"א את המקרים המצויים באזור זה, שכאמור עיקר ההתמודדות היא רק עם עובדים זרים, אלא שיש להגדיר את המצב שלהם בארבע מצבים ודרגות הלכתיות [כפי שהזכרנו בקצרה בגליון 407]. א. עובד זר שנמצא

עם המשפחה, ואנ"פ שיש לו חדר אבל הוא אוכל עם המשפחה, לפחות את עיקר הסעודות, ונחשב גר איתם. וזה המצב המצוי בעובדים המטפלים בקשישים. ב. עובד זר שנמצא בתוך הדירה בחדר נפרד, ואוכל לבד בחדרו. יש אופנים שאוכל מהתבשילים של המשפחה, ויש אופנים שגם מבשל

לעצמו הכל. וזה שתי דרגות בהלכה. ג. עובד זר שנתנו לו יחידה מחוץ לדירה, בחצר למטה או בגג, והוא מנהל לעצמו חיים עצמאיים, אוכל משל עצמו, וגם יש מקרים שכלול בהסכם המעביד שזה יהיה החדר שלו, שאז הוא נחשב יותר שוכר לעצמו. ומ"מ הדירה שייכת למעביד, ולפעמים יש לו גם זכויות להיכנס או להניח חפצים, אבל יותר מצוי שאינו יכול לסלק אותו משם. ד. עובד זר ששוכר בעצמו יחידה או חדרון, וזה מצוי בעובדי נקיון ותחזוקה שעובדים במוסדות או בכמה בתים, ושוכרים לעצמם יחידה באותו אזור. שבדרך כלל בזה כבר אין למשכיר זכות לסלקו או להניח חפצים ביחידה, וזה בעיקר המקרים שהאחראי צריך לטפל בהם. אלא שבשכונות החרדיות זה מיעוט מהמקרים, [וגם בהם יש אופנים שיש היתר של שכירו ולקטן].

בטענה שהגוי אינו אוסר כי הדירה אינה שלו ויש תפיסת יד והנה יש טוענים שבאופנים הראשונים אין איסור כלל, כי לא השכירו לו, אלא רק נתנו להיות שם. אבל זה אינו מועיל, כי מבואר בש"ע (סי' שפ"ד ס"א) שגם אורח גוי שאינו משלם על הדירה, רק "נכנס ברשות", הרי הוא אוסר, אם נמצא שלושים יום, או שהוא רגיל לבוא לעיתים קרובות.

וכן לגבי הטענה שיש לבעלים תפיסת יד, ע"י החפצים הכבדים שיש לו בחדר, כגון המיטה והשולחן שהם של בעה"ב. אי אפשר להסתמך על כך מכמה סיבות, דבר ראשון לדעת הרמ"א (סי' ש"ע ס"ב) ההיתר רק כאשר העירוב מונח אצל הבעלים שלו, וכן הסכים המשנ"ב והרי במקרים שלנו העירוב השכונתי לא מונח אצל המשפחה שמחזיקה את העובד. [ואם יש כמה משפחות, י"ל שלא יעזור כלל, כי אם ניח כמה עירובים שיהיה לכל משפחה, יוצא שאין כולם נטפלים לאותו בעה"ב וצ"ע]. ואמנם החזו"א (סי' צ' סק"מ) חולק על הרמ"א ומתיר גם כשהעירוב מונח במקום אחר, אבל לדעת הרמ"א והמשנ"ב אינו מועיל במקרים שלנו. דבר שני שההיתר מוגבל

פרויקט "נציג לכל בנין" בעירוב מרכז בני ברק

בשבוע זה עסקנו במיוחד בפרויקט חדש להדיר את העירוב השכונתי בשכונות מרכז בני ברק, הכולל את שכונת "זכרון מאיר", ושכונת "נחלת משה", שיכון סאטמר, וכן אזור אדמו"ר מגור, הרב מלצר, בית שמאי, אזור ברסלב ובית הלל והסביבה. אזור גדול ומרכזי שכל בני העיר עוברים בו, והוא נמצא תחת פיקוח של מוקד העירוב.

בשכונות אלו כל התושבים הם שומרי שבת, ואין כ"כ חשש שתהיה דירה רגילה שגרים בה גויים או מחללי שבת בפרהסיא, ומ"מ גם באזורים אלו מתעוררות בעיות, ובעיקר עם דירות שמשכירים לעובדים זרים, או שהמעביד והמשפחה נותנים להם חדר או יחידה קטנה לגור בה, וזה יכול לאסור רק באופנים מסוימים, שע"ז יש ויכוח וותיק, יש שטוענים שיכול להיות הרבה מקרים שאוסרים, ויש טוענים שיש רק מעט מקרים שאינם מצויים, עד כדי שלא צריך לחשוש למה שלא ידוע. לכן הוחלט לבסס את המעקב על הנושא הזה, ולדאוג שלא יהיה פגם הלכתי בכשרות העירוב, על ידי שיהיה נציג בכל בנין, שיהיה עירני להודיע על כל גוי שנמצא, גם אלו שחיים יחד עם המשפחות, כדי שנדע בבירור שלכל אחד יש היתר נכון.

הגר"א דינר שליט"א מדוע מקילים לטלטל והשיבות ההידור במוצאי שבת התקיים בס"ד כנס מיוחד מאוד לנציגים שנטלו על עצמם את התפקיד החשוב, להיות שותפים עם מוקד העירוב בעול הכשרות התפקיד של כל אחד אינו גדול, בסה"כ לדעת מה קורה בבנין שלו, בדירות מחולקות, וביחידות ובמחסנים שלמטה או אחורי הבנין, ולהודיע לאחראי שיכריע אם צריך לשכור ואף לבצע את השכירות בדרך כלל מדובר במעשה פשוט, אך צריך לדעת לעשות אותו נכון.

רבני השכונות הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, והגאון רבי צבי פלמן שליט"א השתתפו במעמד, והורו על חשיבות הענין. הגר"א שליט"א פתח ואמר, בזמנינו אנחנו מהדרים במצוות ובחומרות, בין מה שכתוב בתורה, ואשר לא כתוב בתורה, בין באוכל ובין

בדברים אחרים, וכאן זה ענין של שבת שזה מיסודי הדת, דאי שצריך להדיר. אדם שיאמר שבכל הדברים הוא מזהיר, ובעירוב אינו מזהיר, איך יתכן. אבל זה מצוי שנותנים לבני המשפחה לטלטל, בחוץ לארץ המצב אחרת, שם היינו רגילים שבשבת לא יוצאים מהבית כשיש ילדים קטנים. מדוע כאן זה

אחרת כי הנשים רואות שהרחוב מלא בחברות שמטלטלות, ואפילו מהמשפחות הטובות, וזה גורר גם אחרים להקל יותר. ואפילו הוא רוצה להחמיר, אבל הבני בית מטלטלים. לכן מוטל עלינו לדאוג שיהיה לפחות כל מה שאפשר להדיר.

הרב משה אנגלרד עשה עבודה נפלאה, סאן ובכל הארץ, שילמדו את ההלכות, ושיתקנו את העירוב. מקומות שהיה רק זכר לעירוב, הוא הראה להם איך לתקן שיהיה עירוב. ואנחנו צריכים לעזור בזה. והנושא של השכירות שיש גוי, הוא דבר מצוי. כעת בקיץ שהגרטור נופל הרבה פעמים, באים כל שבת לשאול מה מותר לומר לגוי, ואז מגלים שיש הרבה גויים, בדירה של פלוני ושל פלוני.

יש מקרים שהגוי נשאר לבד, דבר שהיה גם במשפחה שאנו מכירים שהגיעו אליהם והיה רק הגוי בבית, שאלו אותו איפה המשפחה, ואמר שהם נסעו לשבת והנה יש לדון בזה, שאם הגוי נמצא רק שבת אחת, הוא עראי ואינו אוסר, אבל כאן הגוי נמצא כל השנה, אלא שתמיד אין לו דירה לעצמו, ורק ליום אחד יש לו דירה, האם דבר כזה ג"כ אוסר.

עוד הוסיף וסיפר שאחד מבניו עבר לגור בבני ברק באחת השכונות החשובות, וסמך על כך שהעירוב מסודר ברמה טובה, לאחר זמן הוא הבחין שבבנין מולו יש גוי שגר בדירה לבד. הוא מיד נמנע מלטלטל ופנה לאחראי

להחשיב את הדבר כאפיה ובישול, ויש לפלפל בטעם הדבר ובמקורות ההלכה.

וא"כ במקרה הראשון והשני הנ"ל שהעובד זר נמצא בתוך דירת הבעלים, יש את שלושת התנאים הנ"ל, שגם יכול לסלקו כנ"ל, וגם אפיה ובישול בדרך כלל משותף עם בעה"ב. אבל במקרה השלישי הנ"ל שנותנים לו יחידה לבד, לפעמים יש הסכם שמועל מלסלקו, ולפעמים יש לו שם גם כל צרכיו לבד, וחסר את התנאי של הגר"א ושל החזו"א. אך עדיין זה מיעוט ממש, ובמציאות המצויה במקומות חרדיים לא נותנים לגוי זכויות ועצמאות כל כך. וא"כ הבעיה היא רק במקרה הרביעי, שהעובד זר שוכר חדר בעצמו.

כאשר המשפחה נוסעת ומשאירה את הגוי לבד

יש מקרים שבהם גם הגוי שנמצא בתוך הדירה יכול לאסור, וזה כאשר הבעלים נוסע לשבת ומשאיר את הגוי בדירה לבד, וזה מצוי כשיש שמחות וכדומה שמעדיפים שהוא לא יהיה איתם. וכן הדבר קורה כשיש במשפחה בן בית שסטה מהדרך רח"ל, ונשאר לבדו בדירה. המקרים האלו אינם צפויים, ואי אפשר לדעת מראש אצל מי זה יקרה, ולכן האפשרות היחידה היא לשכור מראש מכל משפחה.

ובכל זאת עד היום לא עשו כך, וגם היום ברוב המקומות לא שוכרים מגוי שנמצא בדירה יחד עם המשפחה, והשאלה מה ההיתר למקרה הזה, הרי אם זה אוסר את העירוב, מסתבר שיש כמה שבתות בשנה שאין עירוב, כי מתוך כמה עשרות גוים שנמצאים במשפחות שבשכונה, סביר שהדבר קורה יותר מפעם בשנה.

התשובה לשאלה זו שבאמת לכתחילה היה עדיף לשכור, כדי לצאת מכל חשש, ומ"מ מעיקר הדין יש להתיר את המקרים האלו ע"י דין שכירו ולקטו. וכיון שקשה לפתור את הבעיה, שכתאמר שבביל זה יצטרכו לשכור מכל אחד ואחד, מחשש קצת רחוק שהוא יהיה זה שישאר לבד. ובנוסף שלפי חלק מהשיטות יצטרכו לשכור כל פעם שמתחלף גוי ולא להסתפק בשכירות מהבעלים, לכן מסתמכים על כך שבשבת כזו יהיה העירוב רק מעיקר הדין ולא לכרע.

האם המושכיר נחשב שכירו ולקטו, ואיך שוכרים מזמנו

וביאר הענין בקצרה, ע"פ המבואר בשו"ע (סי' שפ"ב ס"ח) שאם למשכיר את הדירה לגוי יש אפשרות להניח חפצים בדירה, הוא נחשב שכירו ולקטו, ויכול להשכיר את דירת הגוי שלא מדעתו. ועל סמך זה עושים שכירות מהמשכיר בהרבה מקרים. ולפ"ז יש להתיר בדיעבד גם אם לא שכרו מהבעלים, ע"י שמזכים לו את העירוב, לפי הדעה השניה בשו"ע (שם סעיף י"ב) שמועיל לערב עם שכירו ולקטו.

אלא שהחזו"א סובר שבאופן שהמשכיר גר במקום זה לא נקרא שכירו ולקטו של הגוי השוכר, כי השתמשות המשכיר אינה מכוח השוכר, אלא מהזכויות שהשאיר המשכיר לעצמו, וזה נחשב כשותף בלבד. ואמנם הבה"ל מתייב גם בשותף שמשכיר שלא מדעת השותף השני. מ"מ לדעת החזו"א אי אפשר לשכור אלא כשהמשכיר אינו גר במקום והשתמשות שלו טפלה לגוי. במקרים הנ"ל יש לדון אם הבעלים שנסע לשבת נחשב שכירו ולקטו של הגוי. ואם אינו נחשב שכיר לא יועיל הפתרון הנ"ל. אלא שא"כ גם לשכור ממנו לא יועיל, כי אינו יכול להשכיר את דירת הגוי.

לפ"ז יש לשאול איך תמיד מועיל שכירות מהמשפחה להתיר את דירת העובד, הרי אינו שכירו ולקטו לדעת החזו"א. לצורך כך אנו משתמשים בדין נוסף של "בעל הספינה" שכתוב בשו"ע (שם סעיף כ') שאפשר לשכור מבעל הדירה לפני שהוא משכיר לגוי, ואז הגוי הבא אח"כ אינו אוסר. אבל דעת החזו"א שזה נאמר רק כשבעל הספינה המשכיר הוא גוי, ששייך לשכור ממנו לפני שנכנס הדייר כי הוא עצמו ראו לך, משא"כ אם המשכיר הוא ישראל אינו מועיל. ואמנם לפי הכרעת המשנ"ב (סי' שפ"ב ס"ג) שגם שכירות מישראל מועילה, ממילא גם בבעל הספינה ישראל יועיל. [עוד כתבנו במק"א שצריך לומר שגם לחזו"א מוכח משכירות משר העיר שמקילים בזה, והביאור הוא שכלפי להתיר את דירת הגוי שיבוא, מועיל לשכור מישראל, ואכמ"ל]. לפ"ז השכירות מהבעלים מועילה עכ"פ לדעת המשנ"ב, ויש להסתפק לדעת החזו"א.

העולה מהדברים שמעיקר הדין יש היתר בשכירות מהבעלים, ואף בדיעבד יועיל לזכות את העירוב לבעלים, וזה מתייב בשעת הצורך כשהבעלים השאיר את הגוי בדירה לבד לשבת אחת.

בחלק האחרון של הכנס עמדנו על הפתרונות לעשות שכירות, וממי מועיל לשכור, וחילקנו את התפקידים לנציגים החדשים. ונסיים בברכה לשל השותפים, העוזרים ומסייעים לשמירת השבת, ולהדד בתיקון העירובים, שברכת השבת תברך את כולם בבנים צדיקים תלמידי חכמים, ושפע ברכה בכל הדברים הדרושים לכל אחד ואחד.

בתנאי שהבעלים שהחפצים שלו, הוא המשכיר והוא נמצא בשבת בתוך שטח העירוב. אבל אם המשפחה נסעה לשבת והשאירה את הגוי, שזה לא המקרה הרגיל אבל הוא מצוי, הרי בשבת זו הגוי יאסור. ועוד נחלקו הפוסקים האם מועיל לתפיסת יד שיש מיטה ושולחן, כיון שהם חפצים שמיועדים לשימוש של הגוי. לאור הטעמים האלו, לא ניתן לסמוך את הכשרות על ההיתר של תפיסת יד.

לפ"ז שהטענות הנפוצות אינן מתירות, השאלה מה בכל זאת ההיתר בארבעת המקרים הנ"ל ועל מה סמכו עד היום, וכן ממשכים לסמוך בשאר המקומות החרדיים.

ההגבלות בהיתר שלא השכיר על דעת שיאסור

הנה בדיני השכירות (סי' שפ"ב ס"א) כתב הרמ"א ישראל שהשכיר או השאיל ביתו לאינו יהודי, אינו אוסר עליו, דלא השכיר או השאיל לו ביתו כדי שיאסור עליו. דין זה הוא דין מיוחד, כי האיסור של חז"ל שמטרתו שלא יגור בשכנות עם הגוי, אינו תלוי ברצון של כל אדם, וגם מי שרוצה לא לגור בשכנות עם הגוי, הגוי אוסר עליו בעל כרחו, כי זה חז"ל תקנו. אלא שבמקרה שהישראל משכיר לגוי יש אומדנא שהוא השאיר לעצמו זכות בדירת הגוי כעין מה ששוכרים מהגוי, וממילא הגוי לא אוסר עליו כדן מי ששכר מהגוי. ובמשנ"ב (סק"ז) הוסיף שני דברים, א' הביא שברשב"א בעבדות הקדוש כתב עוד טעם, שאין דרכו של ישראל להשכיר לגוי בית בחצר שהוא שרוי בתוכה, ולא גזר על מילתא דלא שכיחא. ולפ"ז אם היהודי המשכיר לא גר בחצר זו, כגון שיש לו דירה להשקעה, או מתחם של צימרים שאינו גר בתוכו, לא שייך הטעם של הרשב"א. וגם הטעם הראשון לא נאמר אלא כשזה אוסר עליו לטלטל, אבל אם המשכיר לא גר במקום הזה, אין אומדנא שלא יאסור על אחרים. [אמנם אם בדרך כלל הוא גר בחצר זו, ונסע לשבת אחת, י"ל שעדיין שייך את שני הטעמים. ועיין בזה].

אבל המשנ"ב הוסיף עוד, שדעת הגר"א שדוקא בשהתנה המשכיר שיכול לסלקו בכל שעה שירצה, מועיל הסברות הנ"ל, אבל באופן שאינו יכול לסלקו, בחדא אוסר עליו. והגר"א תירץ בזה את הסתירה בשו"ע, שבסי' שפ"ד כתב שגוי שנכנס בברשות הרי הוא אוסר. והעמיד ששם מדובר בשאינו יכול לסלקו, וההיתר כאן הוא ביכול לסלקו. ובשער הציון (סק"ו) כתב שלדינא נראה שצדקו דברי הגר"א. [אמנם בבה"ל בסי' שפ"ד הביא עוד שיטות]. לפ"ז בעובד זר שהמעביד נתן לו דירה, שיש את הסברא שלא השכיר או השאיל על דעת שיאסור, מ"מ רק אם יכול לסלקו יהיה היתר, אבל אם אינו יכול לסלקו, יהיה אוסר, והמשכיר יצטרך לשכור מהגוי השוכר, שכירות חוזרת להתיר את העירוב.

האם בזמנינו אפשר לסלק עובד זר שיש לו חדר בדירה

בנוגע למצב הנהוג היום עם העובדים הזרים, יש שכתבו שנחשב לא מצי לסלקו, כיון שע"פ חוק חייבים לתת להם מגורים, וגם אם מסיים את עבודתו יש צורך לתת לו מגורים עד זמן מסוים, א"כ אינו יכול לבטל את ההסכם ואינו יכול לסלקו. אבל י"א שנחשב שיכול לסלקו, כי אין התחייבות על חדר זה ולא אחר, וכיון שיכול להעבידו לחדר אחר, נחשב מצי לסלקו. וי"א שאם יכול להעבידו רק מחדר לחדר באותו בית, אינו משנה את זכותו באותו עירוב, זה לא נחשב שיכול לסלקו, ומ"מ לכאורה המציאות היא שיכול לסלקו גם לעיר אחרת, שהרי אם המטופל המבוגר צריך לשהות בעיר אחרת, לשמחת ילדיו או להבראה, צריך העובד ללכת אחריו ולקבל את חדרו בעיר ההיא, וא"כ אפשר לסלק אותו מבית זה, ואין לו זכות גמורה, וממילא אינו אוסר.

לפ"ז יש הבדל בין ארבעת המקרים הנ"ל שבשני המקרים הראשונים נחשב שיכול לסלקו, ובדרך כלל גם במקרה השלישי, [אם לא הוסיפו בחוזה שהיחידה היא תהיה מקומן]. אבל במקרה הרביעי הנ"ל שהעובד שגר בדירה לבד, בדרך כלל חותמים חוזה לתקופה ואי אפשר לסלקו, ואז הוא יאסור.

שיטת החזו"א שצריך גם משותף באפיה ובישול

ובחזון איש (סי' צ"ב ס"ק ל"ג) נקט שיש עוד תנאי בהיתר הנ"ל, שרק אם הוא משותף עם בעל הבית באפיה ובישול, אז הוא נטפל לבעה"ב, בתוספת הטעם שלא השאיל על דעת שיאסור עליו, אבל אם הוא מבשל לעצמו בחדרו, לא מועיל הסברא שלא השכיר על דעת שיאסור, ואפילו אם מצי לסלקו. וכשיטה זו מבואר גם בתוספת שבת ובמחצית השקל, אבל המשנ"ב (בשער הציון ס"ק נ"ה) הביא דבריהם וחולק וסובר שאם מצי לסלקו אינו אוסר אפילו בלי שאר הטעמים. ובמנחת שלמה (ח"ב סי' ל"ה אות כ"ז) נקט הגרש"א זצ"ל להחמיר לכתחילה כשיטת החזו"א.

לפ"ז עובד זר שמבשל לעצמו ואוכל משל עצמו, יאסור לדעת החזו"א גם אם אפשר לסלק אותו. אמנם יש לומר שגם באופן המצוי כיום שנותנים לגוי כידים בחדר שיבשל את המאכלות האסורות שלו שם, מ"מ ברוב המקרים הוא לוקח את הפת והחלב ודברים רבים מהמטבח של המשפחה, ובמצב כזה שמענו מהרבנים שעדיין אפשר לומר שהוא משותף באפיה ובישול עוד הבאנו לעיל (בגליון 407) בשם הגאון רבי מנדל לובין שליט"א שגם אם כל האוכל משל עצמו אבל בכביסה ורוחיצה משתמש בשל בעה"ב, גם זה יש

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"התוי"ט שחי באותה תקופה חיפש ומצא כי הסיבה לגזירות היא מפני שמדברים בבית הכנסת"

וגם שלא בשעת התפילה יש להיזהר מלדבר דברים בטלים בבית הכנסת, ובפרט במקום תורה שקדושתו גדולה יותר ואפילו דברי חול שאינם דברים בטלים. יש אנשים פשוטים שנוהרים לא לדבר דברי חול בבית הכנסת, רק דברי תורה ותפילה, וכשצריכים לדבר דברי חול יוצאים מבית הכנסת, ובודאי זכות גדולה היא לכל מי שיזהר בזה, וכן מי שיכול להשפיע על אחרים להתחזק בזה וזהו זכות של זיכוי הרבים. (משיעור חשון תשס"ט)

...והרי בתי כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט כדאיתא במגילה כט. ויש בהם דינים מיוחדים של מורא מקדש, ובבית המקדש היה אסור אפילו לשבת מפני כבוד המקום וקדושתו, ואילו במקדש מעט מותר לשבת אבל יש בו הלכות של כבוד.

וישנם רבים שנוהרים משיחת חולין בבית הכנסת לא רק בשעת התפילה אלא כל זמן שהם בבית הכנסת, אפילו לאחר התפילה אין שיחת חולין, יש אנשים פשוטים שנוהרו בזה וקיבלו שכר, אני יודע מעשים שהיו בכמה חברים שביחד קיבלו השפעה ממישהו לשמור את הפה שלא לדבר דברי חול בבית הכנסת, וכל מה שאינו דבר מצוה לא דיברו בבית הכנסת, וזכו בזה לזכויות, והיו סימנים מובהקים שמן השמים החשיבו את זה.

ועל ציבור התביעה גדולה יותר מאשר על יחידים, והציבור צריך יותר להיזהר מכל דבר שיש בו איזה זלזול במקדש מעט, במקום קדוש, ובפרט בבית המדרש שהוא מקום תורה, שקדושתו גדולה יותר מקדושת ביהכ"נ. (אד"א תשע"א)

ביורוי הלכה

הרבה נשים אינן חשובות כ"ציבור" לדברים אלה, אף שהיא קבועה לתפילת הנשים, אין בה קדושה כלל. וכך נראה שהיא סברת האבני נור, ויש לדייק כן מדברי הר"ן (ר"פ בני העיר) שכיון שעיקרו [של בית הכנסת] עשוי לומר בו דבר שבקדושה לפיכך הטילו עליו קדושה מדבריהם, שלפי זה י"ל שבעזרת נשים לא נתקנה קדושה, כיון שאין אומרים דבר שבקדושה בעשר נשים. (אמנם יש לדון בזה, שהנשים מצטרפות עם האנשים לעניית דברים שבקדושה).

אמנם, הרי דינים אלה הם דינים דרבנן, שתפילה בציבור וקריאת התורה עיקר חיובם הוא מדרבנן, ומה שדרשו חכמים שדברים שבקדושה צריכים להיות בעשרה, גם הוא מדרבנן בלבד (כ"כ הר"ן במגילה שם, יעו"ש שכתב שהדרשא מ"ונקדשתי בתוך בני ישראל" היא אסמכתא בעלמא) וא"כ יש להעיר שסברא זו יכולה להיאמר לשיטת הראשונים הסוברים שדיני קדושת בית הכנסת הם דינים מדרבנן, שלדעתם יתכן לומר שגדר 'בית כנסת' שקבעו בו חכמים שצריך להיזהר בקדושתו הוא מקום שקבוע לתפילה בציבור ולאמירת דברים שבקדושה, שתיקנום חכמים. אבל לשיטת הראשונים שסוברים שדיני קדושת בית הכנסת הם מדאורייתא, משום 'מקדשי תיראו', וכן נקט החפץ חיים להלכה, שהביא בעשין (ז') שמי שמדבר לשון הרע בבית הכנסת עובר על עשה של 'מקדשי תיראו', לפי זה לא יתכן לומר שהמקום שעליו ציותה התורה מצוה זו, שצריך לנהוג בו קדושה, הוא רק מקום שמויחד לתפילה בציבור ולאמירת דברים שבקדושה, שהרי דינים אלה התחדשו מדרבנן בלבד, ומן התורה אין חילוק בין תפילה שיש בה ציבור של אנשים לבין שיש בה ציבור של נשים (ואמנם דעת התרומות הדשן סי' ק"ח שמצוה מדאורייתא לקרות פרשת זכור בעשרה, אבל בשעה"צ סי' תרפ"ה ס"ק ה' הקשה עליו שאין הכרח לזה).

ולפי זה צ"ע מה טעמו של החכמת אדם שחילק בין עזרת גברים לבין עזרת נשים שלעזרת נשים אין קדושה כלל (ובדברי החכמת אדם עצמו לא יועיל אם נאמר שהוא סובר שדיני קדושת בית הכנסת הם מדרבנן, משום שדבריו עוסקים באיסור נתיצה של בית הכנסת, ועל זה הוא כתב ש"אסור לסתור כותל בית הכנסת לעשות חלונות לעזרת נשים, דעזרת נשים אין בו קדושת בית הכנסת כלל וא"כ אף שאינו דרך השחתה מכל מקום אסור מדרבנן", ע"כ. ונמצא, שכלפי איסור נתיצה שנאמר בבית הכנסת, שהוא איסור דאורייתא, כתב החכמת אדם שעזרת הנשים אין בה קדושת בית הכנסת).

ומורי ורבי הג"ר מנחם מנדל פוקס שליט"א, רב קהילת 'שומרי החומות' רמות, עבר על הדברים וכתב עליהם: עי' ספר משנת יוסף (ביהכ"נ סי' י"ט). ונראה

השבוע חל היארצייט הראשון לרבינו רשכבה"ג מן ראש הישיבה רבי י. גרשון אדלשטיין זצוק"ל. ברצוננו להביא דברי חיזוק בענין שמירת קדושת בתי מקדש מעט שמסר באדר א' תשע"א:

כידוע בגזירות ת"ח ות"ט היו קהילות גדולי תורה שנהרגו, ובהם גדולי הדור כמו רבי מיכל נעמירובער. והש"ך חיבר קינה וסליחות וקבע תענית ביום כ' סיון על הקדושים האלה. ובאותו הזמן היו עוסקים בתורה ממש בצורה מיוחדת, כפי שמתואר בקונטרס 'זון מצולה' על התקופה ההיא, איך היה עסק התורה וכבוד התורה אצלם, הרבנים והתלמידים כולם היו עוסקי התורה בצורה יוצאת מן הכלל, ואף על פי כן היו הגזירות.

והתוספות יום טוב שחי באותה תקופה חיפש ומצא כי הסיבה לגזירות היא מפני שמדברים בבית הכנסת, באמצע התפילה, מפסיקים בדיבור בתפילה, וחיבר מי שברך מיוחד למי ששומר פיו ולשונו מלדבר באמצע התפילה, שיתברך בהרבה ברכות, כדי שהברכות האלה יתנו חיזוק להיזהר בזה.

והעתקתי לעצמי מתוך נוסח המי שברך להביאו בפני הציבור כאן: מי שברך אבותינו וכו' הוא יברך את כל מי ששומר פיו ולשונו מלהפסיק בשום דיבור מברוך שאמר עד גמר התפילה, ובשעת קריאת ספר התורה שבציבור, **אפילו בדברי תורה ואיזה דיבור כל שכן בשיחת חולין וסיפורי שמעות.**

והיינו כי הוא ראה שזה מה שצריך לתקן, ותלה שמסתמא זו סיבת הגזירות, שהיו בעלי בתים משוחחים בשעת התפילה ובקריאת התורה, ואפילו בדברי תורה! זה גם כן צריך תיקון.

האם יש לעזרת נשים קדושת בית הכנסת

אדם שמעוניין לדבר שיחת חולין, או לאכול ולשתות, האם מותר לו להיכנס לעזרת נשים ולעשות מעשים אלו שם?

נחלקו בזה האחרונים, החכמת אדם (כלל פ"ו סט"ו) כתב שאין לעזרת נשים קדושת בית הכנסת כלל וכך נקט האבני נור (א"ח סי' ל"ג ס"ק ד'), שכיון שנשים אינן מצטרפות לדבר שבקדושה, ואף שיכולות לענות מ"מ אינם מחויבים בדבר, גם לא חשיב בית הכנסת, ואפילו מאה כחד דמיין, עיין ר"פ כיצד מברכין, ואין בו משום קדושה ועכ"פ לאו כקדושת ביהכ"נ עכ"ל.

ואילו הפרי מגדים (סי' קנ"א א"א סק"א), הערוך השלחן (סי' קנ"ד ס"ז) ועוד אחרונים נקטו שיש לה קדושת בית הכנסת ואסור לעשות בה את אותם המעשים שאסור לעשות בבית הכנסת של האנשים. ונראה שכן נוקטים הפוסקים לדינא.

ושאלה זו אינה קיימת בעזרת נשים שיש בה מניינים קבועים. ויש לה גם קדושת בית המדרש מכיון שרגילים ללמוד בה במשך שעות היום, שבודאי יש לה קדושת בית הכנסת [וכן מבואר בשו"ע (קנ"ד ס"א) שהטעם שאין קדושה ברחבה של עיר הוא משום שמתפללים בה רק באקראי, והיינו שמקומות שמתפללים בהם שלא באקראי יש להם קדושת בית הכנסת, גם אם התפילות אינן מדי יום ביומו] והשאלה היא בבתי כנסת שהעזרת נשים משמשת אך ורק לתפילה של נשים (ולכאורה נראה שנפ"מ בשאלה זו גם לענין אם כשבונים עזרת נשים מקיימים את המצוה לבנות בית הכנסת, מקדש מעט).

ויש להעיר בזה, שסברת הפרי מגדים ודעימיה שיש לעזרת הנשים קדושה היא סברא מחוורת, שאע"פ שלמקום שמויחד לתפילה של יחיד אין קדושת בית הכנסת, כמבואר בשו"ע (סי' קנ"א ס"א), והיינו שדיני בית הכנסת ניתנו למקום שעומד לתפילתם של הרבים, סוברים האחרונים האלה שאין חילוק בין אם המקום מיוחד לתפילה של ציבור של אנשים לבין אם הוא מיוחד לציבור של נשים, שלשניהם יש שם בית כנסת ונאמרו בו דיני קדושת בית הכנסת.

ובסברת החכמת אדם, היה מקום לפרש שהוא סובר ששם בית הכנסת לא ניתן לכל מקום שמתפללים בו הרבה אנשים, אלא רק למקום שמויחד "לתפילה בציבור", ולומר בו דברים שבקדושה: קדש, קדושה, וברכו, ולקרוא בו בתורה. ולכן בית הכנסת של אנשים, שקבוע "לתפילה בציבור" יש לו שם בית כנסת וצריך לנהוג בו קדושה, אבל עזרת הנשים, שאינה קבועה לכן שהרי

עוד לענ"ד דתלוי הרבה באיכות החיוב של תפילה לנשים כל יום, עי' שו"ע (ק"ו ס"ב) ומשנ"ב שם, והדברים ארוכים בדברי הפוסקים, עי' פסקי תשובות שם בארוכה. והרי מבואר במג"א שם ס"ק ב' שבבקשה אחת סגי מה"ת ושכן נהגו רוב הנשים. ואף לפ"מ שמסיק המשנ"ב ע"פ רוב הפוסקים שיש לנהוג כשיטת הרמב"ן ויסייעתו שחייבו את הנשים בתפילת שחרית ומנחה, בכל זאת פשוט שבכך לא נעשה קדושה על העזר"נ, כי הרי לא חייבו אותן להתפלל דוקא בביהכ"נ. ואדרבה נראה שאלו הפוסקים הסוברים שיש קדושה גם על עזר"נ, עיקר הסיבה היא משום שהוא נטפל לביהכ"נ של גברים. ומסתבר שאם יבנו מקום נפרד לתפילות נשים בלי צירוף לביהכ"נ של גברים, אזי כר"ע מודו שאין לו קדושת ביהכ"נ, כן י"ל.

גם תלוי הרבה בחיוב בניית ביהכ"נ, אשר לכאורה הוא רק חיוב לאנשים ולא לנשים, וגם רק לתפילות הקבועות שחרית מנחה מעריב, עי' שו"ע (ס' ק"ג ס"א) והמסתעף, ולא מצינו שיהיה חיוב ממש לבנות גם עזר"נ. ועי' בשו"ח (מערכת ב' אות מ"ג) שלדעת זוה"ק (בשלח נ"ט: נשא קכ"ו) בניית ביהכ"נ הוי בכלל מצ"ע של ועשו לי מקדש (ומובא במשנת יוסף סי' י"ט המצ"ב), וחוב

קוראים כותבים

לכבוד עלון 'קדושת בתי מקדש מעט', יישר כח על כל מה שאתם מחזקים בעניין גדול זה. ברצוני לשלוח לכם מודעה שראיתי בעניין חומרת דיבור בבית הכנסת ובזמן התפילה, שמאוד חיוק אותי. וז"ל:

לדאבוני, הייתי רגיל לדבר שיחה בטילה בבית הכנסת, ואף בשעת התפילה וקריאת התורה, ובפרט בשב"ק רח"ל. וכמה שאני מוצלח ויודע ומבין בהרבה מקצעות וכו' איפה שהנחת את ידי הצלחתי בכלום, ממש ה"שלומאזל" רדף אחרי, בכל תחום הייתי ה"לא יוצלח", וגם המצב הבריאותי והנחת מהילדים היה בכי רע.

באחד הימים ראיתי באקראי ספר בשם "כבוד בית ה'" וכן ספר "יצחק לשוח" המביאים ל"ג דברים שכתוב בספרים הק' מה עונשו של המדבר שיחת חולין בביהכ"נ והמדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, וכן של המפסיד 'אמן' ויהא שמיה רבא' וכו' בטיויים קשים ועונשים איומים. כמובן שלאחר שקראתי את כל הרשימה קיבלתי ע"ע להתחזק לא לדבר יותר בתפילה ובקריאת התורה, בשום פנים ואופן ולא לדבר שיחה בטילה בביהכ"נ. בכל פעם כשחבר בא לשוחח איתי בתפילה אני דוחה אותו בצורה עדינה ונחוושה, וב"ה הגלגל התהפך לטובה בכל הנושאים והתחומים, וכיום אני עושה חיל בכל אשר אני פונה, וגם הבריאות והנחת מהילדים השתפרו פלאים. כתבתי לכם את הרשימה מהספרים הנ"ל, ונא לפרסם זאת לזיכוי הרבים. וכן כתוב שם:

- א. נועלים לו שערי שמים שלא יתקבלו תפילותיו (זוה"ק וילך).
- ב. מעכב את הגאולה (זוה"ק תרומה).
- ג. לאחר מותו מכריזין סגרו השערים של גן עדן בכדי שלא יוכל להכנס, אוי לו ואוי לנשמתו (ספרא דרב הממוא סבא).
- ד. מביא גזירות וצרות לעולם (דרך משה ליום ח').
- ה. בורא מלאכים משחיתים שהורגים אותו בזמן מגיפה רח"ל (שם).
- ו. גורם לקיטרוג הגדול ביותר לכלל ישראל (זוה"ק תרומה).
- ז. מחליש את פרנסתו (הגאון מבערזאן).
- ח. עובר על איסור דאורייתא של ומקדשי תיראו (חתם סופר).
- ט. כופר בעיקר ואין לו חלק באלוקי ישראל (זוה"ק תרומה).
- י. יותר טוב היה אם המדבר בשעת התפילה לא היה נברא כלל (זוה"ק וילך).
- יא. מוציאים אותו ממחיצתו של הקב"ה ארבעים יום (ספר הזכירה מהאר"י ז"ל).
- יב. מבייש את הקב"ה (רבינו בחיי בשלח).
- יג. נענש בגיהנם הגרוע ביותר (אור צדיקים).
- יד. לאחר מותו הוא יירד לשאול תחתיות (אור צדיקים).
- טו. יהיה מבוויש בעולם הזה ובעולם הבא (פרע"ח שער הכוונות).
- טז. מכניס עצמו לסכנות גדולות ר"ל (שומר אמונים).
- יז. נקרא חוטא ומחטיא (ספר הזכירה).

*****

לפני כמה שנים היה בירושלים אברך שלפתע קיבל דום לב ומצבו היה קריטי וכבר קראו לכל המשפחה ואחד מהם התעורר וצעק חז"ל אומרים אפ' חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים, והחליטו כולם ואמרו **אנו מקבלים עלינו שלא לדבר בתפילה לכל החיים ממש [לא רק לשבוע או 30 יום]**, והוסיפו שאם האבא יפתח את עיניו אז יאמרו לו שגם הוא חייב לשנות ההרגל שלו כל הזמן לדבר ומכאן והלאה יתחיל לשמור על כבוד בית ה', ולפתע כל הלחץ דם עלה והמצב התייצב עד שבחודש כבר יצא לביתו והיום הרב גרינוואלד שליט"א רואהו כשהוא רץ והולך בבריאות איתנה. (כבוד בית ה')

אברך צעיר, מלמד תשב"ר, תקף אותו מחלה קשה, הכבד שלו נפגע והמחלה התפשטה, לאחר תקופה ארוכה של ניסיון מצד הרופאים לרפאו הם הרימו ידיים והתייאשו מחייו.

ר' זאב חברו מילדות אשר גם הוא מלמד תשב"ר הגיע לבקרו. "אני מבקש

זה של בנין מקדש בפשטות הוא על הגברים, ואף שגם נשים עשו ותרמו למשכן, בכל זאת עיקר החיוב הוא על הגברים, ועיקר העבודה בביהמ"ק הוא רק ע"י גברים, דהיינו קרבנות ציבור וכדומה תמידין כסדרן מתרומת הלשכה ממחצית השקל, והכל רק גברים, דאשה אינה חייבת במחצית השקל. ואה"נ הדיה בביהמ"ק עזרת נשים, מ"מ קדושתה קלה הרבה כמבואר ברמב"ם (בית הבחירה פ"א ה"א) ומובא במשנ"י הנ"ל. (וקרבנות חובה של נשים כגון יולדת ובה נזירות וכו' אין זה דבר קבוע).

ונפק"מ, אם יבנו מקום לתפילה לגברים אך ורק לאמירת תהלים כל יום האם יש למקום הזה קדושת ביהכ"נ. כתבתי מקופיא בעלמא, בלי עיון הראוי. [הדברים נכתבו ע"י הרה"ג רבי מנחם זילברפרב שליט"א, רמות ד']

ומ"ר הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א השיב: שגם אם חיוב של דבר שבקדושה בעשרה הוא רק דרבנן, אבל המציאות שהשראת השכינה בעשרה, הוא בעשרה גברים מישראל הוא ודאי דאורייתא דלפינן 'עדה' 'עדה', וכבר נאמר 'מי כה' אלוהינו בכל קראנו אליו' דהיינו שציבור נענים תמיד.

קוראים כותבים

יח. מורד, כופר, ופושע. (ישמח ישראל).

יט. שוטה ופושע, ואסור לצרפו למנין (ט"ז סימן נ"ח).

כ. דוחה מאה תפילות, וכן מונע ממשיח צדקינו לבוא (זוה"ק וילך).

כא. יהיה בחרם 40 יום (שו"ע הגר"ז סימן נ"ו).

כב. הוא מחלל ה' ברבים, וגדול עווננו מנשוא (ווי העמודים דף י"ז).

כג. חייבים להוכיח את המדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ולומר לו שהוא רוצח ממש, כי בגללו יהיו בניו יתומים רח"ל (הגן ודרך משה ליום ט').

כד. בכל פעם כשבניו יאמרו עליו קדיש "יתעורר במרום התנהגותו בשעת התפילה ויענישו אותו פעם נוספת (מורא מקדש אות כ').

כה. פניו יהיו מוריקות (משנ"ב סימן נ"ו).

כו. עונש של אף וחימה רח"ל (מסכת דרך ארץ).

כז. נקרא מזלזל בהקב"ה (משנ"ב סימן נ"ו).

כח. נקרא עוזב את ה' (כה"ח).

כט. מקצר בכבוד המלך (כד הקמח).

ל. מנדים אותו (שו"ע הרב).

לא. עובר על לאו דאורייתא של ולא תחללו את שם קדשי (חפץ חיים).

לב. בתחיית המתים, מי שדיבר בתפילה, יתכן מאוד שיקום בלי פה. היות שהוא בז בפיו במצוות מורא מקדש ובכך חיבל בעצמו (כבוד בית ה').

לג. כשבניו יאמרו אחריו קדיש, הקדיש לא יועיל כלום לעילוי נשמתו, היות שלא יתכן שקדיש שהוא זילזל בו יועיל לו (ספר הקדמונים).

פחד פחדים אבא מגדל בניו כ"כ הרבה שנים של עמל ויגיעה ולפעמים האבא עוד מתגאה זה ה"קדיש זוגעני" שלי, ולאחר פטירתו מהעולם מתברר שכל הקדשים שבניו אומרים אחריו לא מועיל לו כלום היות שהוא דיבר בקדיש, רח"ל.

פרסמתי מכתב זה לזיכוי הרבים ולדעתי כל אבא צריך ללמוד את חומרת הדבר עם ילדיו כדי שידעו את חומרת העוון של ביזוי ה' והפגיעה בכבוד ה', וכמובן מידה טובה מרובה, והשכר על כיבוד וקידוש ה' מרובה כפול חמש מאות וכו' והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית. בכבוד רב, ראש משפחה שאכפת לו.

נב. למרות שהשו"ע מזכיר בשולחן עבירות חמורות מאוד, כאכילת חמץ בפסח, אכילה ביום הכיפורים, וכו' לא נמצא בכל ארבעת חלקי השו"ע, הניסוח החרף, שכתב כלפי מי ששח בעת חזרת הש"ץ, וזה לשונו הוא חוטא, וגדול עווננו מנשוא, וגויערים בו [או"ח סי' רכ"ד ס"ז], והפליג אחריו אביו של השל"ה הק', שנקט בלשון שבועה, האלוקים! בכל העבירות לא ראיתי כהנה, כי המשוחח הוא כירבעם בן נבט, החוטא ומחטיא, ועוון זה מעכב את הגאולה (הגהות יש נוחלין).

סיפור השבוע

ממך שתשגיח על הילדים שלי שכנראה עוד מעט יהיו יתומים, שילכו תמיד בדרך הישרה אמר האברך החולה. **"אל תכנס לדכאון, בעז"ה אתה תזכה להבריא ולחזור למשפחתך ולתלמידך האהובים עליך"** ועוד כל מיני מילים מחממות ניסה ר' זאב לחזק את חברו החולה, אך ללא הצלחה, מילותיו הטובות לא הצליחו לסלק את פחד מלאך-המוות מהאברך החולה.

למחרת, בחדר המורים סיפר ר' זאב לשאר המלמדים על מצבו האמיתי של חברם המלמד. "אנחנו מוכרחים להתחזק במשהו, לקבל ע"ע קבלה טובה לרפואתו" אמרו. **אחד המלמדים הציע שיקבלו על עצמם להימנע מדיבור בשעת התפילה וקריאת התורה בפרט, ומשיחה בטלה בביהכ"נ.** חבריו נענו לבקשתו ואף ביקשו מאחרים שיקבלו על עצמם קבלה זו לרפואת חברם. בס"ד לאחר זמן קצר, התברר לבית החולים שישנה באמריקה שיטה חדשנית לטיפול במחלת האברך, החולה נשלח לביה"ח באמריקה, **וזכה לשוב בריא ושלם ארצה, ילדיו קבלו שוב את אביהם, וגם התלמידים ממשיכים להנות משיעוריו בתורה.** (לחזק לכל)

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

בהעלותך תשפ"ד

שלהבת עולה מאליה

א'. [ח', ב'] "דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות".
וכתב רש"י בד"ה "בהעלותך" וז"ל, "ע"ש שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה".
אפשר ללמוד מוסר השכל, שפעמים רבות יש אנשים הזוכים להחזיר בתשובה אולם מיד אח"כ עוזבים אותם להסתדר לבד וזה אינו ראוי, משום שלחוזרים בתשובה ישנם קשיים שלא נוסו בהם מימיהם הם בינם למקום ובינם לעצמם, והן להסתדר בחברה החרדית, וחייבים להמשיך את הקשר עמם ולסייעם. עד שיהיו בבחינת 'שלהבת עולה מאליה', בכל התחומים.

ושמעתי מדודי [ר' גרשון שיחי'] מעשה, שהייתה בבת ושמה 'שלהבת' של"ע נכנסה למצב לשל תרדמת, וראו שכל פעם שאומרים ד"ת בסמוך לה מתחילים המדדים לזוז, ולכן עשו לה משמרות של לומדים ליד מיטתה, ובדיקו בפרשת בהעלותך כמה שלהבת ממטתה [כדי שתהא שלהבת עולה מאליה! (מחזה אברהם)]

לימוד חמש שנים

ב'. [ח', כ"ד] "וזאת אשר ללויים מבין חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבודת אהל מועד".
וכתב רש"י בד"ה "מבין חמש ועשרים" וז"ל, "ובמקום אחר אומר (לעיל ד, ג') "מבין שלשים שנה" הא כיצד, מבין עשרים וחמש בא ללמוד הלכות עבודה, ולומד חמש שנים, ובן שלשים עובד, מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים ששוב אינו רואה".
וצ"ע, למצוות הלויים [שמירת המקדש - ומשא כלי הקודש] נצרכים רק כמה שבועות של לימוד, ומדוע היה צורך בלימוד של חמש שנים?
א'. והיה מקום ליישב שהכוונה ללימוד כל סדר טהרות [גם כדי להפריש את הטמאים במקדש] ולזה ודאי שנצרכים 5 שנים, אך א"א לומר כן דלשון רש"י שכתב שלומד 'הלכות עבודה' לא משמע כן. ועוד שאף כל אחד מכלל ישראל צריך ללמוד.

בבחרתי שמעתי בישיבת חברון מהגאון ר' הלל זקס זצ"ל שהקשה מדוע זקנו מרנא הח"ח זיע"א דיבר כל הזמן על חשיבות לימוד הלכות קדשים, כדי שידעו את הלכות הקרבנות כשיבוא משיח, ולא על סדר טהרות, שהרי טהרות נצרך לא פחות ואף יותר מקדשים לעת"ל שייך לכל אדם ואדם גם כשאינו במקדש - וגם מורכב ומסובך יותר ואין גמרות על רוב המשניות [ואולי היו נשברים מזה ...]

וברמב"ם כותב בהקדמה למסכת כלים וז"ל, "ואני רוצה להעירך כאן על מה שאפשר לשגות בו, והוא, ראוי לך אם אתה ממי שגבר חשקו לדעת הטומאות והטהרות והבנת כל מה שנכלל בסדר זה, שתדע על פה תחלה כל ההקדמות שהקדמתי במבוא זה עם לשון הפרק הראשון הזה של כלים וגם פירושינו בו עד שתדעוהו על פה היטב מאד, עד שיהא כל זה שגור בפיו בלי שתצטרך לאמץ מחשבתך כדי לזכרו. ולא יספיק לך כלל לכך לקרא אותו ולעבור עליו, ואפילו תקראהו אלף פעמים בלי שתדעוהו על פה לא יספיק לך זה, אלא יהיה שגור על לשונך כמו קרית שמע ואולי יושג לך עם זכרון טוב והבנה וכשרון הבנת מה שנכלל בסדר זה, מפני שהם דברים קשים מאד כשלעצמם רבות הספקות ועמוקי העיון וכי", עיי"ש.

ב'. עוד ניתן ליישב, דהנה כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות כלי המקדש ה"ז וז"ל, "אין בן לוי נכנס לעבודה עד שילמדוהו חמש שנים תחלה, שנאמר זאת אשר ללויים מבין חמש ועשרים שנה וכתוב אחד אומר מבין שלשים שנה, הא כיצד חמש ללמוד, ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר איש איש על עבודתו".

ובכס"מ כתב וז"ל, "ואיכא למידק דמשמע מהכא דמשיגדיל ויהיה איש כשר לעבודה וזה סותר מ"ש למעלה שאינו נכנס לעבודה עד שיהא בן שלשים שנה. ויש לומר דהתם לשיר שהיא חכמה גדולה וצריכה לימוד המוסיק"א והכא לשאר עבודות שאינם צריכות לימוד כגון הגפת דלתות וכיוצא בהן".

וא"כ לדעת הכס"מ לימוד חמש שנים קאי על חכמת המוזיקה והיא היתה ברמה אדירה וגם עם רוח"ק, ואין לנו השגה בזה. אולם החסדי דוד חולק עליו דודאי קאי על חכמת התורה וכן משמע מהגמ' שלמדה לכל תלמיד שלא ראה סימן ברכה משמע דקאי על לימוד התורה ולא על שאר אומנות. (מחזה אברהם)

מי שלא מצליח בלימודו

ג'. שם. ובהא דרש"י מביא שתלמיד שלא ראה סימן ברכה חמש שנים שוב אינו רואה, אספר מעשה שהיה עמי בישיבה, שבא אלי פעם בחור עם חיוך בפניו ואמר לי שהוא עוזב לצבא, וזאת מכיוון שרש"י אומר שתלמיד שלא ראה סימן ברכה חמש שנים שוב אינו רואה, וכיוון שהוא כבר חמש שנים לומד ואינו רואה סימן ברכה.

והשבתי לו מיד שהנה בחור טוב בישיבה לומד כעשר שעות ביום, אבל אתה לומד אולי שעה אם נצרך את כל הדקות שאתה לומד ביום, וא"כ אם חמש שנים של עשר שעות ביום הוא הסימן להצלחה אצלך יצטרכו 50 שנה כדי לבדוק, ואם עוד חמישים שנה לא תצליח אז תלך לצבא. והעירוני, שהנה ידוע יסודו של מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ששתיים עשרה שנה ועוד שתיים עשרה שנה זה לא עשרים וארבע שנים ברצף, וממשיל זאת לקומקום שאם אדם מתחיל להרתיח ומורידו מהאש כל הזמן זה לא ירתח גם אחרי הרבה שעות, וה"ה בתורה צריך את הרציפות.

ולפי"ז י"ל, שאדם שלומד שעה ביום הרי זה מלא בהפסקים, וא"כ אין בזה אפילו לא מעלה של שעה אחת לעניין זה של חמש שנים שזה דורש רצף של חמש שנים.

והוספתי לו, הרי אתה בן אדם מסכן, לא הצלחת בחיים, מדוע אתה בא עם כזה חיוך על הפנים, ומיד נשתתק הבחור. (מחזה אברהם)

כוח בעלי תשובה

ו'. [י', ה'-ו'] "ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החנים קדמה. ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החנים תימנה תרועה יתקעו למסעיהם".
והנה החונים קדמה היה דגל יהודה [לעיל פרק ב'] והחונים תימנה היה דגל ראובן, וביאר המלבי"ם דבר נפלא, שהנה הנסיעה הייתה ע"י התרועה, והנה דגל יהודה נסע ע"י תרועה אחת, ודגל ראובן בתרועה השנייה, ועניין תרועה מרמז על ייסורים, ובעל תורה מספיק לו קצת ייסורים ומיד הוא משנה את דרכו, אך בע"ת ללא תורה צריך קצת יותר ייסורים כדי לשנות את דרכו.

אכילת זרא

י. [י"א, כ'] "עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא יען כי מאסתם את ה' אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים".

וכתב רש"י בד"ה "והיה לכם לזרע" וז"ל, "שתהיו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. ובדברי ר' משה הדרשן ראיתי שיש שקורין לחרב זרע". ובפשטות הדמיון לחרב הוא משום שהרג אותם. וחשבתי לומר עוד, שהנה הרמב"ם כתב בהלכות דעות [פ"ד, ה"ו] וז"ל, "ורוב החללים שבאים על האדם אינם אלא מפני מאכלים רעים או מפני שהוא ממלא בטנו ואוכל אכילה גסה".

וא"כ אכילה גסה שהיא מיותרת מביאה לאדם אתר רוב החולאים, וכיוון שכאן זה היה אכילת בשר תאוה, והיינו שלא הוצרכו לזה א"כ לכן זה נקרא זרע שזה חרב שהורגת את האדם. (מחזה אברהם)

אספקלריא המאירה

ט"ז. [ו"ב, ו', ח'] "ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו". פה אל פה אדבר בו ובמראה ולא בחידות וגו'". והנה מילת במראה שנכתבה בפסוק ו' מנוקדת בקמץ תחת האל"ף, ומשמעותו כמו ראי, מאידך מילת ובמראה שנכתבה בפסוק ח' מנוקדת בסגול תחת האל"ף שמשמעותו ראה.

ובביאור העניין מבאר הגר"ש פישר זצ"ל שהנה כתוב בגמ' ביבמות [מ"ט: "כדתינא, כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה".

ובביאור הדבר ביאר הגר"ש זצ"ל ע"פ פהמ"ש לרמב"ם שאספקלריא המאירה היא זכוכית שקופה, ואספקלריא שאינה מאירה היינו ראי שהאדם רואה בו את עצמו, וכונת הדבר שהנבואה עוברת דרך האישיות של האדם והכל תלוי בכמה הנביא זיכך את עצמו, אך משה רבינו הנבואה כבר לא עברה דרכו, שהגיע לדרגה שאצלו זה לא היה ראי אלא ישירות מהקב"ה, וא"כ זה הכוונה אם יהיה נביאכם 'במראה' שזה ראי, ומשה רבינו אינו כן, אלא הוא רואה את הנבואה במראה ממש.

ובזה מבאר הגר"ש זצ"ל שלכן לא מצינו שאומרים 'אלקי משה' מכיוון שאצל אברהם יצחק ויעקב הנבואה לא הייתה כמו אצל משה, והיה להם שייכות לנבואה לפי דרגתם, משא"כ אצל משה מכיוון שהנבואה לא עברה דרכו לכן אין לו שייכות לזה ולכן לא אומרים 'אלקי משה'.

עוד אומר הגר"ש, שהנה כלל ישראל אומרים [ו"א, ד'] 'מי יאכילנו בשר', ו'בשר' [502] זה גימטריא מדויקת של שנות אברהם [175] יצחק [180] ויעקב [147], והיינו שכלל ישראל רצו את ההנהגה של האבות הקדושים שהייתה בדרגה פחותה. (מחזה אברהם)

כוחות האדם

ב'. [ו"א, ל"ב] "ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השליו הממעיט אסף עשרה חמרים וכו'".

מבואר בפסוק, שהעם אספו את השליו במשך יום ולילה ויום רצוף ובחשבון פשוט יוצא שזהו שלשים ושש שעות.

וצריך ביאור מהיכן היה להם כוחות כאלה? שהרי אנו בליל שבועות ישנים בערב החג, ולומדים כמה שעות בודדות בלילה, ומיד בבוקר קורסים וישנים עוד כמה שעות, ושם במשך שלשים ושש שעות רצופות היו ערים וללא ארוחות מסודרות, ועוד עבדו בעבודה פיזית קשה.

ולבאר זאת נראה ע"פ המבואר באבות דרבי נתן [נוסחא א פרק ט"ז] "בזמן שאדם מחמם את עצמו והולך לדבר זימה כל אבריו נשמעין לו מפני שיצר הרע מלך הוא על מאתים וארבעים ושמונה אברים, כשהוא הולך לדבר מצוה התחילו מתעצצין לו כל אבריו מפני שיצר הרע שבמעיו מלך הוא על מאתים וארבעים ושמונה אברים שבאדם, ויצר טוב אינו דומה אלא למי שהוא חבוב בבית האסורין שנאמר מבית הסורים יצא למלך [קהלת ד' ד'] זה יצר טוב".

המבואר שיש בקרבנו יצר"ר שיועד לעבוד, וכשרוצים לעשות מצווה או לעמול בתורה הרי הוא מכביד את כל האברים ואז מחשבן את כל האובדרדפס שיש לו בבנק השינה, וכן כמה אוכל חסר לו..., ושרוצה לעשות עבירה אז כל אבריו קלילים והעולם מת ואינו צריך לאכול ולא לישון וזו הסיבה שהם הצליחו כ"כ לעבוד קשה במשך יממה וחצי. מסופר על האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל שפעם אמר לו אדם שהוא עושה דבר פלוני כפי כוחו, והשיבו האדמו"ר אל תאמר כפי כוחו, שאני ראיתי על עצמי שקודם השוואה לא היה לי כח לסחוב את הספרים לשיעור שמסרתי, והיה בחור שהיה סוחב לי את הספרים, ובשוואה סחבתי שקי מלט של חמישים קילו ויותר, ורואים שהאדם אינו יודע באמת את כוחותיו.

ומו"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל הביא דוגמא לדבר ממידת הכעס, שמעולם לא ראינו שני אנשים שמכים זה את זה, שפתאום אחד יאמר לחבירו רגע אני צריך לנוח מעט על מרפקים חסר לי שינה מאתמול או אני הולך לאכול כמה דקות ואז נמשיך לריב, והיינו משום שכשהאדם נמצא בתוך דבר עבירה אין עולם, ורק שמגיעים לתורה פתאום אין כח ופתאום עייפים, וזהו כוחו של היצר"ר להחליש את האדם במקומות הטובים.

--וישנם ב' מעשים על מרן הגר"א זצ"ל שהתרגשתי מאד מהם, ומהם רואים מהו אדם שמכיר את היצר"ר שלו, ושולט עליו.

מעשה אחד, ר' איסר זלמן מעודו לא השתתף בהפגנות, ופעם אחת הודיע שעקב הנסיבות וכו' זו הפגנה נחוזה והוא ישתתף ויבוא בשעה אחת ורבע, וכל ירושלים נרעשו וכו' והגיעו בהמוניהם, והנה הגיע השעה המיועדת ור' איסר זלמן לא הגיע והמחינו עד בוש ובסוף קיימו את ההפגנה בלעדיו. ואחר כן באו לביתו לשואלו מדוע לא קיים את הבטחתו? והשיב, שתכנתי לצאת, והלכתי לכיוון המתלה לקחת את הכובע, והרגשתי פתאום קלילות מיוחדת, ואמרתי א"כ אין זה מהיצר טוב, אלא היצר"ר הוא זה שדוחף אותי, ולכן לא באתי.

ומעשה נוסף, שפעם ראו אותו מגיע לפתח אולם שמחות, נעמד בפתח וחזר לביתו. וכששאלוהו מאי האי השיב שהסתפק אם מחויב לבוא לבר מצוה זו או לא. וידע שאם ירצה להכריע בביתו הכרעתו תהיה משוחדת ממידת העצלות ללבוש בגדי שבת, ומללכת עד מקום הבר מצוה ולעטוף מתנה. לכן החליט להסיר את כל המניעות וללכת עם מתנה לשם ואז הכריע שבאמת אינו מחויב וסב על עקבותיו לעמל תורתו הידוע [ורואים מה זה 5 דקות של גאון זה אנו היינו מייצעים לו אם כבר הגעת רק תקפוצ לברך ותחזור!!] (מחזה אברהם)

מכתב שכתב אחד מבני ישיבת מיר לאחר פטירת המשגיח רבי ירוחם

ליבוביץ זצ"ל – י"ח סיון תרצ"ו

ב"ה מוצש"ק פר' שלח תרצ"ו מיר.

השבוע הקודמת נגמרה מיר, המזהירה, חסל פרשת מיר, ה' היתה ישיבה מפוארת אשר חניכיה היו עולים במעלות התורה והיראה אך כיום איננה! חומת מצבר התורה היחיד נבקעה.

יתגדל ויתקדש שמה רבא, פסקא זו בקעה מלבות מאות תלמידי הישיבה הרגע הסתלקות אדמו"ר המשגיח ברגע שמטתו היתה מוקפת מאות תלמידיו ונשמתו עלתה מעלה לקול זעקות ובכיות תלמידיו הרגע הם הרגישו שהם נשארים כצאן ללא רועה כבן ללא אב הרגישו אך לא יכלו עזור, זה שלש שבועות לפני פטירתו שחלה והישיבה הרעישה עולמות ממש בכדי לרפואתו, יום ולילה התפללו ואמרו תהלים ממש בלי הפסק

24 שעות ביום את טובי הרופאים הביאו בחורי הישיבות היו ערים. הרגישו את הסכנה המרחפת על ראשם, הבינו אותה כראוי אך משמים לא נתקבלה תפלתם וביום שני זה עלתה נשמתו מעלה לקול שועת מאות תלמידיו עוד לא היתה ישיבה מעולם שהתרכזה ביד אדם אחד כדבר קטן עד גדול אליו יביאון ואת על כלם נשא הוא, נשא וכרע תחת משאו. ליום קברותו נתאספו כל תלמידי הישיבות מגרודנא, רדין, קלעצק וכו' הרגישו כלם שזו היא אבידתם, ונתאספו לחלק את הכבוד האחרון לרבים, בהספדים הרגישו כולם שחון מהיותו מדרך הישיבה ומחנכתה ומנהלה היה גם אביה אב לתלמידים כמותו, ומלב כולם פרצה זעקה מה יהיה על מי הניחתנו מי ימלא מקומו אין אחד אשר יהיה מוכשר לחנך 400 תלמידים לעצם רוחם ורומתם למי רוח התורה לדאוג להם.

הראש ישיבה כינס את טובי התלמידים אליו הביתה, ואמר תקופת מיר נגמרה כמו האיש הזה אין הגאון המוכשר למלאות את מקומו אין אני ברגע זה מוכשר לתת לכם ראוי תאור מלא מה היה המשגיח למיר אך אגיד רק זה: שכל חיי הישיבה בכלל וחיי הצבור בפרט היו לי קצה במשגיח.

איך היה הפלא הזה שכולם היו תלויים בהבל פיו. בפעם הבא. בלב כולם מקוננת הדאגה מה יהיה מראה הישיבה ושנה הבאה והספק והיאוש אוכלים את לב כל בחורי הישיבה, נשארו כצאן בלי רועה תועים באין מוצא. חסל פרשת מיר.

***

ואף אנו נאמר כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזור, וישיבת מיר פורחת וגודלת ומשגשגת עד ביאת גואל צדק.

לַשִּׁבָּת עֵנֶג

שנה א ❖ בהעלותך ❖ תשפ"ד 15

האיך היתה "מעלה" לפני המנורה

"דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלותך את הנרות" (ח,ב)

וברש"י: "ויעוד דרשו רבותינו מכאן, שמעלה היתה לפני המנורה שעליהן הכהן עומד ומטיב את הנרות". ושאלו, האיך היתה "מדרגה" לפני המנורה, מאי שנא מהמזבח, שנצטוו בו (שמות כ, כג) "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תעלה ערוותך עליו". ולכאורה ק"ו הוא, אם במזבח החיצון נאסרו בו "מעלות", מנורה שמקומה "בפנים", בהיכל, לא כל שכן.

והנה זה לשון המשנה (תמיד, פ"ג, מ"ט): "ואבן היתה לפני המנורה ובה שש מעלות", הרי להדיא, שהמעלות נחקקו באבן, שמקומה "לפני המנורה", לא על המנורה. וא"כ זהו ההבדל שבין ה"כבש", שהוא חלק מן המזבח, ואילו היו קובעים בו "מעלות", היו אלו "על המזבח". ועל המזבח, נאמרה הקפידה ש"לא תראה ערוותך עליו". מה שאין כן מעלות המנורה, הלא כאמור, אינן "על" המנורה, אלא "לפני ה'", ואין זה בכלל "לא תראה עליו". (ע"פ ברכת מרדכי-רב"מ אזרחי)

תנופת הלויים

"והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה'" (ח,יא)

ידועה השאלה איך הצליח אהרן הכהן להרים עשרות אלפי לויים ביום אחד ולעשות בהם תנופה?

סיפר הגר"ח קניבסקי: בילדותי כשלמדתי חומש עם אבי מורי מרן הסטיפלער, הגענו לפרשת בהעלותך ואז הוא הסביר לי את הדבר באופן פשוט, שהיתה משקולת (מאזניים) גדולה, ועל כף אחת עלה הלוי, ובשניה נתן אהרן אבנים כבדות שיכריעו את הכף, ובאופן זה נחשב תנופה. אך העיר הגר"ח בספר טעמא דקרא שבמדרש ופתיחתא דאיכ"ר סימן כג, מתוארת גבורת אהרן, ואחת הדוגמאות, שהרים ביום אחד עשרים ושנים אלף לויים, משמע שהרים בידיו ממש. ועוד שבמנחות (סא.) מבואר, שתנופה עושים על ידי שמוליך ומביא, מעלה ומוריד, ועל ידי משקולת לא שייך כן.

בהזמנות אחרת דיבר הגר"ח על מעלת הכוח אצל צדיקים, והראה דברי רש"י אצל יעקב אבינו (בראשית כט ז) שגל את האבן מעל פי הבאר, "להודיעך שכחו גדולי ואת המשנה (אבות פ"ו מ"ח), שהכוח יפה לצדיקים, והיינו כדי שיוכלו לעסוק בתורה. (ע"פ שבענו מטיבך)

וברבנו בחיי כתב: "...והתנופה הזאת היא, שהיה אהרן לוקח לכל אחד ואחד מן הלויים ומגביהו מן הקרקע מעט והיה מניף אותו, ובוה נתפרסם אהרן בגבורה גדולה וכח עצום שיניף את הלויים שהיו כ"ב אלף ביום אחד הוא לבדו, או היה זה בדרך נס..."

איך הותר גילוח בשבת

"וכלה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת ויחציירו תער על כל בשרם" (ח,יז)

והקשו, הלה לעיל (ז, א) פירש"י, דגילוח הלויים והזאתם, היה בז' בניסן ולכשתבוא חשבון, הרי לפי המבואר במסכת שבת (פז:) דראש חודש ניסן חל באותה שנה ביום ראשון בשבוע, פשוט שהיום השביעי בניסן היה בשבת ויפלא, האיך הותרו הגילוח וההזאה בשבת.

וה"חתם סופר תירץ, שהגילוח נעשה ב"פחות מכשיעור", ואילו ה"חזון איש" כתב (או"ח סימן קכה סק"ה) שהגילוח דוחה שבת, כשם שהקרבת דוחים שבת, דומיא דקרבתותיהן הדוחים שבת. וצריך לומר, דההזאה והגילוח אינם נידונים כ"מכשירין", אלא כציווי, שנאמר בו "במועדו". ויל"ב. אבל ב"כלי חמדה" להרמב"ם פלוצקי צוק"ל ראיתי שכתב, דהגילוח וההזאה נידונים כ"מלאכה שאינה צריכה לגופה", דלר"ש פטורין עליה. וצע"ג בזה. (הגר"מ אזרחי בברכת מרדכי)

חמש ועשרים שנה ומעלה

"זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה" (ח,כד)

פירש רש"י מבן חמש ועשרים: "ובמקום אחר אומר "מבן שלשים שנה" (במדבר כ, כג) הא כיצד, מבן כ"ה בא ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים, ובן שלושים עובד".

אשר בשעריך-

רבינו מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

קבוצת בחורים מממלכת התורה ישיבת 'עטרת שלמה', המשתתפים בתוכנית 'מלחמתה של תורה' הקיימת בישיבה, לחיזוק ועידוד הבחורים בלימוד בעיון וכתובת הדברים. זכו להכנס למעונו של רבינו מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א לשיחה נדירה על דרך הלימוד. ולהלן נביא חלק מהדברים הנפלאים שאמר מרן שליט"א במעמד זה.

מרן שליט"א פתח בתחילה ואמר: "לדבר בלימוד זה דבר טוב מאוד, תמיד דברו בלימוד, פעם דיברו חרף הרבה יותר ממה שהיו". וסיפר מרן שליט"א: "פעם בא אדם גדול מאוד אל מרן החזון איש זצ"ל בילנא. והיה צעקות גדולות בלימוד, ולא עם כל אחד הוא צעק. היה שם מישוה שנהגה. האחות של החזון איש אמרה לו, הם יישארו ידידים טובים. מי זה היה??? ... רבי אהרן קוטלר!!! החזון איש העריך אותו באופן לא רגיל והוא אמר מילים נפלאות".

בעבר דיברו בחריפות גדולה יותר: "מפורסם מה שדיברו הרמ"ם לפני שני דורות בחריפות גדולה מאד. אני רוצה לספר. מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל היה פעם אורח פה בישיבה (סלבודקא) של ראש הישיבה הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל. הוא אמר שיעור אש להבה. אח"כ בסעודת שבת ישבו איתו ביחד, וכשהיה מישוה בקצה השולחן שאמר משהו מיד הוא רוצה לשמוע מה אומר. היה שולחן ארוך, ור' אהרן שאל "וואס זאגט", הוא התעניין. זה היה מפליא לראות כאילו שני הפכים, אבל זה לא שני הפכים, אלא אחד השלים את השני. זה לא עד מפי עד, אני עד בעצמי".

הדורות הקודמים: "ר' אהרן קוטלר א"א להדמות אליו וגם הנוסח שהוא דיבר א"א היום לדבר כך, הוא דיבר בחריפות עצומה, אבל כשהוא אמר את המילים החריפות היתה הרגשה טובה. היום זה לא שייך. צריך שתהיה אהבת תורה של ר' אהרן קוטלר בשביל זה.

"בגמרא ובראשונים יש הרבה ויכוחים וביטויים מאד חריפים, גם בראשונים, הרשב"א והרא"ה במשמרת הבית, הוא כותב חרף מאד היו ויכוחים גדולים בין הבית יוסף והמבי"ט. מצד שני המבי"ט שלח את הבן שלו ללמוד אצל הבית יוסף, וכך כותב הבן של המבי"ט, (לא המהרי"ט, אלא בן אחר): "אבי אבי, מורי מורי, זכרתי אהבתו וגם שנאתו". הם אהבו אהבת נפש אחד את השני, ועם כל זה היה שנאתו". "גם לרבי עקיבא איגר בתשובה יש מילים חריפות לאחד מהגדולים: "המורה צריך לחזור מהוראתו ברבים". גם הנודע ביהודה כותב מילים חריפות בתשובותיו. אבל היום לא לעשות כך".

מודה על האמת:

"אמנם היום אי אפשר לדבר כך, אבל להתעקש על סברא - כן צריך, וגם צריך לדעת להודות על האמת" "היה בן ישיבה שלמד בשעתו בישיבת 'בית יוסף' נובהרדוק, שהיה גר בסמיכות למעונו של מרן החזון איש זצ"ל ברחוב חתם סופר, הוא שמע אותו בבוקר אומר ברכות השחר והיה אומר בניגון מיוחד "מוודה על האמת".

"יש מכתב מהחזון איש למישוה (אני ידע מי זה המישוה הזה): "ואני מלא טעויות בלימוד, פעם בגמרא פעם בסברא, ואין הטעות מכה (מקלקלת) את כבוד עולמו. נכון, הוא היה עניו גדול, אבל הוא לא היה אומר דברים לא נכונים. כל בן אדם טועה זה לא נורא. ואני יוסף, ונורא שלא מודים על הטעות! לא נורא שטועים, אפי' אם לא יודעים לקרוא טוב את המילה, לא נורא, זו לא בושה".

"סיפר לי פעם מישוה סיפור, שהיה פעם ויכוח של הרב מבריסק זצ"ל עם מישוה והרב מבריסק עמד חזק על דעתו. ההוא הביא לו ראיה מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות. הרב מבריסק הפסיק את הויכוח מיד!"

מתורת רבותינו-

"למנצח בנגינות מזמור שיר"

"אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" (ח, ב)

כתב הגאון חיד"א (צפורן שמיר ב, יח):

"מה מאד הפליגו באמירת למנצח בנגינות בציור מנורה, וכתבו ז"ל ששכרו רב ועצום. וראיתי קונטרס בכ"י לראשונים בזה בסודותיו ותועלותיו. ולפחות לעשות נח"ר ליוצרינו נאמר אותו בכונה בציור מנורה כתוב על קלף".

ובשנת תשס"א הוציא הרה"צ ר"מ סאפרין זצ"ל לראשונה מכת"י את הקונטרס "יראת אל" לחד מגדולי הראשונים רבינו אליעזר מגרמיזא בעל "הרוקח" (ואולי לכך נתכוון החיד"א בדבריו). ונביא חלק מהדברים המופלאים שכותב שם הרוקח בקונטרס, במעלת אמירת למנצח בנגינות בציור מנורה:

"המזמור וכל זה עם המנורה, רומז לעניינים גדולים ויש בו סגולות רבות, והיה דוד המלך ע"ה נושא זה המזמור כתוב ומצוייר במגינו כצורת מנורה כשהיה יוצא למלחמה, והיה נוצח אותם ונופלים לפניו אויביו".

"ואמרו חכמים בעלי הקבלה כל מי שיראה את המזמור בכל יום מצוייר כצורת מנורה, ימצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ואם הוא מצוייר על ארון הקודש יגן בעד גזירה רעה לקהל".

"ואמרו חכמים בעלי הקבלה, שהקדוש ברוך הוא הראה לדוד ע"ה ברוח הקדוש, זה המזמור כתוב באותיות של זהב מופז עשוי בצורת מנורה, וכן הראה אותו למשה ע"ה דכתיב (במדבר ח, ד) כמראה אשר הראה ה' את משה בן עשה את המנורה".

"ואמרו חכמינו ז"ל, כל מי שמתפלל אותו זה המזמור כמנורה בכל יום בהנף החמה, לא יקרה לו שום גזירה רעה, והיה חשוב לפני בורא עולם יתברך ה"ה כאילו הוא מדליק נרות בבית המקדש, והיה מובטח שהוא בן עולם הבא".

ואחר שכותב ומפליג בשכר האומרו מאריך לבאר סודותיו ורמזיו הטמונים בו ובצורתו, עיי"ש.

והעירוני, למה כאן בפרשת בהעלותך עוסק הכתוב בזמן הלימוד, ואילו לעיל בפרשת במדבר עוסק הכתוב בעבודה עצמה.

אולם הדבר פשוט, דהתם איירי לגבי כל עניני עבודת המשכן וא"כ ראוי שיעסוק בזמן שעובד בפועל. ומשא"כ כאן איירי להכשיר את הגברא לעבודה כמו טהרת הלויים, ובה נכללים השנים של הלימוד. (ע"פ משלחן רבי אליהו ברוך)

כה"ג אין רשאי להגביה ידיו למעלה מהציץ

"דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלתך את הנרות" (ח, ב)

וברש"י: "ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב" ע"כ.

וראיתי מבארים, למש"כ שאין רשאי כה"ג להגביה ידיו למעלה מהציץ, לכן היה צריך מעלה שיוכל בלא הגבהת ידיו. מיהו הנה אי שרי עיי' 'קניסא' (קיסם ט) להדליק, אזי הטעם שצריך מעלה הוא משום ההטבה, דאילו הדלקה יכול להדליק עיי' 'קניסא' מבלי שירים ידיו. ולפי"ז מדוקדק היטב מש"כ שעליה כהן עומד "ומטיב", דדוקא בגלל ההטבה הוצרכו למעלה אבל לא בגלל ההדלקה.

וביותר נראה, דהנה הדלקת המנורה הרי כשרה אף בחוץ, וא"כ הרי אין שייך כלל לקבוע מעלה לשם ההדלקה, דאין הלכה כלל להיות ההדלקה במקום הזה. משא"כ ההטבה שצריכה להיות בפנים, לפיכך הוקבע מקומה עיי' מעלה שיעמוד עליה בשעת ההטבה. ובר מן דין הרי הדלקה כשרה בורים, והרי לא נאמר כל הדיבר הזה לענין ההדלקה אלא לענין ההטבה ופשוט. (ע"פ משאת המלך - רבי שמעון משה דיסקין)

איך נטמאו כל הלויים

"ואחרי כן יבאו הלויים לעבד את אהל מועד וטהרת אתם" (ח, טו)

איתא במדרש (מ"ר נשא פ' יב), שהלויים נטמאו כולם בהריגת עובדי העגל. וצ"ע, הרי הרגו עובדי העגל רק בשלושת אלפים איש, ואילו הלויים היו שמונת אלפים איש ואיך נטמאו כולם, דדוחק לומר דהרבה נטמאו בהריגת אחד וצ"ע. ואולי הערב רב אינו בחשבון דכתיב "ויפול מן העם" ודו"ק. (ע"פ משאת המלך - רבי שמעון משה דיסקין)

לעסוק במצוה אף שאינו יכול לקיימה

"ויהי אנשים אשר היו קטנים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא" (ט, טז)

פירש"י, שמשה אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה, אמרו לו יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים, ויאכל הבשר לטהורים.

ולכאורה קשה הרי דבר זה א"א, דהרי נקרב לטמאין פסול. ואף אם נימא שהיתה כוונתם לצרף עם טהורים ויהיו לטהורים ולטמאים שכשר הקרבן, לא ירוויחו כלום כיון שהדין הוא שהטמאין אינם יוצאין בזה. וצריך לומר דבר חדש, דאף שהטמאין אין יוצאין, מ"מ מצד אהבת המצות הוא, שצריך להשתתף עכ"פ אף שלא יצאו אם א"א לו לקיים ממש.

ומזה יש לנו ללמוד, שאפילו אם קשה לאדם לקיים איזה מצוה, מ"מ מצד האהבה למצות יראה לעסוק בה לכה"פ מה שאפשר לו, כגון מי שאסור לו לאכול כזית מרור, מ"מ ישתדל לטעום מעט, וכן בכל מצוה כגון מי שאסור סוכה, יראה עכ"פ לעשות סוכה. (קול רם - רבי משה פינשטיין)

כבודו של אדם דוקא בשעת פורענות

"ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים" (יב, טו)

רש"י הביא דברי הגמ' בסוטה (ט, ב), "זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור".

ולכאורה תמוה, מה שהשי"ת הראה הכבוד למרים דוקא בעת צרעתה, שבא לה הכבוד עיי' החטא שלה, ומזה נראה דאם לא חטאה לא היה הקב"ה חולק לה כבוד, וזה תמוה למה לא תקבל הכבוד שרוצה לחלוק לה בלא"ה. ונראה שבדוקא קיבלה מרים הכבוד בעת העונש, להודיע שכל כך הייתה חביבה מרים לפני השי"ת שגם בעת חטאה הקב"ה אוהבה ביותר מצד מעשיה הטובים, ואף באותה שעה היה רוצה לכבדה וליתן לה שכר.

וזהו אולי גם מה שנאמר בשאול, שתבע הקב"ה ממנו בעונש וגם השכר באותה השעה, כדאיתא ביבמות (נח, ד), דפריך "קא תבע אל שאול שלא נספד כהלכה וקא תבע על אשר המית הגבעונים" (קתנע הקב"ה בכבוד שאול

שלא נספד כהלכה והדר קתבע בפרענותיה דשאול אשר המית כו' רש"י) ומשני "אין דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (צפניה ב א) בקשו את ה' כל עוני ארץ אשר משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו" ובאשר הוא ענין גדול לתבוע כבודו של אדם דוקא בשעת פורענותיה ניתן למרים הכבוד דווקא בשעת פורענותיה. (קול רם - רבי משה פינשטיין)

כאשר הענן על האהל אין יכולים לראות

"והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשלג" (יב, י)

פסק הרמב"ם (פ"ט מהלכות טומאת צרעת ה"ו) "אין רואין את הנגעים אלא ביום וכו', ואין רואין לא בשחרית ולא בין הערבים ולא בתוך הבית ולא בים המענן"

ומטו בשמו של הגר"א מוילנא, שהמקור לדין זה שאין רואים את הנגעים ביום המענן, הוא מן הפסוק שלפנינו "והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשלג", הרי שכל זמן שהיה ענן פרוש על האהל לא היה יכולים לראות את הנגע, הרי שבזמן שיש ענן או ביום המענן שבו יש עננים רבים אין רואים את הנגעים. (ע"פ כמנצח שלל רב)

מדוע אכלו השלו אחר דברי ה'

"ויאספו את השלל הממעיט אסף עשרה חמרים" (יא, לב)

ויש לתמוה, שהנה בכל המקומות מצינו שכשחטאו בני ישראל וכעס עליהם הקב"ה מיד נתחרטו ושבו בתשובה ועזבו דרכם הנלוזה. ואילו כאן אחרי שנאמר להם עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא יען כי מאסתם את ה', ואף עפ"כ קמו כל העם כל היום ואספו להם שלום, הלא ידע כי לא לרצון יהיה להם.

ואפשר שכשאמר להם הקב"ה "ואכלתם בשר" (פסוק יח), היה זה חיוב שצריכים לאכול בעל כרחם ולקבל העונש, ולכן הוכרחו לקיים מצות גזירת מלך. (שפת אמת) (טללי אורות)

כניסת שבת ב"ב 7:28

יציאת שבת ב"ב 8:33

פרשת בהעלותך

גיליון 106

שנה ג'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

מעלת התפילה והענוה

חינוך - מעלת מלמדים ומרביצי תורה

הגמרא בב"ב (ח.ב) אומרת שבח מיוחד על מלמדי תשב"ד. דרשו מה שבאמר "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" אלו מלמדי תינוקות. ופרש"י מצדיקי הרבים: הם שמלמדים ומחנכים אותם בדרך טובה.

הכוכבים הנראים לעינינו כנקודות אור קטנה, הרי באמת ענקים הם, כך גם מצדיקי הרבים יש להם השפעה לטווח רחוק. המלמד אמור להכניס בנשמת התלמיד אור שיוכל להאיר במשך כל ימי חייו. הגמ' (שם) מביאה דוגמא ל"מצדיקי הרבים", כגון רב שמואל בר שילת שהיה מפורסם במסירותו לתלמידיו, ולכן כשרב פגש אותו בגינה, היה סבור שעזב את משרתו ("שבקתיה לאומנותך?"). ענה לו רשב"י: ש"גם עתה כל מחשבותי עליהם" (השתא נמי דעתאי עלויה). ובדאי עיסוק עם תלמידים הוא זיכוי הרבים גדול ועצום, שהרי מזכים את התלמידים בלי גבול, שכל חלק ברוחניות זה "נצח", וזוכים למה שאחז"ל "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו" [הקב"ה מודה מפניו את העבירה שלא תבוא לידו - רש"י יומא פ"ז].

סיפר הרב פרידלנדר שליט"א מנהל ת"ת תורת אמת: כאשר הציעו לי את מלאכת החינוך בת"ת תורת אמת התעסקתי בעריכת ספרו של אאמו"ר ה"שפתי חיים". טענתי לו שעבודת החינוך תבוא על חשבון כתיבת הספר. הוא ענה לי: כאן אתה מדבר על ספר אחד, ואילו בתלמוד תורה מדובר על כתיבת שש מאות ספרים.

האמירה הזו מעניקה מבט על עבודת החינוך. מלמד צריך לדעת שהוא נכנס לכיתה ועומדת בפניו המשימה - והזכות - "לכתוב" עשרים וחמשה ספרי קודש.

- רמב"ם בסוף הל' טומאת צרעת]. וזהו שאמר הכתוב "צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה", ששניהם מתקיימים כאחת.

תפילה ממעמקי הלב

"ויצעק משה אל ה' לאמור אל נא רפא נא לה"

רש"י כותב מפני מה משה רבינו לא האריך בתפילה, שלא יהיו ישראל אומרים אחוזתו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפילה. וצריך ביאור, הרי בשביל אחוזתו ראוי יותר להאריך בתפילה, ולמה טענו עליו.

מבאר ה"כתב סופר" שעצם התפילה זה הבקשה הבאה ממעמקי הלב, ולזה אין צורך באריכות, דרמנא ליבא בעי. אלא שאחז"ל המתפלל על חבירו צריך שיחלה עצמו עליו, משום שרק כאשר מרגיש צער ויסורי החולה אז תפילתו באה מעומק הלב. ולא על כל בני אדם יכאב לב המתפלל - לזה צריך להרבות ולהאריך בתפילה, עד שמגיע להרגשה פנימית וזועק מעמקי ליבו.

לכן אם משה רבינו היה מאריך בתפילה היה בזה חילול ה' שהיו אומרים איך יתכן שהוא צריך להאריך בתפילה על אחוזתו הנתונה בצרה כדי לקבל הרגש עמוק בתפילה, לכן היה מקצר וצעק אל ה' בחוזקה מתוך שברון וכאב ליבו. [ושמא לפי האמת יש מקום להאריך ולהוסיף בהרגש, אבל כדי שלא יאמרו וכו' לא האריך].

אבא' דואג לילדיו גם אם אין לו מהיכן

"האנוכי הריתי את כל העם הזה"

בנו של אחד המסתופפים בצילו של רבי יהודה לייב אלטר מגור בעל ה"שפת אמת", בא לרבי והתאונן לפניו על אביו שאינו מתעניין במצבו ואינו מסייע בפרנסתו.

כשבא אביו אל הרבי, שאל אותו: מדוע אינך עוזר לבנך. השיב הלה: אין באפשרותי.

אמר לו הרבי: כשיוצאי מצרים התלוננו באזני משה שאין להם בשר, פנה משה רבינו אל ה' ואמר "האנוכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו... מאין לי בשר לתת לכל העם הזה", וצריך ביאור, אם משה טוען "מאין לי בשר", א"כ מה נפק"מ אם "אנוכי הריתי" או לא הריתי, הרי אין לו בכלל בשר. אלא מוכח מכאן, שאם "אנוכי הריתי" (היינו אב -רמב"ן) ו"אנוכי ילדתיהו" (היינו אם -שם), אין טענת "אין לי" מספקת, האחריות המוטלת על על האב לפרנס את ילדיו אין לה שיעור. עליו לטרוח ולמצוא תחבולות ועצות שונות לדאוג לבסס את בנו ולהעמידו על רגליו.

אם עובד לבער נגע הגאווה מקירבו כבר אינו ב'שמתא'

"והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה"

הרמב"ם בהלכות דיעות (פ"ב ה"ג) כותב שיש לאדם להתרחק מגאווה עד הקצה (בשונה משאר מידות שיש לנהוג במידה בינונית). "שיהיה שפל רוח ותהיה רוחו נמוכה למאוד. ולפיכך נאמר במשה "עניו מאוד" ולא נאמר "עניו" בלבד. ולפיכך ציוו חכמים מאוד מאוד הוי שפל רוח. ועוד אמרו בשמתא מאן דאית ביה גסות הרוח ואפילו מקצתה". הרב משה קפלן שליט"א שאל את מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל דלמבואר ברמב"ם כולנו צריכים להיות בשמתא ח"ו, דמי יוכל לומר ניקיתי ליבי ממקצת גסות הרוח?

השיב רבי חיים: וכי אתה רוצה שאחלוק על הרמב"ם. ביקשו הרב קפלן שמעוניין להבין פשט ברמב"ם.

ביאר הגר"ח ק"ש שכשם שמצינו בחמץ שמשנה חמץ ומחזר אחריו לבערו לא עובר עליו בבל יראה, וכן בכלאים לא נאסרים הפירות כשיאנו רוצה בקיומו. כך גם באיסור גבוהות הלב, אם עובד לבער את נגע הגאווה מקירבו ממילא אינו בשמתא.

שכר ועונש משולבים יחד

"ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים"

רש"י כותב שחלק לה המקום כבוד בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור שנאמר ותתצב אחוזתו מרחוק.

ביאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ע"פ מה שנאמר "באשר משפטו שם פעלו" (צפניה ב') ופרש"י "במקום שדנים את האדם שם מזכירים פועל צדקותיו". כלומר לא רק שהקב"ה אינו שוכח את פועל צדקות האדם בשעה שדנים אותו על חטאיו, אלא היא גופא מדרכי הנהגתו יתברך להזכיר בעת משפטו של האדם את צדקותיו וזכויותיו.

כך גם אצל מרים שנענשה על שדיברה באחיה - ביחד עם העונש ובאותו מעשה - זכתה גם לשכר, שחלק לה הכתוב כבוד על מה שדאגה להצלת משה מהיאור ["וסיכנה בעצמה להצילו מן הים"]

עשיית המנורה והדלקתה

"דַּגֵּר אֶל אֶהָרָן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּר אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנְּרוֹת, וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהָרָן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה הַעֲלָה נֵרָתֶיהָ... וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָה מִקִּשָּׁה זָהָב... כַּמִּרְאָה אֲשֶׁר הָרָאָה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמִּנְוָה" (ח', ב')

משה בעשייתה וא"ל הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכן נכתב "תיעשה" (הובא בקצרה ברש"י בפרשתנו פ"ח סוף פסוק ה').

ב. "אל מול פני המנורה יאירו" - דין בעשיית המנורה או בהדלקה

בהדלקת אהרן כתיב "אל מול פני המנורה העלה נרותיה" ובציורי עשיית המנורה בפרשת "תרומה" נאמר "ועשית את נרותיה שבעה והעלה את נרותיה, והאירו אל עבר פניה" (כ"ה, ל"ז), וצ"ב הרי פרשת "תרומה" עוסקת בציורי עשיית המנורה ולא באופן ההדלקה, וא"כ מדוע נכתב שם הפסוק "והאיר אל עבר פניה"?

בפרשת "תרומה" עה"פ "והאיר אל עבר פניה" פרש"י עשה פי ששת הנרות שבראשי הקנים היוצאים מצידיה מסובים כלפי האמצעי, כדי שיהיו הנרות כשמדליקין אל עבר פניה.

וכתב לבאר "רבי אליהו מזרחי" דאין המקראות ד"והאיר אל עבר פניה" "והעלה את נרותיה" מורה על ההדלקה, משום שאין פרשת "תרומה" עוסקת בהדלקתה אלא בעשייתה, ולכך חייבים לפרש ש"והעלה" וגם "והאיר" הם אזהרות לאומן שיעשה את נרותיה באופן שכשידליק המדליק את נרותיה יאירו אל עבר פניה, וזה ע"י שיעשה פיות ששת הנרות שבראשי הקנים היוצאים מצידיה מוסבין כלפי האמצעי ולא כלפי עצמן.

וכן כתב להוכיח בחידושי מן הרי"ז הלוי (עה"ת פ' "בהעלותך") מדברי הרמב"ם שכתב בהלכות בית הבחירה (פ"ג ה"ח) ש"ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה, כולם פניהם לנר האמצעי שעל קני המנורה", משמע שהוא דין בעצם מעשה המנורה שהנרות יהיו מצדדין פניהם כלפי הנר האמצעי, ולכן קבע להך דינא בהלכות ביהב"ח גבי מעשה המנורה ולא בהלכות תמידין ומוספין גבי מצות הדלקת הנרות.

רש"י ס"ל דאיכא ב' דינים א. בעשיה ב. בדיני ההדלקה

אולם רש"י בפ' "בהעלותך" עה"פ "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" פירש שהפתיחות יהיו מוטיין כלפי הנר האמצעי, אע"פ שאין לפתיחות ענין למעשה המנורה. מוכח מדבריו דס"ל דאית בהו תרתין, חדא דין בעשיית המנורה בקביעת הנרות כמבואר בפרשת "תרומה", ודין נוסף מדיני ההדלקה בפתיחות שגם יהיו מאירין כלפי האמצעי ובזה נצטווה אהרן.

תמה הגרי"ז צ"ל על דעת הרמב"ם דהא הציורי בפרשתנו "אל מול פני המנורה" היה לאהרן, וא"ה דין במעשה המנורה מה ענין אהרן לכאן, הלוא הכל נעשה ע"י משה ובצלאל?

לכן כתב לבאר שגם לדעת הרמב"ם מה דהוו מצדדין כלפי האמצעי ביסודו הוא דין מדיני מצות הדלקת הנרות ולא מדיני מעשה המנורה, אלא דס"ל לרמב"ם דהך דינא נאמר רק על הנרות עצמן שיהיו מצדדין כלפי האמצעי כדכתיב בקרא "יאירו שבעת הנרות" ולא על הפתיחות. וכיון שהרמב"ם פסק שהנרות היו קבועין תמיד במנורה, לכן קבע דינא דהיו מצדדין כלפי האמצעי בהלכות ביהב"ח בהדי מעשה המנורה ולא בהלכות תמידין ומוספין גבי מצות ההדלקה שבכל יום, כיון שכך היו הנרות תמיד מצדדין פניהם כלפי האמצעי. אולם כ"ז הוא משום לתא דהדלקה שנאמר במצותה ששבעת הנרות יאירו אל מול פני המנורה, אבל בעצם מעשה המנורה ליכא דין בצורתה שהנרות צריכין להיות מצדדין פניהם למול האמצעי דוקא.

א. הקושי שנתקשה משה רבינו בעשיית המנורה

"וזה מעשה המנורה" פרש"י שהראהו הקב"ה באצבע לפי שנתקשה בה, לכן נאמר "וזה". יל"ע מה היה הקושי הגדול של משה רבינו בעשיית המנורה יותר מעשיית שאר הכלים?

המהרש"א והצל"ח במנחות דף כ"ט, א' מבארים שמשה נתקשה בעשיית המנורה, משום שנצטוו לעשותה מקשה יחד עם כל הכפתורים הפרחים והגביעים, והיינו שצריך שיצאו מגוף המנורה ולא שיעשו בפנ"ע וידבקם, ובזה נתקשה משה כיצד לעשות.

היאך שלמה המלך עשה עשרה מנורות ולא נתקשה בעשייתן

אן עדיין קשה לדבריהם הא דמבואר במנחות (צט.). ששלמה המלך עשה עשרה מנורות ולא נתקשה בעשייתן?

עה"פ בפרשת "תרומה" "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" (כ"ה, ט') פרש"י "וכן תעשו" לדורות, שאם יאבד אחד מהכלים או כשתעשו כלי בית עולמים כגון שולחנות ומנורות, כתבנית אלו תעשו אותם.

תמה הרמב"ן ולא ידעתי שיהיה זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו, ומזבח הנחשת עשה שלמה עשרים אמה אורך ועשרים רוחב?

הקשה בחידושי מן רי"ז הלוי (עה"ת פ' "תצוה") דדברי הרמב"ן צ"ב שהרי רק המזבח נשתנה בבית עולמים מכפי שהיה במשכן בעיקר דינו דבמשכן היה מנחשת ומטלטל ובבית עולמים בבנין של אבנים, אבל בשאר הכלים השולחן והמנורה ומזבח הקטורת היתה מדתם במקדש כמו במשכן. וכן הדינים של הגביעים הכפתורים הפרחים והככר ומקשה האמורים במנורה שבמשכן כולם נהגו בבית עולמים, וא"כ שפיר פרש"י דזה נלמד מקרא ד"וכן תעשו"?

במשכן היה דין נוסף לעשות כ'תבנית' שהראה אותו הקב"ה

לכן כתב לבאר בדעת הרמב"ן דודאי הדינים שנאמרו בצורת הכלים כולו נהגים לדורות, אלא דבמשכן מלבד הדינים שנאמרו בכל כלי וכלי, עוד נאמר בהם דין של "תבנית" דוקא כמו שהראה אותו הקב"ה כדכתיב "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו".

וע"ז כתיב "וכן תעשו" ופרש"י לדורות, וזה שהקשה הרמב"ן דהך מילתא דתבנית היה במשכן וכליו ולא בבית עולמים.

בבית עולמים נצטוו רק בדיני המנורה שיהיו לה גביעים כפתורים ופרחים ותהא באה מן הככר ומקשה דזהו מדיני המנורה, אבל אינה מחוייבת להיות דוקא בתבנית זו שהראה לו למשה בהר, והגביעים והכפתורים יכולים להיות גדולים או קטנים מעט מהמנורה שעשה משה, רק שבסה"כ תהיה משקלה ככר.

אבל המנורה שבמשכן היתה צריכה להיות דוקא כתבנית זו שהראה לו הקב"ה, כל כפתור וכפתור וכל גביע וגביע בגודלו ועוביו תוארו ומשקלו.

בזה כתב לבאר דמה שנתקשה משה במעשה המנורה היה בשביל התבנית שנאמר על כל גביע וגביע ועל כל כפתור במשקל ותואר מצומצם כאו"א, וזה ל"ה במנורת ביהמ"ק דשלמה ולכן ל"ה קושי בעשייתם.

אלא דיל"ע אם במנורת המשכן קיימו את מצות עשיית המנורה, דהא כתיב בפרשת "תרומה" "ועשית מנורת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה" (כ"ה, ל"א) ופרש"י "תיעשה המנורה" מאליה, לפי שנתקשה

לתרומות להחזקת הגיליון אפשר לפנות בעמודות 'גדרים פלוס'
לפי החיפוש 'גיליונות משולחן גבוה' וכן בהנצחה ע"ג הגיליון ניתן לפנות
במייל mg036198046@gmail.com או בטל' 0548419094

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

עמק השבוע

גליון טו

פרשת בהעלותך תשפ"ד והימים שאחריה

עיונים וביאורים במדות הימים בשבוע הבא
מאת הרב גר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גנת ראובן, עמקי ראובן חמני ראובן

הקשר בין פרשת בהעלותך לסוף ימי תשלומין דעצרת

ועי' בהעמק דבר על במדבר פ"א פ"ד דאיתא וז"ל במס' שבת דקט"ז א' איתא דויהי בנסוע הארון בא להפסיק בין פורענות ראשונה לשני' ומפרש בגמ' פורענות שני' מאי היא ויהי העם כמתאוננים פורענות ראשונה מאי היא ויסעו מהר ה' ואר"ח בר"ח שסרו מאחרי ה' ופרש"י בתוך ג' ימים למסעם התאוה תאוה האספסוף להתרעם על הבשר כו', מפרש הגמ' דתאות הבשר היה מיד אחרי נסעם מהר ה' אלא שלא יצא מן השפה עד אחר מעשה המתאוננים, שהתאוננו על שנתלבטו בדרך ג' ימים אז יצא מן שפה התאוה שהיה מקודם וזה לשון וישבו, כאשר היה הרעיון מכבר, ובזה מדיוק מה דמפרש בגמ' תחלה פורענות שניה לראשונה, משום דפורענות ראשונה יצא לאור אח"כ, ולמדו חז"ל מדיוק לשון המקרא ויסעו מהר ה', ולא כתיב מהר סיני, אלא שהיה בדעתם לסור מהעונג שהיה שם על ה', ובקשו להתענג על תענוגי בשרים. עכ"ל. וגם לפ"ז י"ל דשורש התיקון הוא לראות שהתורה היא התענוג, ולא להיות כתינוק שאינו רוצה ללמוד עוד משום שיש לו יותר תענוג בהדברים שבורה להם.

ועיי"ש בתוס' ד"ה פורענות דאיתא וז"ל ואומר ר"י וכו' פורענות ראשונה כדאמר במדרש (ילמדנו) ויסעו שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר שבורה לו והולך לו כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני. עכ"ל. וכן עי' ברמב"ן עה"ת שם דאיתא וז"ל ענין המדרש הזה מוצאו אותו באגדה, שנסעו מהר סיני בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר, אמרו שמוא ירבה ויתן לנו מצות, וזהו ויסעו מהר ה', שהיה מחשבתם להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה', וזהו פורענות ראשונה והפסיק וכו', וקרא החטא "פורענות" אע"פ שלא אירע להם ממנו פורענות ושמוא אלמלא חטאם זה היה מכניסם לארץ מיד. עכ"ל.

ויש מזה לימוד מיוחד להתקופה המתחילה אחרי ימי תשלומין דעצרת, דאף שגם אנו מוכרחים תהי' "ליסע" מחג השבועות ומבחינת הר סיני, אבל לא להיות יותר תורה, אלא להיפך צריכים להיות שמח בתורה שקבלנו ולהיות מתאוים ללמוד עוד ועוד.

עיין בשו"ע סי' תכ"ח דאיתא דלעולם קורין פרשת במדבר לפני עצרת וסימנך "מנו ועצרו". ולפ"ז נמצא דקורין פרשת נשא בשבת שבתוך ימי התשלומין דעצרת, וממילא קורין פרשת בהעלותך אחרי גמור ימי התשלומין.

והנה עיין בפ' בהעלותך דכתיב "ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וארון ברית ה' נסע לפניו דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה, וענן ה' עליהם יומם בנסעם מן המנוחה, ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומו ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך, ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל, ויהי העם כמתאוננים רע באזני ד' וישמע ד' ויחר אפו ותבער במ אש ד' ותאכל בקצה המנוחה". ועיין במסכת שבת דף קטז ע"א דאיתא ת"ר ויהי בנסוע הארון ויאמר משה פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה וכו' תניא רשב"ג אמור עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה פורענות שנייה מאי היא ויהי העם כמתאוננים פורענות ראשונה ויסעו מהר ה' ואמר רבי חמא ברבי חנינא שסרו מאחרי ה'.

האם יש מנהג קבוע להתענות בכ' סיון

[ועיין בספר תמידים כסדרם דאיתא וז"ל כתב בספה"ק אור פני משה להרה"ק מהר"מ מפשעווארסק ז"ע לפרשת לך לך שכתב שנגלה לו בחזיון לילה שיש רמז בפסוק "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אותם ארבע מאות שנה וגו'" על כל התעניות, כי ידוע תדע כי גר יהיה זרעך הוא ר"ת י' טבת תשעה באב כ' סיון ג' תשרי (או גדליה) י"ז בתמוז, ועי"ש דזה"פ "ועבדים" שהאומות ישעבדו אותם "וענו" שבנ"י יתענו באותם ימים ואח"כ כתיב ארבע מאות שנה שהוא ר"ת אחר שיבנה מקדש אז יצאו ברכוש גדול ר"ת ישישו בשמחה גדולה ע"ש. עכ"ל. הרי דכ' סיון הוזכר ברמז בהדיה ד' תעניות הקבועות.]

אולם אף שנתבאר ע"פ הט"ז והחיי אדם להתענית דכ' סיון היא מנהג קבוע, אבל הדברים

שאינם מתענים משא"כ בשאר גזירת תענית על מדינה מיוחדת אז אין דוחין פרשת שבוע מכח ויחל, ונ"ל דהתענית שגזרו מנהגי שלש הארצות בצירוף גאונים להתענות בכל כ' סיון משום רוע הגזירות בעו"ה יש לקרות ויחל אפי' כשחל ביום ב' או ה' שתענית זה הוא קבוע אפי' ביותר מב' וה' דאחר הפסח וסוכות כנלע"ד. עכ"ל. ועיי"ש באלהיו זוטא דאיתא בשם המלבושי יו"ט וז"ל לא מלאני לבי עד היום יום ב' כ' סיון תענית שגזרו ד' ארצות וקבעוהו לדורות, הוריתי למעשה לקרות ויחל בשחרית אף כשחל ביום שני, ודוקא בכ' סיון הוריתי כן וכו'. עכ"ל. ועיין בספר חיי אדם ח"ב כלל קל"ב דאיתא וז"ל תענית בה"ב שאחר הפסח ואחר סוכות, וכן כ' סיון, מאחר שהוא מנהג קבוע ברוב ישראל, דינו כת"צ לכל דבר. עכ"ל.

עיין בשו"ע או"ח סי' תקפ"פ שנתבאר הסוגי ימים שיש ענין וראוי להתענות בהם, ועיי"ש במ"ב בסוף הסימן דאיתא וז"ל גם נוהגין להתענות כ' סיון בכל מלכות פולין נהרא נהרא ופשטיה, ועיין בשע"ת שהוא דוקא מבין י"ח לזכר ובת ט"ו לנקבה. עכ"ל.

והנה האי תענית דכ' סיון הוזכרה בכל הפוסקים, ומשמע שרוב הציבור היו מתענים ביום זה. לדוגמא, עיין ברמ"א באו"ח סימן תקס"ו ס"ב דאיתא וז"ל אם קבעו התענית בב' וה' אין דוחים פרשת השבוע בשחרית, אלא קורין בשחרית בפרשה, ולערב קורין ויחל, בלבד בה"ב שמתעניין אחר הפסח וסוכות שקורין שחרית וערבית ויחל והכי נהוג. עכ"ל. ועיי"ש בט"ז ס"ק ג' דאיתא וז"ל בלבד ב' וה' וכו' לפי שתעניות אלו קבעו כל ישראל בכל הארצות ומיעוט הם אותם

נשתנו במשך הדורות, עיין במ"ב בסימן תקס"ו ס"ק י' שהביא דברי הט"ז הנ"ל וכתב וז"ל ונ"ל שהיום שהתענית של כ' סיון אינו קבוע כ"כ שמתענים בו רק יחידים וכן תענית בה"ב שאחר פסח וסוכות דינו כשאר תעניות ואין דוחין פרשת השבוע בשחרית ולערב קורין ויחל. עכ"ל. ואפשר בזמנינו פחות מתענים מבזמנו של המשנה ברורה, עיין בשו"ת משנה הלכות חט"ו

סימן רי"א דאיתא וז"ל על כ' סיון שגזרו וועד ד' הארצות ואפילו הכי במציאות שבימינו כמוט נתבטל, אם לא לגמרי ואפילו אמירת סליחות שתקנו של כ' סיון כמוט לא אומרים. עכ"ל. ועיין בדעת תורה בסי' תק"פ דאיתא וז"ל וע"ע במג"א שנוהגים להתענות בכ' סיון בכל מלכות פולין, ועיין בספר יד שאול ליו"ד סי' שכ"ח סוסי' קל"ו שכתב דבפנקס לבוב מבואר

שתקנוהו לדורות ולא למאה שנים בלבד, ועי' בנחל אשכול שבאשכול הל' ט"ב בשם גדול אחד דכיון דגזירת ד' צומות באין שלום ושמו ברצו תליא מילתא, הוא הדין תענית כ' סיון לא יהא חמור מהם ולכן נתבטל. עכ"ל. ולפ"ז כיון דלא מצינו ציבור בזמנינו שרצו להתענות בכ' סיון א"כ התענית נתבטל עד שיהי' ציבור שרצו. ע"ע לקמן.

למה מתענים בכ' סיון

הנה יל"ע למה קבעו להתענות בכ' סיון. [ומאיזה סיבה המשנה ברורה לא התייחס להסביר טעם התענית.] והנה ראיתי בהרבה ספרים שביארו שהתענית דכ' סיון מישך שייך להגזירות דת"ח ות"ט. לדוגמא, ראיתי מביאים מפנקס "ועד ארבע ארצות" שבהיות הועד בהתועדות בלובלין בשנת ת"י עלה הסכם ביניהם שקיבלו עליהם ועל זרעם אחריהם להתענות בכל ארבע הארצות את יום העשרים לחודש סיון בכל שנה ושנה ביום ההוא אשר התחילה הצרה בק"ק נימורב הגדולה ומחוייבים לקרות ויחל שחרית ומנחה כמו בתענית ציבור. עכ"ל.

וראיתי שיש להתענית ביום זה עוד שורש, דעיין בספר נטעי גבריאל הלכות חג השבועות סימן ו' דאיתא וז"ל הגאון ר' מאיר משרשרין שחי קרוב למאורעות ת"ח ת"ט כתב שנתאספו ראשי המדינות כדי להסיר המכשולות והעוונות והתקינו כמה וכמה תקנות וקבעו צום בעשרים לסיון יום הריגת נימורב על ידי היון וגזירת תתקל"א הוא מכוון. עכ"ל. הרי דגם הוזכר גזירת תתקל"א. וכ"ה בדברי הש"ך במגילת עפה בהקדמה לסליחותיו לכ' סיון וז"ל באו לק"ק נימורב והרגו בעיר כמו ששת אלפים נפשות קדושים גאונים ורבנים חכמים ונבונים זקנים וישישים בחורים ובתולות חתנים וכלות טף ונשים ובפרט הגאון מורינו הרב ר' יחיאל מיכל חכם חרשים וכמה מאות טבעו במים ובכל מיני יסורים קשים ובבית הכנסת לפני ארון קודש הקדשים שחטו בחלפות המשוררים והחזנים והשמשות והיה זה ביום הרביעי עשרים יום לחודש סיון ירח השלישי בכל מיני שלישים יום שנתלו בו המארת חסר כתיב יום מארה וקללה לילדים החלשים, **שגם גזירת תתקל"א היתה ביום ההוא** עשרים יום לחודש ההוא, בו היינו נכלמים ובושים, על כן קבעתי לעצמי ולדורותי לבנים ולבני בנים יום צום ותענית ואבל ומספד וקנים ביום כ' לחודש סיון וגם כי בו הוכפלו הצרות וקלקולים מקלקולים שונים כי **גם גזירת תתקל"א היתה ביום ההוא ובאותם הזמנים** וגם כי יום זה לא יארע בשבת קודש בשום פנים על פי הקביעות והלוחות אשר בידינו מתוקנים וחברתי סליחות וקניות בבכי ותחנונים לאומרים ביום זה בכל שנה ושנה ועידן ועדינים וכל איש אשר הריחו ה' בביאתו ובשם ישראל יכונה ישים על לבו אלו הדברים והענינים ויקבע עצמו יום

זה לקונן עליו כעל שני החורבנים. עכ"ל. ועיין בשערי תשובה בסי' תק"פ דאיתא וז"ל שמעתי בימי חרפי שנכתב בפנקס הארצות שהגזרה היא לבן י"ח בזכר ולבת ט"ו בנקבה ואח"כ ראיתי סמג"א סי' תקע"ו הביאו בה"ט לעיל שכן נוהגים שאין גוזרים על פחותי מ"ח כו' והביאו בא"ר ג"כ ומה שקבעוהו בכ' סיון אע"פ שהיה עת צרה תכופה שני שנים וגם אח"כ לפי שבשנים קדמונים שנת תתקל"א היה ג"כ עת צרה ליעקב ביום זה כמ"ש בסליחות וגם בסוף שבט יהודה בתוך הצעת רוע הגזירה שהיתה אז אשר כתב זכרון בספר הגאון בעל ש"ך ז"ל ושם כתוב שבחרו ביום זה שאינו חל בשבת עי"ש. עכ"ל. [הגזירה דתתקל"א היתה בימי רבינו תם, עי"ש בספר נטעי גבריאל דאיתא וז"ל ביום כ' בסיון שנת ד' תתקל"א הועלו על המוקד בעיר בלויש שבצפת שלושים ושנים יהודים באשמת עלילת דם, המשפט ידוע בהיסטוריה בשם "גזירת בלויש" והוא היה המאורע הראשון בתולדות היהודים שהוצא לפועל דין מות שגזרו שופטים במשפט עלילת דם, בהגיע השמועה על דבר גזירת בלויש לרבינו תם מירד בבכי וקרא לצום ולבכי למספד ולתענית ביום ההוא, הגאון רבינו יעקב בן הרב ר' מאיר כתב ספרים לכל קהילות צרפת וביהם ורינוס והודיעם כי ראוי הוא יום כ' בסיון לקבעו צום לכל בני עמנו וגדול יהיה כבוד הצום הזה מצום גדליה בן אחיקם כי יום כיפורים הוא וקיבלו היהודים עליהם לצום בכ' סיון ולהגיד פיוט חטאנו צורנו וסליחות על גזירת בלויש וצדקת כל שמסרו עצמם על יחוד השם תעמוד לישראל סלה, הגזירה זיעצה את רבנו תם עד כדי כך שבטרם חלפו ארבעה עשר יום מהגזירה נפל למשכב ונפטר (ד' בתמוז ד'תתקל"א) נוסף על הסליחות שנקבעו על ידי רבינו תם ליום המאורע ההוא, נתחברו סליחות וקניות אחרות שנאמרו מדי שנה בשנה ביום הצום של כ' בסיון, את הקינה הראשונה בשם "למי אוי למי אבוי" המתוכננת לפי הסדר של "איכה ישבה בדד" קונן ר' אפרים ב"ר יעקב מבונא אשר היה הראשון שהעלה על הכתב את דבר גזירת בלויש, קינה שניה בשם "אמוני שלומי ישראל" על סדר אי"ב חיבר ר' הלל בן יעקב מבונא אחיו של ר' אפרים הנ"ל, הגזירות והגירוסים בתקופת מסעי הצלב שנמשכו כמאה וחמישים שנה אחרי גזירת בלויש החלישו כנראה את רושם הצום בכ' בסיון

ובפרט שגם לא בכל התפוצות קיבלו היהודים עליהם את הצום, אבל בשנת ת"ח לאלף הששי בימי המילנצקי ימ"ש גזירת רינדפלייש, עת נחרבו מואה ארבעים ושש קהילות במדינות פרנקן וורמייזא ואוסטריה ונהרגו יותר ממאה אלף נפש מישראל חזרו וקיימו תקנת צום כ' סיון ועל הקניות הנ"ל הוסיפו עוד וכו'. עכ"ל.] עיין בשו"ת אג"מ יו"ד ח"ד סי' נ"ז דאיתא וז"ל בדבר הגזירות שבעוה"ר נהרגו ערך עשרה פעמים ששים ריבוא ע"י הרשעים היטלער וחבריו ימ"ש שמהראוי הרי היה צורך איזה יום קבוע לתענית ולתפילה שתמה מע"כ על שעדיין לא נעשה כלום, הנה בקינות שכל ישראל אומרים בתשעה באב מפורש שמה שלא תיקנו יום מיוחד לתענית ולבכיה על גזירות מסעות הצלב שהיו הגזירות בכל מדינות יוראפ שגרר שם רוב היהודים ונחרבו כמה עיירות וכרכים ונקרא על שם שנת תתנ"ו וגם בא"י הרגו שם הרבה יהודים משום דאין לקבוע עוד יום לתענית ולבכי שלכן צריך להזכירם בקינות דאומרים בתשעה באב על חורבן המקדש ומאותו טעם עצמו אין לקבוע יום אחד מיוחד גם לגזירות שהיו בזמננו והוא בכלל כל הגזירות שהיו במשך כל הגלות הארוך הזה, ולא דמי לגזירות דשנת ה' אלפים ת"ח ות"ט ע"י חמעלניצקי ראש הקאזאקן שנהרגו באוקריינא וחלק מפולין שקבעו שם יום תענית ואמירת סליחות לעשרים בסיון, משום שלא היתה זו גזרה כללית כגזירת הגלות והחורבן אלא היו רק בחלק מדינה אחת שהיתה גזירה נוספת על אותן המקומות, וגם גזירה זו דשנת ת"ח ות"ט לא היתה ע"י המלכויות וממילא לא נמשכה מעצם הגלות והחורבן אלא היתה ע"י המורדים בהמלכות שלא שייך זה כל כך למה שהיו זה בגלות מאחר שגם המלכות דאוח"ע הא הגינה על ישראל במה שהיה אפשר בידו, והשייכות להגלות היה רק משום דמאותן החטאים שנתחייבו גלות נענשו גם בזה שלכן היה שייך לתקן תענית ואמירת סליחות ולאותן המקומות לבד, אבל גזירות דהיטלער דהיו על כלל ישראל דהא היה הולך וכושב מקומות דעיקר ישוב ישראל ובכל מקום שבא הרג את כל ישראל שהיו שם והיה בדעתו לכבוש את כל העולם ולא יכלו לעמוד נגדו עד שריחים הש"ת הוא גזירת כל ישראל ושייך להחורבן שנמצאו בגלות שאין קובעין עוד יום תענית ובכיה כדאיתא בקינות. עכ"ל.

הרי דאג"מ עמד בזה דלפי הנתבאר דתענית כ' סיון היא משום הגזירות דת"ח ות"ט א"כ איך באמת קבעו האי תענית, הרי גם לגבי האי תענית היה לן לומר דהוא נכלל בהתענית והבכי דט' באב, ותיירץ עם שני תירוציו הנ"ל.

הנה אפשר שיש להעיר בזה, דהרי ראינו שיש לתענית זה עוד שורש, מצד הגזירה דד'תתקל"א, וא"כ אין קושיית האג"מ רק על כ' סיון מצד הגזירות דה'ת"ח ות"ט, אלא הקושיא היא גם מצד הגזירה דד'תתקל"א. וצל"ע אם תירוציו של האג"מ הם גם תירוצים כלפי הגזירה דתתקל"א.

והנה עע"ש בספר נטעי גבריאל דאיתא עוד דברים שיש ללמוד מהם גדר מהות היום דכ' סיון, וז"ל ראוי להעתיק כאן מעט ממה שמתאר לנו מהתקופה האיומה של גזירת ת"ח ת"ט, ומראש נקדים הלשונות מספרו של רב האי קדוש הרב יחיאל מיכל מנעמירוב הי"ד שהיה הראשון שנהרג אז על קדה"ש, וז"ל שער הספר, ספר שבירי לוחות מהרב הגאון והקדוש כמוהר"ר יחיאל מיכל בן הגאון המופלג בתורה ובחסידות כמוהר"ר אליעזר שנהרג בק"ק נעמירוב הגדולה, בשנת ת"ח בגזירת חי וקים, השם ינקום דמו ודם כל הקדושים במהרה בימינו א"ס, והוא על קצת פרשיות של תורה, הביאו לבית הדפוס בן אחיו הרב החסיד כמוהר"ר יצחק מוכיח אבדק"ק טרעבובול אשר במדינה פאדליא גר לע"ע בק"ק זאלקווי המפוארה שנת ת"ם עונך בת ציון, ולהלן בהקדמה, אמר הקדוש ינקום השם את דמו נקמת ישראל הקדושים אתו עמו בשנה הזאת ת"ז קודם שנאבד מן העולם, **שבשנת ת"ח לפ"ק יתחילו חבלי משיח נתן סימן לדבר שם (חסר) חמ"ל חבלי משיח יבוא לכם וכן חבלי משיח גימטריא ת"ח ואיתא בזהר המדרש הנעלם פרשת תולדות יצחק שבשנת ת"ח היה ראוי להיות תחיית המתים עיי"ש על פסוק בשנת היובל הזאת וגו', ולא די שלא היה תחיית המתים אדרבא נהרגו אלפים רבבות ולא ניתנו לקבורה ואכלו הכלבים את בשרם ורמזה התורה בפסוק וידבר אל בני ח"ת לאמר וגו' תנו לי אחוזת קבר כי אברהם ושרה רומזים על גוף ונשמה כמבואר בזהר ותקנתי הדבר היטב על דרך הסוד ואין להעלותו על הכתב, אמנם על דרך הפשט הגם שלא היה תחיית המתים מ"מ התחילו חבלי משיח ויש לנו לשמוח בהקב"ה להאמין בביאת הגואל במהרה בימינו אמנם צריך להתפלל להש"י להנצל מחבלי משיח, וזה הוא פירוש הכתוב מאת ה' היתה זא"ת וכו', ושמעתי אף גם זא"ת בהיותם בארץ אוביהם מרמזים הגזירות והתשועה ודו"ק**

החילוק שבין חבלי גלות לחבלי משיח חבלי גלות היה ריוח בין עדר לעדר וחבלי משיח אין ריוח כאשר משנת ת"ח עד היום הזה לא שלנו וכו', יש להוסיף לזה רמזים שונים לזמני פקודה בשנות ת"ח ת"ט וז"ל בעל שלשלת הקבלה בדף מ"ו וזה ר' אברהם המפרש אומר באורך דבריו ששאל בחלום מתי קץ הפלאות והשיבו לו במליצת הכתוב שמות ו' כ"ב מישאל ואיצפן וסתריו וכמו שנאמר לדניאל כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ ואם כי עדיין לא נושענו עם כל זה ראינו כי לא בדו מלבם ורוח ה' נוססה בהם שבהרבה מאותם הזמנים שעליהם בישרו נפקדו ישראל והיו בהם מאורעות כבידות מעין חבלי משיח אבל לא כאשר דרא ויצאו מה שיצאו וכבר האריכו בספרים לאמת כל הקיצין שחזו מראש בעלי רוח הקודש אם כי כבר חלף ועבר זמנם, וכבר אמר ר' אבא סנהדרין צח ע"א אין לך קץ מגולה מזה שנאמר יחזקאל ל"ו ואתם הרי ישראל ענפכם נתתו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא כי הנני אליכם ופנתי אליכם ונעבדתם ונזרעתם והרביתי עליכם אדם כל בית ישראל כולה ונושבו הערים והחרבות תבנינה והרביתי עליכם אדם ובהמה ורבו ופרו והושבתי אתכם כקדמותיכם והשיבתי מראשתיכם וידעתם כי אני ה', בתחילת שנת ת' לאלף השישי גברה והתחזקה מאד הבטחון האמיתי בהש"ת ושהמתים יחיה אל ברוב חמדו כי נתגלה אז בכל העולם כמדרש הנעלם בבראשית פ' תולדות וזלה"ק באלף שתיארי לזמן ארבע מאות ותמניא שנים יהיו קיימין כל דיירי עפרא בקיומיהון וכו' והיינו דכתיב בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו כשישתלם הזא"ת שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמניא תשובו איש אל אחוזתו אל נשמתו שהוא אחוזתו ונחלתו, (עיי' בספר בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ה' דאיתא וז"ל באמונה הלז מחוייבים אנחנו להאמין גם בנידון אריכות הגלות החל הזה, הגם שכפי הנראה מדברי הנבואה כל היום דו"ה נגזרה הגלות רק עד סוף אלף החמישי הו"ד אשר נהפך וכו', וכבר עברו עידן ועידנים ואנחנו לא נושענו, וגם כמה וכמה קיצים מבוארים בזהר הקדוש ובספרים קדמונים בעלי רוח הקודש האמיתיים וכבר עברו, הנה יתבהל הרעיון בראותו כל זאת, אמנם כי כן מחיוב האמונה עפ"י התורה והנבואה להאמין בהש"י שהוא כל יכול אפילו בב' הפכיים שאין השכל יכול לחייב, על כן מחוייבים אנחנו להאמין בביאת משיחנו במהרה בימינו, גם מחוייבים אנחנו להאמין בדברי הנביאים

והחכמים אשר כתבו קיצים ברוח קדשם הגם שכבר עברו, ואיך יצדקו ב' אמונות הללו, אלא על כרחך ישנו באפשרי בחיקו הש"י לקיים הבטחתו במהרה בימינו ובודאי יבא משיח, וגם דברי חכמים יתקיימו אשר רוח י"י דבר במ, כגון מה שמבואר במדרש הנעלם שהגאולה ותחיית המתים בשנת ת"ח מחוייבים אנחנו להאמין שיקיים כן הגם שכבר חלף ועבר הזמן, הנה רחוק הדבר משכלינו איך יכול דבר זה להתקיים, זא"ת נשים אל לבנו כשתהיה הגאולה במהרה בימינו יתגלה לנו האין יקויים הכל, וכן בכל שאר הקיצים, הבן הדבר, והנה אגיד לך פרט אחד בדבר את אשר עם לבבי בכדי לנחם נפשות העגומים ולחזק האמונה, הנה בירמיה ל"א:ל"ז כתיב "הנה ימים באים נאום ד' ונבנתה העיר לד'", וכו', והנה תיבת "באים" הוא קרי ולא כתיב, ואחשבה לדעת, דהנה הזמן נברא בכל עת ובכל זמן, למשל אחרי ככלות השנה הנה השנה ההוא חוזרת לנרתיקה ונשפע מעולם העליון מלמעלה מן הזמן אל תחת הזמן שנה אחרת, והנה נרמז לנו בדברי הנביא בתיבת באים שלא נכתב בגבול האותיות, להורות שאותו הזמן אשר בו הקץ לא יבא בגבול הזמן מעולם העליון רק כאשר יבוא, ממילא תבין דהשנים אשר דברו חכמים ברוח קדשם עדיין השנה הזאת נשארה בגבהי מרומים עד אשר יבוא הזמן ויהיה בכתב ובגבול הנה ימים באים ויתראה לעין כל שכל דברי הנביאים והחכמים קיימים, הבן מאד הדבר, הנה כתבתי לך ברמז פרט אחד הנלעג"ד, אבל הש"י הוא היודע האין יקויים הכל ועלינו בחובה להאמין אמונת אומן ודבר אלקינו יקום לעולם, בין והתבונן, עכ"ל.) גם רבינו הש"ך ז"ל אמר בריש סליחתו שנת ת"ח אשר חשבתי בזאת יבא אהרן אל הקודש לפני ולפנים נהפך כנורי לאבל ושמחתי ליגונים במגילה עפה שלו א"ד שנת ת"א כי קם עלינו אדם רשע בוגדאן חמעלניצקי בא עם הקוזאקין ועשה ברית עם הקדרים טאטארים וביום השלישי כ' ימים בחדש סיון שנת ת"ח עשו הרג רב ממש דומה לחרבן ראשון והשני ומחברי הגימטריאות הוסיפו שנה"ל ל"א טוב"ה גימ' ת"ח חבלי משיח גימ' ת"ח יון וקדר כאחד גימ' ת"ט. עכ"ל.

הרי מבואר דגזירת ה'ת"ח התחיל תקופה חדשה, דהיינו חבלי משיח.

[הנה היות דהאי גזירה התחיל תקופה חדשה אפשר דזהו טעם שאפשר לקבוע לה עוד יום, מלבד תשעה באב, אבל גם לפ"ז קשה מגזירת תתקל"א.]

הייחוד דכ' סיון הקשור לפרשת בהעלותך

יותר מאוחר בשבוע וממילא קוראים פרשת נשא ופרשת בהעלותך (יותר מוקדם), וא"כ כ' סיון הוא היום הראשון המיועד לפרועניות ח"ו משום ההתעוררות דהבחינה הנ"ל ד"ויסעו מהר ד".

דהנה כ' סיון הוא התאריך הראשון שהוא תמיד אחרי פרשת בהעלותך (שכשעצרת חל ביום ראשון אז קוראים פרשת נשא ב"ב סיון ופרשת בהעלותך ב"ט סיון, ובשאר שנים עצרת חל

הנה יש לצדד שיש עוד ייחוד מיוחד להתאריך דכ' סיון, ואפשר דלכך הוא מיועד גם לפורעניות ח"ו, (ואפשר דזהו עוד טעם דכ' סיון שאני, ואפשר לקבועו לעוד יום מלבד תשעה באב.)

בענין גדר הענין להתענות בכ' סיון בזמנינו

על הצער ויסורי הגופים שנהרגו אז מעם קדוש הישראלי הנקראים בנים למקום, שנעשו בהם שפטים יסורים קשים ומרים בעת הריגתם, יש לנו להתאונן ולקונן ולהצטער על זה הרבה מאוד, וכוונה זו לא יעדר מאדם כל יום התענית, ובדאי יחשב לו לעבודה גדולה ועצומה מאוד להבורא ית"ש ויתעלה, ושכרו הרבה מאוד, זולת זה השכר שנחשב לו כאלו הקריב חלבו ודמו ע"ג המזבח, אף גם זאת כי נטל עליו שכר גדול ג"כ על שה' מצטער ומקונן על העדר הנחת מהבורא ית"ש כביכול ועל צערם של בניו הקדושים והנחמדים כנ"ל, ולהמשיל הדבר, אחים שאהב אביהם אותם בתכלית האהבה ונהרג אחד מהם ע"י יסורים קשים ומרים, הנה השכל מחייב שהאחים הנשארים יבכו ויצטערו ויקוננו על צרת אביהם שהגיע לו צער גדול מבנו הנחמד שנהרג, ואם היה חי בודאי היה אביו מתענג ומשתעשע בו ועתה אבד מאתו התענוג והשעשוע ההוא, ובדאי חיוב גדול על הבנים להצטער על צרת אביהם וגם יש להם להצטער על אחיהם האהוב שנהרג וסבל יסורים קשים ומרים במיתתו וכולם צוחין ווי ווי על צרת אביהם ועל צרת אחיהם, ובדאי אם אביהם יודע מצער בניו על צרתו, זאת נחמתו בעניו וצערו נקל מעליו קצת, כידוע שצרת רבים חצי נחמה, ונהפוך הוא באם יודע לאביהם שאינם מצטערים על צרת אחיהם הנחמד שנהרג וגם לא על צרתו, אז מוסיפין לו הוי על הוי וצער על צרתו, והנמשל מובן מפאת עצמו, ודי בהערה זו. עכ"ל.

כמצות אנשים מלומדה ואינו שם על לבו לדעת מה זה ועל מה זה התענית והצער, הכזה יהיה צום יבחרוהו הבורא יתברך שמו ויתעלה כהקטרת חלבים ואמורין ע"ג כו', רק הוא מקבל שכר על הפרישה שאינו פורש את עצמו מן הצבור ומקיים גזירת ותקנות קדמונים, כגון תענית של כ' סיון ושאר ת"צ, כי עיקר ויסוד תענית כגון זה של כ' סיון שה' עת צרה ליעקב גזירות ושמדות גדולות בשנת ת"ח ות"ט לאלף הששי ונשפך דמן של אומה קדושה הישראלית ושפכו דמים כמים סביביו צריו, והגדולים אשר היו בארץ בדור ההוא גזרו על זה תענית וקבעו בכיה לדורות יום אחד בשנה, ושורש התענית על ענין זה, מפורש בתורתנו הקדושה פ' שמיני במיתת נדב ואביהוא כתיב ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה', הרי לפניך מפורש יוצא מזה שעל מיתת הצדיקים חיוב מוטל על כל איש מישראל עם קדוש לקונן ולבכות ולהצטער, לכן עיקר התענית זה של כ' סיון, לתת אל לבו כמעט בכל רגע על הריגת הצדיקים והחסידים ועל הכלל אומה ישראלית הקדושה שנהרגו במיתת אחזריות משונות ונשפך דמם באותו הזמן, ולקונן ולהצטער בלבו על הריגת בניו של מקום ב"ה וב"ש, ובדאי היה מזה להבורא ית"ש צער גדול כביכול, ואם נשארו בחיים היו לומדים תורתו הקדושה ועושים מצותיו הקדושים כל ימיהם אשר הם חיים על האדמה, והיה מגיע לית"ש ויתעלה נחת רוח גדול מזה, ואין שכחה לפניו ית"ש צער זה של הריגת בניו הנחמדים, גם

הנה בכל אורך ס' תק"פ רק הוזכרו תעניות שמתענים בכל המקומות, ולא הוזכרו תעניות שמתענים במקומות מסוימות, מלבד התענית דכ' סיון שהמ"ב כתב דמתענים בפולין. וגם בדברי האג"מ הנ"ל מובאר שהתענית דכ' סיון היא רק לאותם מקומות. וא"כ אפשר דאין שום ענין למי שאינו מאותם מקומות להתענות. אולם אפילו את"ל כן, זהו רק למי שלא היו אבותיו מאותם מקומות, אבל אם אבותיו היו מאותם מקומות אפשר ששפיר יש ענין לו להתענות. והנה עכ"פ צע"ע בזה, דהרי מה שאירע בזמן ר"ת הוא ג"כ שורש התענית וכן"ל, והרי זה היה במקום אחר. ועוד יש להעיר דלפי הנ"ל שיש עוד טעמים דכ' סיון שאני, ואפשר לקובעו לעוד יום מלבד תשעה באב, א"כ אפשר שיש ענין לכ"ע להתענות בכ' סיון. וצע"ע בכ"ז. הנה עכ"פ ע"פ פשטות דברי המ"ב והאג"מ י"ל דאף מי שמתענה בשאר הימים שהוזכרו בס' תק"פ, לית בזה סתירה בהנהגה אם אינו מתענה בכ' סיון.

הנה אף מי שאינו מתענה בכ' סיון עדיין יש להתבונן בדברי היסוד ושורש העבודה בשער הצאן פי"א וז"ל כוונת תענית כ' סיון, מודעת זאת מגמרא הקדושה ומוזהר הקדוש, שעבודת התענית היא עבודה גדולה וחשובה מאוד לפני הבורא יתברך ויתעלה זכרו לעד, כי בהתמטת חלבו ודמו ע"י התענית, כאלו את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה ריח ניחוח לה' יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד, אך אליה וקוץ בה, שאם אדם מתענה ומסגף את עצמו

גליון זה מוקדש לע"נ ברוך בן ר' יעקב משה ע"ה

ב"ה יצא לאור עולם מאת מחבר הגליון

הרה"ג ר' ראובן שווארץ שליט"א

ספר יגון וששון

ובו עיונים וביאורים הנוגעים לימים מכ' סיון עד סוף חודש אב

לרכישה מוזלת: י. בלוי - שיווק והפצת ספרים

bloyseforim@gmail.com • 054-856-40-33 • https://bloy.co.il

בחז"ל: ניתן להתקשר למשרד "עם הספר" 1718-377-0047

אותלסופת

עימוד שוחרר טקסט ליצירה
0874041@gmail.com | 05276-74041

הכח: כרטיס חירום ספרים
י. בלוי
עד הבית

החלוקה הגדולה של ספרי המחבר

בתי נכסת, בתי מדרש, כוללים ושיבות, ואוצר הספרים
זכאים לקבל ספרים בחינם, וללא עלות משלוח
המלאי מוגבל! הזריז נשכר!

לפרטים ניתן לפנות למוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33 • bloyseforim@gmail.com
כמו"כ ניתן לרכוש את הספרים בתשלום סמלי

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com

או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)

או בפקס: 1532-5326259

לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל

פלפולא דאורייתא

שיעורו של הגאון רבי רפאל סויד שליט"א

ראש כולל שערי דעה

פרשת בהעלותך תשפ"ד

גיליון מס' 29

קושיא מחודדת בענין נאמנות על המעשרות

באיסורין, אלא בתורת חזקה שליה עושה שליחותו, ובפרט הכא דמיירי בשליח בשכר, שהוא מדין פועל דמעליא טפי נעי' מחנה אפרים הלי' שלוחין סי' טז,

ה'. ונחלקו הראשונים בדינא דחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, האם הוא נאמר גם כמעשר וכן האם הלכה כמ"ד שנאמן או כמ"ד שלא נאמן, שהלא נחלקו בזה תנאים, שלדעת רשב"ג נאמן, ולדעת רבי נאמן, ובתוספתא [דמאי סוף פ"ד] ובירושלמי [דמאי פ"ד ה"ה] איתא "אמרו הלכה כרשב"ג" דהיינו שנאמן, ודעת הרמב"ם [פי"ב ממעשר הי"ז, פ"ח משמיטה הי"ז, פ"י ממשכב מושב הי"א, פי"א מעדות הי"ז] שחשוד על הדבר נאמן בכל האיסורים, והראב"ד פליג, וס"ל דדוקא לענין בכור נאמן, שהוא משום קנס, ולא לענין שאר איסורים, והשו"ע ניו"ד סי' קי"ט ס"ז כתב דחשוד על הדבר נאמן, והיינו כהרמב"ם, אולם הרמ"א כתב שחשוד על הדבר לא נאמן באותו דבר, אולם אם הוא בתורת חומרא, וחבריו יודעים על החומרא שלו, יכול לאכול עמהם, דאין לחוש שיאכילוהו דבר איסור, וא"כ לכאור' בענייננו ממ"נ שרי, דלדעת השו"ע חשוד על הדבר נאמן, ולדעת הרמ"א אם ננקוט שהענין לעשר שוב פעם הוא בתורת חומרא, א"כ שפיר דמי, ויש להוסיף בזה ראי', דהנה בירושלמי בתרומות [פ"י ה"ב] מובא שרב ושמואל נחלקו על דבר מסוים אם הוא אסור או מותר, והמתיר האכיל את האוסר בלי ידיעתו, ואי נימא דחשוד על הדבר היינו אף בשוגג וכדו', וכמו בענין המעשרות, איך התיר סמך על האוסר שלא יכילנו דבר איסור, כפי שאכן קרה בסוף.

ו'. ובהערות וביאורים החדש על זרעים למו"ר מרן הגר"ג אלדשטיין זצ"ל [סי' ו'] הסתפק האם תקנת דמאי נאמר גם על ע"ה, דאפשר שכל התקנה הייתה רק על חברים, וא"כ כימינו שאין לנו חברים, הרי שכולנו ע"ה, ולעם הארץ אין איסור לאכול דמאי. ובביאור שמועות חיים על המקדש דוד [זרעים מילואים סי' ו'] כתב להביא ראיה לצד זה מדברי הגר"א על הרמב"ם [פ"ב מהל' ממרים ה"ן] דמשמע שרוב הציבור היו ע"ה, ואז תקנו את תקנת דמאי, וא"כ הלא תקנה שלא פשטה ברוב ישראל היא בטלה, וע"כ שהתקנה הייתה רק לחברים, וע"כ היא נחשבת לתקנה שפשטה, וראה עוד בשמועות חיים שהביא ראיות רבות מדברי הראשונים והאחרונים דליכא תקנת דמאי על ע"ה, אולם במקדש דוד [דמאי סי' כ"ב] ובחזו"א [דמאי סי' ד' סוף סק"ד] מבוואר להדיא שתקנת דמאי נתקנה אף על ע"ה, [וראה עוד בשמועות חיים יומא סי' ס"א מה שכתב בזה], ואי נימא דליכא תקנת דמאי על ע"ה, א"כ קושיא מעיקרא ליתא.

א'. שמעתי להקשות קושיא מחודדת איך מותר לאכול אצל כל אדם, אפילו הצדיק ביותר בביתו, שהלא אם ניקח את המדקדק הגדול ביותר, הלא הוא אוכל אצל בנו, ובנו אוכל אצל חמיו, וחמיו אצל גיסו, וכו' וכו', עד שנגיע לאנשים פחות מדקדקים, ובהמשך נגיע לגוי, ומעתה הלא איכא הלכה שכל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, וא"כ אותו אחד שאכל אצל הגוי לא נאמן לומר שעושה, וא"כ מי שאכל אצל אותו אחד גם לא נאמן, שהרי הוא אכל אצל אדם שאינו נאמן, וכן הלאה, עד שאותו צדיק ג"כ לא יהיה נאמן, ונבדומה לשרשרת הדבקה בקורונה, שאדם שמקפיד על ההנחיות יהיה ליד אדם שמקפיד, אולם אם השני היה ליד אדם שאינו מקפיד יכול להידבק ומי שרוצה לדעת שכך המציאות, יראה שהלא כל אדם שאוכל באיזה שהוא מקום מבלי לעשר, הרי שהוא סומך כעת על משגיח הכשרות של אותו הכשר, וא"כ ברגע שאותו משגיח אכל פעם הכשר פחות חשוב, הרי שגם אתה ירדת בדרגתך להכשר הפחות חשוב, וכעת אתה תלוי ברמת הירא"ש של המשגיח של ההכשר השני, שגם הוא אכל פעם אצל הכשר פחות חשוב בדרגה אחת פחות, וכן הלאה', ושאלה זו שייכת רק בזמננו ולא בזמן חז"ל, שהלא אז נהגו במנהג חברים שאוכלים רק אצל חברים, והם היו קבוצה חברתית סגורה, ולא היו אוכלים אצל מי שאינו שייך לקבוצה, כך שהשרשרת הבעייתית אינה מתחילה.

ב'. ויסוד הדברים מבוואר בחזון איש [דמאי סי' ה' סק"ח] שכתב וז"ל "חבר שעבר על אחד הדברים השנויים במשנתנו דינו כע"ה, והלכך חבר המתארח אצל חבר שהתארח אצל ע"ה, או שארחו בכסותו ה"ה כע"ה, וכן המתארח אצלו אפי' עד מאה, כולן מפסידין חבירותן", עכ"ל החזו"א.

ג'. ושמעתי מהגר"ח ברטלר שליט"א לתרץ שכל הדין שחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, היינו דווקא כשעושה כן מתוך הפקרות, ולא כשעושה ד"ו בטעות, ובאהלי זרעים [גיליון מס' 109] העיר הרב מיכאל יעקב פרנקל שלאחר שהתפרסמו הקושיא והתירוץ, נפל התירוץ בבירא, כי כבר אינם שוגגים, אולם האמת שאינו כן, שהלא מספיק שאחד מכל ה"שרשרת" אינו יודע, כדי שלא נאמר שיש כאן שרשרת של אנשים שהם בגדר "חשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו", ודברי החזו"א לא מיירי על נאמנות כללית, אלא על תקנת דמאי, שחבר מפסיד חבירותו אם אכל אצל מי שאינו מהקבוצה.

ד'. והנה לענין לסמוך על הכשר, שיש חשש שהמשגיח כשרות הוא בכלל השאלה הנ"ל שאכל אצל אנשים פחותים ממנו בירא"ש, יש מקום לומר שמה שסומכים על המשגיח אינו תורת ע"ה נאמן

להיות, כי יום חמישי הוא היום האחרון, וממילא גם ביום רביעי זה לא יכול להיות, כי יום רביעי הוא היום האחרון, וכן הלאה, וא"כ המבחן לא יכול להתקיים, והתשובה היא שאם בכל הימים זה לא יכול להיות, א"כ הוא יכול להפתיע את התלמידים כמעט בכל יום, אולם תשובה זו לא תועיל במקרה דנן.

¹ והדבר דומה לחידה הידועה, במלמד שהגיע לכיתה בת"ת, ואמר שהשבוע יהיה מבחן פתע, וקם אחד הילדים ואמר, שהלא ביום שיש זה לא יכול להיות, מכיוון שהמבחן חייב להיות השבוע, ואנו נחכה עד יום שיש, ונדע שזה יהיה ביום שיש, וא"כ נוכל להתכונן, ואם כנים הדברים, הרי שביום חמישי גם המבחן לא יכול

ובגוף הדברים יש לפלפל בזה בכמה נדונים דומים, האם יש איסור למחלל שבת בפרהסיא לשתות יין, שהרי ברגע שנוגע ביין הוא נהיה יין נסך, ולכאור' פשיטא שאין לו איסור לשתות, דלא שמענו מעולם שאסור לתת יין לכל מחלל שבת בפרהסיא, וע"כ שכל התקנה הייתה להרחיק את המחלל שבת בפרהסיא מאיתנו, אולם כלפי עצמו אין איסור בזה, וכ"כ בכתבי קה"י החדשים ח"א סי' קע"א, והובא משמו במדעדים וזמנים ח"ה עמ' ט"ז, וכן הגר"ש אלישיב בהערות למסכת חולין פז, ב, ובחוט שני ה' יו"ט עמ' ס"ד, ובשלמי תודה שבועות סי' כ"ו אות ד' בשם החזו"א, וכן לענין לבשל ביו"ט למחלל שבת, האם נאסר עליו בעצמו לבשל לעצמו, [וע"ע בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סי' ל"ז אות ה', שו"ת צ"ץ אליעזר ח"ח סי' י"ח, שו"ת חלקת יעקב יו"ד סי' מ"ט, ושו"ת משנה הלכות ח"ב סי' של"ט, מש"כ לדון בזה מטעמים אחרים], וכן ראיתי מהגאון רבי אלחנן פרץ שליט"א שהביא בעלון מסביב לשולחן בשנת תשע"ג בשם רבו הגר"ח פ"ש שיינברג זצ"ל לענין לתת אוכל לאדם שאינו שומר תומ"צ שלא התפלל ערבית, דשרי, משום שכל התקנה הייתה כדי להזכיר להתפלל ערבית, לאדם שמתכנן להתפלל ערבית, ולא לאדם שלא מתכנן, והנה מסביר הדברים נראים, אולם קשה להגדירם מתי אדם נהיה בגדר שכבר אין עליו איסור לאכול לפני ערבית, והאם זה גם כשעובר פעם אחת, או רק באופן קבוע, וצ"ע.

ז'. הנה כתב השו"ע יו"ד סי' י"ח סעיף י"ח שנהגו במקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו, כיון שיש חשש לנגיעה, אלא יראה לשוחט והבודק שמתעם העיר, ודברים אלו הם בהמשך למש"כ השו"ע בשם שו"ת הריב"ש [סי' ת"ק], שאין לתת לשוחט ולבודק שכן

לפי כמות הבהמות הכשרות, אלא לפי כמות העבודה שעבד, וזה ג"כ מחשש לנגיעה, והנה לכאור' במצב מערכות הכשרות כיום, ממערכות הכשרות הוא שיש ניגוד עניינים מובנה, שהלא ההכשר הוא ג"כ עסק כלכלי, וממילא האינטרס המובהק של ההכשר הוא שיהיו לו כמה שיותר בעלי עסק, שיצרכו את שירותיו, וא"כ בכל פעם שרואה הפרת כשרות, יש לו נגיעה שלא להסיר את הכשרות, מחשש להפסד כלכלי, נזזה מלבד הבעיה הקיימת בהכשרים שאינם שייכים לציבור המדקקים במצוות, ששם משגיח הכשרות מקבל את משכורתו מבעל העסק, וממילא הוא תלוי בו מבחינה כלכלית], ואכן במערכות הכשרות החשובות, המציאות היא שהרבנים המכשירים אינם בעלים מבחינה חוקית של ההכשר, ועל כן אין להם אינטרס כלכלי בזה, אלא באופן עקיף שאם ההכשר יסגר לא תהיה להם פרנסה, ויש לדון בכל זה, דאפשר שרק בענין כמו שוחט ובודק, שישנם דברים שתלויים בהסתכלות, אדם באופן בלתי מודע יכשיר, משום הנגיעה, ללא שאף אחד בודק, אולם כאן שמדובר במערכת גדולה, וישנם יותר אנשים שיודעים על ההפרה, ואם הדבר יתפרסם מעמדו של ההכשר יפגע, אפשר דבכי האי גוונא לא חששו, ובפרט שדברי השו"ע אינם מעיקר הדין, אלא רק כתב שבמקצת מקומות נהגו.

ח'. ונחלקו האחרונים בביאור דברי השו"ע, האם מיירי באדם ששוחט לעצמו, שגם אז יש חשש לנגיעה, ולכן כתב שבקצת מקומות נהגו להחמיר, אולם בשוחט למכור לאחרים, מדינא אינו נאמן נוכ"כ חיד אברהם], או דילמא, שדברי השו"ע נאמרו באדם ששוחט לאחרים, אבל בשוחט לעצמו, נאמן על עצמו נוכ"כ הבאר היטב שם].

רשימת הפמורים דיני ממונות [חלק ב']

לאחר שפורסם בגיליון מס' 26 רשימה של למעלה ממאה פטורים דיני ממונות, ב"ה שלחו בחורים רבים, רשימות נוספות, וברצוני להודות לכל הבחורים ששלחו, ובפרט להבחור המופלג מאיר עמר שיחי' משיבת נחלת דן, שכתב את הדברים בצורה נפלאה, ונביא כאן רשימה חלקית, מחמת קוצר המקום.

- א. כותל ואילן שנפלו ברה"ר [נ:] י. בהמה שהלכה ברה"ר והתיזה לרה"י טז. אכלה דבר הרע לה [כ:]
- ב. נתנו לו זמן לקום ונפל בתוך הזמן [נ:] יז. מחזרת – לשמואל [כא:]
- ג. שור הנזיק שנכנס לרשות המזיק וניזק משורו [ט:] יח. הכלב והגדי שקפצו מלמטה למעלה [כא:]
- ד. שור שדחף את חבירו לבור [יג:] יט. שייסה את הכלב [כג:]
- ה. שני שוורים רודפים אחר שור אחד [יג:] יג. דליל שנקשר מאליו, בדליל הפקר – לרב כ. זה בא בכדו וזה בא בקורתו, ונשבר כד הונא [יט:] בקורה [כו:]
- ו. שור שנגח ואח"כ הקדישו בעליו [יג:] יד. משוי מקצתו בפנים ומקצתו בחוץ, ואכלה את מה שבחוץ [כ:] כא. שור שעלה על גבי חברו, ובא בעל דרסה על הכלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר [יז:]
- ז. תרנגול הידס והזיק, לחד מ"ד [יח:] טו. בהמה מהלכת שבעטה בבהמה רבוצה כב. שליח ביי"ד שבייש [כח:]
- ט. כלב שנטל חררה והדליק הגדיש [יח:] כז. נתקל בקרקע ונישוף באסור"מ [כח:]

שהם הנאה באופן כללי אם הם נעשות כמצוה אינם נחשבות כהנאה, וא"כ אפשר לומר שפעולת ההריגה של שליח הבי"ד איננה נחשבת כלל להנאה. ומה שהק' כבודו על דברי הגר"ד שאמר שהנדר יפקע הלא קונמות מפיקעים מידי שעבוד, י"ל שחיוב למות הוא חיוב שמפקיע כל תוכן של התנגדות שכן הוא חיוב לבטל את הגברא כליל, (וזה שורש למה שאמר הגר"ד שאינו בעלים כלל על גופו), בשונה מחיוב ממון שהגברא קיים ויכול להחיל קונם ודו"ק, ובפרט לדעת הראשונים שהחיוב חל למפרע כה"ג, ע"י בזה בתוס' שלהי המניח ועוד. רק שעדיין אתה יכול להק' שכל אחד יעשה קונם ביום הגיעו לגיל י"ב את גופו מדחיפה מהגד וכו'.

עוד יש להשיב על הקו', שהלא אם אין אתה יכול להורגו במיתה הכתובה בו וכו', וזריקת חץ ואפי' דקירת חרב, אני לא משוכנע שאפשר להגדיר אותה כפעולה כב"א בכלל בשונה מדחיפה בסקילה ודו"ק.

לע"נ כתוז מלרה בת סלחה ע"ה

לתגובות והערות ולהצטרפות לקבלת העלון במייל

zx0527103930@gmail.com

ניתן לשמוע את השיעורים בקו פלפולא דאורייתא 074-7964884 וכן בקול הלשון תחת השם הרב רפאל סוויד השיעור מתקיים מידי יום רביעי בשעה 23:45-23:15 בבית דננסת הניכי הישיבות רח' בירנבוים 12 בני ברק

תגובה לנכתב בשבוע עינבר בענין תקשיא שכל פופות תאפור את חמ"ב בקונם, וכל חייבי מיתות בי"ד יאפורו את גופם בגניעה

מאת ידי"נ הרה"ג יוסף שטרנר שליט"א

יש לי להשיב על זה מכמה צדדים. א. הגר"ד פ' בשיעורים לנדרים שם נסתפק אם באמת דין זה שייך גם באוסר על חבירו או רק באוסר ע"ע, וטעננו שכל עיקר האיסור על חבירו הוא מצד שיכול למנוע אותו מצד המשפט, והרא"י שהביא אינה מוכרחת כ"כ משום שסו"ס מביא רא"י מהנאה מכיכר. עיי"ש.

ב. באמת דברי הנימוק"י לאסור נגיעה בעלמא תמוהה ביותר שודאי כל ענין הנדר הוא כהקדש וכו' וכו', (ובאמת הגר"ד פ' מביא שם מהרב זכר יצחק שמעמיד פלו' התוס' והר"ן לשי' אם עיקר הנדר בהתפסה או לא), וא"כ י"ל שהר"ן והנימוק"י רק דיברו על פעולה שאין עצמותה הנאה אבל סו"ס הוא נהנה ממנה, דהיינו באופן שיש לו הנאה מעצם הזריקה לים וכדו', ובאמת ראייתם של הראשונים היא ממצוות שאף שלא ניתנו ליהנות מ"מ אפשר לאוסרם בנדר, ונראה פשוט, שבמצוות כמו מצה וסוכה שהם מצוות שעצמותם הנאה אכילה ושיבה ודאי שיש בהם הנאה, רק היות שמצוות לאו ליהנות ניתנו הפעולה בעצמותה איננה נחשבת כפעולת הנאה, (ובאמת בדין של מצוות לאו ליהנות ניתנו ישנם שני חלקים, מה שהמצוה עצמה לא נחשבת כהנאה, וכ' שפעולות

מדברי מרן הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל

מה יכול להפוך את האדם לגמרי

נשאלתי: מה יכול לשנות את האדם מן הקצה אל הקצה, ולהפכו לגמרי, והתשובה היא - לימוד המוסר! וזה גם הצורה היחידה להתחזקות כראוי, משום שעל ידי זה זוכים לדרגות גבוהות בעבודת השם מה שאי אפשר להגיע בלי לימוד המוסר! וכמו"כ זהו העצה הפשוטה כדי לקבל יראת שמים!

לימוד המוסר מחזק מאוד ומשפיע מאוד, וזה "הדלק" שלנו שעל ידו נפעל ונוכל לעשות! ועי"ז מתחזקים בעליה שלב אחר שלב, עד שמגיעים לשלימות האמיתית...! ובאמת, אני בדקתי את זה, ונוכחתי לראות כי אי אפשר להצליח בשום ענין בלי לימוד המוסר...!!! [לכך אני משתדל לעורר כ"כ הרבה על לימוד המוסר, ובאמת שווה לי לדבר על כך, אפילו אם ישפיע רק על שני אנשים].

למה לא גודלים להיות גדולי ישראל?

שאלו אותי, הרי בכל שנה מגיעים תלמידים רבים לשיבה, ובתוכם לפחות עשרה שהם בעלי כשרונות גדולים שיכולים לצאת גדולי ישראל, א"כ היכן הם אותם בחורים? שהרי במשך השנים הם נעלמים ונאבד שמם? ואמרת: זה משום שאינם לומדים מוסר! [שימו לבבכם 'עמ' קנ"א] [ב'לאור' (תש"פ) סופר המעשה באריכות: הגיע אליו אברך ושאלו: הרי בכל שנה מגיעים תלמידים רבים

לישיבה, ובתוכם לפחות עשרה שהם בעלי כשרונות גדולים שיכולים לצאת גדולי ישראל, א"כ היכן הם אותם בחורים? שהרי במשך השנים הם נעלמים ונאבד שמם? שאלו רבינו "האם אתה שואל את השאלה הזאת משום שאתה דואג להם?" ענה לו התלמיד "לא, אני שואל את זה כי קשה לי על עצמי, מדוע לא יצאתי גדול בישראל". שאל אותו רבינו "האם אתה לומד בכל יום חצי שעה מוסר?" השיב התלמיד בשלילה. ענה לו רבינו "הנה לך התשובה למה אתה לא גדל, זוהי התשובה למה גם שאר העשרה אינם גדלים..."

קביעות במוסר היא דרך שמביאה לתיקון מעשיו בשלימות

נראה שמי שיש לו קביעות ללימוד בספרי מוסר, הוא הולך בדרך כזאת שתביאהו בסוף לתיקון כל מעשיו בשלמות, וכך הדרך שאדם מקבל השפעה ממה שלומד, וממילא כבר עכשיו יהיה לו את כל הזכויות של כל המעשים הטובים והמדרגות הגדולות שעדיין לא הגיע אליהם, כיוון שהוא בדרך להגיע אליהם. [דרכו של בן תורה]

ותבער בו ולא ישים על לב

הנה בזמן האחרון היו כמה אסונות... ופורענויות רחמנא ליצלן.

ואמרו חז"ל (יבמות סג, א) אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל... - שיהיה יראת שמים, על ידי שיראו שיש דין ויש דיין, וזהו בשביל ישראל. אבל יש מקרים שהפורענות היא בישראל עצמם, ועל זה נאמר (ישעיה מב, כה) "ותלהטהו מסביב ולא ידע ותבער בו ולא ישים על לב", היינו שבתחילה יש פורענות 'מסביב', ולא ידע - האדם משים עצמו כמי שאינו יודע, ואחר כך ותבער בו - בתוכנו גם כן יש פורענות רחמנא ליצלן, ועדיין לא שמים על לב להתבונן מה זה, וכך טבע האדם.

עיקר התביעה - מבני התורה

אמנם מחובתנו הוא להתבונן, כמו שנאמר (איכה ג, מ) נחפשה דרכינו ונחקורה, לדעת מה התביעה, ומי מהציבור אשם, מי הם השוגגים ומי המזידים שעליהם התביעה גדולה יותר. וידוע ממרן החזו"א כי סתם אלו שאינם בני תורה הם תינוקות שנשבו, מפני שלא למדו... אבל בני תורה הרי הם יודעים מה חובתם בעולמם.

...יש בישיבות סדר ללימוד המוסר, וכל ספרי המוסר כגון שערי תשובה ומסילת ישרים, ארחות צדיקים, וחובות הלבבות, הם ספרים שנותנים הרבה אמונה והרבה ידיעות מה זה חטא ומה הם חובות הלבבות, איך הלב צריך להיות, והם דברים שאינם מידת חסידות אלא 'חובות' הלבבות, חובות שהלב חייב בהם... שהתורה מחייבת שכך יהיה הלב, ויש הרבה מדרגות בזה, וכשעוסקים בזה מתקדמים.

לנצל את סדר המוסר ולחשוב האם הנהגתו כראוי

אך אם לא מנצלים את סדר המוסר, ולא לומדים את המוסר כמו שצריך, אלא מזלזלים, ובאים יותר מאוחר, או אפילו אם לומדים אבל לא חושבים כיצד לקיים למעשה, וכמו שכתב באגרת הגר"א שלא מספיק מה שלומדים דברי מוסר אלא צריכים גם אחר כך לחשוב מה איתי? האם כך אני מתנהג? וכיצד ההנהגה שלי? מחשבות כאלה מה ההנהגה שלי - זהו דבר שלא רבים מקיימים, ועל ידי כך חסר בקיום חובות הלבבות.

...ובפרט יש להתחזק בסדר המוסר, שהוא סדר שנותן חינוך ומחנך את האדם מה חובתו בעולמו, היאך להתנהג, שכל ההנהגה תהיה על פי ספרי המוסר, וכבר דיברנו פעמים רבות כי אפילו בעלי משפחה אם לומדים בכל יום משהו בספרי מוסר זה משפיע על כל ההנהגה שבבית, להנהגה מאוד נעימה וחיים מאושרים, על ידי שכל סדר היום מסודר לפי ספרי המוסר, ובזה החיים מאושרים אשריך בעולם הזה, וכמו שאמרו באבות [ו', ד'] כי בדרכה של תורה אשריך בעולם הזה. [דרכי החיזוק נשא תשפ"א]

דרכי השב"א אל הלב

הדרכות מרן הגר"ג אדלשטיין בדרך לימוד המוסר

לימוד מתוך התעניינות

לימוד המוסר צריך שיהיה מתוך התעניינות, ולא בכפייה, ואם לומדים מתוך שעמום וכפייה עצמית זה לא משפיע, רק מתוך התעניינות - מה אומר המסילת ישרים ומה אומר החובות הלבבות, מה כתוב בכל ספרי המוסר, ומה כתוב בנפש החיים, בפרט בשער ד' שמאריך בענין לימוד התורה, אם זה מעניין ומרתק, זה משפיע השפעה פנימית, ולאט לאט ההשפעה מתחזקת עד שזה נעשה טבע ומשתנים לגמרי.

זהירות מלימוד מוסר בכפייה

סיפר לי אחד שהגיע מחוץ לארץ, שהוא היה במקום שהכריחו אותו ללמוד מוסר, והיה יושב ולומד ספרי מוסר שעות רבות ולא יצא לו שום תועלת מזה, כי הלימוד בכפייה אינו משפיע, ופעמים שאף גורם לתוצאה הפוכה שישנא את דברי המוסר, לכן יש לעסוק במוסר מתוך התעניינות ומתוך הבנה שלימוד המוסר הוא דבר חיוני מאד לכל מדרגת האדם, ואז בודאי תהיה השפעה גדולה.

בספרים שמרגיש בהם טעם

על מנת לגדול בתורה ועבודת השם יש ללמוד בכל יום לכל הפחות חצי שעה מוסר.

[ולפעמים יש ללמוד רק חמש דקות מוסר כשאדם לחוץ וכדו'].

יש ללמוד בסדר מוסר בספר שמעניין את הלומד ומרגיש בזה טעם, ועי"ז יעסוק בלימוד בהתעניינות. [וצריך שהלימוד יהיה גם מתוך הבנה שלימוד זה הוא חיוני מאוד לכל מדרגת האדם, וכן מתוך רצון להתעלות] כי אם כופה עצמו לספר שאין לו בו טעם ומשעמם אין זה משפיע כלום. יש הרבה ספרי מוסר שמענינים ומושכים את הלב. כל אדם לפי טבעו, ובישיבות יש ארבעה ספרי מוסר, חובות הלבבות, שערי תשובה, מסילת ישרים, ואורחות צדיקים שהם הספרים המקובלים, והם מאד מעניינים - ספרי עבודה שנותנים חיזוק גדול [מכני גדולת הראשונים יש בספריהם גם השפעה מכח קדושתם, והרי"ז כמו שנמצאים על ידם והם מדברים אלינו] ואפשר לבחור מהם, כל אחד יכול לבחור איזה פרק או איזה חלק שמעניין אותו. ואע"פ שצריך ספר שמושך את הלב, אבל צריך שהוא יהיה 'מוכיח', ולכן יש לבחור את הספר שמושך את הלב מתוך כלל ספרי המוסר שהם בכלל המוכיחים!...

כל אחד יכול למצוא לפי טבעו צורה שלימוד המוסר יהיה לו תענוג, וסדר המוסר יהיה סדר שנותן הרגשה נעימה וחיזוק על כל היום, ולזה צריך להתייעץ ולהכיר את טבעו של כל אחד ואחד מה מתאים לו!

שאלו: האם בסדר מוסר צריכים ללמוד דווקא את הספרים המקובלים? רבינו השיב: כן. שערי תשובה, מסילת ישרים, חובות הלבבות ואורחות צדיקים. שאלו: יש בחורים שרוצים ללמוד בספרים של מחברי זמנינו... רבינו: את זה אפשר בזמנים אחרים, סדר מוסר הוא סדר ליראת שמים, שבו דורשים מן האדם דרישות. שאלו: בחור שאין לו טעם במוסר, כיצד גורמים שיהיה לו טעם במוסר? השיב רבינו: מה הסיבה שבחור מרגיש כך? כי הוא חושב שהוא כבר מושלם, וזו בעיה גדולה מאד. אדם שחושב שהוא מושלם, שאין לו שום חסרונות, צריך משהו להסביר לו שיראה שיש לו חסרונות, כי הוא בטוח שהוא צדיק, וצריך משהו שמכיר אותו, שיראה לו את החסרונות שלו...

קביעות יומית ושיעור

העצה לחיזוק היא ללמוד מוסר בכל יום בסדר המוסר הקבוע בישיבות, ולא רק כמה דקות, אלא חצי שעה כנהוג בישיבות, ובקלם שהיו בעלי מדרגה למדו מוסר שעה בכל יום, אמנם חצי שעה זהו זמן שכל אחד ואחד יכול לעמוד בו, ללמוד בספר מוסר המשפיע עליו ומושך את לבו, ואפילו אם קביעות הלימוד כרוכה במאמץ, זהו מאמץ שכדאי להתאמץ בו, שעל ידי זה יזכה לחיים טובים ומאושרים. סדרי המוסר הקבועים בישיבות הם המינימום ההכרחי לכל אחד, ובמעשה רב (אות ס') כתב בשם הגר"א שצריך ללמוד ספרי מוסר כמה פעמים ביום, ומן הסתם גם הגר"א בעצמו נהג כן. באמת, כל לימוד מוסר משפיע על האדם, ואף שלפעמים אינו מרגיש את ההשפעה, הסיבה לכך היא שהשפעה קטנה אינה מורגשת, אך כאשר אדם ילמד מוסר בקביעות במשך זמן ממושך, ירגיש את ההשפעה [לפי שאז יצטרפו להם הרשמים החלשים להשפעה ניכרת]. ואם הלימוד אינו בקביעות ישנה פחות השפעה! וזה בדוק ומנוסה שאם ישנה קביעות אפי' למעט זמן זה כבר נחשב ומשפיע יותר! [מתוך 'דרכי החיזוק' ושימו לבבכם על דרכיכם!]

"והיו הדברים האלה... על לבבך" - שיהיה ד"ת חרות על לבו [ח"ח תורת הבית פ"ו]

בפיך, מלבד שעובר בהלאוין המיוחדים, ואף שלומד עניין אחר מ"מ נחשב לביטול תורה. והנה עד כמה שמוכרח ללמוד עניין חדש, כדי שיהיה חשק והתעניינות בלימוד, וגם בשביל יכולת הלימוד ורכישת דרגת הבנה בתורה, שמצד זה הרי א"א שילמוד דבר אחד תמיד - א"כ הרי זה מוכרח לה"ושננתם" עצמו, אבל באמת בהרבה אופנים התועלת היא בצד השני היינו לחזור הרבה, וכמ"ש הגר"א במשלי כמה פעמים כי טוב שידע על בורין מסכתות אחדות משילמוד הרבה ולא ידע, היינו שבמידה מסוימת מתבטלות התוצאות והתועלת של הלימוד הקודם, וזהו ממש בגדר ביטול תורה.

דברי מרן הגר"א קוטלר [משנת ר' אהרן א, נו] בעניין חזרת הלימוד: אמרו בספרי (עקב): 'כשם ששכר ת"ת גדול מכל המצוות כך עונש בטולת קשה מכולן', והנה הסבא ז"ל היה אומר ששייך ביטול תורה באיכות, היינו אף שלומד, אך אם אפשר לו ללמוד בעיון יותר שיבין יותר וישגי יותר, הרי לגבי זה החלק החסר נחשב ביטול תורה. וכן שנינו (אבות פ"ג מ"ח) השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, ובגמ' מנחות (צט, ב) אמרו שעובר בכמה לאוין, ואם אפשר לו לחזור שלא ישכח, הרי מה ששוכח יש בזה עון ביטול תורה, שהרי מחסר במצות 'ושננתם', והיינו שיהיו מחודדים

שאלות מוסר

שאלות מתורת המוסר בנושאי הפרשה ותשובותיהם הלקוחות מתוך תורת שיחותיו של המשגיח

הגאון הצדיק רבי משה אהרן ברוורמן זצוק"ל על פרשיות השבוע

תמונה

פרשת בהעלותך

שאלה: לאחר מתן תורה לאחר מועד מתן תורה, שהוא מועד לשמחה על החסד הגדול שהקב"ה עשה עם כלל ישראל ונתן לנו את התורה. האם לאחר קבלת התורה הכול נגמר התורה כבר אצלנו?

תשובה: כידוע החידוש הגדול במתן תורה הוא מה ש'בא משה והורידה לארץ', שאף על פי שהתורה עצמה היא שייכת יותר לעולם עליון כמו שאמרו המלאכים 'תנה הודך על השמים', הרי זהו גודל המעלה והיקר שנתגלה לכלל ישראל במעמד הר סיני שהקב"ה כביכול צמצם את התורה הרוחנית והכניסה לכלים חומריים וגשמיים שבעולם הזה ושבאדם, כדי שהאדם יוכל לקבל את התורה ולקבל בה אחיזה בעודו בעולם הזה. ובעוד בגוף חומרי וגשמי. הנה כל זה כשעוסקים בצד של מעלת התורה ומעלת כלל ישראל, אך מזה עצמו יש עוד צד ועוד פנים לעניין והוא גודל החשש וגודל האחריות שנופלת על האדם שנמנה בין מקבלי התורה, והיינו שמאחר שמציאות התורה בעולם ובאדם הוא למעשה מצב שלא כדרך הטבע, שזהו בכוח מדה מיוחדת של צמצום הקב"ה כביכול כבודו ותורתו להורידה לעולם ולאדם, הרי שאין התורה במצב ובגדר של מציאות של למטה, היינו חלק משאר חלקי המציאות של למטה, אלא זקוקים בכל עת וזמן להשפיע מלעילא שתאפשר קיום התורה למטה, במצב שהוא היפך טבע ומציאותה.

התורה צריכה שמירה

הדוגמא להבנת הדברים (והוא יותר מדוגמא) הוא מה שאנו אומרים 'נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה נפחת בי, ואתה משמרה בקרבי וגו'', מהו עניין משמרה שמוזכר כאן, אך מאחר שהנשמה שהיא חלק אלוך ממעל נתונה בתוככי גוף חומרי וגשמי וקשורה בו ותלויה בו, כידוע מפירוש 'מפליא לעשות', ואשר על זה אמור 'על כורחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד', הרי צריך שמירה מיוחדת על כך שתמשיך להישאר במצב זה שהוא היפך טבעה ומציאותה, דהיינו לשמור על מציאות הגוף והנשמה יחד.

וכך זה ממש בתורה מציאותה בתוככי עולם הזה והאפשרות לאדם לקבלה ולהחזיק בה, הרי זה עניין שצריך התחדשות תדירית ותמידית בכל יום ובכל זמן, כמו הנשמה, אך ההבדל הוא שאת הנשמה את הנפש הקב"ה 'משמרה בי' ואת התורה האדם צריך לשמור אותה ועליה, ואם אין הוא שומרה ומחזיק בה ע"פ מידותיה, הרי היא עוזבת אותו והוא נשאר ריק מכל. וכך נאמר בחז"ל (דברים רבה ד, ד) אמר רבי אלעזר אמר הקב"ה נרי בידך ונרך בידי, נרי בידך - כי נר מצווה ותורה אור, ונרך בידי - נר ה' נשמת אדם, אם אתה משמר את נרי אני משמר את נרך, עכ"ל.

את 'נר ה' הקב"ה משמר באדם, אך את נר מצווה האדם צריך לשמר כדי שתתקיים אצלו, ואם אין משמרה באמת אין היא אצלו אין התורה ואורה שורה בקרבו אין מקדשתו ואין מעלתו ומרוממותו, ובסופו של דבר אף את עצם ידיעתה של תורה משכח ומתבטל ממנו.

איך שומרים על התורה

ומכאן מתעוררת השאלה במה מתבטא העניין ש'אתה משמרה לתורה' איך מונעים עזיבתה את האדם ואת העולם. והתשובה היא שקודם לכל והוא העיקר והיסוד פשוט להחזיק בה ללמוד אותה ולעסוק בה תדיר, בכך הוא מחזיק בתורה ומשמרה אצלו והיא מתקיימת בו.

ודבר זה לימדנו חז"ל במשנתם אבות (פ"ד מ"א) ואם בטלת מן התורה יש לך הרבה בטלים נגדך, ואם עמלת בתורה יש שכר הרבה ליתן לך. פרש"י אם בטלת וכו' כמה וכמה דברים תמצא יבואו לידך שתבטל מהם עוד יש לך בטלים מן השמים ויעמדו כנגדך מבטלין מליתן לך שכר, ברמב"ם כשלא תתעסק בתורה יטרידך הזמן באחד מהדברים הרבים ההם, עכ"ל.

והנה נאמר 'ואם עמלת בתורה' דווקא עמל ויגיעה בתורה מודגש כאן, ואיתא במדרש שבעה"ב אין נמדד ואין בוחנים אדם לפי כמות הדפים שיודע, אלא לפי השעות שהוא למד, וכך אמרו בשם מרן החפץ חיים זצוק"ל שלא כבעולם הזה שמחשיבים

אדם לפי ידיעותיו, הרי בעוה"ב יתכן שיבא אחד שידיעותיו פחותות משל חבריו, אך יחשיבוהו יותר ממי שידיעותיו יותר, וזאת משום שהוא עמל והתייגע יותר במה שלמד. וכמובן שכמות השעות שאדם לומד מביאה לידי ידיעות יותר, אך הדגשת החפץ חיים הוא על מעלת וחשיבות היגיעה והעמל שגדול יותר ממעלת הידיעה. (א.ה. וכפי שהיה מביא המשגיח הגרמ"א זצוק"ל בסוף כמעט כל שיחת פתיחת זמן בשיבת גרודנא בשם מרן הגר"ח מבריסק זצוק"ל שכמו שיש ביטול תורה בכמות כך יש ביטול תורה באיכות, היינו אם יש מי שלומד בפשטות ובבקיאות במקום ללמוד בעיון הרי זה 'ביטול תורה' ממש).

כלומר בכך שאתה מבטל מן התורה, זה עצמו מעמיד כנגדך הרבה בטלים, שבזה התורה עוזבתו הריהו מביא על עצמו מצב של 'ביטול עצמי' הרבה 'בטלים' ולא הרבה 'מבטלים', וזה מתבטא בכל סוגים של בטלים, יש מה שבא עליו מצד הגוף מצד החיצון, והוא מה שאמרו חז"ל (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורים מתגברים עליו יפשפש במעשיו וכו', יתלה בביטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו, אם מחסיר באחיזתו לפי מדרגתו בתורה, אע"פ שפשפש במעשיו ולא מצא חטא ועוון גלוי, אך מיעוט בדבקות בתורה לפי ערכו, הרי זה עצמו מכניסו לכך שתתמעט ממנו תורה. וכך אמרו חז"ל (באבות דרבי נתן פכ"ט ב) כל השוקד עצמו על התורה מוסרין לו שקדנין כנגדו, וכל הבוטל מדברי תורה מוסרין לו בטלנן כנגדו כגון ארי זואב נמר וברדלס, עכ"ל.

בבטלה התורה עוזבתו

וכל זה דבר אחד ועניין אחד שכאשר בוטל מדברי תורה אין זה רק חיסרון על אותה ועל אותו עת שאין לומד תורה, אלא יש בזה משום הפסד ועזיבה מאותה תורה שכבר למדה והחזיק בה, וזה גורר עליו שימעט יותר ויותר, והוא כאמור במשנה 'יש לך הרבה בטלים כנגדך'. ורמזו כאן דבר נורא, שהרי אמרו לאחריו 'ואם עמלת בתורה יש שכר הרבה ליתן לך', ומה השייכות למה שאמרו מקודם, אך העניין הוא שבאו לומר גודל עניינה של תורה, ואשר ממילא זה נראה גם לצד השכר וגם לצד העונש, שהכול מביא עליו 'הרבה' משום שאין התורה מעשה פרטי ומצווה פרטית אשר גורר לעומתו עונש פרטי באבר פרטי, אלא זה עניין כללי הכולל הכל, 'כנגד כולם', וממילא היעדר וחסרונה גורר חסרון 'הרבה', ושכרה שהוא צריך להיות 'כולל' על זה אמר 'שכר הרבה ליתן לך' כי בתורה הוא משלים ומעלה את עצמו לשלמות עליונה ומרוממת, וממילא שכרו הוא מעולה ומרומם 'הרבה' ממש.

ומזה עצמו התוצאה והתולדה 'אם בטלת מן התורה' לא עונש כשאר חטא וחסרון שזה וודאי וודאי, אלא שעם זה הוא מכניס את עצמו למצב של 'עזיבת התורה אותו'.

דכמו שכשארין הקב"ה משמרה לנפש ולנשמה שבו, הנפש והנשמה פורחין ממנו ועוזבין אותו, ואין זה עונש אלא פשוט תוצאה ותולדה מהמציאות שאין מה שמחזיק את הנשמה והנפש, וכמו"כ באדם כשאין אוכל ואין עומד בתנאים המאפשרים והקושרים את הנשמה בגוף, הרי הנשמה הולכת ממנו ולא משום עונש וסיבה אחרת כלל, כך זה ממש בתורה אם אין משמרה הרי היא עוזבת ופורחת ממנו והוא נשאר בלעדה, הרבה 'בטלים' הרבה מצב של בטל ועוזב וכו"ל שהתורה היא השפעה מלעילא בכל עת ובכל זמן.

ובאמת זה הלשון שנאמר בספרי 'אם תעזבני יום יומיים אעזבך' משל לשני בני אדם שנתפרדו זה הולך לצפון וזה הולך לדרום, וכו' נמצאים רחוקים זה מזה יומיים, ופירוש 'אעזבך' אינו רק בשכחה, בשכחת חכמת התורה, אלא עיקרו בהסתלקות מעלת וקדושת התורה שמוסיפה וקובעת באדם, שמתבטא ברצון והמשכה לתורה, ודחיית כל מפריע ומונע, שזה נפעל ונקבע באדם ע"י עסק התורה ויגיעתה, וכאשר עוזב זאת הרי נחלשת ההשפעה ומתבטלת הרושם, ולא רק כפי שהוא 'עוזב' אלא פי כמה שגם התורה עוזבתו ששוב אין הוא אכסניה לתורה.

השאלה: בעניין היות כלל ישראל במדבר מצינו מקראות ומה שדרשו עליהם חז"ל, שנראים לכאורה כסותרים זה את זה, מצינו מקראות שמשבחים ומגדלים היות כלל ישראל במדבר, ומאידך מצינו מקראות ומדרשי חז"ל שיש בהם קטרוג וטענות של מדרגה חסרה אצל כלל ישראל במדבר. ובוודאי שהדברים צריכים ביאור ותלמוד שהרי לכולי עלמא מוזכר על אותו דור מקבלי התורה שהיו במדרגה עליונה שבכל הדורות כולם, שהכתוב קורא עליהם 'דרדע' ואז"ל 'דה דור המדבר שהיו כולם דעה'.

התשובה: אך העניין הוא, שמה שהייתה הנהגה שבני ישראל יצטרכו לעבור את המדבר הנה נאמר בתורה בתחילת פרשת בשלח ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים וגו', והיינו שההליכה למדבר הייתה מכוונת מראש שכך גזרה חכמתו ית' משום שהיה בו מן ההשלמה ליצי"מ, וההבנה בזה הוא שכבר דובר אודות יציאת מצרים שעניינה היה יציאת בני ישראל תחת

שלטון והנהגת הכוכבים והמזלות שלא כשאר אומות העולם שקיומם וחיותם מושפע דרך הנהגת עולם הזה שהוא דרך הכו"מ, אמנם מצד הכוכבים והמזלות לא היו יכולין ישראל לצאת ממצרים, אלא שכלל ישראל מאז אאע"ה שהעלהו מעל הכוכבים והמזלות ונאמר לו 'אין מזל לישראל', כלומר שהשפעת כלל ישראל וקיומם הוא מלמעלה מהמזלות ואין למזלות השפעה עליהם, ויצאו ממצרים על אף שמצד הכו"מ לא יכלו לצאת, שהנהגת המכות למצרים והאותות והמופתים הביא את כלל ישראל להיות דבקים בהשי"ת ולנתק עצמם משייכות והתדבקות בענייני עולם הזה וחומריותו, כפי שהיו קודם בהשפעת האומה המצרית.

והנה כדי להשלים מעלה ומדרגה זו להיות דבוקים בלמעלה מכוחות עולם הזה והשפעתם הוצרכו בנ"י לעבור דרך המדבר לחיות בו ולהתקיים לא דרך השפעת העולם הזה וסדריו החומריים והגשמיים, שעל פי סדרי העולם הזה וחוקיו לא שייך שעם גדול ועצום כעם ישראל יהיה לו קיום במצב של מדבר הגדול והנורא וגו'.

אמנם מדרגה עליונה זו שזכו לה בני ישראל במדבר, שבוודאי היא מרוממת ומעלה מאד מאד, אך היא גם מאד מאד מחייבת את נושאייה של מדרגה זאת, כי כל יציאה כל שהיא ממנה היסח הדעת מזהירות שמתחייב מחמת אותה מדרגה, הרי היא כבר חיסרון נורא, כלומר היסח דעת מהיות דבקים בו ית' והתהוות מציאות כל שהיא של דבקות ושייכות להנהגת הטבע ועולם הזה, אף שלא יהא חטא בפועל, אך כיון שיש כאן ירידה הרי זה גורר ומביא לידי חטא ועוון, וכבר מחייב עונש, כיוון שזה מעורר קטרוג לפי גודל המדרגה שבה היו עומדים, וחזינן שבדור המדבר הייתה הנהגת השי"ת עם ישראל ליסרם ולענשם תיכף ומיד כמו שמצאנו אחר חטא העגל ואחר המתאוננים ועדת קרח, וכל זאת משום מדרגתם של 'נוכח פני ה' שהיו בה ונהגו עמהם בהיותם במדבר, ומדרגה זו מחייבת תביעה על כל יציאה והסח הדעת כל שהוא מהיות נוכח פניו ית', וכידוע מאמז"ל על המקרא 'סביביו נשערה מאוד'.

הנה בתורה נתייחדה פרשה על אופן וצורת חנותם ומסעיהם והוא מש"נ 'איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל, מנגד סביב לאהל מועד יחנו', והנה מצינו בדגלים עניין מיוחד מה שלא הוזכר בשאר מעלות שזכו להם כלל ישראל, והוא האמור במדרשם 'חיבה גדולה חיבבן הקב"ה שעשאן דגלים כמלאכי השרת כדי שיהיו ניכרין, ומנין שהוא אהבה לישראל שנאמר הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה'. ואף זאת שאומות העולם תמהין על כך 'מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנגדלות', והמופלא שבכל הוא שכלל ישראל למדו זאת מהמלאכים כמוש"נ במדרש 'אמרה כנס"י ושם ראיתי מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו, וראו עיני טקסים של מעלה ואהבתי אותם, באותה שעה אמר הקב"ה הואיל ורצונם של בני לחנות בדגלים יחנו בדגלים, הה"ד 'איש על דגלו באותות'. וכבר האיר מרן המשגיח הגר"י לוונישטיין זצוק"ל שלכאורה האיך דימו עצמם למלאכים שיזכו הם למעלה שמלאכים זכו בה, אלא מזה חזינן גודל כח הנפש והנשמה, שטמונים בהם מעלות עליונות ואפילו של מלאכים אינו לגמרי מופרך אצליהם, וחזינן שאמנם זכו לכך 'הואיל ורצונם'.

וראוי להביא דברי אדונינו הגר"א בפירוש לשיר השירים על הפסוק 'אתה ישן לרע והוא ער לך, הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה, ודגלו קאי על הדגלים, כמו שכתוב במדרש שהדלים היה הגדולה שבאהבות והמפורסם יותר על כל העולם', ופירש עוד שנאמר שם 'בצילו חמדתי וישבתי ופריי מתוק לחיכי', והיינו צל אכילה ושתיה, שזכו למן בזכות ואקחה פת לחם, ולשתייה בזכות יוקח נא מעט מים, ולסוכה זכו בזכות והשענו תחת העץ, ועל כל אלו לא נאמר בהם בהאהבה, ודגלו עלי אהבה, שהוסיף לי מאהבה'. ואם שנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם, אז אהבת הבריות הביאה את האדם לעולם.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת בהעלותך תשפ"ד

היזהרו בכבוד החכמים

תוכן

- א' - זהירות בכבודו של יהודי / א
ב' - זהירות בכבודו של תלמיד חכם / ג
ג' - זהירות בכבודם של המובחרים שבעם / ה

עבירה קלה

אלא שהדברים טעונים ביאור, שהרי לכאורה, בכל עבירה שאדם עובר ח"ו, הוא למעשה מצהיר: "מי אֶדון לְנו?" כל עוון הוא מרידה בהשי"ת; במה התייחד א"כ חטא הלשון ביחס לנקודה זו?

והתשובה היא, שלחטוא באיברי הגוף - זו לא משימה קלה. לדוגמא, אדם שרוצה להגביה את רגלו ולבעוט בחבירו, זו משימה רצינית. הירך שלו שוקלת כ-15, אולי 20 ק"ג, ולכן לפני שהוא מרים את הרגל, הוא שוקל את העניין; ובינתיים הוא נזכר שיש בורא עולם, ושהוא לא ישמח אם אני אבעט ביהודי אחר. כך שבכל הנוגע לרגל, זה לא כל כך קשה לזכור את השי"ת. ולכן, אף שיהיו כשלונות גם בשאר הגוף, ובאותם מקרים אכן האדם מתעלם מהשי"ת, מכל מקום מטבע הדברים מכשולים אלה יהיו מעטים יותר, ולא ייהפכו להרגל.

אבל כשמגיע הזמן להפעיל את הלשון, כאן כבר המשא אינו כבד כל כך, ולמעשה, לא נדרשת לכך מחשבה כלל וכלל, ולכן הלשון תמיד עסוקה. וכאן טמונה המפלה הגדולה. בכל הנוגע לדיבור, האדם מרגיש חסר מעצורים. נמצא אפוא שמי שמצליף בלשונו, הוא מתעלם מהקב"ה בשעת מעשה פעם אחר פעם - באופן מתמיד.

למרות שאף שאף אחד אינו מושלם, הרי שכאשר אדם נוהג כך פעם אחר פעם, הוא בעצם מרגיל את עצמו למבט הזה, ומי שמרגיל את עצמו שוב ושוב לאיזה עניין - מצליח. לא עובר זמן רב, והאיש הזה כבר מפתח תפיסה לפיה בכל הנוגע ללשון, "מי אֶדון לְנו?" - הוא אדם חופשי. אדם שאינו זהיר בלשונו, ומדבר סרה על אחרים בכל עת, מתרגל במשך כל חייו, יום אחרי יום, לחיות את התפיסה לפיה ה' אינו הקובע.

א' - זהירות בכבודו של יהודי

מישהו שומע אותנו

בפרשת השבוע, התורה מספרת כיצד מרים ואהרן דיברו אודות משה רבינו. **"וַתִּדְבֹּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה - הִיתָה לָהֶם טַעֲנָה מִסּוּיַמַּת כָּל־פִּי אַחֵיהֶם, וְהֵם דִּיבְרוּ עַל כֹּךְ בֵּינָם לְבִין עֲצָמָם.**

אלא שזה לא היה רק בינם לבין עצמם, כי היה עוד מישהו ששמע את דבריהם. אמנם זה לא הנושא שלי היום, אבל זהו הדבר הראשון שעליו צריך לחשוב כאשר אנו קוראים את הפרשה הזו - שאין כלל מציאות של "אף אחד לא שומע אותנו" כשמדובר בקב"ה. הוא שומע! כלומר, אם אתה פותח את הפה ומדבר בגנותו של יהודי אחר, ברגע זה שכחת את היסוד החשוב ביותר של התורה הקדושה, והיא - הכרה מוחשית בה'. אדם שמצליף בלשונו נגד יהודים אחרים, רומס את השקפת התורה הזו - שהקב"ה קיים, וכי הוא רואה ושומע הכל.

אל תחשבו שאני הקטן המצאתי את הרעיון הזה. כך אומרים לנו חז"ל (ערכין טו, ב), שזהו מהותו של איסור לשון הרע: **"כל המספר לשון הרע, כאילו כופר בעיקר".** הגמרא לומדת את זה מהפסוק (תהילים יב, ה): **"אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשְׁנָנוּ נִגְבִּיר" - יש הרבה אנשים שמנסים להתנקם מבני אדם שעליהם הם כועסים, באמצעות לשון הרע. "שִׁפְתֵינוּ אֶתְנוּ" - אנחנו ננצח באמצעות הלשון שלנו! "מי אֶדון לְנו?" - מי שולט עלינו. הוי אומר, מי שמדבר לשון הרע, מכחיש את העיקר הגדול של מציאות ה'.**

גדול של המדינה וראיתי את הראש שהיה רוכב על סוס חשוב מאוד, והיו עמו כל גדולי אותו המקום, וראה הראש תינוקות אחת בת ישראל מוכת שחין ומושלכת באשפה. כיון שראה אותה הראש מיד ירד מן הסוס והשתחוה לה. מיד כעסו עליו כל השרים הגדולים, ואמרו לו: לזאת הבזויה אתה משתחוה? מיד אמר להם: אל ירע בעיניכם, שכל גדולי מלכות של העובדי כוכבים מכחישי התורה עתידים להשתחוות להם". ואז מביא המלך את הפסוק הבא מספר ישעיה (מט, ז): "כֹּה אָמַר ה' גֹּאֲלֵי יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁ" - ה', גואלם וקדושם של עם ישראל, אמר כך: "לְבַזָּה נָפֵשׁ" - העם היהודי, זה שהעולם מבזה אותו, "לְמַתָּעֵב גּוֹי" - הגוי שכולם מתעבים, "לְעֶבֶד מַשְׁלִים" - אומה של עבדים, שכולם מושלים בה, "מְלָכִים יִרְאוּ וְקָמוּ" - מלכים יקומו לכבודכם, "שָׁרִים וְיִשְׁתַּחֲווּ" - הנסיכים יפלו אפים ארצה בפניכם, "לְמַעַן ה' אֲשֶׁר נֶאֱמַן קְדֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרְךָ" - בגלל ה' שבחר בכם. כלומר, עם ישראל הוא עם מרומם ונישא מעבר לכל דמיון, כי ה' בחר בהם. "ולכן", אמר המלך הנבון. "כל יהודי - אפילו ילדה קטנה ששוכבת על גבי ערמה של אשפה - ראוי לכבוד גדול וליחס המלכותי ביותר".

גלימה של בני מלכים

והנה, בין אם הסיפור הזה אכן אירע במציאות ובין אם הוא נאמר כמשל בלבד, אין בכך כל הבדל עבורנו. מה שחשוב הוא היסוד, ההשקפה שאיתה אנחנו אמורים לצאת מהסיפור הזה. אם אנחנו רוצים לדעת איך אמורים לחשוב על יהודים אחרים, טוב נעשה אם נקרא את הפסוקים הללו, נחשוב היטב על מה שכתוב בהם, וננצור את המבט הזה בשכלנו תמיד - אחרת, אנחנו הולכים בחושך.

אך האמת היא שלא צריך להגיע עד ישעיה הנביא ליסוד הזה - בחומש עצמו הקב"ה הכריז: "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם" (דברים יד, א). בנים של הקב"ה? איזה כינוי מופלא ובלתי נתפס! הוא מלך מלכי המלכים ואנחנו בניו - נסיכיו ונסיכותיו!

זהו מושג כביר! עמיתך היהודי הוא בן של מלך. אתה לא חושב כך? טוב שבאת לכאן. הגיע הזמן ליישר קו עם מחשבת התורה. לא משנה אילו טיעונים יהיו לך נגד היסוד הזה, זה מה שהתורה אומרת לנו. אנחנו ניצבים כעת בפני ההצהרה הגדולה הזו - הקב"ה פרש על כתפיו של העם היהודי אדרת של מלוכה!

בני מלכים הם

הסכיתו ושמעו את הדברים שאמר רבי עקיבא במסכת בבא מציעא (ק"ג, ב) אודות נידון הלכתי שהגיע לפתחו. איש אחד, בעל-חוב שלא היה באפשרותו לשלם את חובו,

הדרך היחידה להינצל מכך היא על ידי התרגלות הפוכה. זהו גודל מעלתה של שמירת הלשון. אכשר דרא, וכיום יהודים כבר יודעים עד כמה חשוב ונחוץ להיזהר מאיסור לשון הרע. זהו אחד ההישגים הגדולים של החפץ חיים זיע"א. יש מי שהדפיס סטיקרים להדבקה על מכשיר הטלפון, שנושאים את הכיתוב: "נצור לשונך מרע".

זהו רעיון טוב מאוד, כי הטלפון הוא מכשיר מסוכן שנדרשת לו תווית אזהרה: 'השתמש בזהירות!' בדומה לאזהרות שניתן למצוא על גבי תרופות מסוכנות, כך גם לטלפון נדרשת תווית אזהרה כזו. עלינו להכיר טובה אפוא לחפץ חיים על מה שעשה עבורנו - הוא עורר את המודעות לעבירה זו, ובימינו, מבחינה מסוימת, הזהירות מאיסור לשון הרע הפך לדבר נפוץ.

אבל כעת אנחנו לומדים שיש כאן הרבה מעבר לכך. אדם שנזהר מאיסור לשון הרע, מרגיל את עצמו לאמונה. זהו ההישג הגדול של מי שנזהר לא לדבר לשון הרע אף פעם - אתה מרגיל את עצמך כל הזמן לאמונה!

שני עיקרים גדולים

נניח ויש לך חשק גדול לדבר עכשיו דיבורים אסורים, אבל אתה מתגבר על עצמך על ידי שאתה מזכיר לעצמך שאתה נמצא בנוכחותו של בורא היקום. "מי אני בכלל?" אתה אומר לעצמך, רגע לפני שאתה פותח את הפה ויורה צרור של דיבורים אסורים. "אני לא יותר מאוויר. ה' הוא המציאות האמיתית, והוא אסר עלי לומר את הדברים הללו. והוא מקשיב לי ברגע זה ממש". הפלא ופלא! ברגע זה הפכת למאמין! וכשאתה מחנך את עצמך לעשות כך לעתים קרובות יותר, אתה רוכש עוד ועוד אמונה. באמצעות התרגלות לעניין הזה, אתה קונה השגה מוחשית של השי"ת.

אבל זו רק ההתחלה. צריך להאריך עוד בזה, אבל לא נעשה זאת עכשיו, כי זה לא הנושא שלנו כעת. היום נעסוק ביסוד השני בהשקפת היהדות שמחמתו הזהירה אותנו התורה מפני דיבור לשון הרע. נכון, היסוד הראשון והבסיסי ביותר של השקפתנו היא האמונה בבורא יתברך; אולם היסוד השני שבא בעקבות היסוד הראשון הוא מעלתם המיוחדת של אומתנו של בורא העולם, כלומר - חשיבותו של כל יהודי ויהודי. מי שפותח את פיו ומדבר סרה על יהודי אחר, לא רק שהוא רומס את היסוד הגדול של אמונה בה', אלא הוא אף רומס את היסוד הגדול של גדולתו של כל יהודי.

הנסיכה בערמת האשפה

בספר תנא דבי אליהו (סדר אליהו זוטא פרק טו) מובא המעשה הבא: "אמר ר' יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בכרך

בקרבתנו את השקפותיה ודעותיה. עלינו להטות אוזן לערכים ולמושגים שהתורה מנסה ללמד אותנו, ולשאוף לקנותם בדעתנו. משכך, עלינו לחשב מחדש את המבט שלנו כלפי כל יהודי. התורה הקדושה מקנה לנו מושגים חדשים לחלוטין, ומאירה באור חדש לגמרי את מעלתו של כל יהודי, ואת הכבוד והגדולה שהוא ראוי להם, ושמצופה מאיתנו לרכוש כלפיו.

ב' – זהירות בכבודו של תלמיד חכם

זכרון עולמים

וכעת אנו שבים למרים הנביאה. הנה, אין ספק שמרים לא התכוונה לגנות את משה – הלא הוא היה אחיה האהוב! כולנו זוכרים את חלקה המכריע בהצלת חייו בהיותו תינוק רך לימים. היא זו שעמדה על שפת היאור לדעה מה יעשה לו. אין כל ספק שלמרים לא היו שום כוונות זדוניות כנגד אחיה. אולם היות והיא שכחה, לרגע קט, את גודל הזהירות הנדרשת כלפי כבודו של כל יהודי, ודיברה בגנותו של אחיה, הפכה מרים לדוגמא הנצחית של איסור לשון הרע.

העונש שבו נענשה מרים – ללקות צרעת ולהיות מורחקת ממחנה ישראל – לא הגיע לה מצד מעשיה; עונש זה ניתן לה כביטוי נצחי של גודל העוון של לשון הרע.

והנה, על אף שכל זה נכון, נראה לי שיש לנו הזכות לשאול כאן שאלה: במה מתייחד סיפורו של מרים יותר מכל מקרה אחר של לשון הרע? וזה לא רק כאן. התורה מצווה עלינו: "זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם" (דברים כד, ט) – יש שמזכירים זאת בכל יום לאחר תפילת שחרית – כלומר, למרות שעוון לשון הרע נאסר בתורה בלאו מיוחד, התורה רוצה שנזכור את הסיפור הזה. סיפורה של מרים שדיברה בגנותו של משה רבינו, הוא זה שנבחר לשמש כדוגמא שתלמד אותנו לנצור את לשוננו. במה מתייחד מקרה זה?

בין נסיך לנסיך הכתר

התשובה היא, שיש כאן לימוד אחר עבורנו, מלבד גודל העוון של דיבור בגנותו של יהודי, והוא, שיש יהודים ויש יהודים – וזה כן משנה על מי מדברים! כמובן שאסור לדבר סרה כלפי אף יהודי – "לֹא תִלַּךְ רֶכֶּל בְּעַמֶּיךָ" (ויקרא יט, טז) פירושו שאסור לאדם להצליף בלשונו כלפי אף יהודי, גם היהודי הפשוט ביותר, כי גם היהודי הפשוט ביותר אינו פשוט כלל וכלל. הוא יקר יותר מכל דבר אחר בתבל.

נראה מתהליך כשהוא עוטה גלימה מפוארת ויוקרתית במיוחד, בגד שעולה הון תועפות. הגיע אפוא הנושה אל בית הדין וטען שאין זה מן הראוי שאיש זה יתהלך כאחד המלכים אשר בארץ, בעוד שאין לו במה לשלם את חובו. למרות שההלכה קובעת שאין לגבות מהלווה את בגדיו, היתכן שנניח לו לעטות בגד יקר כל כך?! לכאורה נראה כי זה מוגזם.

ואכן, בברייתא מובאת דעה אחת שיש לקחת ממנו את הגלימה ולמכור אותה וחלק מהכסף ישמש לתשלום חובותיו, ועם השאר נקנה עבורו בגד הראוי למעמדו. כך מסתבר; כמובן שלא נשאיר אותו בעירום ובחוסר כל, אבל מדוע שילבש בגד מלוכה?

אולם כאן מגיע רבי עקיבא ואומר: "לא ולא! אין לקחת ממנו את הגלימה!" ומדוע? כי "כל בני ישראל בני מלכים הם" – כל יהודי הוא מלך, והוא זכאי לעטות גלימה מלכותית. כל יהודי ראוי לכך, כי זהו מעמדו, זוהי זכותו.

חשוב להדגיש שאיננו מדברים כעת מצד ההלכה. למעשה, יתכן ואנחנו פוסקים כדעת החולקים על רבי עקיבא, כי כדי להיות בן של מלך צריך לשלם חובות. אדם שאינו מחזיר חובות בוודאי אינו נוהג בצורה מלכותית. אך מה שחשוב עבורנו הוא היסוד שרבי עקיבא מלמד אותנו – שיהודי ראוי ללבוש בגד מלכותי. איזה יהודי? "כל ישראל". כל יהודי. זאת אומרת שכולנו – אנשים ונשים, נערים ונערות – בני ובנות מלכים. אנחנו דוכסים וברונים ורוזנים, ועוד הרבה יותר מכך.

הרבה מעבר למילים

אני מבין שחלק מכם חושבים שאלו מילים בעלמא; אתם בטוחים שאני אומר את זה כדי לתת לכם חיזוק. אבל לא; מה שאני אומר לכם כעת זו האמת הפשוטה. זהו רעיון כביר, ועלינו להתרומם אליו. עלינו לרומם את שכלנו למושג הזה, להעריך ולהפנים שלכל יהודי – גם העני והשפל ביותר – ראוי בגד של מלכים! מגיע לו כתר מלוכה! מגיעה לו גלימת פרווה! מגיעים לו כל עיטורי הכבוד והמלוכה! לכל יהודי ויהודי! כך התורה מצפה מאיתנו להתייחס לכל יהודי!

עלינו לנהוג ביראת כבוד כלפי כל יהודי. כפי שאותו מלך שעליו מסופר בתנא דבי אליהו ירד מסוסו והשתחוה לילדה יהודיה קטנה ששיחקה בערמה של אשפה, כך מוטל עלינו להתייחס לכל יהודי, ולהשתחוות ביראת כבוד לכל בן של מלך, קטן כגדול!

זהו רעיון נפלא שמוטל עלינו להתחיל להחזיר אל תוך תודענו. אי אפשר להישאר עם ההשקפות והמושגים שיש לנו בראש. כשאנחנו לומדים תורה, עלינו לנסות ולהשריש

זהירות: סכנת התחשמלות!

מה אירע שם? הפסוק מספר את הדברים שדיברו מרים ואהרן: "וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֶךְ בְּמִשְׁה דְּבַר ה' הֲלֹא גַם בָּנוּ דִּבַּר" (במדבר יב, ב), ומסביר רש"י שהם היו מוטרדים מהעובדה שמשה רבינו פרש מציפורה אשתו, מאז שהחל הקב"ה לדבר אליו. הם ראו במעשה הזה הנהגה בלתי ראויה של משה כלפי ציפורה, ולכן טענו: "מדוע משה אחינו נקט במהלך כל כך קיצוני? רק בגלל שהקב"ה מדבר אליו? הלא גם עמנו ה' מדבר, ואנחנו ממשיכים לחיות חיי נישואין ככל האדם!"

אוי ווי! לדבר נגד משה רבינו?! כמובן שהיתה למרים סיבה מדוע עשתה כן. היא סברה שדבריה מוצדקים, כאשר דיברה נגד עוולה שלדעתה נעשתה לציפורה אשת משה. אולם היא טעתה טעות נוראית. כי תהיה ההצדקה אשר תהיה, כשנוגעים בחוט חשוף - זו סכנה.

זה מה שסיפורה של מרים בא ללמד אותנו - ככל שסיפור בגנותו של כל אדם מישראל הוא עוון נורא, הרי שכאשר הלשון הרע נאמר על אדם גדול, הוא גרוע בהרבה. אותו רגש ממש, כאשר מבטאים אותו במקום הלא נכון, הוא בעל השלכות חמורות בהרבה, כי אדם גדול הוא גדול הרבה יותר מכפי שאתם סבורים. עד כמה שהיהודי הפשוט הוא בן מלך, עד כמה שהוא מרומם, הרי שהתלמיד חכם הוא מרומם פי אלף.

ספר תורה חי

אלא שאנחנו בבעיה. עד כמה שאין לנו מבט נכון כלפי יהודים, כל שכן וכל שכן שאין לנו מבט נכון כלפי צדיקים, כלפי תלמידי חכמים. היודעים אתם מה ארע במדבר? סלחו לי על המילים, אבל כשיהודי במדבר הביט במשה, הוא ראה לפניו בן אדם.

עלינו לזכור שמשה רבינו לא היה ספר תורה. הוא היה בן אדם. היו לו הבעות פנים. היה לו קול בעל טון מסוים. היו לו את כל התכונות האנושיות שצריכות להימצא במין האנושי. הוא היה אדם. הוא היה האדם השלם, אבל הוא היה בן אנוש. והעובדה שהיו לו פנים ואף ושתי עיניים ואוזניים, ושגופו, על כל מערכותיו, תפקד כמו גוף של בן אדם, היוותה ניסיון גדול ביותר עבור העם כולו. "אני בן אדם והוא בן אדם. אני יהודי והוא יהודי".

חז"ל מלמדים אותנו כי היו אנשים במדבר שהביטו במשה רבינו ואמרו - קשה לנו לחזור על הדברים, אולם כדי ללמוד ולהבין, אנחנו נחזור על המילים - הם הביטו אחרי משה ואמרו: "כמה עבים שוקיו!"

אבל זהו רק תחילת הסיפור, זה רק היסוד המוצק של איסור זה, אולם פרשה זו מלמדת אותנו שיש חילוק בין המספר לשון הרע על סתם יהודי, לבין מי שמדבר על יהודי מסוג מסוים. הבה ננסה להבין ענין זה.

יש פסוק שכולם אומרים בתפילת השבת - אם אתם מגיעים לבית הכנסת מספיק מוקדם בשבת בבוקר, אתם אומרים: "וְשִׁנְאֵי צְדִיק יִאֲשָׁמוּ" (תהילים לד, כב). נשמע מוכר? תבואו קצת יותר מוקדם ותגידו את זה כל שבוע. "שִׁנְאֵי צְדִיק יִאֲשָׁמוּ" - מי ששונא אדם צדיק ומדבר נגדו סרה, אשמתו גדולה.

האם הכוונה שמי שמדבר בגנותו של אדם שאינו צדיק כל כך, אין בו אשמה? בוודאי שלא! בהחלט יש בו אשמה! מי שפותח את פיו כנגד יהודי שומר תורה ומצוות, פותח את פיו כנגד נסיך של השי"ת. בוודאי ובוודאי שהוא ימצא אשם. אבל אכן, יש הבדל! וזה מה שסיפורה של מרים מלמד אותנו. אסור לדבר בגנותו של אף יהודי, אבל מי שטעה ודיבר נגד האדם הלא נכון, הרי שזוהי טעות הרבה יותר רצינית.

סופו של דואג

אתם זוכרים מה ארע לדואג האדומי? דואג היה אדם חשוב, אבל הוא קינא בדוד המלך. כבר בצעירותו של דוד דואג קינא בו, והתפתחה בקרבו איבה כלפי דוד. ואז, יום אחד הוא סיפר לשאול המלך לשון הרע על דוד. וכאן הגיעה מפלתו!

אילו דואג היה חש איבה כלפי מנקה המדרגות של הבנין בו הוא התגורר, גם זה לא היה בסדר, אבל זה לא היה הורס אותו. אך הוא הפך לאויבו של צדיק! אויבו של בחיר ה'! ובגלל איבה זו, התקיים בדואג "וְשִׁנְאֵי צְדִיק יִאֲשָׁמוּ", ולכן הוא איבד את חלקו לעולם הבא (סנהדרין קי, ב).

מה שאתם שומעים כעת הוא יסוד חשוב. לא כדאי לריב עם אף אחד, אבל אם אתם כן מתכוונים לריב עם מישהו, כדאי שתבחר אחד כזה שהוא לא הצדיק הגדול ביותר. כי אותם רגשות, כשהם מופנים כלפי הצדיק, יש להם השלכות גדולות בהרבה. אותה רמה של איבה, אותה כמות של לשון הרע, ועדיין, כשזה מופנה כלפי צדיק עליון, זה דבר גרוע בהרבה.

ולכן, כאשר התורה רוצה ללמדנו על חומרתו של עוון לשון הרע, היא בחרה בדוקא את סיפורה של מרים. כי היות ומשה רבינו היה האיש הגדול ביותר על פני תבל, נמצא שדיבורה של מרים בגנותו היה הדיבור החמור ביותר.

התורה בתואר "משה". "משה, שפיר קאמרת" - "משה, אתה אומר טוב" - כך היה אומר תלמיד חכם לחבירו כאשר אמר דבר חכמה. המשמעות של "משה, שפיר קאמרת" היא, שהצדיקים ותלמידי החכמים שבדורנו נקראים "משה", כי זו הצורה שבה אנחנו מחויבים להתייחס אליהם.

זה כן כמו פעם

אני יודע שאנחנו חיים בעולם של קלות ראש, ויש לאנשים נטיה לומר שהיום זה לא כמו פעם, וכי תלמידי החכמים שבימינו אינם דומים לתלמידי החכמים שהיו בעבר. זה מה שאמרו אחרי פטירתו של משה רבינו, כשראו כולם שיהושע מילא את מקומו (ראה בבא בתרא עה, א). כמה מזקני הדור שהביטו ביהושע, אמרו: "אוי, מה היה לנו! איבדנו את משה רבינו הגדול. מהו יהושע ביחס למשה רבינו?"

"לא ולא!" אמר הקב"ה, "בשום פנים ואופן לא! פֶּאֶרְשׁ הֵייתִי עִם מֹשֶׁה, כך אהיה עם יהושע". וזה משמש דוגמא עבורנו לכל הדורות. במדבר, מי שדיבר נגד משה רבינו - נענש. מרים נענשה בחומרה; קורח נענש בחומרה רבה בהרבה - כדי ללמד אותנו: תחרישו! אל תפתחו את הפה!

אני חייב לומר לכם שאני בכלל לא מסכים עם הגישה של לזלזל ב'גדול' של השני. אני חולק על הגישה הזו מכל וכל. צדיקים ותלמידי חכמים יכולים להיות כאן ויכולים להיות גם שם, ועלינו לכבד ולהעריך את כולם. כל אחד חושב שהגדול שלו הוא צדיק הדור, ואצלי אין כל ספק שכולם צודקים. הגדול שלך לא חייב להיות הגדול היחיד.

וגם אם יש מחלוקת ביניהם; אכן, יתכן ויש מחלוקת ביניהם, אבל אנחנו צריכים להישאר מחוץ לתמונה. אל תפתחו את הפה! אף פעם! חס ושלום! זה אש! זה גרוע יותר מאש! אסור לנו לומר מילה. מילה לא! אם יש סכסוכים בין שני גדולים זה לא העסק שלנו.

כבוד ורק כבוד

הדבר החכם ביותר הוא לא לומר מילה, ולרכוש דרך ארץ מופלגת וכבוד עצום לכל מי שמחזיקים ממנו. ואם יש ויכוח בין אי מי מהם, אז אנחנו צריכים לשמור על שתיקה ולהחזיק משניהם. זו הדרך שבה עלינו לנהוג. לפתוח את הפה זה אש של גיהנם. טעות טרגית היא להתערב בדברים הללו. זה כל כך טיפשי; כל כך טיפשי! תחרישו - הטוב ביותר הוא לשמור על שתיקה.

אתם יכולים להיות סמוכים ובטוחים שמרים ידעה את כל מה שאנחנו יודעים, והרבה יותר. אין כל ספק בכך. והיו לה סיבות; היתה לה סיבה יותר טובה משלכם לדבר. ומה

הניסיון הגדול

וכנראה שאם כך אמרו, אכן כך היה. מה אתם חושבים, שהיו למשה כנפים מתחת לקפוטה? אילו הדבר היה כן, הניסיון היה קטן בהרבה. אילו הוא אכן היה מלאך בעל כנפים, שלא הלך כאחד האדם אלא התעופף בכנפיו, היה הרבה יותר קל לכולם להעריך אותו כראוי. אבל מה לעשות, משה היה בן אדם, ולבן אדם יש שוקיים. אחרת, איך הוא בדיוק אמור ללכת?

זהו הניסיון: מה אתה רואה כשאתה מביט במשה? את השוקיים שלו? זה כמו ילד קטן. ילד קטן מסתכל על אדם ורואה שוקיים. הוא אינו מסוגל להבין שמחציו ומעלה הוא גבוה יותר מכל אדם אחר על פני האדמה. שכל קטנוני אינו מסוגל להבין את הדבר הזה, כי כל מה שהוא רואה זה גוף. כל עוד השוקיים נמצאות שם, הן מסמאות את עיניהם של בני אדם.

אשר על כן, עד כמה שנדרשים אנו להתרגל לרעיון שכל יהודי הוא גדול בהרבה מכפי שנראה לנו - הוא לא סתם בן אדם, הוא בן מלוכה, והוא ראוי לכבוד הגדול ביותר - קשה עוד יותר להעריך את גדולתו של התלמיד חכם. כל מה שנאמר - זה לא מספיק. וזו סכנה עצומה, כי אינו דומה מי שנוהג בחוסר כבוד כלפי משה רבינו למי שנוהג בחוסר כבוד כלפי כל יהודי אחר; התנהגות כזו היא טעות חיוו.

לכן נבחרה מרים, ללמד אותנו את הלקח הזה. אל תדברו בגנותו של אף יהודי! כל יהודי הוא בן של מלך, והוא ראוי לכבוד הגדול ביותר. ובוודאי ובוודאי - ועוד מאה בפעמים בוודאי - שנדרשת מאיתנו זהירות בכל הנוגע למובחרים שבעם.

ג' - זהירות בכבודם של המובחרים שבעם

משה שבכל דור ודור

זה מביא אותנו לנושא שלנו היום. כל מה שנאמר עד כה היה רק הקדמה - אמנם אלו הם דברים שחשובים מצד עצמם, אבל הם מהווים רק הקדמה לנושא שבו אני רוצה לעסוק היום. אני רוצה לדבר על הנושא של "המובחרים שבעם".

סיפור חטאה של מרים כנגד משה רבינו הינו בעל חשיבות מרובה עבורנו, כי הקב"ה מקנה לתלמידי החכמים שבכל דור ודור סמכות, שהיא כמעט שווה לזו של משה רבינו. בזמן התלמוד היה נהוג לכנות את חכמי

והתשובה היא, שהכח הזה שלו אנחנו קוראים "היצר הרע", מעוניין יותר מכל דבר אחר, להרחיק את היהודי משלמותו, מהצלחתו בחיים. ואם המון העם היהודי היו מושפעים על ידי מנהיגי התורה, הם היו רואים את האור. הם היו שבים לחיי תורה אמיתיים, להשקפות האמת. הם היו מתחילים לנצל נכון את חייהם, לעבוד על עצמם ולהשתנות.

אילו רק היהודי היה מעריך אל נכון את התלמיד חכם, את אברך הכולל, את הרב, הוא היה מתחבר אליו ונדבק בו, וחייו היו משתנים. הוא היה מכיר באמת - שבני התורה הם אנשים כל כך חביבים, כל כך צנועים ונעימים. אם הוא היה מתקרב לתלמיד חכם ומתיידד אתו, זה היה מציל אותו; זה היה משנה את חייו, את חייהם של אשתו וילדיו, והכל היה נראה אחרת לגמרי.

ואת זה היצר הרע אינו מוכן לאפשר - זה מדי מסוכן לעסקים שלו, ולכן הוא מנסה תמיד להמציא לאדם סיבות לחשוב ולדבר בצורה שלילית כלפי תלמידי חכמים. מה עושה היצר הרע? הוא שולח ללא הרף קטרוג נגדם. הוא מעלה חשדות; קנאה וגאווה ועין הרע. והוא עושה עבודה טובה ביותר. אם נחשוב קצת על הנושא, נבחין שבמידה רבה נפלנו קרבן ליצר הרע, וקנינו את מרכולתו.

הכל בשביל הכסף

כולם הרי "יודעים" שהרבנים - אלו עם הזקן - מעוניינים רק בכסף. הקונסרבטיביים והרפורמים, להם לא אכפת כלל וכלל מכסף. רק אותו רב ירא שמים מאיזו שכונה צפופה ועניה - זה שהיה משתכר ב-\$10 לשבוע; זו היתה משכורתו הקבועה - כולם ידעו שהוא החמדן הגדול ביותר.

פעם הגיעו קבוצה של יהודים מעדה מסוימת לבית הכנסת שלי. הם ביקשו שאבוא לדבר אצלם, לקבוע שיעור בבית הכנסת שלהם, אבל אמרתי להם: "מדוע שלא תבואו לבית הכנסת שלי? מוטב שאדבר אליכם בסביבה הטבעית שלי".

אז נאמר לי שכן, הם ישמחו לבוא לבית הכנסת, אלא שהם קצת חוששים; הם חושדים בי שאני מנסה לכוול אותם ולהפוך אותם לחברי בית הכנסת כדי להוציא מהם כסף. הם הרי חשבו אותי לתלמיד חכם - כנראה שכך נראיתי בעיניהם - ואם כן, בוודאי שכל מה שמעניין אותי זה כסף.

זה דבר טיפשי ביותר, אבל זהו היצר הרע בפעולה. מדוע לאחרונה, כאשר ניסו לייצר סקנדל בנוגע לשיבות, כשדיברו אודות כך שראשי הישיבות לוקחים כספים ממשלתיים, היו כל כך הרבה יהודים שומרי תורה ומצוות

אירע לה? "וְהָיָה מִרְיָם מִצְרַעַת כְּשֶׁלֶג... וְתַסְגֵּר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה". וכך גם קורח. קורח היה תלמיד חכם גדול ועובד ה', אבל הוא אבד. מדוע פתחה האדמה את פיה ובלעה את קורח? משום שקורח פתח את פיו ודיבר נגד משה. הוא אבד לנצח משום שפתח את פיו!

אל תפתחו את הפה! גם כיום האדמה פותחת את פיה ובולעת אנשים. אנשים רבים נבלעים אלי קבר בגיל מוקדם בגלל שפתחו את הפה. וגרוע מכך - רבים נבלעים אל הגיהנם בדיוק כמו קורח.

המקצוע של היצר הרע

אל נא תחשבו שמיותר לדבר על הנושא הזה - זה בכלל לא מיותר. וזאת עקב סיבה מסוימת, סיבה רוחנית מסוימת, בשם 'היצר הרע'. המלאך, הכוח הרוחני הזה שהקב"ה ברא, הוא עסוק. עסוק ביותר.

החפץ חיים זיע"א שואל את השאלה הבאה. בספר קהלת, היצר הרע נקרא "כסיל", והשאלה היא - מדוע הוא נקרא כך? לכאורה זהו שם מוזר עבור היצר הרע, שהרי הוא רחוק מאוד מלהיות כסיל. האמת היא שהוא חכם ביותר.

אומר החפץ חיים, שכל אדם קרוי על שם משלוח היד שלו. חשבונאי הוא אדם שמנהל חשבונות, הבנאי בונה והשופט שופט. והיצר הרע מכסיל אנשים. הוא נקרא "כסיל", כי זה מה שהוא עושה לאחרים - הופך אותם לכסילים.

כך אומר החפץ חיים. תפקידו של היצר הרע הוא להפוך אותך לשוטה, לכסיל. מטרתו אינה רק להכשיל אותך בעבירה כזו או אחרת, אלא לערפל את העניינים השונים ולתעתע בך, ולהביא אותך לידי מחשבות ודיבורים טיפשיים ביותר.

הקמפיין הגדול

אכן, זהו נושא גדול מכדי שנוכל להקיף אותו בשיחה אחת - אם תצאו לרחוב תגלו שזהו נושא גדול ביותר. הרחוב מלא בכסילים - אבל היום אנחנו ממוקדים בשבב קטן מתוך מלאכתו של היצר הרע - היבט אחד של הקמפיין שלו. אחד ההישגים הגדולים ביותר של היצר הרע נקרא 'קטרוג תלמידי חכמים' - לבזות ולהשפיל את חכמי התורה ולמצוא בהם פגמים. זוהי הגדולה ביותר מבין מזימותיו של היצר הרע.

קביעה זו עלולה להישמע לכם מוזר. היתכן שזהו אחד ההישגים הגדולים שאליהם חותר היצר הרע? האם אין דברים חשובים בהרבה, עבירות גדולות בהרבה, שניתן להכשיל בהן בני אדם?

בואו נהיה מעשיים

זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים

התורה מצווה עלינו לזכור את מה שאירע למרים בפרשת השבוע כאשר דיברה נגד משה רבינו. אדם שמדבר בגנותו של בן ישראל, פועל נגד שני היסודות הגדולים של התורה. ראשית, הוא מכחיש את נוכחותו של השי"ת - כי אילו היה חש את נוכחות ה', הוא בוודאי לא היה חוטא. ושנית, הוא מכחיש את גדולתו של היהודי שכנגדו הוא מדבר. אבל עד כמה שלדבר בגנותו של יהודי אחר הוא דבר נורא, הרי שלדבר נגד "משה" - התלמיד חכם בדורנו, הוא גרוע בהרבה.

השבוע נקבל על עצמנו בלי נדר להיזהר זהירות יתירה בדיבורנו, במשך שעה אחת ביום. בנוסף, בלי נדר נקפיד בכל יום לומר פעם אחת דבר של שבח על תלמיד חכם מסוים, או על תלמידי חכמים באופן כללי.

שאלה:

עד כמה רחוק צריך ללכת למען השלום?

תשובה:

עד קצה העולם. צריך לעשות הכל למען השלום, כי שלום פירושו שאתה מתקן ומשלים את מידותיך.

"כל ענייני העולם הנה הם נסיונות לאדם" (מסילת ישרים פ"א). האשה מנסה את הבעל, והבעל מנסה את האשה. הם נבראו כדי לנסות אחד את השני. כמובן שאין לחפש אשה שתנסה אותך מדי הרבה, ואין לחפש בעל שיהווה נסיון גדול מיד עבורך. אולם ברגע שאתם נשואים, קבלו החלטה נחרצת - שזוהי המצוה שלי, זהו הנסיון שלי. זה העולם-הזה והעולם-הבא שלי.

אתם לא תפסידו מכך. אדם שאינו מתרגז, חי חיים ארוכים יותר. החליטי החלטה נחרצת, שלא משנה מה, את נשואה למשוגע הזה, וזהו. אבל אל תאמרי לו את זה, אל תאמרי לה את זה, אבל ככה זה צריך להיות. עליכם להשתדל במשך כל חייכם לחיות בשלום עם הזולת. שניכם הרי משוגעים. זו האמת. הוא חושב שהוא הצליח להטעות אותה, אבל גם היא הטעתה אותו. כשהם התחתנו, הם הטעו אחד את השני.

תמשיך לנסות ולהטעות את אשתך כל חיך. תגרום לה לחשוב שאתה אדם נחמד. תני לבעלך לחשוב שאת אשה נחמדה. נסו ככל יכולתכם להטעות את השני.

שפתחו את הפה? רק בגלל שהיצר הרע עובד קשה עליהם.

חטוף ואכול

אתם יודעים כיצד עלינו להגיב לדברים כאלה? לשתוק. אנחנו צריכים לשתוק. ולמען האמת, זה לא כל כך פשוט. לי מותר לדבר כי אני קשור לשום מוסד שהוא, ואני אומר לכם בכנות שאני לא חושב שהם עושים משהו לא בסדר בכך שהם משתמשים בתקציבים הממשלתיים כפי שהם עושים.

אילו רק הייתם יודעים מה קורה בחוץ. כשאני עובר בשכונות אחרות של מגזרים שונים ומשונים, אני רואה שם כל מיני אגודות ומוסדות למיניהם - כמאה במספר, עם כל מיני שמות: "האגודה לנוער דינמי", "האגודה לקידום הנוער", "האגודה לקידום האזרחות וכו' - ובפנים יושבים בטלנים עם רגלים על השולחן. הם לא עושים דבר, אבל הם סוחטים מהממשלה סכומים הזויים. זה הכסף שלי ושליך. הממשלה מנתבת את הכסף שלנו לכל מיני בטלנים ממינים שונים ומשונים, בכל רחבי המדינה. לא רק לבטלנים. הממשלה שולחת כספים אל מעבר לים לכל מיני מטרות מטופשות. סכומים עצומים של כספים מתבזבזים סתם כך. אין לכם מושג כמה כסף מתחלק בגלל פוליטיקאים, נוכלים. המדינה כולה נמצאת בטרור של בזבז כספים.

אז אם המציאות היתה כזו שאף אחד אינו מקבל כסף בחינם, ומישהו פתאום הולך וחוטף לו משהו, היינו אומרים: "אחחח! זה לא בסדר!" אבל כולם חוטפים, אז למה שגם אנחנו לא נחטוף עבור מטרות טובות? זה הכסף שלנו. אנחנו אלה שמרוויחים את הכסף, אז מדוע שחלקיק קטן מהכסף לא יגיע אלינו? וכי הכסף אמור ללכת רק לפושעים ובטלנים?

זכותכם לחלוק עלי - אבל המינימום הוא לא לומר מילה. לשתוק. אני לא מגנה את מי שעושה כן. אני מגנה את אלה שמגנים. כל מי שפותח את הפה, עלול להיכוות. היזהרו בגחלתן!

כפי שאמרנו בהתחלה, כל מה שאמרנו כאן נכון לכל יהודי. לפתוח את הפה נגד יהודי זו רמיסת התורה, רמיסת היסוד הגדול של "כל ישראל בני מלכים הם". אתה רומס את הבנים של השי"ת! אבל פרשת השבוע מלמדת אותנו הרבה מעבר לכך; מרים לימדה אותנו שעלינו להיזהר פי אלף מלדבר נגד המובחרים שבעם. והלימוד החשוב ביותר הוא: לא לפתוח את הפה! החרישו!

שבת שלום ומבורך!

שונעמידה

שבת ברמה אחרת

גיליון

8

ה'תוספות' שעושה מהפכה

באוצר החכמה". זה אומר שאם התוס' כותבים את זה ולמרות שאצלם כן אמרו קדושה גם בחול זה כנראה משהו מאוד קריטי לב"א לדעת

דוד כבר חסר סבלנות: "תגיד כבר מה כתוב שם, למה באמת לא אמרו קדושה? ויהושע ממשיך: "דכתיב גבי חיות שש כנפים לאחר, וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום: רבונו של עולם תן לנו עוד כנף... אתה שומע מה כתוב כאן דוד, בשבת אין שירה בשמים, לא מלאכים, לא חיות ולא אופנים, כולם בשקט, אף אחד לא יכול לשיר, פשוט אין עם מה, אין להם כנפים לשיר, שמעת מזה עד היום?"

דוד: ממש מפליא!... "אבל עכשיו שאתה מדבר אתה מזכיר לי משהו, יום אחד הייתי באויצ'ר וראיתי שם ספר שנקרא 'סודי רזי' לרוקח [הל' הכסא]. יש שם הרבה דברים שלא הבנתי וכל מיני דברים מעניינים, אבל מה שתפס אותי בעיקר היה משפט שנכנס לי לראש חזק: 'כסא הכבוד משמש ששה ימים'. לא הצלחתי להבין מה הכוונה משמש ששה ימים. מה, אין כסא, הכסא נעלם? עכשיו

אני מתחיל אולי קצת לתפוס, פשוט אין כסא הכבוד? אין סביבו בשמים כבוד, אין לחיות אפשרות לכבוד את הקב"ה. 'בהיכלו כולו אומר כבוד' אם אין כבוד זה נקרא שהוא לא משמש...

"בוקר טוב!" פונה יהושע לחברותא הוותיק שלו ר' דוד. יש לי היום איזה משהו חזק בשבילך, איזה מציאה, משהו שעשה אצלי פשוט מהפיכה "מה זה?" מתעניין ר' דוד בחשדנות, בינינו, מה כבר יכול להיות? חושב לעצמו. אבל הברק בעיניים של יהושע עושה לו משהו... האמת שהוא לא מכיר את יהושע כמתלהב כל כך מהר, ועוד שיעשה לו מהפיכה, זה לא הסגנון שלו... "בוא נשמע" אומר דוד. יהושע הולך לארון הספרים ומוציא... גמר' סנהדרין. הוא פותח בדף לז: ומתחיל להקריא: "תורה מכנף הארץ זמירות שמענו. כתוב בתשובת הגאונים, שאין בני ארץ ישראל אומרים קדושה רק בשבת". "מה?" מזדעק דוד. "מה, לא אמרו בכלל קדושה כל השבוע? לא שמעתי מנהג כזה מעולם". "כן, אבל ככה נהגו בארץ ישראל. תעשה משהו. כמובן זה לא קשור אלינו כלום, אבל באר"י כך היה המנהג...".

"תמשיך... הצלחת לסקרן אותי...". "אני יגיד לך ת'אמת" אומר לו דוד, "זה נראה אם מותר להגיד, שגם התוס' היו מופתעים מזה, כי הסתכלתי שם טוב בגמ' ולא ראיתי ע"ד הפשט שום קשר בסוגיא לכל התוס' הזה, ס"ה הגמ' מזכירה את הפסוק שהוא של מכנף הארץ, והתוס' כביכ' כביכ' בבחינת אהבה מקלקלת וכו' מצאו מקום להביא את התשובת הגאונים הזאת. אני לא בקי גדול אבל לא זכור לי איזה תוס' שסתם כך מעתיק איזה משהו בלי שום קשר לסוגיא. בכלל אני לא זוכר כרגע העתקה של תשובת הגאונים בתוס' תבדוק

אז מי מכבד את הקב"ה? מי שר? הרי תמיד כל העולם נברא רק לכבודו "שהכל ברא לכבודו" וק"ו בשבת. יהושע: התוס' לא גמרו, עכשיו מגיע השיא: "הקב"ה משיב להם: "יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה" שגא' מכנף הארץ זמירות שמענו' עכ"ד התוס'.

אתה שומע טוב מה כתוב פה.. כן, אני ואתה, הבתי כנסת ספרדים, ליטאים וחסידיים, יוצאי פוניבז', ארחות תורה, סלבדוקא וחברון... בכח שמירתנו את השבת אנחנו מתקדשים ברמות הוויית עד שאנחנו מאיישים ממש את מקום המלאכים !! אנחנו בקתדרה של המלאכים, של חיות הקודש. אין פשוט אחר!! מסכם יהושע בהתרגשות... מסתכל לעבר החברותא אם הוא איתו אם הוא קולט את משמעות הדברים.

"תשמע... קניית אותי" אומר דוד, "זה נשמע באמת משהו חדש, גדול... אני הולך לבדוק את הענין ביסודיות..."

למחרת... יהושע רק מגיע לכווילל... דוד: "יש לי בשבילך חדשות... ישיבתי על זה לילה... בדקתי חקתי את הנושא לעומק אין לך מושג... גיליתי שאנחנו מחכים להילולא של... או אפי' לל"ג בעומר או לשעה התשיעית שמגיעה פעם ב... ופשוט לא יודעים שהאוצר מתחת לבלטות שלנו... לא ביום התשיעי, ביום השביעי!". יהושע: "ובכן..."

דוד: "תשמע דבר מדהים... המדרש הזה שהבאת הוא נמצא ועוד אין על המפה מול העיניים שלנו רק שאנחנו לא מודעים אליו. יהושע: אולי תגלה לי איפה ? אני כבר מתפלל הרבה שנים בשבת בבוקר ומעולם לא ראיתי לא זכר ולא זיכר לזה. דוד: ראשית הוא מופיע בסידור בפירוש בנוסח ספרד בקדושת כתר' וזה היה נוסח הראשונים -אגב ספרתי לאיזה בריסקער על התוס' והמדרש הזה, והוא אמר לי משהו שלא האמנתי.. שידוע לכל באי היכלו של הבריסקורב, שהרב היה הולך מידי שבת בשבת אחרי התפילה מביתו לבית הכנסת החסידי שבשכונתו, ומחכה זמן ניכר שיוכל לשמוע ולענות קדושת כתר:

הנה יש שינוי נוסחאות ברור בנוסח הקדושה מיום חול לשבת. ביום חול הנוסח הוא: נקדש את שמך בעולם בשם שמקדישים בשמי מרום כל'. אנחנו נקיש כמחמת ואילו בשבת בקדושת כתר הנוסחא היא: כתר יתנו לך ה' א' מלאכים עם עמך ישראל הם יתנו לך כתר אתנו

היכל בו' ועוד ראשונים מפרשים את הענין עפ"י המדרש הנ"ל. ואלו דבריהם: ביום חול המלאכים הם העיקר ואנחנו נטפלים להם. אבל בשבת אנחנו העיקר והמלאכים נטפלים אלינו ושלא לחלק בתפילות לא תקנו כך אלא במוסף. בתרגום חופשי: בשבת אנחנו על ה'במה' אנחנו המקהלה לפני הבורא אנחנו שרים לכבודו על כל מעשה בראשית על כל מה שברא ועשה בשמים ובארץ... אין מקהלה אחרת, חד משמע! ואנחנו ממרומי הבמה קוראים לכל הקהל [=המלאכים] גם להצטרף אלינו, אבל הם בחוץ, אנחנו בפנים, במרכז ! אין להם כנף, התזמורת אצלינו..."

"והרוקח (סידור הרוקח תכט), מסביר ע"פ זה גם את כל שלשת ההוספות שאנחנו מוסיפים רק בשבת 'נשמת' 'במקהלות' ו'הכל

יודוך' כי בשבת 'אנחנו המלאכים', אבל ביו"ט אין אומרים 'הכל יודוך'."

"וקה"ק ה'רוקח' מוסיף להסביר ע"פ הנ"ל את הפסוק: 'אתה קדוש יושב תהילות ישראל'. סופי תיבות 'השבת'. כי עיקר התהילות בשבת שאז אנחנו הכנף המזמר לפני ה' ע"כ כלומר, בשבת 'הכסא אצלינו' - כבוד ה' יושב על תהילות ישראל".

יהושע: "למה לא ידעתי מכל זה עד היום, תוס' מפורש... פשוט לא נסלת, אין דברים כאלה לא נמצאים בכותרות... פספוס של החיים.. תחשוב, כל הזקוקים של כל העולמות מופנים אלי, כן, לבית הכנסת הקטן שלי, לקראוין הקטן הזה... אין יהושע והציבור שלו אומרים את 'הכל יודוך', אין הם שרים את 'א-ל אדון, כולם מרותקים לקדושה של ה'יוצא' הזה, ואפי' יש מערכת הגברה של פול ווליום להשמיע את השירה שלהם בכל העולמות "ואשרי עבדיו המשמיעים בקול שבתו, שמעיא-ל השר משמיעם בכוחו". יצירות שבעות ק' דוד אנחנו במרכז היקום, העולם כולו צופה בנו, כל שבת בבקר מחכה לשמוע את השחרית את המוסף שלנו, ואנחנו פשוט לא יודעים כלום מכל זה..."

דוד ממשיך: "יהושע עוד לא גמרתי, תראה מה עוד ראיתי. רבינו האור זרוע' (מב) שכמעט לא מדבר באגדה בספרו אבל על המדרש הזה הוא חוזר וחוזר שלש פעמים בכמה מקומות בתפילות השבת ומפרש על פיו פסוקים וחלקים בכל התפילות השבת הנה חלק מהם: בשחרית הוא כותב למה הוסיפו מזמורים בפסוד' ו'תיקנו רבותינו והוסיפו מזמורים לכבוד השבת כגון 'השמים מספרים' וכו', "לדוד בשנותו" וכו', "נכון כסאך מאז" וכו', והיינו טעמא שהוסיפו אילו השבחות בשבת, דאשכחן שלא בחר הקדוש ברוך הוא ביום השבת בשבחות של מלאכי השרת כי אם בשבחות ישראל, דאמרינן במדרש 'שש כנפים' וכו'. דהיינו, כל ההוספות בפסוקי דזמרה של השבת זה פשוט כי השי"ת שם אותנו על היציע לידו ולא רוצה לשמוע את אף אחד רק אותנו אז אנחנו רוצים עוד ועוד לשיר עוד סולו, ועוד לרתק את כל העולמות בחזניות ושבחים לבורא של כל העולמות, ולא רוצים לדרת מהבמה..."

במנחה [פ"ט] הוא מפרש את מה שהוא שמע מרבו רבי יהודה החסיד שה'צדקתך' השני מדבר על 'מלאכים'. ומפרש כוונתו שאחרי שגמרנו את התפילה האחרונה בשבת ואנחנו יורדים מהבמה אנחנו מודים להקב"ה על זה ששם אותנו כל השבת בגובה העולם מעל כל העליונים והתחתונים וזה הפירוש של הפסוק זה האמיר צדק לתפילה ולשם ולתפארת כל' ביום המיוחד הוא יום השבת שהפך בנו בו יותר ממלאכי השרת ואומרים: "יצדקתך אלוקים עד מרום אשר עשית גדולות אלוקים מי כמוך" שזה הודיה להקב"ה שהעלית אותנו עד השמים ביום הזה, להעמיד אותנו במקום המלאכים העליונים הקדושים, שמהויעה שלהם לבד נהיה נהר דינור, ובחרת אותנו לעמוד במרכז הקונגרסים הגדול בגלובוס, לשבח אותך לעיני כל המלאכים הענקיים האלה והנהדרות של אש שניגרים מהם..."

יהושע גומר את נאואו ומסתכל עכשיו על דוד. דוד נראה מהורהר זה נראה שזה תפס אותו עכשיו בעוצמה פי כמה: תאמין או לא אומר דוד אני פשוט מחכה כבר לעלות על הבמה..

מצינת ברורה

גליון מס' 8, פרשת בהעלותך התשפ"ד

פרק ב – חזרה מדבריו הראשונים (א)

הראשון, ויש שאף במקום השני לא כתב שהיא חזרה ממה שכתב מתחילה.

וגם הוא עצמו בהרבה מקומות טמעא סתירה בדבריו הפוסקים כתב שחזרו בהם, אף שפעמים בדריהם הם באותו סימן עצמדי.

בשבוע הבא יובאו בס"ד כמה מיני חזרות שמיני בדבריו

הנה מצינו בדברי המשנה ברורה באיזה מקומות שחזר בו ממה שכתב מעיקרא, ויש שתקנם בגוף הספר עצמו, ויש שלא הגיה אלא בשולי הגליון, ואפשר שמחמת טרדת הדפוס נעשה כן, ומצינו אף שהוסף תיקון על מה שכבר תיקן בשולי הגליון.

ולעיתים רחוקות אף מצינו, שחזר בו בחלק אחד ממה שכתב מעיקרא בחלק אחר, ואפילו הכי לא חזר והגיה גם במקום בשבוע הבא יובאו בס"ד כמה מיני חזרות שמיני בדבריו

~ מקורות וחספוט ~

נוכל ליישב ההיא דסימן פ"ו שהבאתי שם בשם אליה רבה דמרתות חיינ גם כן אין לדבר שם דברי תורה, ובחנים השגתי עליו עיין שם, עכ"ל. הרי שחזר בו להדיא מהקושי שהקשה בסימן פ"ו, ואפ"ה לא חזר והגיה שם גם כן. ובאמת בדבריו הלכה (א"ח ח"א סימן ט) כתב, דקצת תמוה הוא מה שלא תיקן בסימן פ"ו במהדרו בתרא, וכעין שתקן בסימן קנ"ו ובסימן קנ"ח, ע"כ. אך באמת דבכמה מקומות מצינו כן שחזר בו ממקום למקום ולא תיקן, ואפשר שהוא נמחם מיתחת הדפוס, וע"ע לקמיה.

⁵ **והנמצא** לדבר בסימן פ"ט במשנה ברורה (פסקים) שכתב, וכשנסע בלילה ויכול לבוא במלון להתפלל שם מערב, נכון להתאחר להתפלל עד באו שם ולא תתפלל בעוד בדרך, אם לא שהוא יטן על חגלה ויש לחדש שמוא בתוך כך יעלה עמוד השחר, ועיין בר"ח בשערי תשובה סי' ג', ע"כ. ובשערי תשובה שם אחי לדברי השגת אריה (סימן ד) שכתב, דאף לכתחילה יכול לקרוא ק"ש של ערביה מן לילות השחר, והשערי תשובה שם כתב שאין לעשות כן אם כשיש צורך בדבר.

וכבר הקטנו בזה, בדביאור הלכה בס' ר"ה"ה שם (ד"ה ומה) הביא לדעת השאגת אריה הג"ל פסק כהרש"א (מכות ב) והרא"ש (מכות פ"א סימן ט) דס"ל דלא קיימי כחכמים דעניי סייג עד חצות, אך הבה"ל הביא מהרבה ראשונים דפליגי עליהם וכתב בדוראי אין לדחות לא דברי הראשונים הג"ל מהלכת, ושבו מצא דגם הרשב"א והרא"ש לא יחדדו יגנהו, ועל כן פסקי דבמקום הדיקא אפשר ידבול לסמוך על שיטת הר"ה"ה שכתב, הרי דלא התיר אלא במקום הדיקא ודבר אפטר, ודלא כמו שציין בס' פ"ט לדברי השערי תשובה במקום צורך.

ובביאור הלכה (א"ח ח"א סימן פט) כתב בזה, והנה המעיין בשערי תשובה שם לקמן סימן ר"ה יראה דמביא שם לשגת אריה כו', ובביאור הלכה שם דוחה לדברי השאגת אריה כו', וגראה דכיון כו' שבסימן ר"ה חזר המשנה ברורה ודיקל על השאגת אריה כו', אין לנו רשות להקל כו', ומצינו במשנה ברורה שחזרו בו לפעמים בלי לציין את החזרה בשום מקום, ע"כ.

⁶ כן הוא בהרבה מקומות בדבריו, ובביאור הלכה בסימן ע"ט (במקומות לסימן) כתב כן בשלש פעמים, דהא לשונו שם, והנה המשבצות אינן כתב שם (ד"ה ומה) פ"א סימן ט ע"ה. עוד נקפ"ל ב' אר"ש (מכות פ"א סימן ט) להרשב"א (שם ב'ה), וזהו מלנה בסימן פ"א אות ר' באשל אברהם, ולכן לא העתקתי. תו כתב, ולכולי עלמא מהני בזה עצמות נעניי כיון שהוא ברשות אחר, כו' כתב המשבצות אהב (שם) וסתם כן בהקדמ אברהם סתם, ושם חזר וזהו ומשמע דנעתה להחמיר. עוד כתב, וגם בזה מוכסות סתם, וזהו מלנה ב' אר"ש (מכות פ"א סימן ט) להרשב"א (שם ב'ה), וזהו מלנה בסימן פ"א אות ר' באשל אברהם משמע דסובר כהרשב"א כו', ובסוף סימן זה במשבצות אהב (פסקים) חזר בו ונשאר בשיעור עיין, עכ"ל.

⁷ עיין בסימן ש"א בביאור הלכה (פסקים) שכתב, ועל כן אנו מוכרחין לומר באחד משני אלה כו', לא להתחבר בעצמו חזר מה לבסוף והחזיק בסיני ב' את שיטתו ש"ל לדניו כו', ע"כ. והנינו שהשע"י חזר בו בסעיף א' לסעיף ב' דשם. ואותו הסימן עצמו בסעיף ב' כתב בשערי תשובה, ע"כ. ולפי"ה על כרחך דחזר בו הסימן יוסף ממה שכתב בראש השע"י, ע"כ. ובסימן ע"ב בביאור הלכה (ד"ה אהל) כתב, דדברי הפרי מגדים במשבצות אהב באות א' שכתב בו לא נתייחד, וגם באות ב' במשבצות אהב משמע שחזר מזה שכתב בו, עכ"ל. והנינו בביאור שופ"ק חזר בו מהעט ספקו מלש.

¹ **ובכונן** בסימן תצ"א במשנ"ב (ק"ה) שכתב, מי שהתחיל לאכול במוצאי ספח במעמד יום עד הלילה כו' מותר לאכול חמץ [מגן אברהם (ק"ה) ושא"א], ובדפוס ראשון הוסיף על זה, ולפי דעתו היה נראה פשוט בדוראי אין לו לאכול חמץ, דהרי יצטרך לומר יעלה ויבוא וכו' וא"כ יהיה תרתי דסתרי, ע"כ. ולפי"ה כתב לחלוק על המג"א ושא"א הנ"ל. אך אח"כ הגיה וכתב, אמנם אם עדיין לא בירך ברהמ"א בודאי אין לו לאכול חמץ, דהרי יצטרך לומר יעלה ויבוא וכו', ולפי"ה לא פליג על המג"א אלא כתב לחלק בין בירך ברכת הבית ללא בירך.

עוד מצינו בסימן תפ"ה בביאור הלכה (ד"ה שפוט) שכתב שם שורה אחת בסוף הדיבור, ובסימן שט"ו כתב חזו"א (א"ח ח"א סימן נב פסק) להגיה בדבריו המשנה ברורה שם (פסקים), ובשנה הלכות שם (פ"ד) כתב שכן הגיה המשנה ברורה בדפוסים האחרונים. ובסימן קנ"ח במשנה ברורה (פסקים) חזר בו **הגיה** להדיא ואפילו תחת הדיבא ואם, ע"ש.

² **עיין** סימן ל"ב בביאור הלכה (פסקים כ"ה ד"ה א) שכתב בשולי הגליון, שוב ראיתי שזה אינו וראיה מקראת שבע לקמן כו'. ובסימן ס"ב בביאור הלכה (פסקים כ"ה ד"ה וכו') כתב בשולי הגליון, אמנם עיניי בסימן תצ"א ס"ה דלכאורה לא משמע כדבריו כו', וצ"ע למעשה. ובסימן ס"ו בביאור הלכה (ד"ה וכו') חזר וכתב, ולאחר הציון נראה לי דנינו כמו כן, ואמר לאמת וצ"ע כו'. ובסימן ק"ע בביאור הלכה (פסקים אברהם) כתב, ולא ידעתי מקור כו', ועל הגליון כתב, עיין תוספות פסחים ק"ד ע"א ד"ה ואין, וצ"ע עיין.

³ **ואם** בסימן קנ"ח לענין נטילת ידים על דבר ששיבולו במשקה, דכתב במשנה ברורה שם (פסקים), ומ"מ פחות מכזה נראה לי פשוט שאין להחמיר בזה כלל, ובשולי הגליון כתב על זה, אמנם מהמור (סימן ע"ה ומה) לא משמע כן, ע"ש. ובשול דעת מפני דעת ההרבה, עכ"ל.

אכן בסימן תצ"א בביאור הלכה (ד"ה ומה מכות) כתב ד"ל, מנא משמע דדבר ששיבולו במשקה צריך נטילה אפילו פחות מכזה כו', וזהו שלא אמר שכתבנו שם במשנה ברורה סימן כ', וכבר העירנו זאת בהדפסה שניה בשולי הגליון, אכן כעת מצאתי לי תנא דמסיע לדברי, הלא הוא הרשב"י בספר יבין שמועה דף ל"ה, שכתב בענין כרס דרעת התבנים דבעינן כזת וכתב דכן מסתבר כו', והביא גם במטה יהודה (פסקים) הרי מוש כדבריו, וצ"ע עיין לדניו, עכ"ל. וממנה זה בסימן קנ"ח שכתב על שולי הגליון באופן המסור כו' ובשול דעת מפני דעת ההרבה, בהדפסה ויתר מאוחרת התיק על זה וכתב, וע"ש בביאור הלכה סימן תצ"א סימן ו' והנינו דשם חזר בו בצ"ל לדניו, אחר שמוצא כן הרשב"י, ודו"ק.

⁴ **ובכונן** בסימן פ"ו במשנ"ב (פסקים) שכתב, בזה א"ר (ק"ה) והוא בפמ"ג, מהדפוסות א"ר שיש ר"ה ר' מנחם וכן בזה אסור לקרוא תורה, שבע, והוא הדין כל כח"ה, ובמחלוקת הפילה ח"ט משמע דמותר, וזהו גדולי החכמים אין יחדיו מזה בעת התפילה ע"ש, ולפלא על העירור בזה, ע"כ. ולפי זה נמצא שפסקנו בזה להיות לא לגדוליה החכמים.

אמנם בסימן רכ"ז חזר בו מן מקושה זו, דבמשנה ברורה שם (פסקים) כתב, בבית הכסא, וזהו אדין א"ח ח"ה בבית שמעבד בו כשר דשם יש ריח מעופש מאוד וכו', ובשערי תשובה שם (א"ח) כתב, אליה רבה, והנה ברמב"ם פ"ד ח"ט בבית שיש בו מוריס שיש צ"ח ריח וכו', ואפילו הכי מריאנו מותר, אפשר דהא משום דיש ריח רע יותר גדול ועל כן נחשב זה כמבואות המטמנות, ובחכי

פרשת בהעלותך

דיני בישול

סעודות ליל שבת

א. מלאכת בישול היא אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת, אחד שמבשל, צולה, מטגן או אופה עובר על איסור בישול, שיעור החום לאיסור בישול הוא חום שהיד סולדת בו, שהוא למעלה מארבעים וחמש מעלות צלזיוס (ש"כ פ"א ס"א), ויש שכתבו שמארבעים מעלות נחשב ליד סולדת. **ב.** איסור בישול הוא בכלי ראשון, כלומר, כלי שבו התבשל התבשיל [סיר וכד'], ואפילו אינו עומד עוד על גבי האש, וכלי שני אינו מבשל, כלי שני נקרא הכלי שלתוכו הועבר התבשיל מהכלי ראשון אחרי הבישול. [אולם יש דברים שמתבשלים גם בכלי שני, והם הנקראים 'קלי הבישול', וראה להלן פרשת בלק].

סעודות יום שבת

א. שני סוגי בישול הם, יש בישול בדבר לח [כגון מים וחלב], ויש בישול בדבר יבש [קוגל וכד'], בבישול דבר לח האיסור כשמחממו לחום של יד סולדת, ובדבר יבש איסור בישול הוא כשמבשלו לכדי שיעור של מאכל בן דרוסאי, שהוא שליש בישול [בן דרוסאי היה שודד ומקוצר דעתו היה אוכל את מאכלו קודם שהתבשל כל צרכו]. הלוקח מאכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי ומבשלו שוב עד שיתבשל כל צרכו, עובר על איסור בישול מהתורה (ש"ע פ"ה ס"ד מ"ז ס"ק כג). **ב.** מאכל יבש המבושל כל צרכו, אפילו הוא צונן לגמרי אין בו עוד איסור בישול, שאין בישול אחר בישול בדבר יבש, ואע"פ כן אין להניחו על גבי הבלא"ך או הפלטה וכד' [מפני שנראה כמבשל], אלא יניח כלי הפוך על גבי הפלטה או הבלא"ך ומעליו יתן את המאכל היבש.

סעודה שלישית

א. מאכל הנמצא על גבי הבלא"ך ואינו מבושל כל צרכו, אסור להזיזו למקום אחר על גבי הבלא"ך שבו החום גבוה יותר, כיון שבכך הוא ממחר את בישולו. כמו כן סיר העומד על גבי הבלא"ך או הפלטה, והמאכל שבו אינו מבושל כל צרכו, אם הרימו את מכסה הסיר אסור להחזיר ולכסותו, שבהחזרת המכסה ממחר הבישול (ש"ע נד ס"ד). **ב.** מותר לסגור את החלון במקום שהתבשיל מונח שם אם אינו מתכוון לזרז את הבישול, אולם אם בסגירת החלון מתכוון שהחדר יהיה חם כדי להוסיף בבישול אסור (חוט שני ח"ז פכ"ט סק"א).

וארטיס לפרשת השבוע

ח. ב. דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות. רש"י מביא שהיתה מדרגה ליד המנורה שעליה היה עומד הכהן ומטיב את המנורה. והקשו האחרונים הגי' המנורה היתה בגובה ג' אמות ורוב האנשים גבוהים מג' אמות וא"כ מדוע הוצרך למדרגה? ויתרצו שהיות וכהן גדול אסור לו להגביה ידו מעל הצץ משום השם דכתיב ביה (סוטה לח.) לכך הוצרך להיזהר בזה הטיב ולעשות לו מדרגה. מלא העומר.

ח. ח. ולקחו פרי בן בקר וגוי ופר שני בן בקר תיקח לחטאת. פרש"י שהפר הראשון היה עולה וכו' והוא קרבן ציבור בע"ז. ויש להקשות (כה"ק הגמ' בזבחים פט:) הא רש"י בויקרא ה' ה' הרחיב בטעם שחטאת קודמת לעולה משום שקודם מרצים אח"כ ונותנים מתנות ולא להיפך, וא"כ קשה למה כאן הקדים מתנות (עולה) לריצוי (חטאת)? וי"ל דהנה איתא בתידושין שמחשבת ע"ז הקב"ה מצרפה למעשה, ועולה כידוע מכפרת על המחשבה, וכפרה צריך רק בע"ז שרק אז נאמר שמחשבה כמעשה, וכאן נתינת העולה הוא על ע"ז ולכך כיוון שהעולה כאן מכפרת לכן נותן זאת קודם החטאת, וזה מה שכותב רש"י ולקחו פרי בן בקר והוא עולה שהוא קרבן ציבור לע"ז.

ט. א. וידבר ה' אל משה בשנה השנית לצאתם ממצרים. וברש"י שזאת השנה היחידה שהקריבו פסח במדבר. והקשו בתוס' קידושין לו: מה הטעם שהקריבו רק באותה השנה? ועיי"ש. אומר הסטיפלער, שקרבן פסח חייבים רק מי שיש לו קרקע בארץ ישראל, ובשנה השנייה זה היה נקרא שיש להם קרקע בא"י שהיתה מוחזקת להם מאבותיהם דא"ר"י מוחזקת מאבותיהם, מלבד קנין פירות שעדיין לא היה להם, ואף שעדיין לא נכנסו לארץ, היו רשאים לכבוש אותה והקב"ה הרי הבטיח שיכבשו, וקיי"ל כל שבידו הוא דבר שבא לעולם. אבל אחרי הפסח בשנה השנייה זה היה אחרי חטא המרגלים שהיה בט' אב (תענית כט.) אז נגזר שלא יוכלו להיכנס לארץ, ממילא זה כבר לא היה 'בידו' עד שחזרה להם שוב הזכות לכבוש לאחר ארבעים שנה שמתו כל דור יוצאי מצרים.

ט. א. ב. וידבר ה' אל משה בשנה השנית ויעשו בניי את הפסח במועדו. ופרש"י במועדו אף בשבת. והתורה חידשה את זה באותה השנית ע"פ שבת פז: שפסח חל בשבת כי הקמת המשכן היתה באותה השנה בא' ניסן שחל ביום ראשון. וממילא יד ניסן יום הקרבת הפסח חל בשבת. והקשה המשך חכמה, א"כ אמאי הסתפקו בני בתירה בפסחים סו. האם פסח דוחה את השבת את להדיא איתא בתורה שעשו את הפסח במועדו והמועד שם היה שבת, ואת מה שכתוב מפורש בתורה הם וודאי לא שכחו? וי"ל ע"פ פסחים נ: בתוס' ד"ה מאלה, דאיתא שם דמי שאין לו קרקע פטור מקרבן פסח. והנה איתא בשבת קלא. דמזוזה וציצית אינם דוחים את השבת כי יכול להפקירם. וא"כ גם את הקרקע יכול להפקיר וא"כ לא ידחה שבת וכל מה שדוחה זה רק בזמן שהיוכל נוהג שאז א"א להפקיר את גוף השדה כי זה חוזר ביובל וזה גופא היה ספקם של בני בתירה. עיי"ל שבזמן המדבר כשהקריבו פסח בשבת היה וודאי שהבהמה לא טריפה, וכדאיתא במדרש (הובא בשבת כב.) תוס ד"ה (וכ' שהענין היה יודע מה קורה בגוף בהמה כרנגול. וזה בני בתירה הסתפקו שמא רק במדבר פסח דחה שבת, משא"כ היום שזה מוכרע רק ע"פ רוב אולי לא ידחה את השבת.

ט. ג. ה. בארבעה עשר יום בחודש הזה בין הערביים וגוי ויעשו את הפסח בראשון וכו' בין הערביים. יש להבין מדוע נכלל כאן 'בין הערביים?' וי"ל שהנה בניי מנו אז למעלה 600- אף גברים מבין עשרים שנה ומעלה, ובאותו הזמן שמשו בכהונה רק שלושה כהנים, אהרן אלעזר ואיתמר. וא"כ שלושה כהנים היו עסוקים ברבבות פסחים וזהו פלא גדול משום כך דייק הפסוק בין הערביים תעשה אותו וכן ויעשו בניי את הפסח בין הערביים לומר לנו שזה נעשה למרות הכל. משך חכמה.

ט. ו. ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח וכו' ויקרבו לפני משה ואהרן ויאמרו האנשים ההמה אליו אנתו טמאים לנפש אדם למה נגרע וגוי. יש להקשות דהפסוק מתחיל ויקרבו לפני משה ואהרן וממשך ויאמרו אליו והיינו אל משה ויש להקשות הלא הרי היו כאן שניים, גם משה וגם אהרן? ועי"ק דהא הם אמרו להדיא שהם היו טמאים לנפש אדם אז למה שאלו למה נגרע, הא הם טמאים? וי"ל ע"פ מה דאיתא בסיפרי בפרשתנו

פיסקא ז' דאפש"ל ק"ו דקרבו פסח בא בטומאה מפרה אדומה שבאה בטומאה כי היו מטמאים את הכהן השורף את הפרה, וזו היתה טענתם. ובעקרון היה אפשר ליישב שפרה היא חוקה. אבל מצינו במדרש עה"פ ויקחו אליך פרה אדומה לך אנה מגלה טעמה של פרה ולאחרים חוקה. לפי"ז נמצא שלגבי משה אינה חוקה, ולכן האנשים אמרו אליו למשה למה נגרע הרי ילפינן מפרה שבאה בטומאה, אבל לאהרן לא יכלו לטעון כי אהרן יאמר להם שפרה היא חוקה, משא"כ למשה שלו לא היתה חוקה. אהל תורה קאצק.

ט. ו. ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח וכו' יעשו פסח שני. הגמ' בסוכה מרחיבה למה הם היו טמאים. ומביאה הגמ' ב שיטות, או שנגעו באורנו של יוסף, או שנגעו בנדב ואביהו. ודוחה הגמ' את השיטה שנגעו בנדב ואביהו כיון שהיה להם זמן להיטרה. ומסקינן שנטמאו במת מצוה שטיפלו בו. והקשה שם הצ"ח, מה הנידון בכלל איך נטמאו, הרי כל יום מתים מאות אנשים, בפרט בכזה קהל גדול. ויתר, דהנה מצינו שהתורה מונה את בניי פעמיים, פעם ראשונה אחרי שמשה קיבל את הלוחות השניות, שזה היה במוצאי יו"כ, ופעם שנייה בא' אייר באותה השנה, ואומר רש"י בתחילת כי תשא שבשניהם הם היו אותו מספר, דהיינו, אפשר לומר שלא נפטר ולא נולד בעם ישראל כלום. ולפי"ז הכל מובן, כיון שזה היה בניסן של אותה השנה אז אף אחד לא מת וע"ז מקשינן בגמ' איך היו טמאים. ויתרצו אז ארלונו של יוסף, או מת מצווה, ומה זה מת מצווה מי שאין לו קרובים וזה שייך רק בגרים שהם הערב רב שלא נמנו עם השבטים ובהם כן נחסר באותה התקופה.

ט. יא. על מצות ומוריס יאכלוהו. בהגדש"פ אנטו מביאים את דברי הלל שהיה כורך מצה ומרור לקיים מה שנאמר על מצות ומוריס יאכלו. רבים תתחו למה הלל למד את הדין שלו מפרשתנו שהוא פסח שני, ולא מפרשת בא דכתיב שם בעניין פסח ראשון ואכלו את הבשר בלילה הזה וכו' ומצות ומוריס יאכלוהו. מתוך האדמו"ר השר שלום מבעלז: הנה יש להקשות מה זה התוספת שיש במצווה הזאת יותר משאר המצוות ומה היא 'לקיים' מה שנאמר? הרי לא מצינו כזה נוסח בשום מצווה. אלא מה, אנטו היום (כשאומרים ההגדה) לצערנו נמצאים בפסח ראשון ועדיין לא נבנה ביהמ"ק, ואנחנו מתפללים לקב"ה שנוכל לקיים מה שנאמר ב'פסח שני' על מצות ומוריס יאכלוהו היינו שנוכל לפסח שני, וזה מה שאומרים בפסח ראשון שנאכל בפסח שני לקיים על מצות ומוריס וכו'. והקשה עליו ה'שואל ומשיב' הא כל ישראל לא נידחים לפסח שני. ויתר האדמו"ר זצ"ל שעל כזה מקרה שנבנה ביה"ק בין פסח ראשון לפסח שני כותב הירושלמי בפסחים פ"ט שכן נידחים לפסח שני.

י. ג. עד יא. ז. ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וגוי' ויהיו העם כמתאוננים וגוי' ויאמרו מי יאכלנו בשר. מה קרה כעת אחרי שלשת ימים שהתורה מדגישה את הזמן הזה שנוכרו לבקש בשר, היכן הם היו כל השנה האחרונה ששהו בסניי והיכן היו בג' ימים מאז שיצאו. תשובה: הנה בחולין טז: איתא שמאז שהוקם המשכן עד כהניסן לארץ ישראל נאסר עליהם בשר תאוה והותר להם רק בשר שלמים. כלומר, כל האפשרות לאכול בשר היתה רק אם יקדישו לשלמים ויקריבו ואז יאכלו, כי שלמים נאכלים לבעלים. וא"כ כל עוד שחננו יכלו להקדיש את הבהמות לשחוט ולאכול, וגם כשנטעו עדיין היתה להם אפשרות לאכול יומיים אחרי ההקרבה כי שלמים נאכלים לשני ימים ולילה, אבל ברגע שעברו 3 ימים, ולא הוקם אוהל מועד מחדש, ואין היכן להקריב, וא"א לאכול בשר, הם התחילו להתלונן מה יהיה עם הבשר.

יא. ד. מי יאכלנו בשר. יש להקשות הלא טעם המן היה משנתה למה שרוצים, אז על מה הם התלוננו שיחשבו על טעם הבשר ויקבלו את זה? וי"ל שמצינו שנאמר על המן שטעמו כציפית בדבש והיינו שטעם המן תמיד נשאר בו גם טעם של דבש ולמשל כחשוב על דגים הרגיש בזה דגים עם טעם של דבש וכן הלאה. והנה מצינו בחז"ל שטעם הדבש פוגם את טעם הבשר וכן נפסק בשו"ע י"ד קג. ד. בשבר בדבש דינו כנותן טעם לפגם, וזה טענו ישראל אנו רוצים להרגיש טעם בשר וזה אין לנו במן שיש בו טעם הדבש שפוגם בטעם הבשר. ישועות יעקב.

יא. ו. ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אלה המן עינינו. משמע שלא היה להם מה לאכול, וקשה הא היה להם

פרשת בהעלותך תשפ"ד

מן בשפע רב, ואכלו מזה לשובע נפשם. וי"ל ע"פ רש"י בפסוק ה' זכרו את הדגה אשר נאכל במצרים חנים, וקשה האם לזאת יקרא חנים הרי הם שילמו ע"ז במיטב בניהם ונבונותיהם והיכן חנים יש כאן, אלא אומר רש"י חנים מהמצוות, והיינו שלא הורידו להם מזכויותיהם כי זה לא היה בגדר נס שמורידים מהזכויות, והנה כעת שקיבלו מן וזה נס אזי מורידים להם מהזכויות, וזוהי כוונתם: נפשנו יבשה אין כל, והיינו שיבשה מהמצוות, ומובן גם איך דור דעה כזה שראה את כל ניסי ציאת מצרים וכו' דורש אבטיחים וקישואים וכו' הרי הם היו דור מיוחד שכל אחד מאותו דור היה גדול בפני עצמו ואיך בקשו ד"י, התשובה היא שזה גופא גדולתם שהם לא רצו להוריד ממצוותיהם ולאכול על חשבון המצוות. האוסטרוואר.

יא. כח. ועתה יבשה ויאמר אדוני משה כלם. ויאמר לו משה רש"י מי יתן כל עם ה' נביאים. בביאור פלוגתא משה ויהושע י"ל ע"פ ב"ב עה. דשם איתא פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני הלבנה. והכוונה דמשה ס"ל כהחמה שאפשר ששני מלכים ישתמשו בכתר אחד, ולכן אמר מי יתן כל עם ה' נביאים, אבל פני יהושע כלבנה שבבריתא העולם טענה אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד ולכן אמר אדוני משה כלם כי כולם מקבלים את כוחם ממשה בלבד. רוח חיים.

יא. כח. אלדד ומידד מתנבאים במחנה. אומר רש"י שהתנבאו ש'משה מת ויהושע מכניס את עם ישראל לארץ. אומר הגאון, הנה לקמן פרק כ פסוק יב. הקב"ה אמר למשה שהטעם שמשה לא יכניס את בניי לארץ כי משה לא דיבר לסלע אלא היכה אותו, ואם משה היה מדבר אל הסלע, אזי אלדד ומידד לא היו מתנבאים שמשה מת ויהושע מכניס, כי משה היה מכניס וזמ"ש מילה בסלע (משה יאמר מילה לסלע) משתקותא בתריין (משתק שתיים, אלדד ומידד).

יב. א. ג. ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח. ומשה עניו מאוד. תימה הלא משה לקח את ציפורה עשרות שנים מקודם לכן ומדוע דיברו בזה רק עכשיו? וי"ל דהנה אלדד ומידד התנבאו מקודם, שמשה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ ולא בני משה, ואיתא בחז"ל שתי' משום שמטיל אימה יתירה בציבור לא לשניי אין בנו ממשך אותו, עוד איתא בסנהדרין פב. הבעל ארמית לא יהיה לבנו שררה וכבוד, וכששמעו מרים ואהרן שיהושע יירש את משה, ולא אחד מבניו של משה לא ידעו הטעם, אם משום שמטיל אימה יתירה או משום שבעל ארמית, וכעת כששמעו שמשה עניו גדול ממילא הוא בוודאי לא הטיל אימה יתירה, אלא אולי הטעם הוא בעילת ארמית לכן דיברו בו, ומה שהוא זוכה לגילוי שכינה הלא גם בנו דיבר ה', וענה להם ה' לא כן עבדי משה פה אל פה אדבר בו, והוא קדוש ולא בעל ארמית אלא גיירה. דברי אברהם.

יב. א. ג. ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח. והאיש משה עניו מאוד. מה הקשר בין הענווה שלו לסיפור של מרים? וי"ל דאיתא בריש ויקרא א קטנה, והטעם איתא בחז"ל דאיכא למימר או משום שמשה קצת נעשה פגם במה שלקח אשה כושית או משום שמשה היה עניו. ומרים ואהרן דיברו על הפגם וראיתם מה שיש א' קטנה. וכעת בא הפסוק ומעיד שהטעם בא' הקטנה הוא משום והאיש משה עניו מאוד. עיי"ל שטענת מרים היתה למה משה פורש מאשתו הרי הוא עדיין לא קיים פו"ר, כי הוא קיבל את התורה מרצונו ולא מכפייה כדכתיב ישמח משה במתנת חלקו וא"כ הוא כקטן שנולד, והוא צריך לקיים כעת פו"ר, וזאת בשונה מכל ישראל שהם לא נקראו כקטן שנולד, משום שקיבלו את התורה מתוך כפיית ההר כגיגית. (ועייין בהרחבה בזה בהקדמה לשב שמעתא) ועיי"ל עונה התורה שמשה היה עניו ואחז עצמו ככולם שלא קיבלו מאהבה ולא נקראים כקטן שנולד, ולכן מיקרי שקיים פו"ר. עיי"ל שמשה פרש מאשתו מדין ק"ו שנשא (שבת פז.) ומה עם ישראל שדיברה שכינה עמם פעם אחת נצטוו לפרוש, אני שכל שעה ושעה לא כ"ש. ומרים אמרה שהוא קדוש ואינו צריך לפרוש. אבל משה שנשא ק"ו היה עניו מכל אדם וס"ל שהוא ככולם.

יב. ג. והאיש משה עניו מכל האדם אשר על האדמה. הש"ל"ה אומר שיש כאן רמז מיוחד בפסוק והוא ע"פ מה שמצינו בתורה שלשה ענווים משה אמר ונחנו מה, אברהם אמר ואנכי עפר ואפר, ודוד אמר אנכי תולעת ולא איש, ומשה היה עניו מכולם כי אברהם המשיך

עצמו לעפר, דוד לתולעת ומשה אמר אני כלום. וזהו ענין מכל האד"ם. אד"ם ר"ת אברהם, דוד, משה, והיינו שמשלושתם משה הכי ענין.

יב ח. פה אל פה אדבר בו. יש להקשות הנה כידוע אחרן ומרים דיברו במשה ע"י פרש מאשתו, והקב"ה אמר להם פה אל פה אדבר בו, יש להקשות מה הקב"ה עונה להם בזה שפה אל פה אדבר בו? וי"ל דמצינו בברכות כ: דבעל קרי אסור בדברי תורה אבל בהרהור מותר ולפיכך לה ממדת תורה דכתיב ביה אל תגשו אל אשה ושם היה דיבור ושומע כעונה הרהור

בעלמא מותר. והנה נבואה בעלמא היא רק חזיון ואין בכך דיבור ונביא רגיל לא צריך לפרש מאשתו כשהוא מדבר עם הקב"ה, וזו היתה טענת אחרן ומרים שכיון שנבואה היא רק הרהור לא היה למשה לפרש מאשתו כיוון שנבואה היא רק הרהור ובעל קרי מותר בכך, וע"ז אמר להם הקב"ה עבדי משה פה אל פה אדבר בו, וכיון שכך יש לו דין של שומע כעונה והוי כדיבור ולכך הוא צריך לפרש. רבי דב דיסקין.

יב יג. ויצעק משה אל ה' לאמר קל נא רפא נא לה. רש"י אומר שהתפלל תפילה קצרה כדי שלא יאמרו

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

כל החיים שלו. אבל דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, הטוב המזומן הזה לא חסר להם ולא מפריע להם ולא מעיב על האושר שלהם. ולכן במדבר ברגע שעזבו את מקור מים חיים עזבו את בית המדרש, פתאום הרגישו בחסרון מילוי התאוות, הרגישו שחסר להם שום ובצל וכו'. וכשמתחילים עם התאוות, זה מים שאין להם סוף, כי אם יש לו מנה, רוצה מאתים, וכשיש לו מאתים רוצה ארבע מאות, ואין סוף לתאוות העולם הזה. כי הנשמה צמאה ומשתוקקת לרוחניות, לתורה ולמצוות, שזה המזון שלה שממנה היא ניזונית, ובה היא באה על סיפוקה, וכל דבר אחר שיביאו לה, היא לא תשבע מזה ותמיד תרגיש שהיא רעבה. ואילו הגוף, האוכל הגשמי הוא מה שמשבע אותה, ומרגיע אותה, עוד אוכל ועוד תענוגי העולם הזה. ואת הנשמה הטהורה שחוצבה מתחת כסא הכבוד, א"א להרגיע בתענוגי העוה"ז וכל תענוגות העולם הזה, שיביא הגוף לבת זוגו הנשמה, היא לא תרגיש שבעה, ולא תמצא מנוח. והדבר היחיד שחסר לה באמת, זו הרוחניות, התורה והמצוות, דבר שאין באפשרותו של הגוף הגשמי לספק לבת זוגו, הנסיכה, הנשמה הטהורה. וכשהנשמה לא מקבלת את המזון שלה היא זקוקה, האדם מרגיש עצוב, אין לו סיפוק, ומחפש לעשות דברים וריגושים אולי זה ישמן אותו. כשעם ישראל היו כמעט שנה בבית המדרש הר סיני קיבלו מזון לגוף, המן שירד להם, וגם מזון לנשמה, התורה שלמדו, ולמרות שהיו שם בבחינת תינוק בבית הספר, מכל מקום עדיין הנשמה קיבלה את המזון שהיא צריכה, גם כשאוכלים בכפייה הגוף נהנה מכך. אבל כשעזבו את בית המדרש, הרגישו חוסר, רעב, לא רגועים, וחשבו שאם ישרדו את האוכל של שומים ובצלים, זה ימלא את תאוותם, הם ירגישו שבאו על סיפוקם, אם יהיה להם אבטיח, זה ירצה אותם, אבל לתאוות העולם הזה אין גבול, יש לו מנה רוצה מאתים וכשיש לו מאתים רוצה ארבע מאות, ומעולם לא יבוא האדם לידי סיפוק, רק כשיגיע המזון הרוחני לנשמה אז ירגיש האדם שהוא רגוע. וביותר דור המדבר מפאת עוצם גודל נשמתם, שהיו בהר סיני זכו לקרבת ה' ראו מראות אלוקים, היתה להם השתוקקות עצומה להשיג את קרבת השם יתברך, להשיג עוד רוחניות ועוד קדושה, והשתוקקות הזו היא שגרמה להם, שכאשר לא סיפקו לנשמתם את מבוקשה, הם הרגישו ריקנות ושממון עד לאין קץ, שהרי אין ביכולת שום דבר חומרי וגשמי להרוות את צימאונם של הנשמה הטהורה. ומכיון שקירבתם של בני ישראל להקב"ה היתה קרבה גדולה, משום כך גם נפילתם היתה מאד גדולה, שהרגישו חוסר וריקנות גדולה מאד, עד שבני ישראל הגיעו לבלבול כל כך גדול, עד שדימו בנפשם שאם הם יקבלו את האוכל עם שום ובצל אז יבואו על סיפוקם. ואם לא, אין להם כלום.

מסופר על רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי תבואה אחת בארץ לבית רבי שמעון בר יוחאי סוחר תבואה עם מוריה ולו שם, ומצאו את ר' אלעזר יושב אצל התנור ואמו אפתה להם, וכל ככר שאמו הוציאה מהתנור, נאכל ע"י ר' אלעזר עד שאכל את כל הככרות, כשראו האנשים הפליאה הזאת אמרו אין זה כי אם נפש שורה במעיו, ודומה שהוא מבאי רעבון ועולם. שמע זאת רבי אלעזר וחרה לו על דבריהם, מה עשה? לקח את החמורים שלהם והעלך לעלית הגג. וכשרצו להמשיך לדרכם, חיפשו את החמורים שלהם ולא מצאו אותם, לפתע שמעו את קולות החמורים מהגג, הרימו את עיניהם ומצאו אותן בעלית הגג. ידעו שידו של ר' אלעזר במעל, הלכו וסיפרו לרבי שמעון מה שבנו ר' אלעזר עוול להם, אמר להם שמא דבר מגונה דיברתם עליו, סיפרו לו את מה שראו ומה שאמרו עליו. אמר להם רבי שמעון וכי למה הכנסתם בו עין רעה, וכי משלכם הוא אכל, וכי עליכם לפרנס אותו? לכו ובקשו ממנו סליחה, ואמרו לו בשמי שיורד לכם את החמורים. אמרו: כשהעלה את החמורים לגג העלה אותם אחד אחד, וכשהורידן,

ישראל על אחותו מאריך בתפילה ועלינו לא. וקשה הרי על בני"ה התפלל משה ארבעים יום? וי"ל הנה החפץ חיים מחשבן שאפשר לומר מאתיים מילים בדקה, ובחשבון 40 ימים ופילות שמשה היה בשמים והתפלל על שם ישראל זה יוצא שהספיק 11.520000 מילים, והנה מובא במשך חכמה בפרשת בא שעם ישראל ביציאת מצרים מנו כשני מליון איש ו. 11.520000 מילים לחלק ל 2.000000 יוצא 5 מילים עבור כאו"א.

הוריד שנים שנים. וזה היה יותר קשה, להראות כמה כוח של ר' אלעזר גדול. והנה יש להבין אותו רבי אלעזר שבצעירותו היה לו תאבון גדול עד שאמרו אותם אנשים שיש לו נחש בבטן, והנפש לא תמלא, ופתאום כשהלך עם אביו למערה במשך 13 שנה ועסקו בתורה, שם הספיק לו לאכול חרובים! התשובה היתה ע"פ המסופר בחז"ל: שרבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי התמנה להיות סבל יום אחד בא אליו אליהו הנביא בדמות סבא זקן, אמר לו תתקין לי חמור ונרכב עליו לשאת את המשאות שיש לי. אמר לו רבי אלעזר מה יש לך לסחוב? אמר לו את החבילה הזאת ואותי. אמר רבי אלעזר: סבא... סבא... כמה אתה שוקל? אני לוקח אותך על כתפי לרף העולם ואתה רוצה שאתקין לך חמור? היה מרכיב ר' אלעזר את אליהו הנביא על כתפיו והיה מוליך אותו בהרים ובבקעות בשדה קוצים, כשראה אליהו הנביא שהוא לא מתעייף היה אליהו הנביא מתחיל להשמין ומכבד את רבי שמעון יותר ויותר, ורבי אלעזר מתעייף וסוחב, מתעייף ומתאנה וממשיך לסחוב, עד שכבר ראה שאינו יכול יותר, אמר לו ר' אלעזר לאלהיו, סבא סבא קליל גרמך. או שתהיה קל ורזה כמו שהיית בתחילה, או שאני זורק אותך כאן. אמר לו אליהו הנביא בוא ננוח בינתיים ונשאוף אור צח. נעצרו ליד אייל אחד, ירד אליהו מכתפיו של ר' אלעזר, הביא לו אליהו הנביא לאכול ולשתות. אמר לו אליהו מדוע אתה לא לומד תורה כמו אביך? אמר לו אליהו הנביא אם אני אלמד איתך אתה מוכן ללמוד? א"ל כן, שלוש עשרה שנה לימדו אליהו הנביא. זה שכתוב והנפש לא תימלא, כל עוד שלא עסק רבי אלעזר בתורה, היה אוכל הרבה וסוחב משאות, ולא מצא מרגוע לנפשו, חשב אולי האוכל ירגיע אותו, אולי לעשות הובלות ולהיות סבל, אולי בזה ימצא שלווה להרגיע נפשו, ועדיין הנפש לא רגועה, עד שהחל לעסוק בתורה, ובה מצא מרגוע לנפשו. כי התורה נתנה לו סיפוק נפשי, שכל מעדיו עולם לא היו חסרים לו, וגם לאכול 13 שנה חרובים לא העיב על שמחתו ואושרו. נביא כמה סיפורים בני דורינו כיצד אנשים התמלאו ע"י שנכנסו לחיי תורה ומצוות.

לפני שנתיים נפטר מאיתנו הרב אורי זוהר. הרב זוהר היה האדם הכי מפורסם וידוען בארץ בזמן היותו חילוני ולכאורה היה האדם הכי מאושר עלי אדמות. יום אחד הוא חזר בתשובה והארץ געשה ורעשה (לא נאריך כעת איך הוא חזר ולמה) סיפר הרב שלמה לורנץ זכורני כאשר נפגשתי עם ר' אורי זוהר כמחצית השנה אחרי שנכנס לישיבה, אמר לי בפנים קורנות, היום הזה הוא היום המאושר ביותר בחיי... מה קרה? זכיתי להבין סוגיא במסכת גיטין על בוריה. והוסיף ואמר בכל המצבים הכי טובים של לא הרגשתי מעולם אדם מאושר, תמיד הרגשתי חסר. וכן כל אלו שחזרו בתשובה מספרים על השקט הפנימי השלווה והאושר שחל בהם מאז טעמו את טעם התורה הק'. מסופר על רבי ראובן קרלנשטיין שלפני עשרות שנים הוצרך לנסוע לארה"ב לצורך טיפול רפואי להשתלת כליה. ולפני יציאתו הלך לגדולי ישראל לבקש את ברכתם שיעתירו בעדו, וכמו כן נסע לעיר העתיקה, לישיבת אש התורה ששם למד הרב אורי זוהר לקבל גם את ברכתו. סיפר רבי ראובן מצאתיו לומד עם תפילין, וכשמעו מדוע הגעתי התפלל על כך שאני רואה בו את הכתובת לדבר זה. עניתי לו: כשאני יוצא מבני ברק לכביש גהה, אני רואה שלט ענק מאיר עיניים שבו כתוב "אורי זוהר אחרי הכל גלה לנו הכל, מדוע עזבת את הכל", שלט זה רואים אותו אלפי איש מידי יום, וברור שמי שזוכה לקדש שם שמים בכזו עוצמה, ממנו הכי מתאים לבקש ברכה.

בממלכת ירדן ישנו אתר תיירותי הנקרא 'פטר' (הסלע האדום) עיר עתיקת יומין שנשתמרה לפני יותר מ-2000 שנה, מקום זה היה חלום של הרבה צעירים לבקר שם, למרות שלא היה עדיין הסכם שלום בין המדינות (רק בשנות תשנ"ה היה הסכם

התאוות באות כשפורשים מהתורה הקיום המצוות
בפרשת השבוע מופיע העניין של תאוות האוכל, וכך אומרת התורה: והאספסוף אשר בקרבו התאוות תאוו וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר אומר רש"י אלו ערב רב, שנאספו עליהם בצאתם ממצרים שאמרו מי יאכלנו בשר. וכי לא היה להם בשר? והלא כבר נאמר וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר מקנה לבד מאד: ואם תאמר אכלום, והלא בניניסתם כאשר נאמר: ומקרה רב היה לבני יראובן וגו' אלא שמבקשים עלילה: אשר נאכל במצרים חנם. אם תאמר שמצריים נותנים להם דגים חנם, והלא כבר נאמר ותבן לא יתן לכם אם תבן לא היו נותנים להם חנם, דגים היו נותנים להם חנם: אלא חנם מן המצוות. והדבר מעורר תמיהה, כיצד יתכן להבין את דור המדבר, שהיה דור מקבלי התורה, שיתלוננו על כך שחסרים להם הקישואים, האבטיחים וכדו' והרי תלונה זו נראית מוזרה ביותר, ולא עוד אלא שעל דבר כזה הם פורצים בבכי: דור מקבלי התורה, שאין לנו שום מושג בדרגתם ומעלתם, והם יושבים ובוכים עם דמעות... על אבטיחים ובצלים! ועוד קשה: הרי שנה שלימה, פחות עשרה ימים עם ישראל שהו בסניי, שהרי באו לשם בראש חודש סיון עד כי אייר בשנה הבאה, ועד אז אכלו גם כן מן, ולא בכז על האבטיחים והבצלים, ומה קרה שרק עזבו את הר סיני פתאום נזכרו לבכות על כך? עוד צריך ביאור, הרי במן טעמו את כל הטעמים שרצו, חוץ מהדברים הללו, שומים, בצלים, קישואים, ואבטיחים אומר רש"י: אמר רבי שמעון, מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו? מפני שהן קשים למניקות, אומרים לאשה, אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק, והנה למרות שבמן היה את כל הטעמים שרצו לטעום חוץ מאלו, איך עם ישראל אומרים: שאם אין את הטעמים הללו במן, לא שווה לנו המן הזה, כאילו אין לנו כלום? כמו שמצינו אצל המן הרשע שאמר, שיענה שראה שמדכי לא משתחוה לו אמר: וכל זה אינו שווה לי כל האוצרות שהיו לו, הכל לא שווה בעיני, אם אין מרדכי משתחוה לו, והוא הדין כאן, אם אין טעם של אלו במן, אין לזה שום ערך, כביכול מבחינתם אין במן כלום:

התשובה היא אחת: אומרת הגמרא (שבת קטז). ויסעו מהר ה': ואמר רבי חמא בי רבי חנינא: שסרו מאחרי ה'. מבאר המהרש"א כי מבניעתם מהר סיני שהיה בית המדרש שלהם, נעשו בני כנסיות של עמי הארץ לילך אחרי תאוות לבם, דמראש חודש סיון בשנה ראשונה שבאו לסיני, עד כי אייר בשנה שניה, היו בבית הספר ולא חטאו, עד אחר כך שחטאו מיד במתאוננים ושלוח מרגלים וכל השאר. מבואר כאן בהרה"ש: שכל עוד שהיו בהר סיני, היה זה להם כבית מדרש, וכל עוד שהיו בבית המדרש, לא ראו צורך להתלונן, כי זה לא הפריע להם, כיון שהיו עוסקים בתורה לא הרגישו חסרון שאין להם שומים ובצלים וקישואים. אבל ברגע שיצאו מהר סיני, יצאו מבית המדרש, פתאום באו התאוות, הרגישו שחסר להם שום ובצל, הרגישו שרוצים לשרד את האוכל בשום ובצל, למה אין אבטיח בסיום הארוחה, עד כדי כך שבכו על כך. ורואים את זה בחוש גם בדורינו איך דורשי ה' לא יחסרו כל טוב. אברך כולל שאין לו עושר ואין לו נכסים, אין לו וילה ורכב חדיש, לא משכורת עם חמש ספרות, אין לו עוף כל יום והוא לא יוצא לנופש בשוויץ, אבל הוא לא מרגיש שזה חסר לו זה לא פוגע לו באושר ובשמחת חיים, להיפך הנך רואה כמה אותו אברך מאושר רואים שמחה על הפנים שלו, הולך הוא מדושן עונג. ומאידך האדם שעובד ומרויח כמה עשרות אלפים ויש לו רכב חדיש שמתעדכן כל שנה, ואת המכשיר החשמלי בגרסה הכי מעודכנת, והוא לא נראה מאושר, וזאת מפני שהעשיר, כיון שהנשמה שלו רעבה לרוחניות, הוא מרגיש חסרון בכל דבר גשמי שאין לו, לכן כל שנה הוא יקנה את הרכב הכי חדיש, ואת המכשיר הכי משוכלל בגרסה הכי מעודכנת, כי אם לא, הוא מרגיש שזה מעיב על

שלוש) ולא היתה אפשרות לבקר שם. עשרות שנים היה זה חלומם של עשרות ישראלים למרות שרבים מאלה שהצליחו להבריה את הגבול ולהגיע לשם לא חזרו משם, חלקם נורו בידי הלגיון הירדני, וחלקם נרצחו על ידי בדואים אכזרים, מעטים ניצלו בנס וחזרו לבתיהם לאחר שהטילו את משפחתם לחרדה עמוקה והטרידו את גורמי הביטחון. ועד היום בני נוער רבים בגיל ההתבגרות, מחפשים את עצמם ומרחיקים נדוד עד להודו, כדי לחפש איזה טעם רוחני וסיפוק משמתי. מה הזלזל המניע את הצעירים הללו השמים נפשו בכפם? מה היא המוטיבציה המדרבנת את אותם בחורים אל טיולי המוות? התשובה היא, הנפש היהודית נבראה עם שאיפות רוחניות עצומות, עם השתוקקות להתעלות נשגבת, וכאשר איננה באה על סיפוקה מחפשת היא תחושת שובע מזוייפת, בסיפוקים ארציים רגועים ומלאכותיים, אלא שגם הנפש לא תימלא, והמזון החומרי אינו מספק את השאיפות הרוחניות, כך נכנס האדם למעגל קסמים, מחפש את סיפוקו את ההגשמה העצמית שלו, ומכיוון שאיננו מוצא ממשיך בטעותו מגביר את הצריכה הגשמית, נותר ללא סיפוק וללא מנוח לנפשו וחוזר חלילה, זהו סודו של המירוץ אחר הרגועים, המדרבן את הנוער שאינו מחובר לתורה לתור אחר מעשים נועזים.

סיפר בעל תשובה אחד, כיצד הוא חזר בתשובה. יהודי חילוני גמור הייתי, לא היה חסר לי שום דבר בעולם, אולם מצד שני גם לא היה לי כלום, הרגשה ריקנית לחלוטין, ומה הביא אותי לחזור בתשובה? רציתי מאוד לטוס להודו, מכיוון שרציתי לפגוש במו עיני את ה"בודו" מדובר באדם ששמעתי עליו רבות, ומחזיקים ממנו לאליל, וכל מה שתבקש ממנו יכול

שאלה: חז"ל אומרים שטענת מרים ואהרן היתה הלא גם האבות דברו עם ה' ולא פרשו מנשותיהם? וא"כ הלא טענה צודקת כי הנהגת משה פוגעת באבות הקדושים, שעל אף שהיה להם גלוי שכניה, ודיבר עמם ה' מכל מקום לא פרשו לפני כן מנשותיהם, ואילו משה פרש מאשתו. ואם כן על מה יצא הקצף? **תשובה:** אומר רבינו ירוחם בדעת תורה וז"ל: לראות מזה, כי במעשיו של משה רבינו היה אסור להיות עליה כל איזה שהוא הרחוק, לא כל שקלא וטריא, ולא כל פלפולי הלכות. ז"א, התביעה על כך היתה, שלאנשים מן השורה, גם אם גדולים הם, וצדיקים הם, ונביאים הם, אסור להם להביע דעה על מעשיו של משה רבינו, של גדול הדור, גם אם מעשיו אינם מובנים, גם אם עוררו תמיכה, יש לנו לדעת שהם למעלה מהשגתנו, להכיר בכך ששיקולו הם מעל לביקורת כי הם מעבר לתפיסתנו. ולא חרבה ירושלים אלא בשביל שבזו בה תלמידי חכמים וכל המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו. ועל ביזוי תלמיד חכם לא מהני מה שמוחל לו, כיון דקדושה בריך הוא תבע ביקרה, ו**כתב החפץ חיים** ידוע גודל עונשו של המבזה תלמידי חכמים שאין לו חלק לעולם הבא. אך היצה"ר מסית לאדם דלא שייך כלל דין מבזה תלמידי חכמים, רק בזמן הגמרא שהיו חכמים ביותר, אבל לא על אלו שבזמננו, והוא טעות גמור, דכל ת"ח הוא לפי הדור, ואפילו בזמננו אם הוא רק ראו להורות ויגע בתורה נקרא תלמיד חכם, והמבזה אותו אפילו בדברים בעלמא סתם, ואפילו שלא בפניו עוון פלילי הוא, וחייב נידוי על זה... ואין רפואה למכתו ומי שפוגע בת"ח יורד מנכסיו.

שאלה: ידועה הסגולה הגדולה שהזכירה כבר הראשונים ובראשם הרוקח לומר למצנח בצורה מנורה והיא סגולה גדולה מאוד, מהי הסגולה הזאת? **תשובה:** כתוב בראשונים שנחשב כהדליק את המנורה בבית המקדש ולא יקרה לו מקרה רע כל אותו יום ושכרו רב ועצום ולא שולט בו עין הרע והיה לו פרנסה ברוח ובשפע. רמב"ן אבודרהם חיד"א ועוד.

שאלה: מהי הדרך הנכונה מחז"ל לזכות לבנים ת"ח? **תשובה:** בפרשתנו מובא מעשה המנורה, ואיתא בשבת כג: הרגיל בנר הווי ליה בנים תלמידי חכמים ופרש"י על ידי נר מצווה של שבת וחנוכה בא אור התורה. איתא במדרש נתחומא ריש בהעלותך שחיבב הקב"ה שמן זית על כל השמנים והוא מצווה מן המובחר, וכן מובא בספר חסידים מעשה באדם שהאריך ימיו ולא מצאו לו שום זכות אלא שהיה מדליק בשמן זית בער"ש ולא בחלב. וכן בסידור הארז"ל הביא שיש להדליק שני נרות שבת משמן זית. והגר"א הקפיד מאוד בהדלקת נרות בער"ש בשמן זית. וכן כתב החיד"א שבמקום שמצוי שמן זית

הוא לעזור לך, כך סיפרו, ואני מחפש את ה"אשור האמיתי" בעולם הזה. רציתי לפגוש בו אישית אולי יוכל לסייע לי למצוא את האשור. אולם כדי לזכות להיכנס לבדוד, צריך לערוך הכנות רבות, 42 ימי צום רצופים, ליתר דיוק הצום הוא מעלות השחר עד לשקיעה, לאחר מכן ניתן לאכול, ואי אפשר לבוא יום אחד ולומר צמתי 42 ימים תנו לי להיכנס לבדוד, עליך להסתגר במנזר במשך כל אותה תקופה, ובמהלך אותם ימים וערכים טקסים שונים ומשונים כדי להתחבר לשמים לכל מיני גורמים רוחניים ושמיימים וכו'. היות ורציתי בכל מאודי להיכנס ל'בודו' גמלה בלבי ההחלטה לעשות כדבריהם. אותו ישראלי מספר ססתי להודו בתחילה צמתי יומיים שלושה ולאחר מכן נשברתי ואכלתי וחזרתי לישראל. לאחר תקופה צהרה שוב התעורר בלבי החשק להלטה, ושוב ססתי להודו הפעם הצלחתי לצום במשך שבוע ימים, ולאחר מכן שוב נמאס לי ואכלתי וחזרתי לישראל, כך במשך מספר פעמים ססתי להודו וחזר לישראל, מכיון שלא הצלחתי לצום 42 ימים רצופים. רק לאחר 12 שנים הצלחתי סוף סוף לצום 42 ימים רצופים. הוא מספר על עצמו שלא ידע אם הוא חי או מת, כל כולו היה שלד עצמנו, וחולשה נוראה חש בכל גופו, אבל לאחר מכן הורשה להיכנס ל'בודו'. והוא נכנס: ואז שואל אותו ה'בודו' מה שמך? והוא עונה. מהיכן הגעת? מישראל. אתה יהודי? שואל בפליאה ה'בודו', ומידענו עונה בפשטות כן, ומול עיניו המשתאות רואה כי ה'בודו' קם מעל כיסאו מתבונן בו במבט חודרני ובסערת רוחות אומר בקול רם, אתה נורמאלי? אתה יהודי? יש לך את האלוקים שלך? יש לך את הדת שלך? מדוע באת אליי? מה אתה צריך אותי, אני נמצא כאן עבור אנשים שאין להם אלוקים,

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

להרבות עוד ועוד קידוש שם שמים עד שזנכה בקרוב לגאולה השלימה.

שאלה: איזה דבר אם עושים אותו בכל יום זוכים להיות בן עולם הבא? **תשובה:** אמירת אשרי ג"פ ביום, וכמו שכתוב בחז"ל כל האומר תהילה לדוד ג"פ ביום מובטח לו שהוא בן עולם הבא ובכוחה להציל מדינה של גהינם וכמובן להתבונן במה שאומר, וידוע שהמכוון בפותח את ידך הוא סגולה גדולה לפרנסה ברוח ובשפע.

שאלה: בן אדם שצריך לצאת סוף התפילה מוקדם בשביל לא להפסיד משהו האם ייצא או לא? **תשובה:** בוודאי שישאר. נראה לך שהקב"ה יעניש אותך אם תישאר עד סוף התפילה?

שאלה: בפרשתנו מובא על משה שהיה עניו מכל האדם אשר על האדמה. מהי ענווה? **תשובה:** לעשות הכל בצנעה, וכשעושה דבר בפרסום ובגדול זה מזיק. הסטיפלער היה מאוד מזהיר מכל פעולות וענינים שיש להם פרסום. והוא היה חוזר ומשנן שפרסום מזיק להצלחה בכל עניין שהוא. הנה לוחות ראשונות שנתנו בפרהסיא נשתברו ולוחות שניות שניתנו בצנעה נתקיימו. ולגבי פרסום בתוך בית המדרש זה טוב להיות מפורסם משום שנהנים ממנו בתורה, אבל מחוץ לבית המדרש זה רע. מרבי דב לנדא.

שאלה: כשאדם חסר לו ברוחניות מה עליו לעשות בשביל להשלים את החסר? **תשובה:** לא רק לבכות אני לא מספיק רוחני, הקב"ה רוצה שתאמץ ותעשה צעדים חזקים בשביל זה. וברור שהדרך היא לא בבת אחת הכל כי אז תשבר אלא כל תקופה של שבוע להתקדם באיזה עניין, שמירה על הפה הקפדה על תפילה מתחילה ועד סוף, לימוד ברצף וכדו' לא הכל בב"א. **אותו הדבר גם בדברים גשמיים** כמו הורדה במשקל והפסקה עם הרגלים לא טובים, לא הכל בב"א אלא כל שבוע להוריד חצי קילו, וכן כל שבוע להפסיק עם הרגל אחר ורק כך יש סיכוי שנצליח.

שאלה: מהי המחלה הכרונית השכיחה בעולם המערבי? **תשובה:** השמנת יתר בילדים ובני נוער. ההשמנה אינה בעייה אסתטית בלבד, אלא יכולה לגרום לסיבוכים רפואיים כלחץ דם גבוה; עלייה בשומני הדם; הפסקות נשימה בזמן השינה; אבנים בכיס המרה; סוכרת; ובעיות אורטופדיות. ולכן כדאי כבר לטפל בעניין זה למי שיכול בגיל צעיר כי אז קל יותר לשנות הרגלי אכילה. ושינויים שנעשים בגיל זה נשמרים לאורך זמן. וכן כל עוד נמצאים בתהליך גדילה ניתן להוריד את שיעור השומן אפי' ללא ירידה במשקל.

שאלה: כיצד אפשר להעצים את יחס הכבוד ההדדי בבית בין הבעל והאשה ובין ההורים והילדים?

תשובה: על ידי הבעת הערכה של ההורים זה כלפי ז', ובפרט ליד הילדים האישה צריכה לספר לילדים על המעלות של האבא וטוב אם תעשה זאת על ידי האבא, וכן להיפך כל אחד ישבא את הן הזוג על ידי ילדיו בכל מיני אופנים. וד"ר הוא מועיל גם לילדים שרואים הערכה בין ההורים ומשפיע רבות על גידולם וכמו שהרחבנו בעבר, וכן בונה מאוד חזק את הקשר ביניהם.

שאלה: מה הדרך המומלצת להתייחס לילד פראי ולא ממושמש? **תשובה:** ילד כזה צריך הורה חזק והוא אורה שיש לו הורה חזק ועקבי, והיינו שתמיד ייתן לו עונש על מה שעושה לא טוב, וכשנלעממים הוא מתפטר על עונש, הילד מזהה סימני חולשה ונפרץ לו פתח לחטוא שוב. וכשראה אבא חזק הוא מעריך ואורח. ועונש הכוונה משהו קל כגון אם הוא חזר שוב ושוב מאוחר הביתה, ממחר הוא הולך רק עם ליווי עד שישוב מדרכו. וכן אם הוא שיקר כמה וכמה פעמים הוא יאלץ לבלות בחדר אחר כל פעם למשך זמן וכדו'.

שאלה: כידוע אנחנו נמצאים בבית עם הילדים בעיקר בסופי השבוע, ממתי כדאי להתחיל את האוירה החמה של להיות ולחיות עם הילדים ולתת להם את האושר של ביחד? **תשובה:** כדאי מיום שישו שהם חוזרים ממוסדות הלימוד להכניס אותם לאוירה הרגועה והמאושרת של השבת ואז נוכל למצות את המקסימום מימי השבת.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע ובהם המון פתרונות לבעיות שהובאו בשבועות קודמים: פתרונות: א. עצה לתלושי שער בשעת הלימוד: לשחק עם ספינר מתחת לסטנדר, מועיל גם לריכוז, הרב אלישיב התעסק עם כדור שעור. ב. יצא לאור הספר בעקבות עמ"ס עירובין הערות על סדר הדף מקיף ומסכם את הראשונים והאחרונים על כל סוגיה. התקבלה תרומה לחלוקה של הספר לת"ח ולמוצי"ם שלומדים ועוסקים בענינים אלו וכן לבתי מדרשות ושיבות וכוללים ניתן לפנות לפל' 0583212115. ג. בנושא השלת ק"ג מיותרים: אני לקחתי תוסף תזונה בשם ספירולונה שזה בעצם אצות ים ומפחית תאבון ירדתי יותר מ20 ק"ג. אחר כתב: יאטאנית נתנה לנו פעם עצה שעזרה מאוד: בבוקר-להחליף את התענוגות בפריכיות/פתית/לחמית, פעילות גופנית לפחות 40 דקות (אפילו הליכה) ביום כפול 3 פעמים בשבוע. ד. לגבי המגהץ שנוזל ממנו מים, צריך לפנות את המים שהצטברו, בדרכי כבד המגהץ חור שסגור עם מעין בורג ארוך שנפתח ע"י סיבוב, לפתוח, לרוקן ולסגור היטב. לא כדאי המגהץ חס- סכנת נפשות. ועוד: לפי הניסיון, פשוט המגהץ לא חס!! , האדים יוצאים מהקיסור, ואח"כ מתקררים במגעם במשטח הגיהוץ. [או שצריך לכוון את החום, או ששורף התיך או גוף החימום]. אחר כתב: מגהץ של מוציא אדים- כנראה חסום באבנית. כדאי להרטיב מגבת בחומץ או במים עם מלח לימון ולהעביר את המגהץ החם על זה. זה ממיס את האבנית שהצטברה. ה. פתרון לשקדים מוגדלים- אפשר רפלקסולוגיה אצל קליניקה לבעיות אוזניות ובעיות גדילה, בשיטת רינה פליישמן ממודיעין עילית 08-974-2001. ו. עצה לביולות בכל לילה חותכים קליפה של לימון בגודל קצת יותר גדול מגודל היבלת ומדביקים בעזרת פלסטר את החלק החיצוני של הקליפה על היבלת. אחרי כמה ימים היבלת נעלמת ולא חוזרת. ו. הלוואה ידידותית לכל מאן דבעי: רציתי לידע את אלו שעדיין לא שמעו על הקרן הוותיקה מירושלים "קרן הווסטלין" שבה ניתן לקבל הלוואה כספית נאה בסך של כעשרים אלף ש"ח ללא ריבית וללא ערבים. בתשלומים של בין 18 - 16 לחודש מבלי להסתובב בגמחים. תנאי ההלוואה - להגיע לכתובת הקרן רח קינג גורג' 31 קומה מיונס 1 ירושלים בכל יום שני בין השעות 19.00 - 17.00 אחה"צ ולהציג כרטיס אשראי ע"י בעל הכרטיס עם מסגרת מאושרת המתאימה לסכום בקשת ההלוואה ותז' ולקבל את הצ'ק. יש לציין שלאחר גמר תשלום ההלוואה אפשר לחזור ולקבל הלוואה נוספת. ז. לגבי טעמים מוזרים בפה- יתכן חוסר בויטמין B12, אפשר לבדוק בבדיקת דם פשוטה שנותן רופא משפחה. ח. לפתרון בעיות טעם של הקפאה באוכל: לא להקפיא מאכל בעודו חם, ולהקפיא באריזה סגורה היטב. כך לא יוצא ריח מהאוכל לחלל המקפיא. בודק ומונסה! ט. למי שקשה לו לבלוע כדור: אם מדובר בכדור (ולא בקפסולה) ניתן להסך אותו בין שתי כפות, ולהוסיף תמצית פטל, להכין כוס מים ולשתות אותה מיד לאחר בליעת הכדור המרוסק עם התמצית. י.

כשרוצים להוציא דיסק אונקי מהמחשב חובה ללחוץ על הלחצן הימני של העכבר ולבחור ב"הוצאה". אם לא עושים כך, במוקדם או במאוחר הדיסק אונקי מתקלקל והחומר נאבד. מידע אמין ממי שמבין בזה. **התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים, למי שיש פתרונות או רעיונות לשלוח ע"מ לסייע לציבור מתבקש לשלוח למייל שבסוף העלון והקב"ה יחזיר לו בכפלים: א. איך מנקים סוליה של נעל לבנה שלא יורד במגבון. ב. מחפשים פתרון איך למגר לטאות המגיעות כל ערב למרפסת. ג. תינוק שאובחן בבית"ח עם שעלת נשמח לקבל עזרה ורעיונות מנסיח"ח אף אפשר לעזור ולהקל עליו. ד. מותר לעשות במקלחון כדי שהמים לא יצאו, הרצפה אמנם בשיפוע אך כל הזמן יוצאים מים ומרטיבים את הרצפה. ה. אשמח אם למשהו יש מענה ל- מילאוליפומה גדולה(גודל 4 על 7) ב"אדרנל שמאל" ללא ניתוח לא משה. ו. איך מלבינים פתילים של ציצית צמר? וגם את הציצית בעצמה? ז. מאז הניקיון לפסח יש בארונות המטבח שלנו ריח טחב נורא, בכל פעם שפותחים אותם מתפשט ריח בחלל המטבח במיוחד בארון שמתחת לכיור, כיצד אפשר לנטרל את הריח?**

שאלה בחושן משפט: זמרים ומפיקי סרטים מפרסמים בעיתונים, שאינם סולחים למי שצרב דיסקים וכו', ומבקשים לשלם להם כסף, האם דרישתם צודקת? דעת חלק מגדולי הדיינים, ובפרט תלמידי החזו"א, שאף שדבר זה אינו ישר, להעתיק דיסקים וכדו', אבל לאחר שכבר עשו זאת, קשה לחייב לשלם, כיון שיש מחלוקת גדולה בענין זה, כמו שיבאר במקורות. וידוע בשם הגר"ש אלישיב, שהתיר להעתיק דיסקים ולצלם מספר, באופן שלא גורם נזק למחבר, והיינו שבלא שהיה מעתיק או מצלם, לא היה קונה את הספר או הדיסק. אלא שפעמים האדם משוחד, וחושב שלא היה קונה, ובאמת היה קונה. ובאופן שהדיסק מופץ במחשב וכדו', יש עוד צד להתיר, כעין זוטו של ים. ומ"מ אפשר שיש בזה ענין של מידות טובות מצד והייתם נקיים לשלם. ולפי הנ"ל יש מקום לסמוך להתיר צלם מספר לצורך אישי ולא מסחרי, כשאינו גורם הפסד למחבר, והיה לרוב דיסק, כשיודע ומכיר בעצמו שלא היה קונה זאת בשו"א. וכן ידוע שפוסקים הרבה גדולי תורה. ויש שפסקו לאסור בכל אופן. וצ"ע. ואם ירצה אחד לעשות באופן המועיל, שיכתוב "מחיר הדיסק הוא 200 ₪, ובאם הקונה לא יעתיק, מחירו 50 ₪", ואף בזה יש מקום לדון מצד אונאה ומצד משטת אני בך, וצ"ע.ב. ומ"מ נהוג להורות שאין זה מן היושר להעתיק ולצלם כשכתוב אין להעתיק. מתוך מנחת שלום.

הלכות

ויצק משה אל ה' קל נא רפא נא לה. איתא בברכות יב: כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש נקרא חוטא. ולכן כשרואה מודעה להתפלל על מישהו חובה להתפלל.

ובענין אמירת תהילים בלילה עבור חולה. הנה מצינו שאין לומר תהילים בלילה משום שמקפידים לא ללמוד מקרא בלילה, והאר"י החמיר בזה ע"פ קבלה כמובא במשנ"ב, ולרוב הפוסקים לאחר חצות אין בכך בעיה כלל. **נשים וילדים** וכן תמימי העם שאינם הולכים ע"פ סוד ואינם מסוגלים ללמוד משנה וגמ' מותר להם לקרוא תהילים בלילה אף לפי האר"י, ובחרבה מהפוסקים כתבו כשזה בעת צרה או כשמתפללים על חולה מותר לומר אף קודם חצות כיון שהיא דרך תפילה ותחנונים ואת לפי האר"י יהיה מותר, ויש להוסיף דה"ה בלילי שבת ויו"ט אין בזה בעיה כלל והתיר להתחילתה. כל הנ"ל מאשל אברהם. חיד"א. אורחות רבינו. ועוד רבים מהפוסקים.

היות ובפרשיות האלו (בהעלותך שלח) התורה מדברת בענייני לשה"ר, לתועלת הציבור נביא כאן מקצת הלכות לשה"ר לתועלת שהותר רק באופן מאוד דחוק, וחלילה להקל בחמורות שבחמורות.

איסור לשה"ר הוא כשמתכוון להזיק, או ליהנות מפגם האחר, או להתכבד בכונו. והותר רק במקום שמתכוון לתועלת כגון, שמתכוון לקנא לאמת, או שיחזור החוטא בתשובה, או לעזור למי שהחוטא מזיק לו כגון בחטא של בין אדם לחבירו. ואם יכול להשיג התועלת בלי לדבר שלא ידבר. וכל ההיתר הוא בדווקא כשיודע בוודאות שהחוטא לא חזר בתשובה, וגם אז הותר לומר ד"ו? בפני שלושה שאז רואים שמתכוון לפרסם ד"ו? משום הסיבות הנ"ל, ואח"כ הוא פוחד שהחוטא ינקום בו שאז גם הותר לספר

בצינעה. וצריך שהמספר יידע בוודאות שפלוני חטא והיינו שהדבר נבדק בב"ד ע"י שני עדים, או החוטא הודה, או שיש דברים ניכרים, וכן כשראה ד"ו בעצמו. ובמקום ספק, והיינו כשלא יודע משל את הרקע למעשהו של החוטא ויש צד רחוק של חטא, אסור לדבר. וכשיכול להוכיח קודם, יוכיח. וצריך לזכור שדין תוכחה הוא עניין גדול בפני עצמו איך מוכיחים וכו'. וצריך להיזהר מאוד לא להגדיל העוון ושלא יישמע יותר גרוע ממה שהחוטא עשה. ובמקום שיעשו על ידו לבלתי יותר ממה שמגיע לו, ישותק. וזה הכל האומר, אבל השומע אסור לו לקבל את הדברים אלא רק יזהר מהחוטא. **אדם שנמצא במריבה** כשפוגעים מותר לו להשיב אך הבולם פיו בשעת מריבה עליו העולם עומד וזה שעת רצון הכי גדולה שיש.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. מתאים גם לילדים: א. המתנבאים במחנה- אלדד ומידד. ב. העם בכה באזני ד'. מי יאכילנו- בשר. ג. גם הוא חייה לעשות פסח- גר. ד. שבת שהיה מאסף לכל המחנות- זן. ה. כשבנ"י נפרדו מיתרו נסעו משם דרך שלושה ימים - הר סיני. ו. "___ בסעוד הארון ויאמר משה" - ויהי. ז. המנורה היתה עשויה כולה - זהב. ח. נסעו וחנו לפי תורת ה- חוצרות. ט. מי חייב בפסח שני? טמא. י. מי היה חובב? יתרו. יא. איזה אישה לקח משה לו לאישה? כושיית. יב. מי היו תחת כל בכור? לוויים. יג. מה היה מאכלם של בנ"י במדבר? מן. יד. משה התפלל על מרים: "קל ___ רפא ___ לה" נא. טו. בנ"י שטחו את השלל ___ המחנה. סביב. ע. ביום היה על המשכן תמיד- ענן. פ. מה היה בארבע עשר לחודש השני? פסח שני. צ. מה עונשו של המדבר לשון הרע? צרעת. ק. אחד המאכלים שבנ"י התגעגעו אליהם- קישואים. ר. במה טחנו העם את המן? ריחיים. ש. כמה זקנים אסף משה? שבעים. ת. מה העבירו הלוויים על בשרם? תער.

חידות בפרשת שבוע: א. שבת שחזק מאוד במצוות השבת אבידה? ב. מילה עם שני פעמים האות סמך ושני פעמים האות פה? ג. שלוש מילים ברצף רק עם הניקוד סגולי? ד. שני אנשים קדושים בפרשה שמופיעים רק כאן מכל התורה? ה. שתי מילים שמופיעות 5 פעמים באותו פסוק? ו. שלוש מילים רצופות בפרשה עם חריק בלבד?

חידות תורניות: ז. בגיל 3 ונקראת זקינה? ח. נחל ללא מים? ט. יש לשוחט שני סכנים והוא יודע בוודאות שאחד מהם פסול והשני כשר, רק לא יודע מה הכשר ומה הפסול, איך יוכל לשחוט ולהכשיר הבהמה באכילה? י. היכן נא אדם עמוד שלם ללא גמ' ויש בו רק תוס' ודבר זה מרומז בעמוד הגמ' יא. אדם שגדל בביתו צנונות ליד עץ ענבים, ואינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית וניטלים בשבת?

חידות לילדים: יג. חידות לילדים על שמות ספרים: 1. אורחים לשבת בנקבה? 2. על מה אוכלים בשבת? 3. שם של פטל? 4. מה עושים מאה פעמים ביום ואפי' יותר? 5. איזה מלאכה ממלאכות שבת עושים בחתונה? 6. איזה שם נתא משתמשים בו כמעט אצל כל התנאים? 7. שם של בת שתחילתו הוא שם של בן, וסופו הוא מספר? 8. 5 שמות של בנים שהקיצור והכונו להם הוא אותו הדבר?

חידות נוספות לילדים: יט. משקפים בלי מספר? כ. מסיכה על כל הפנים ולא בפורים? כא. בורא נפשות בלי לאכול? כב. ברכת המזון ביום כיפור לאדם שצם ביום כיפור כיצד?

תשובות: א. שבת דן היו מאספים לכל המחנות והיו אוספים האבידות - רש"י יכ. ב. אספסוף. ג. פה אל פה. ד. אלדד ומידד. ה. ח. יט. בני ישראל. ו. ח. טו. יז. לי כי לי. ז. סוטה מג נטיעה לאחר שלוש שנים נקראת זקינה. ח. נחל איתן הוא בעמק בלי מים. ט. בן פקועה בסכין איתן ישחת את האם, ובסכין שני ישחת את הבן פקועה וממ"ן הבן פקועה כשר. י. נזיר לג: ר"ת ל"ג זה ללא גמ'. יא. כלאים א. ט. ומבואר שם שאדם שטמן צנונות ליד עץ ענבים וגדלו אינו חושש מכלום עיניו. יג. 1- אורחות שבת. 2- שולחן ערוך. 3- ש"ס. יד. מאה ברכות. טו. שבת. טז. רבי. יז. אלי-שבע. יח. אליעזר, אליהו, אליה, אליהב, אלימלך, אליצור. יט. שמש. ים. צוללן. כ. אדם שמלחים. כא. כששותה. כב. אכל לפני יום כיפור ובירך ברהמ"ז ביו"כ.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במייל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למייל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ

alon@gmail.com או לטל: 0527633431

היערכות וציפיה נרגשת בקרב בוגרי הישיבה לדורותיה:

ביום ראשון הבעל"ט:

המעמד ההיסטורי "נקבצו לך" לבוגרי וידידי ישיבת הנגב - שכר שכיר

ראשי הישיבה זכו להיכנס למעונו של רבנו מרן הגר"ד לנדו שליט"א, ולקבל את מכתב ברכתו למעמד # נשלמת ההיערכות לקראת הישורת האחרונה # מאות מבוגרי הישיבה הקדימו ואישרו את השתתפותם #

התרגשות רבה נרשמת בקרב אלפי בוגרי וידידי ישיבת הנגב - שכר שכיר בנתיבות, בראשות הגאון הגדול רבי אריה לוי שליט"א והגאון רבי אפרים זאב גרבוז שליט"א, לקראת המעמד הגדול והתכנסות כלל בוגרי הישיבה לדורותיה, שיתקיים אי"ה ביום ראשון הבעל"ט י"ז סיון, במתחם הדי-סיטי במעלה אדומים, בהשתתפות אלפי בוגרי הישיבה, ראשיה ורבניה שליט"א.

בראשית שבוע זה, פקדה משלחת הישיבה בראשות ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אריה לוי שליט"א, ראש הישיבה הגאון רבי אפרים זאב גרבוז שליט"א והגאון רבי שלמה צבי פרוכטר שליט"א מראשי הישיבה, את בית מרן רבנו הגאון רבי דב לנדו שליט"א, אשר שמע בקורת רוח רבה על יוזמת הכינוס ההיסטורי, ולבקשת ראשי הישיבה אף כתב מכתב נרגש ומיוחד לבאי ומתכנסי הועידה הגדולה:

"לבני ובוגרי ישיבת הנגב שכר שכיר המתאספים יחדיו להתרומם ולהתעלות, בראשות ראשי הישיבה הגאון הגדול רבי אריה לוי שליט"א והגאון רבי אפרים זאב גרבוז שליט"א.

שמחתי לשמוע כי לרגל שישים שנים להקמת הישיבה הקד' שנוסדה ע"י ראש הישיבה הגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצוק"ל אשר זכה להקים מקום תורה משגשג ומפואר בארץ הנגב, התאספתם להתחזק ולהתרומם לזכרו הגדול, ולהיות שותפים בקיום והחזקת הישיבה הקד', יחד כל בני הישיבה לדורותיה. יה"ר שתזכו להמשיך לדבוק בדרכיו ולעלות במעלות התורה והיראה, ותזכו להיות בכלל ברוך אשר יקים וגו'".

עבור בוגרי הישיבה מהווה הכנס הזדמנות היסטורית לשוב ולחזור אל אורת הימים ההם, על רקע התפתחותה של הישיבה בלעה"ר בשנים האחרונות, כאשר רבים מבוגריה מחזירים על אכסניה שלהם, ומבקשים אף הם לשלוח את בניהם שלהם

למקום בו קנו הם תורה ויראה, מתוך שלוות הנפש וישוב הדעת, ותחת הכוונתם המסורה של ראשי ורבני הישיבה שליט"א. בימים אלו נשלחים הזמנות הכבוד האישיות לאלפי בוגרי הישיבה, כאשר מאות בוגרים כבר אישרו את הגעתם, זאת, לבקשת הועדה המכינה, ולשם ארגון מיטבי ומכובד לכל באי המעמד והנוטלים בו חלק. במעמד עצמו יופיעו מיצגים יחודיים העוסקים בקורות הישיבה, רבניה ואלופיה, הועדה המכינה שוקדת בימים אלו על תוכן מושקע ומרומם ומרגש שילווה את המעמד כולו, ברוח הישיבה וערכיה.

מהועדה המכינה נמסר, כי ההזמנות נשלחו לכל בוגרי הישיבה וידידיה אשר כתובותיהם מעודכנות במערכת. עם זאת, נודע לועדה כי לאור שיבושי הדואר באזורים מסויימים בארץ, חלק מההזמנות לא הגיעו ליעדן, ומשכך מבקשים חברי הועדה את בוגרי הישיבה שטרם קבלו הזמנה ליצור קשר עם הועדה, לשם עדכון הכתובת ומשלוח ההזמנה בכבוד הראוי. מהועדה נמסר עוד, כי לפי דרישות הבטחון והלוגיסטיקה, הכניסה למעמד תתאפשר רק למאשרי השתתפות מראש.

מערך הסעות נרחב מכל רחבי הארץ יועמד לטובת המשתתפים, ואף הוקם קו מידע יעודי לכל עדכוני המעמד, בו גם ניתן לעדכן כתובות חסרות. מספר הקו הוא 083-750-904, ובו יופיעו עדכונים שוטפים עד קיום המעמד המפואר וההיסטורי.

לזהבין ולהתרוחם.

ספר

'שערי תפילה'

ביאורים ופירושים
על סדר התפילה

מהגאון הצדיק רבי
שמואל שולמן
שליט"א

משגיח ישיבת
'בית מדרש עליון'

**ניתן להשיג את הספר במוקדי מכירות שונים ברחבי הארץ.
מוקד מרכזי בישיבת 'בית מדרש עליון' רח' הרב עוזיאל 68 בני-ברק.**

לבירור על מוקדי המכירה וכל ענייני הספר, ניתן לפנות במספר: 054-8567-302

חדש!

דברוקה קומלי 054-8538665

ספר עיוני תוספות ברכות שבת ועירובין

דברי התוספות על כל המסכת - ערוכים עם ביאורים ועיונים,
בסגנון קולח ותמציתי.

החיבור היחיד, המלקט את עיקרי המפרשים
ומראי מקומות על כל תוספות ותוספות, ומהווה עזר נפלא,
הן ללומדים בעיון והן ללומדים בבקיות.

מהרה"ג י.מ. קרויס שליט"א בני ברק

למעיינים

ביאורים נרחבים ומראי
מקומות ששופכים אור
על התוספות

ללומדי הדף

שרוצים להבין את
עיקרי התוספות תוך
כדי לימודם

לבעלי בתים

המעוניינים להעמיק
את לימודם בהבנת
התוספות

חלק
רביעי
בסדרה

ניתן להשיג גם אצל המחבר רח' חזון איש 21 ב"ב טל': 03-800-4000

קולמוס
הפצת ספרים שעובדת.

0722.441670

02.970.7087
k0722441670@gmail.com
kulmus-books.co.il

להשיג
בחניות
הספרים
המובחרות

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 175 | פר' בהעלתך תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

במסע הכנה לקבלת התורה בירושלים למסור שיחת הכנה לאלפי בני הישיבות קול תורה ונתיבות חכמה - וולפסון

רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א
בהספד על ידידו מרן המשגיח הגר"א פולק זצוק"ל
בהיכל הישיבה

ראשי הישיבה הגאון הגדול רבי דניאל וולפסון
שליט"א והגאון רבי ברוך נובירט שליט"א מתברכים
ממרן שליט"א

בישיבת קול תורה קודם שיחתו נכנס
מרן שליט"א לאחרדו של ראש הישיבה מרן
הגרמ"י שלזינגר שליט"א

ביום היארצייט נערך במעונו של מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א, מעמד
לרגל הוצאת "שערי תשובה" עם פנינים וביאורים מרשכבה"ג מרן רבינו גרשון זצוק"ל,
במעמד השתתפו חתדב"נ הגר"א גרבוז בנו הגר"י אדלשטיין ראשי ישיבת ארחות
תורה, והגרה"פ ברמן מר"י פוניבז', הגר"י אדלשטיין מר"י בימ"ד עליון, הגר"ע רוטשילד
משגיח ישיבת פוניבז'

רבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א
בסנדקאות

רבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

במעמד הכנה לקבלת התורה בכולל בית הלל צילום: שוקי לדר

בישיבת מאור התורה בראשות חבר מועצת חכמי התורה מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א, בהשתתפות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

במעמד אלפים: במסע הכנה לשבועות בישיבת מיר שהיתה מלאה על כל מבואותיה

מרן הגר"י אייכנשטיין שליט"א בשיחות חיוזק בקרית ספר בערב שבועות, במלל קצות החושן ובישיבת דעת אליהו

שיחת הכנה לקראת חג מתן תורה ממדן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א בקהילה ההרדית בשכונת שביט בקרית אתא השיחה התקיימה בהיכל הכולל המרכזי בעיר כולל "בתר תורה", כשרבים מתושבי העיר הצטרפו לאברכי הקהילה בראשות רב הקהילה הגאון רבי שמואל כהן שליט"א

ביום שישי ד"ח סיון הגיע לעיר בית שמש מרן עמוד ההודאה הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א לשמש כסנדק בבית לנינו נכד לבנו הרב אריה זילברשטיין שליט"א מדא דאתרא גבעת זאב בן לבנו הרב מרדכי זילברשטיין חתן הרב ישראל גוטמן שליט"א המונים הגיעו לקבל את פני מרן שליט"א שלאחר הברית אף נשא דברי חיוזק לדגל חג השבועות. מרן שליט"א קרא בדרשתו להתחזק במידת הוותרנות

ביקור רב רושם של מרן הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א בקהילת בית הכנסת המרכזי 'נוף כנרת פוריה' בטבריה

שמחת התנאים לנכד ראש הישיבה וחבר מועצתה"ת מרן הגר"א לוי שליט"א

מעמד מוזזום ומדגש של קבלת פני מרן המשיגיה רבי דן סגל
על ידי אלפי ילדי קהילת "בית השם" בבני ברק

כנס העירובין של פרויקט "נציג לכל בנין" במרכז בני
ברק שע"י מוקד העירוב לחיזוק הפיקוח וההידור
בשכונות של דירות האוסדות ועובדים זרים

הגראי"ש קניבסקי והגר"נ זוכובסקי בשיחה בת"ת שמחת התורה צילום י. בוש

מרן הגר"מ גריינמן בניהום אכלים אצל שכנו
הותיק הגאון רבי שמואל צבי חסידה

מרן הגר"ח פיינשטיין שליט"א בשיחת חיזוק בביהמ"ד הניכי הישיבות 'חיים שאל' בת ים

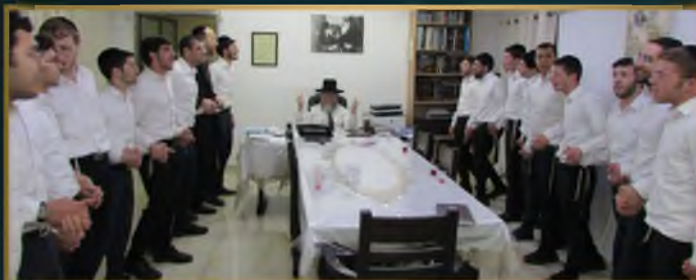

מדרן הגר"ח פ' ברמון בשיחה בכולל זכרון אידל מודיעין עילית

ראש ישיבת "כנסת יחזקאל הגר"מ אטינגר" שליט"א, במעמד הלחיים לרגל הוצאת ספרו "עמק מלאכה" על הלכות שבת "אוהל ובונה"

הגאון רבי שאול קלופט שליט"א ראש ישיבת קה"י מודיעין עילית

אחד ממעמדי הלחיים לרגל הוצאת הספר

אצל מדרן הגר"ח כהן שליט"א בקבלת הסכמה לספרו החדש
ובו שיעורים וביאורים על ספר הכוזרי

מדרן הגר"ש שטיינמן שליט"א בישיבת 'בית הלוי' בראש העין

כתיבת אותיות אצל גדולי ישראל והכנסת ס"ת לביהמ"ד של מרן הגר"ע פריד לבית מדרשו "אהל שמשון" צילום: נ. בוש

הגרמ"ה הירש בכתיבת אות

הגרמ"צ ברגמן בכתיבת אות

הגר"ש שטיינמן בכתיבת אות

הגר"ד פוברסקי בכתיבת אות עם הגר"ע פריד

הגר"ע פריד בכתיבת אות

הגר"ש גלאי בכתיבת אות

הגר"ע פריד בריקוד עם הס"ת

הגר"ח פיינשטיין בכתיבת אות

במעמד מרגש ורב רושם התקיים מעמד הכנסת ספר תורה למבצר התורה חברון - פ"ת.

ספר התורה נתרם ע"י הגאון רבי שמעון יוסף מלך שליט"א מחבר הספרים הנודעים על ישיבת חברון ובית בריסק, לעי"נ אביו הגאון הגדול רבי אלימלך זצ"ל ראש כולל מנחת חינוך בירושלים ואמזו מרת מערא צביה ע"ה. במעמד השתתפו רבני העיר יחד עם אלפים מבני העיר פ"ת, באי בית המדרש, בני המשפחה ומזקניו זכרו של רבי אלימלך מלך זצ"ל שלזכרו כאמור נכתב ספר התורה. לסיום כתיבת האותיות ולתהלוכה הגיע באופן מיוחד ראש ישיבת בריסק הגאון רבי יצחק זאב סאלאוויציק. בעת היכנס ספר התורה להיכל ביהמ"ד התעצמו השמחה והריקודים במשך שעה ארוכה בהשתתפות זקן חברי המועצת הגרמ"צ ברגמן שליט"א שאף נשא דברי ברכה לכבוד דודו הגאון רבי אלימלך זצ"ל. בסעודת המצווה ב"אולם האירועים מויפל" השתתפו ונשאו דברים ראשי ישיבת חברון, חבר מועצתה"ת הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א והגאון רבי יוסף חברוני שליט"א. הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א משגיח דשיבת מיר, הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת "בית יהודה", תורם הספר תורה הגרש"י מלך שליט"א, ואחיו הגאונים רבי יחזקאל מלך שליט"א, ורבי זליג ראובן מלך שליט"א.

מרן הגר"ד כהן נושא דברים בסעודה

הגה"צ רבי בנימין פינקל נושא דברים בסעודה

הגאון רבי יוסף חברוני נושא דברים בסעודה

הגאון רבי דוד פיינשטיין נושא דברים בסעודה

הגרש"י מלך בסיום כתיבת האותיות

כ"ק האדמו"ר ממודזין כותב אות

הגר"ז סאלאוויציק כותב אות

הגאון רבי דוב לגדא בכתיבת האותיות

הגאון רבי ברוך דוב פובדסקי בכתיבת האותיות

הגאון רבי משה הלל הירש בכתיבת האותיות

ריקודים לכבודה של תורה

מרן הגרמ"צ ברגמן נושא דברים

הגרש"י מלך נושא דברים בסעודה

הגאון רבי מאיר צבי ברגמן בכתיבת האותיות

הגר"ז סאלאוויציק בריקודים לכבודה של תורה

הרה"ד הגר"ד לאו בריקודים לכבודה של תורה

הרה"ד הגר"ד לאו בריקודים לכבודה של תורה

חזו חזו בני: רבבות בני 'דרשו' בארה"ב השתתפו ביום ראשון בערב במעמד חיוזוק מיוחד

לדגל תחילת לימוד ח"ג במשנ"ב הלכות שבת במסגרת הדרך היומי בהלכה

המעמד נערך באולם ה"פרדנשל סנטר" בניו ג'רזי בהשתתפות מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א שנשא דברי חיוזוק ללומדים ולמקבלים על עצמם ללמוד הלכות שבת

שְׂאֵי סְבִיב עֵינֶיךָ וְרְאֵי אֶלְפֵי בּוֹגְרִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, רַבָּנִים וְיוֹשְׁבֵי עַל מִדִּין << מִצְפּוֹן, דְּרוֹם, מִרְכֵּז וּבְנֵי הַיּוֹשִׁבִים בְּנֶגֶד מִרְחֹק יָבֹאוּ >> שְׁשִׁים שָׁנֹת תּוֹרָה נִקְבְּצוּ לָךְ

ישיבת הגנב סדר סכיד
מיסודו וניהולו של מרן ר' אברהם שניידר זצ"ל

**מספר הודעות
למוזמני המעמד ההיסטורי:**

• מערך הסעות עומד לרשות באי המעמד מכל רחבי הארץ. לפרטים ומקומות, יש לחייג: 083-750-904
שלוחה 8. שימו לב! הרישום יתאפשר עד ליום חמישי י"ד סיון בשעה 21:00.

• כפי שפורסם, בשל דרישות גורמי האבטחה, **לא תתאפשר כניסה למתחם, ללא אישור הגנה מוקדם** ורישום במערכת הממוחשבת. השתתפותכם תכבד אותנו ואת כל באי הועידה, ולשם כך, נא אשרו הגעתכם בהקדם האפשרי באחת הדרכים המופיעות במודעה זו.

• חניון רחב ידיים לרכבים פרטיים במקום. שילוט מסודר הוצב ממתחם החניה עד לאולם המעמד.

• לא תתאפשר כניסת בני משפחה נוספים שאינם מוזמנים.

• פתיחת שערים, קליטה ורישום בשעה 18:30 בדיוק. תפילות מנחה וערבית תתקיימנה במתחם.

לאישור הגעה:

בעמדות "נדרים פלוס"
ישיבת הגנב, ועידת "נקבצו לך"

בטלפון:
083-750-904

בדוא"ל:
n083750904@gmail.com

סדרי המעמד:

פתיחת שערים ורישום: 18:30
תפילת מנחה: 19:15

לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר

קבלת פני רבותינו ראשי ורבני הישיבה שליט"א בשירה ובזמרה לכבוד של תורה

שְׂאֵי סְבִיב עֵינֶיךָ וְרְאֵי

ששים שנות בית הישיבה, בניה, אלוףיה, מצביאיה וקורותיה: תעריכת מיצגים ותיעודים מאז ועד היום

וּבְאֵן כָּלֶם

התבנסות ומפגש בין בוגרי הישיבה לדורותיה

לֹא פָּסְקָה יְשִׁיבָה

ניגון אחד, אלפי ימים: ישיבת הגנב שכר שכר, עבר הוה וחוץ

שֹׁכֵר שֹׁכֵר

מחזה מרגש והיסטורי לדמות מרן רבנו ראש הישיבה רבי יששכר מאיר זצוק"ל

יְשִׁיבַת אֲחֵים

סעודת מרעים כליווי פרקי שיר וזמר עם בעלי המנגנים ר' דודי קאליש ור' אריה היל, מקהלת נשמה ותזמורת בניצוחו של ר' יואלי דיקמן.

וּבְכָלֶם מְקַבְּלִים

למען הישיבה, למען בניה, למען תורתה!

יְבָרְכֵנוּ מִפְּיָהֶן

המשא המרכזי מפי מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אריה לוי שליט"א

ברגשי כבוד ויקר
הננו בזה להזמין את מעלת ידידנו הנכבד
ליטול עמנו חלק במעמד ההיסטורי

נִקְבְּצוּ לָךְ

לרגל ששים שנות תורה לישיבה הק'
במעמד מרגש ורבני
ראשי ורבני הישיבה שליט"א

המעמד יתקיים ברצות השי"ת,
ביום ראשון י"ז בסיון תשפ"ד (23.6 למניינם)
במתחם הדיסיטי, (דרך ימית 10 מעלה אדומים)

את הערב ינעו בעלי המנגנים ר' דודי קאליש ור' אריה היל,
מקהלת נשמה ותזמורת מורחבת בניצוחו של ר' יואלי דיקמן.

מכתב קודש
ממרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי אריה לוי שליט"א

סיון תשפ"ד

אני וידי אהרי שבתל שחיו

הנני בזה יקריב את מנחת אלהים
ותלמידי שישמחו בך ויזכירו

לקראת ספסלם סגולה ונתינת
אורני עין ראש הישיבה

השנין ירי ששכי מאיר זצוק"ל

ליום ולתפילה פתח נפש אהר

נלה אהר ויום י"ז סיון תשפ"ד

וימליך ירי יקריב שבתל

אני נבחר יראי היום ויזכיר

יזכיר יריה סגולה ונתינת

יזכיר יריה סגולה ונתינת

יזכיר יריה סגולה ונתינת

יזכיר יריה סגולה ונתינת

יזכיר יריה סגולה ונתינת

יזכיר יריה סגולה ונתינת

עקב שיבושי הדואר
בחלקים מאזורי הארץ,
נודע לנו כי חלק מההזמנות לא
הגיעו ליעדן.
בוגרי הישיבה שטרם קיבלו את
ההזמנה לכיתם:
**נא ראו הזמנה זו
כאישית!**

אני משמח את שלך

אתה משמח את שלי

לראות בדלת

זה קרן ההסעות
גדולי ישראל מברכים - אלפי תורמים מעידים
עוזרים לעוד ילד יהודי להגיע לחינוך תורני
ללמוד תורה ולקיים מצוות
ורואים נחת מכל יוצ"ח

הטלפון להצלת ילד יהודי ולנחת מהילדים שלכם:
1700-50-66-22

כמו"כ ניתן להעביר באמצעות: עמדות נדרים פלוס או קהילות בכל רחבי הארץ, או בתד. 257 בני ברק, או בהעברה לבנק הפועלים סניף 655, ח-339991
ע"ש קרן הסעה וסיוע לתלמידי החינוך העצמאי ע"ר: 580-465-995 התרומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46 קוד מוסד להקמת הרשאה בבנק: 56585

